

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi yksityisistä turvallisuuspalveluista sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esitys sisältää yksityistä turva-alaa koskevan lainsäädännön kokonaisuudistuksen. Uudistuksen tavoitteena on parantaa turvallisuustoimenpiteiden kohteina olevien henkilöiden oikeusturvaa ja turvallisuuspalveluja ostavien asiakkaiden kuluttajansuojaa. Näihin tavoitteisiin pyritään yksityisen turva-alan ohjausta ja valvontaa tehostamalla sekä koulutusjärjestelmää kehittämällä. Tavoitteena on myös selkeyttää julkisen vallan ja yksityisen turva-alan välistä työnjakoa sekä lisätä kokonaisturvallisuutta tehostamalla turvallisuusviranomaisten ja yksityisen turva-alan välistä yhteistyötä. Esityksessä on otettu huomioon perusoikeusudistus ja Euroopan yhteisön lainsäädäntö.

Yksityisistä turvallisuuspalveluista ehdotetaan säädettäväksi yhdessä laissa. Yksityisillä turvallisuuspalveluilla tarkoitettaisiin vartioimisliiketoimintaa ja turvasuojaustoimintaa eli rakenteellisen suojauksen tai sähköisten valvontajärjestelmien suunnittelemista, asentamista, korjaamista ja muuttamista taikka muiden turvallisuusjärjestelyiden suunnittelemista. Lailla kumottaisiin vartioimisliikelaki ja yksityisetsivän ammatista annettu asetus.

Esityksen mukaan yksityisetsivätoiminta siirrettäisiin selvästi vartioimisliiketoimintaan kuuluvaksi. Tämä koskisi niin kutsuttua koeostotoimintaa ja muita rikosten paljastamistehtäviä. Samalla elinkeinolupaa edellyttävän toiminnan määritelmää tarkennettaisiin nykyisestä. Muutosten välityksellä mahdollistettaisiin kyseisen toiminnan tehokas viranomaisvalvonta.

Eräitä turvasuojaustehtäviä saisivat suorittaa ainoastaan niihin tehtäviin hyväksytyt

henkilöt. Hyväksymistä edellytettäisiin, jos tehtäviin liittyy pääsy sellaisiin toimeksiantajan turvallisuusjärjestelyjä koskeviin luottamuksellisiksi määriteltyihin tietoihin, joiden avulla on mahdollista tunkeutua toimeksiantajan hallitsemaan ulkopuolisilta suljettuun paikkaan. Turvasuojaajaksi hyväksymisen myöntäisi paikallispoliisi. Hyväksymismenettelyssä varmistettaisiin hakijan luotettavuus mutta ei ammattipätevyyttä. Lisäksi kyseistä toimintaa harjoittaville elinkeinonharjoittajille asetettaisiin tiettyjä velvollisuuksia, joilla pyritään parantamaan toimeksiantajien kuluttajansuojaa sekä helpottamaan viranomaisvalvontaa. Mainitut seikat korostuisivat erityisesti pienyritysten ja yksityishenkilöiden kohdalla, koska nämä eivät yleensä hanki turvallisuuspalveluita ammattimaisesti.

Vartioimisliikelupien myöntäminen ja vartioimisliikkeiden vastaavien hoitajien hyväksyminen keskitettäisiin lupakäytännön yhtenäistämiseksi sisäasiainministeriön yhteyteen perustettavalle turvallisuusalan valvontayksikölle. Yksikkö vastaisi myös yksityisten turvallisuuspalveluiden valtakunnallisesta ohjauksesta sekä valvonnasta. Yksityisen turva-alan valvontaa tehostettaisiin lisäksi perustamalla valtakunnallinen poliisirekisteri vartioimisliikkeistä ja niiden vastuuhenkilöistä ja vastaavista hoitajista sekä vartijoista, turvasuojaajista ja järjestyksenvalvojista.

Vartioimisliikkeen vastaavan hoitajan tehtävää vartioimisliikkeen toimintaa koskevien säännösten ja määräysten noudattamisesta vastaavana henkilönä korostettaisiin entises-

tään.

Vastaavan hoitajan tehtävän korostumisen vuoksi hänelle asetettaisiin vähimmäiskoulutusvaatimukset. Myös vartioimisliikkeen väliaikaiselta vartijalta vaadittaisiin tietty vähimmäiskoulutus. Perustehtävissä toimivan vartijan olisi suoritettava nykyistä vartijan peruskurssia selvästi laajempi vartijan peruskoulutus. Vaarallisia voimankäyttövälineitä työssään kantavilta vartijoilta vaadittaisiin nykyistä tarkemmin säännelty erikoiskoulutus. Erikoiskoulutusvaatimus koskisi nyt myös koiranohjaajia.

Vartioimisliikkeiden vartijoiden nykyisin jonkin verran jokamiehenoikeuksia laajemat toimivaltuudet laskettaisiin lähtökohtaisesti jokamiehenoikeuksien tasolle. Kotirauhan rikkomista koskevia rikoslain säännöksiä muutettiin äskettäin siten, että nykyiset kotirauhan suojaamat paikat jaettiin kotirauhan edelleenkin suojaamiin paikkoihin ja julkisrauhan suojaamiin paikkoihin. Tämän seurauksena myös jokamiehen kotirauhan suojaamiseen liittyvän hätävarjelu-oikeuden ala supistui, koska rikoslain hätävarjelusäännöstöä ei muutettu samassa yhteydessä. Hätävarjelusäännöstö on erikseen valmisteltavana rikoslakiprojektissa. Tämän vuoksi ehdotetaan, että vartijalla olisi nykyistä poistamisoikeutta suppeampi mahdollisuus poistaa julkisrauhan suojaamalle vartioimisalueelle luvatta tunkeutunut. Toisin kuin jokamies vartija on saanut tällaisten tilanteiden turvalliseen hoitamiseen koulutuksen. Kyseinen

säännös voitaisiin kumota tulevaisuudessa, jos rikoslain hätävarjelusäännöksiin lisätään myöhemmin vastaavankaltainen jokamiehiäkin koskeva säännös. Lisäksi vartijalle ehdotetaan työturvallisuussyistä jokamiehen kiinnotto-oikeuden käyttämiseen liittyvää turvallisuustarkastusoikeutta. Vartija joutuu työtehtäviensä vuoksi jokamiestä useammin kiinnottotilanteisiin, jotka ovat kiinni otettavien aseistautumisen yleistymisen vuoksi usein erityisen vaarallisia.

Yksityisen turva-alan sisäisen sekä julkisen vallan ja yksityisten turvallisuuspalveluiden välisen yhteistyön kehittämiseksi perustettaisiin eri intressitahojen edustajista koostuva turvallisuusalan neuvottelukunta. Neuvottelukunnassa olisivat edustettuina yksityisten turvallisuuspalvelujen tuottajat, palvelujen kuluttajat ja turvallisuusviranomaiset. Neuvottelukunta muun muassa tekisi aloitteita laitteita ja laatu järjestelmiä koskevien standardien ja niihin liittyvien sertifiointien aikaansaamiseksi. Näin yksityistä turva-alaa rohkaistaisiin ja tuettaisiin tiukan viranomaissääntelyn ja -valvonnan sijasta vapaaehtoiseen itsesääntelyyn ja -valvontaan.

Ehdotetun yksityisiä turvallisuuspalveluja koskevan lain vuoksi poliisin henkilörekistereistä annettua lakia, rikoslakia, järjestyksenvalvojista annettua lakia ja hätäkeskuslakia ehdotetaan muutettaviksi.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan noin kuuden kuukauden kuluttua niiden hyväksymistä ja vahvistamisesta.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIAALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	3
YLEISPERUSTELUT	5
1. Johdanto	5
2. Nykytila.....	5
2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö.....	5
2.2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö	9
Oikeusvertailu.....	9
<i>Ruotsi</i>	9
<i>Norja</i>	11
<i>Tanska</i>	13
<i>Saksa</i>	14
<i>Itävalta</i>	15
<i>Iso-Britannia</i>	16
<i>Irlanti</i>	17
<i>Belgia</i>	17
<i>Ranska</i>	19
<i>Espanja</i>	20
<i>Kreikka</i>	21
<i>Yhdysvallat</i>	21
<i>Yhteenveto</i>	22
<i>Euroopan yhteisön lainsäädäntö</i>	23
2.3. Nykytilan arviointi.....	24
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	29
3.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi	29
3.2. Keskeiset ehdotukset	30
4. Esityksen vaikutukset	33
4.1. Yleistä.....	33
4.2. Taloudelliset vaikutukset	33
4.3. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset	33
4.4. Ympäristövaikutukset	34
4.5. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan.....	35
4.6. Yritysvaikutukset.....	35
5. Asian valmistelu	37
5.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto	37
5.2. Lausunnot.....	37
6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	38
6.1. Riippuvuus muista esityksistä.....	38
6.2. Elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 3 §	38
6.3. Riippuvuus kansainvälisistä sopimuksista ja velvoitteista.....	39

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	40
1. Lakiehdotusten perustelut	40
1.1. Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista	40
1 luku. Yleiset säännökset.....	40
2 luku. Vartioimisliiketoiminta	48
3 luku. Turvasuojaustoiminta	84
4 luku. Yksityisten turvallisuuspalveluiden valvonta	91
5 luku. Turvallisuusalan neuvottelukunta	104
6 luku. Rangaistussäännökset	105
7 luku. Erinäiset säännökset.....	109
8 luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset	114
1.2. Laki poliisin henkilörekistereistä	117
1.3. Rikoslaki	118
1.4. Laki järjestyksenvalvojista	118
1.5. Häätäkeskuslaki	121
2. Tarkemmat säännökset ja määräykset.....	121
3. Voimaantulo	123
4. Säättämisjärjestys	123
4.1. Säädöstaso ja legaliteettiperiaate	123
4.2. Oikeus työhön ja elinkeinovapaus.....	124
4.3. Vartijan toimivaltuudet.....	126
4.4. Hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle	127
4.5. Henkilötietojen suoja.....	129
4.6. Asetuksen antaminen ja lainsäädäntövallan siirtäminen.....	129
4.7. Muut esitykset	130
4.8. Yhteenvedo	130
LAKIEHDOTUKSET	131
yksityisistä turvallisuuspalveluista.....	131
poliisin henkilörekistereistä annetun lain 1 b ja 24 d §:n muuttamisesta	147
rikoslain 17 luvun muuttamisesta	148
järjestyksenvalvojista annetun lain muuttamisesta	149
häätäkeskuslain 4 §:n muuttamisesta	150
LIITE	151
RINNAKKAISTEKSTIT	151
poliisin henkilörekistereistä annetun lain 1 b ja 24 d §:n muuttamisesta	151
rikoslain 17 luvun muuttamisesta	152
järjestyksenvalvojista annetun lain muuttamisesta	153
häätäkeskuslain 4 §:n muuttamisesta	155

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Turvallisuudella voidaan käsittää varautumista rikoksiin sekä palovaaroihin ja muihin riskeihin. Ensin mainittu turvallisuuden niin kutsuttu security-näkökulma käsittää muun muassa rikosturvallisuuden, kiinteistö- ja toimitilaturvallisuuden, henkilöturvallisuuden ja tietoturvallisuuden. Jälkimmäinen niin kutsuttu safety-näkökulma taas käsittää muun muassa pelastustoiminnan, työsuojelun ja ympäristön suojelun. Käytännössä security- ja safety-näkökulmat usein yhtyvät. Esimerkiksi käsite ”yritysturvallisuus” kattaa laajasti ymmärrettynä sekä security-näkökulman että safety-näkökulman, mutta myös yrityksen tuotannon ja toiminnan turvallisuuden liikeriskit.

Yksittäisen valtion näkökulmasta voidaan erottaa valtion sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden ulottuvuudet. Ensin mainitusta kantavat päävastuun poliisiviranomaiset ja jälkimmäisestä sotilasviranomaiset. Toisaalta yleisen kansainvälistymisen myötä myös sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden välinen ero on hämärtynyt. Osasta alunperin sisäisen turvallisuuden sektorilla toimineista turvallisuuspalveluja tarjoavista yrityksistä on tullut ylikansallisia. Yritysten ulkomaantoimintojen turvallisuudesta on tullut osa alunperin ainoastaan tietyssä valtiossa toimineiden yritysten yritysturvallisuutta. Ulkoiseen turvallisuuteen liittyvä yrityksen valmiussuunnittelu on ollut perinteisesti osa yritysturvallisuutta.

Tässä esityksessä turvallisuutta tarkastellaan lähinnä sisäisen turvallisuuden security-näkökulmasta.

Turvallisuusala koostuu yksityisten henkilöiden ja yritysten omista turvallisuustoimenpiteistä (niin kutsuttu omavartiointi), yksityisestä turva-alasta, joka myy turvallisuuspalveluita, sekä turvallisuusviranomaisten toiminnasta.

Yksityinen turva-ala koostuu vartioimisliiketoiminnasta, yksityisetsivätoiminnasta, turvaurakoinnista, turvakonsultoinnista, tietoturvaluustoiminnasta sekä niihin liittyvästä koulutuksesta. Turvaurakointi koostuu rakenteellisesta suojauksesta ja sähköisistä valvontajärjestelmistä.

Yksityisen turva-alan liikevaihto oli vuonna 1998 noin 2,66 miljardia markkaa. Alan kasvuvauhti on ollut muuta taloutta nopeampaa. Syksystä 1997 syksyyn 1998 alan liikevaihto kasvoi yhdeksän prosenttia.

Suomessa vartioimispalveluihin käytetään vähemmän kuin yksi promille bruttokansantuotteesta. Euroopan unionin (EU) jäsenvaltioista sama tilanne on Belgiassa, Tanskassa, Kreikassa ja Itävallassa. Ranskassa, Irlannissa, Italiassa, Luxemburgissa, Alankomaissa, Norjassa, Isossa-Britanniassa ja Saksassa vartioimispalveluihin käytetään yhdestä kahteen promillea bruttokansantuotteesta. Portugalissa, Espanjassa ja Ruotsissa vartioimispalveluihin käytetään enemmän kuin kaksi promillea bruttokansantuotteesta. Suomea pienempi väkilukuun suhteutettu vartioiden määrä on EU:n jäsenvaltioista ainoastaan Kreikassa ja Itävallassa.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Vartioimisliiketoiminnasta säädetään vartioimisliikelaisissa (237/1983), vartioimisliikeasetuksessa (743/1983) ja vartioimisliikelautakunnasta annetussa asetuksessa (744/1983). Lisäksi vuonna 1983 on annettu sisäasiainministeriön päätös vartijan koulutuksesta (745/1983) ja vuonna 1998 sisäasiainministeriön ohje vartijan ampuma-asekoulutuksesta (Dnro 22/011/1998, jäljempänä *asekoulutusohje*). Vartioimisliikelaila kumottiin vuonna 1944 vartioimisliikkeistä annettu asetus (145/1944).

Vartioimisliikkeen harjoittamisella tarkoitetaan ansiotarkoituksessa suoritettavaa, toimeksiantosopimukseen perustuvaa omaisuuden vartioimista tai henkilön koskemattomuuden suojaamista. Omaisuuden vartioimista ovat myös myymälätarkkailu ja arvo- ja kuljetusten turvaaminen. Samoin omaisuuden vartioimisena on pidetty automaattisten rikosilmoittimien tekemien hälytysten vastaanottamista ja välittämistä.

Toimeksiantosopimuksessa yksilöity vartioimisalue voi olla yleinen tai yksityinen paikka. Vartioimisliike ei saa kuitenkaan ot-

taa vastaan toimeksiantoa, joka sisältää sitoumuksen ylläpitää yleistä järjestystä ja turvallisuutta.

Vartioimisliikkeen harjoittaminen edellyttää vartioimisliikelupaa, jonka myöntää liikkeen sijaintipaikan lääninhallitus. Lupa oikeuttaa vartioimistehtävien hoitamiseen kaikkialla maassa, jollei oikeutta ole luvassa rajoitettu. Lupa oikeuttaa perustamaan toimipaikkoja siinä mainitulle toimialueelle, joka voi käsittää yhden tai useampia kyseisen lääninhallituksen toimialueeseen kuuluvia kuntia. Toimipaikan perustaminen muualle kuin vartioimisliikeluvassa mainitulle toimialueelle edellyttää toimipaikkalupaa. Luvan myöntää sen läänin lääninhallitus, jonka virka-alueella toimipaikka sijaitsee. Vartioimisliikeluvan luonnolliselle henkilölle myöntämisen edellytyksenä on muun muassa, että tämä on hankkinut tarvittavan käytännön kokemuksen ja suorittanut hyväksytysti sisäasiainministeriön yhteydessä toimivan vartioimisliikelautakunnan toimeenpaneman vartiointialan ammattitietokokeen. Käytännössä kolme kertaa vuodessa järjestettävällä kaksi tuntia kestäväällä vartiointialan ammattitietokokeella selvitetään kyky soveltaa vartioimisliikealaan liittyviä säännöksiä ja määräyksiä vartioimisliiketoiminnassa.

Vartioimisliikelupia oli voimassa 356 vuonna 1998 ja 323 vuonna 2000. Lisäksi erillisiä toimipaikkalupia oli vuonna 1998 voimassa 38 ja 39 vuonna 2000. Luvat jakaantuivat lääninhallituskohtaisesti seuraavasti:

	Voimassa olevat vartioimisliikeluvat	
	1998	2000
Etelä-Suomen lääninhallitus	157	134
Länsi-Suomen lääninhallitus	138	136
Itä-Suomen lääninhallitus	31	24
Oulun lääninhallitus	23	23
Lapin lääninhallitus	7	6
Yhteensä	356	323

Lupaviranomaisten arvioiden mukaan noin 15 prosenttia vartioimisliikeluvan haltijoista oli sellaisia, joilla ei ollut toimintaa tai joiden toiminta oli vähäistä.

Seuraavassa esitetään vuosina 1995—1999 myönnetty uudet vartioimisliike- sekä toimipaikkaluvat. Taulukosta ilmenee myös kyseisenä ajanjaksona peruutettujen vartioimisliikelupien määrä. Vartioimisliikelupien peruuttamiset ovat olleet käytännössä harvinaisia.

	Uudet vartioimisliikeluvat	Uudet toimipaikkaluvat	Vartioimisliikeluvan peruuttamiset
1999	15	3	3
1998	15	6	1
1997	50	4	0
1996	58	9	1
1995	68	16	1

Vartioimisliikkeellä tulee olla vartioimisliikeluvan myöntävän lääninhallituksen määräämä määrä vastaavia hoitajia, jotka vastaavat siitä, että liikettä hoidetaan vartioimisliikkeitä koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti. Läninhallitus hyväksyy vastaavan hoitajan toimialueellaan harjoitettavaa vartioimisliiketoimintaa varten. Vastaavaksi hoitajaksi voidaan hyväksyä vartioimisliikkeen harjoittaja tai liikkeen palveluksessa oleva henkilö. Hyväksymisen edellytyksenä on muun muassa, että henkilö on hankkinut tarvittavan käytännön kokemuksen ja suorittanut hyväksytysti edellä mainitun vartiointialan ammattitietokokeen. Vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisiä oli vuonna 1998 voimassa 328, joista 8 oli vastaavan hoitajan sijaiseksi hyväksymisiä. Vuonna 2000 vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisiä oli voimassa 379. Hyväksymiset jakaantuivat läänikohtaisesti seuraavasti.

	Voimassa olevat vartioimisliikkeen vastaavaksi hoitajaksi hyväksymiset	
	1998	2000
Etelä-Suomen lääni	116	178
Länsi-Suomen lääni	141	138
Itä-Suomen lääni	36	29
Oulun lääni	26	26
Lapin lääni	9	8
Yhteensä	328	379

Vartioimisliike saa teettää vartioimistehtäviä vain sellaisella palveluksessaan olevalla, jonka hyväksyminen vartijaksi on voimassa. Hyväksymisen vartijaksi myöntää henkilön kotikunnan poliisi. Hyväksymisen edellytyksenä on muun muassa, että hakija on saanut sisäasiainministeriön vahvistamat vaatimukset täyttävän vartijan peruskoulutuksen. Vartijan koulutuksesta annetun sisäasiainministeriön päätöksen mukaan vartijan peruskurssin tulee käsittää vähintään 40 tuntia. Kurssilla on annettava perustiedot vartioimisalasta, vartioimisliiketoiminnasta, vartijan oikeuksista ja velvollisuuksista sekä vartijan tehtävistä ja niiden suorittamisesta. Lisäksi on selvitettävä ensiapuun, työsuojaan ja itsepuolustukseen kuuluvat keskeiset asiat. Koulutustilaisuudet on pidettävä tehtävän edellyttämän ammattitutkinnon tai edellä mainitun vartiointialan ammattitietokokeen hyväksytysti suoritaneen henkilön johdolla, opetushallituksen alaisia kursseja lukuun ottamatta. Opettajina kurseilla saadaan käyttää vain henkilöitä, jotka ovat hyvin perehtyneet opetusaiheeseen sisältyviin asioihin. Se, joka ei ole saanut vartijan peruskoulutusta, voidaan hyväksyä väliaikaiseksi vartijaksi määräajaksi, enintään neljäksi kuukaudeksi. Vartioimisliikkeellä saa olla palveluksessaan enintään yksi väliaikainen vartija jokaista alkavaa kolmea vartijan peruskoulutuksen saanutta vartijaa kohti. Vartioimisliikkeen on huolehdittava koulutuksen järjestämisestä sellaiselle palvelukseensa otettavalle, joka ei ole saanut vartijan peruskoulutusta. Samoin liikkeen on järjestettävä vartijalle tarvittava jatkokoulutus, ennen kuin hänen suoritettavakseen annetaan erikoistietoja tai -taitoja vaativia tehtäviä.

Vartijaksi hyväksymisiä oli vuonna 2000 voimassa noin 8 000, joista noin puolet toimii aktiivisesti vartijana. Väliaikaiseksi vartijaksi hyväksymisiä oli voimassa kyseisenä ajankohtana noin 1 200. Vartijaksi hyväksytyjen määrä ei ole merkittävästi kasvanut viime vuosina.

Vartijalla on oikeus poistaa vartioimisalueelta siellä luvatta oleskeleva, jos aluetta on pidettävä yksityisenä paikkana tai jos oleskella alueella on viranomais määräyksin rajoitettu. Vartijalla on lisäksi oikeus poistaa tällaiselta vartioimisalueelta tai sen välittömästä

läheisyydestä henkilö, jonka voidaan todennäköisin perustein epäillä syyllistyvän vartioimiskohdetta vastaan suunnattuun rikokseen taikka jonka voidaan hänen väkivaltaisen, uhkaavan tai meluavan käyttäytymisensä perusteella päätellä aiheuttavan häiriötä tai vaarantavan turvallisuutta vartioimisalueella. Jos poistettava henkilö vastarintaa tekemällä koettaa välttää poistamisen, vartijalla on oikeus käyttää sellaisia voimakeinoja, joita henkilön poistamiseksi voidaan hänen käyttäytymisensä ja muut olosuhteet huomioon ottaen pitää puolustettavina.

Vartijalla ei saa olla vartioimistehtävää suorittaessaan hallussaan ampuma-asetta, ellei hän ole saanut riittävää koulutusta aseiden käsittelyyn ja käyttöön. Asekoulutusohjeen mukaan koulutuksen yleisen osan ja vain kaasusumutinta koskevan koulutuksen harjoituksineen tulisi kestää vähintään 4 tuntia, yleisen osan ja vain varsinaista ampuma-asetta koskevan koulutuksen harjoituksineen vähintään 16 tuntia sekä yleisen osan ja sekä kaasusumutinta että varsinaista ampuma-asetta koskevan koulutuksen harjoituksineen vähintään 18 tuntia. Koulutuksen antajina tulisi käyttää vain henkilöitä, jotka ovat hyvin perehtyneet opetusaiheeseen sisältyviin asioihin. Vartioimisliikkeen tulee hyväksyä ampuma-aseiden kantaminen tietyssä vartioimistehtävässä. Vartijan on vartioimistehtävää suorittaessaan oltava pukeutunut vartijan asuun. Poikkeuksia ovat myymälätarkkailu, henkilön koskemattomuuden suojaaminen ja arvokuljetusten turvaaminen.

Vartioimisliiketoiminnan yleinen valvonta kuuluu sisäasiainministeriölle. Lääninhallitus ja poliisi valvovat vartioimisliikkeiden toimintaa toimialueellaan. Poliisin on tarkastettava vartioimisliikkeet vähintään joka toinen vuosi.

Sisäasiainministeriö antaa tarvittaessa vartioimisliiketoimintaa koskevia tarkempia säännöksiä. Sisäasiainministeriön yhteydessä toimiva vartioimisliikelautakunta antaa sisäasiainministeriön pyynnöstä vartioimisalaa koskevia lausuntoja ja selvityksiä. Lautakunnassa tulee olla edustettuina ainakin sisäasiainministeriön hallinnonala, vartioimisliikkeet ja alan palveluja käyttävät yritykset.

Vaikka vartioimisliike ei saakaan lähtökohteisesti ottaa yleisen järjestyksen ja tur-

vallisuuden ylläpitämistä tarkoittavaa toimeksiannosta, vartioimisliike saa ottaa vastaan toimeksiannon järjestyksenvalvojatehtävien suorittamisesta. Vartioimisliikkeen vartija toimii tällöin järjestyksenvalvojan ominaisuudessa ja toimivaltuuksin. Järjestyksenvalvoijasta annetun lain (533/1999) mukaan järjestyksenvalvojan tehtävänä on ylläpitää järjestystä ja turvallisuutta sekä estää rikoksia ja onnettomuuksia siinä tilaisuudessa tai sillä alueella, jonne hänet on asetettu järjestyksenvalvojaksi. Järjestyksenvalvoja voidaan asettaa kokoontumislain (530/1999), ulkoilulain (606/1973), merimieslain (423/1978) sekä majoitus- ja ravitsemisliikkeistä annetun asetuksen (727/1991) nojalla. Järjestyksenvalvojalla on jokamiehen oikeuksia laajemmat valtuudet pääsyn estämiseen, henkilön poistamiseen, kiinniottamiseen ja säilösäilyttämiseen, turvallisuustarkastuksen suorittamiseen sekä voimakeinojen käyttämiseen.

Poliisilain (493/1995) mukaan sisäasiainministeriö voi antaa koko maassa ja lääninhallitus läänissä nimetyille henkilölle sellaisia poliisilain mukaisia poliisivaltuuksia, joita tämä määrättyssä tehtävässään tarvitsee. Myös vartioimisliikkeen vartijalle voidaan antaa erityisiä poliisivaltuuksia. Valtuudet poliisilain mukaisten voimakeinojen käyttämiseen ja esitutinnan suorittamiseen voidaan antaa kuitenkin vain virkamiehelle. Vartioimisliikkeen vartijoille on annettu muun muassa poliisin säilöön ottamien päihytyneiden vartioimiseen liittyviä erityisiä poliisivaltuuksia.

Vartioimisliikkeen vartija voi toimia myös turvatarkastajana. Turvatarkastuksista lentoliikenteessä annetun lain (305/1994) mukaan muuta kuin poliisi-, rajavartio- tai tullimestä taikka Ilmailulaitoksen palveluksessa olevaa voidaan käyttää suorittamaan turvatarkastustoimenpiteitä ja paikalta poistamista sekä määräämään vaarallisten esineiden luovuttamisesta, jos hän on saanut Ilmailulaitoksen vahvistaman koulutusohjelman mukaisen koulutuksen ja on poliisin tehtävään hyväksymä. Muut turvatarkastajat kuin poliisi-, rajavartio- ja tullimestä eivät ole oikeutettuja voimakeinojen käyttöön, ellei muusta laisäädännöstä muuta johdu. Turvatarkastuksista tuomioistuimissa annetun lain (1121/1999) mukaan turvatarkastuksen voi

suorittaa muukin kuin poliisimies tai tuomioistuimen palveluksessa oleva. Tällaisen henkilön tulee olla poliisin tehtävään hyväksymä.

Vartioimispalveluja tarvitseva voi ostaa ne vartioimisliikkeeltä tai tuottaa ne itse omavartiointina. Omavartiointi tapahtuu jokamiehen oikeuksin. Jokamiehen oikeuksia ovat rikoslain (39/1889) 3 luvun 6, 7 ja 10 §:ssä rangaistuksen poistaviksi perusteiksi säädetyt hätävarjelu ja pakkotila, rikoslain voimaantulemisesta annetussa asetuksessa (39/1889) 12 §:ssä säädetty itseapu sekä pakkokeinolain (450/1987) 1 luvun 1 §:ssä säädetty jokamiehen kiinniotto-oikeus. Jokamiehen kiinniotto-oikeuteen liittyvä voimankäyttöoikeus on määritelty rikoslain 3 luvun 8 §:ssä. Hätävarjelu liittyy oikeudettoman hyökkäyksen ja kotirauhan suojaamaan paikkaan luvattoman tunkeutumisen torjumiseen sekä itseaputilanteisiin.

Yksityisetsivätoimintaa säädellään vuodelta 1944 olevassa asetuksessa yksityisetsivän ammatista (112/1944).

Yksityisetsivän ammatin harjoittamisella tarkoitetaan sellaista jatkuvaa toimintaa ansiotai elatuksen hankkimiseksi, jossa ammatin harjoittaja asiakkaitensa toimeksiannosta poliisimiehen oikeuksilta suorittaa rikosten tutkimista ja selvittämistä.

Milloin yksityisetsivän ammatin harjoittaja joko ammatissaan tai muutoin on saanut tietoonsa rikoslain 16 luvun 19 §:ssä (törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämistä koskeva säännös) mainitun rikoksen, hänen on yksityisetsivän ammatista annetun asetuksen 9 §:n mukaan viipymättä annettava tieto rikoksesta asianomaiselle poliisiviranomaiselle.

Yksityisetsivän ammatin harjoittaminen edellyttää lupaa, jonka myöntää se lääninhallitus, jonka alueella hakijan toimipaikka tai liike tulee sijaitsemaan. Lupa oikeuttaa yksityisetsivän tehtävien suorittamiseen koko valtakunnan alueella. Luvan luonnolliselle henkilölle myöntämisen edellytyksenä on muun muassa, että tällä on ammatin harjoittamiseen tarvittava taito. Lupahakemukseen on liitettävä luotettava selvitys tarpeellisesta ammattitaidosta.

Yksityisetsivän ammatin harjoittamista koskevia lupia oli vuonna 1998 voimassa 408 ja vuonna 2000 vastaavia lupia oli voimassa

433 kappaletta. Voimassa olevat yksityisetsiväluvat jakaantuivat lääninhallituskohtaisesti seuraavasti:

Voimassa olevat yksityisetsiväluvat		
	1998	2000
Etelä-Suomen lääninhallitus	250	278
Länsi-Suomen lääninhallitus	101	104
Itä-Suomen lääninhallitus	15	31
Oulun lääninhallitus	3	18
Lapin lääninhallitus	2	2
Yhteensä	371	433

Yksityisetsivälupien suuri määrä johtuu siitä, etteivät luvanhaltijat ole ilmoittaneet lupaviranomaiselle toiminnan loppumisesta tai että yksityisetsivälupa on haettu varmuuden vuoksi vartioimisliikeluvan rinnalle. Lupaviranomaisten arvioiden mukaan huomattava osa yksityisetsivän ammatin harjoittamista koskevan luvanhaltijoista on sellaisia, joilla ei ole ollut toimintaa tai joiden toiminta on vähäistä. Useissa tapauksissa vartioimisliikeluvan haltijalla on myös voimassa oleva yksityisetsivälupa, vaikka elinkeinonharjoittaja harjoittaisi tosiasiallisesti vain vartioimisliiketoimintaa. Maassamme on arvioitu olevan noin 20—30 henkilöä, jotka suorittavat yksityisetsivän tehtäviä aktiivisesti.

Luvan yhteisölle myöntämisen edellytyksenä on muun muassa, että liikkeen johtaja täyttää samat ehdot, jotka ammatinharjoittajalta vaaditaan. Liikkeen johtajan hyväksyy lääninhallitus. Yksityisetsiväliikkeiden johtajien hyväksymisiä oli vuonna 1998 voimassa 378.

Niiltä, jotka yksityisetsivän ammatin harjoittaja saa ottaa palvelukseensa yksityisetsivän varsinaisia tehtäviä suorittamaan, edellytetään muun muassa, että he ovat soveliaita tehtävään. Palvelukseen ottamisesta on viipymättä tehtävä ilmoitus poliisiviranomaiselle ja lopullinen palvelukseen ottaminen saa tapahtua vasta sen jälkeen, kun poliisiviranomainen on antanut tähän suostumuksensa. Yksityisetsiväksi hyväksymisiä oli vuonna 1998 voimassa noin 200.

Poliisiin on pidettävä silmällä yksityisetsivän ammatin harjoittajien toimintaa ja valvottava, että ammatista voimassa olevia sään-

nöksiä ja määräyksiä noudatetaan. Poliisiviranomaisella on valta, jos siihen on erityistä syytä, tarkastaa ammatinharjoittajan liikekirjaa ja -kortistoa sekä asiakirjavihkoja.

Kauppa- ja teollisuusministeriö antaa tarvittaessa yksityisetsivätoimintaa koskevia tarkempia säännöksiä.

Yksityisen turva-alan muita osa-alueita varten ei ole erityislainsäädäntöä, vaan niihin sovelletaan esimerkiksi yleistä kuluttajan suojalainsäädäntöä, yleistä sähköturvallisuuslainsäädäntöä ja rikoslakia.

2.2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö

Oikeusvertailu

Seuraavassa vertaillaan yksityisiä turvallisuuspalveluja koskevaa lainsäädäntöä muissa Pohjoismaissa, muissa EU:n jäsenvaltioissa sekä Yhdysvalloissa. Muista Pohjoismaista vertailussa ovat mukana Ruotsi, Norja ja Tanska sekä muista EU:n jäsenvaltiosta Saksa, Itävalta, Iso-Britannia, Irlanti, Belgia, Alankomaat, Ranska, Italia, Espanja ja Kreikka. Edellä mainituista valtioista saadut tiedot eivät olleet kaikilta osin yhteismitallisia.

Ruotsi

Ruotsissa on useita yksityistä turva-alaa koskevia säädöksiä.

Vartioimisliikkeistä säädetään vartioimisliikkeistä annetussa laissa (lag 1974:191 om bevakningsföretag) ja vartioimisliikkeistä annetussa asetuksessa (förordning (1989:149) om bevakningsföretag m.m.). Säädöksiä sovelletaan yrityksiin, jotka ammattimaisesti vartioivat toisen lukuun kiinteistöjä, laitoksia, julkisia tilaisuuksia tai yksityisiä henkilöitä. Säädöksiä ei sovelleta valtion tai kunnan viranomaisen harjoittamaan vartioimistoimintaan eikä yksityiseen henkilöön, jos hän suorittaa viranomaisen lain nojalla hänelle määräämää tehtävää.

Vartioimisliikkeen harjoittaminen sekä vartioimisliikkeen henkilökunnan kouluttaminen on säädetty luvanvaraiseksi. Yksityisen henkilön vartioimiseen tarvitaan lisäksi erityinen lupa. Luvat antaa lääninhallitus, jolle poliis-

siylihallitus antaa hakemuksista lausunnon.

Lääninhallitus hyväksyy myös vartioimisliikkeiden henkilöstön. Vartijan koulutus kestää poliisiylihallituksen antaman määräyksen mukaisesti 217 tuntia, joista 44 tuntia on peruskoulutusta, 53 tuntia jatkettua peruskoulutusta ja 120 tuntia työharjoittelua. Koulutukseen sisältyviä opetusaiheita ovat muun muassa pelastustieto, vartioimistoiminnan perusteet, turvallisuustekniikka, kriisitilanteiden hallinta ja itsepuolustus. Erikoiskoulutusvaatimuksia on asetettu muun muassa henkivartijatehtävissä toimiville vartijoille sekä koiranohjaajille. Käytännössä valtaosan vartijan koulutuksesta järjestää alan työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen yhdessä ylläpitämä Vartijakoulu.

Vartijat toimivat Ruotsissa myöhemmin esille tulevia suojeluvartijoita lukuun ottamatta jokamiehen oikeuksin. Vartija voi kantaa vartioimistehtävien suorittamisen yhteydessä ampuma-asetta, jos hän on suorittanut hyväksytysti poliisiylihallituksen määrittämän ampuma-asekoulutuksen. Vartijoiden ei ole sen sijaan sallittu kantaa kaasusumutinta vartioimistehtävissä. Poliisiylihallituksella on valtuus antaa määräyksiä vartijan asusta ja muusta varustuksesta.

Vartioimisliikkeiden ja koulutusyritysten on annettava valvontaviranomaisena toimivalle lääninhallitukselle vuosittain selvitys toiminnastaan. Lääninhallituksella on velvollisuus suorittaa tarkastuksia kyseisissä yrityksissä tarpeen mukaan, kuitenkin vähintään joka toinen vuosi.

Järjestyksenvalvojista säädetään järjestyksenvalvojista annetussa laissa (lag (1980:578) om ordningsvakter) ja järjestyksenvalvoja-asetuksessa (ordningsvaktsförordning, 1980:587). Järjestyksenvalvojen tehtävänä on järjestyksen ylläpitäminen. Heitä voidaan asettaa yleisiin kokouksiin ja sirkusesityksiin, julkisiin tilaisuuksiin, uima- ja leirintäalueille sekä urheiluun ynnä muuhun vastaavaan tarkoitettuihin huoneistoihin tai paikkoihin, joihin yleisöllä on pääsy, samoin kuin huoneistoihin tai tiloihin, joissa alkoholi-juomia tarjoillaan yleisölle. Järjestyksenvalvojia voidaan asettaa myös muissa tapauksissa, jos siihen on erityistä tarvetta. Järjestyksenvalvojat asettaa useamman läänin alueelle poliisiylihallitus, useamman po-

liisiipiirin alueelle lääninhallitus ja yhden poliisiipiirin alueelle paikallinen poliisiviranomainen. Järjestyksenvalvojan koulutus kestää poliisiylihallituksen antaman määräyksen mukaan 25 tuntia. Koulutuksen järjestää poliisi tai poliisiylihallituksen hyväksymä koulutusyritys. Järjestyksenvalvojilla on poliisimiehen oikeuksia vastaavat paikaltapoistamis- ja kiinniotto-oikeudet, mutta säännösten sanamuodon mukaan ei turvallisuustarkastusoikeutta. Usein järjestyksenvalvojina toimivat ovat saaneet myös vartijakoulutuksen ja hyväksymisen kyseiseen tehtävään. Viimeksi mainittu seikka ilmenee myös asusta, jossa on usein sekä järjestyksenvalvojan että vartijan tunnus.

Suojeluvartijoista säädetään yhteiskunnallisesti tärkeiden laitosten suojelusta annetussa laissa (lag (1990:217) om skydd för samhällsviktiga anläggningar m.m.) ja yhteiskunnallisesti tärkeiden laitosten suojelusta annetussa asetuksessa (förordning (1990:1334) om skydd för samhällsviktiga anläggningar m.m.). Suojeluvartijoiden tehtävänä on yhteiskunnalle tärkeiden laitosten ja alueiden vartioiminen ja suojeleminen tuhotyöltä, terrorismilta ja vakoilulta. Poliisiylihallitus on antanut määräyksiä suojeluvartijoiden koulutuksesta, jonka pituus on 40 tuntia. Koulutus vastaa sisällöltään vartijan peruskoulutusta. Suojeluvartijoilla on tiettyjä erityisvaltuuksia, muun muassa oikeus henkilöön kohdistuvaan etsintään, oikeus tarkastaa kulkuneuvoja, poistamis- ja kiinniotto-oikeus sekä takavarikko-oikeus.

Turvaurakoinnista säädetään hälytyslaitteista annetussa laissa (lag (1983:1097) med vissa bestämmelser om larmanläggningar m.m.). Hälytysasennustoiminnalla tarkoitetaan toimintaa, jossa ammattimaisesti toisen lukuun sijoitetaan, asennetaan, korjataan tai muutetaan hälytyslaitteita. Lain tavoitteena on väärien hälytysten estäminen. Siihen liittyy hälytysasennustoiminnan luvanvaraisuus. Valtio tai vartioimisyritys eivät kuitenkaan tarvitse toimintaan lupaa. Luvan myöntää paikallinen poliisiviranomainen, jolle kuuluu myös toiminnan paikallinen valvonta. Lisäksi on annettu erillinen asetus hälytyslaitteiden kytkemisestä siten, että hälytys menee suoraan poliisiin vastaanotettavaksi (förordning (1983:1099) om anslutning av larmlägnin-

gar till polisen). Viimeksi mainittuun liittyy myös asetus, jolla on määritelty poliisille hälytysten vastaanottamisesta suoritettavat korvaukset (förordning (1982:789) om ersättning för polisbevakning och för anslutning av larmläggningar till polisen m.m.).

Tiirikoiden ammattimaisesta myymisestä on annettu laki (lag (1979:357) om yrkesmässig försäljning av dyrkverktyg) ja asetus (förordning (1979:358) om yrkesmässig försäljning av dyrkverktyg). Tiirikoiden myyminen on luvanvaraista. Luvan myöntää paikallinen poliisilaitos. Tiirikoita saa myydä vain niille, joilla ammatin tai vastaavan takia on tarve tiirikoiden hankkimiseen.

Ruotsissa on lisäksi annettu laki yleisestä kameravalvonnasta (lag (1998:150) om allmän kameraövervakning) sekä siihen liittyvä asetus (förordning (1998:314) om allmän kameraövervakning). Laki koskee lähtökohteisesti myös viranomaistoimintaa. Yleisestä kameravalvonnasta on ilmoitettava kyltillä tai muulla toimivalla tavalla. Kameran sijoittamiseen edellytetään lääninhallituksen lupa, jos kamera voidaan suunnata sellaiseen paikkaan, johon yleisöllä on pääsy. Lupa-harkinnassa verrataan valvonnan ja sen kohteena olevien henkilöiden etuja. Tietyin edellytyksin kameravalvonta pankkihuoneistossa, postikonttorissa ja myymälöissä on sallittua pelkän ilmoituksen perusteella.

Ruotsissa on suunniteltu yksityistä turvalaa koskevan lainsäädännön uudistamista. Trygghetsutredningens mietinnöissä Trygghet mot brott i lokalsamhället (SOU 1994:122) ja Trygghet mot brott. Rollfördelning och samverkan (SOU 1995:146) ehdotetaan, että vartioimisliikkeistä annettu laki ja hälytyslaitteista annettu laki korvattaisiin turvallisuusyrityksistä annettavalla lailla (lag om säkerhetsföretag). Samassa yhteydessä järjestyksenvalvojista annettua lakia tulisi muuttaa.

Turvallisuusyrityksiä koskevaa lakia sovellettaisiin vartioimisliikkeisiin, hälytysyrityksiin, turvakonsultteihin ja lukkoseppäliikkeisiin. Vartioimisliikkeitä olisivat yritykset, jotka ammattimaisesti toisen lukuun vartioivat kiinteistöjä, laitoksia, arvokuljetuksia tai yksityisen henkilön koskemattomuutta. Hälytysyrityksiä olisivat yritykset, jotka ammattimaisesti toisen lukuun sijoittavat, asentavat,

korjaavat tai muuttavat hälytyslaitteita taikka ottavat vastaan hälytyksiä hälytyslaitteista. Lukkoseppäyrityksiä olisivat yritykset, jotka ammattimaisesti toisen lukuun sijoittavat, korjaavat tai avaavat lukkoja taikka valmistavat avaimia kopioimalla. Myös tiirikoiden myymisen katsottaisiin kuuluvan lukkoseppäyritysten toimintaan. Laissa tarkoitettua toimintaa harjoittavat turvallisuusyritykset voisivat hankkia vapaaehtoisen auktorisoinnin. Tietyissä tapauksissa auktorisointi olisi vaihtoehto viranomaisluvalla. Auktorisoinnin antaisi yleensä poliisi. Hallitus tai hallituksen määräämä viranomainen voisi kuitenkin jättää auktorisoinnin myös tietyn toimialan toimialajärjestön tai muun yhteenliittymän tehtäväksi. Esimerkiksi lukkoseppäyritysten auktorisointi voisi jäädä Ruotsin lukkoseppämestareiden valtakunnallisen yhdistyksen tehtäväksi.

Ehdotuksen mukaan järjestyksenvalvoja voitaisiin asettaa huoneistoihin tai paikkoihin, joihin yleisöllä on pääsy, sekä muihin huoneistoihin tai paikkoihin, jos siihen on erityistä tarvetta yleisestä näkökulmasta. Järjestyksenvalvojien käyttöalue laajenisi, koska etenkin muihin huoneistoihin tai paikkoihin liittyvä asettamisvaltuus on erittäin laaja.

Edellä mainittujen mietintöjen valmistumisesta huolimatta yksityistä turvalaa koskevaa lainsäädäntöä ei ole muutettu Ruotsissa viime vuosina. Mietintöihin sisältyvien muutosehdotusten toteutuminen samoin kuin niiden toteutusaikataulu on epävarma.

Norja

Norjassa vartioimisliikkeistä säädetään vartioimistoiminnasta annetussa laissa (lov om vaktvirksomhet (13. mai 1988 nr. 29)) ja oikeus- ja poliisiministeriön määräyksissä (Justis- og Politidepartementets forskrifter om vaktvirksomhet (25. august 1989 nr. 832)). Säädöksiä sovelletaan luonnollisiin henkilöihin ja oikeushenkilöihin, jotka ansiotarkoituksessa vartioivat yksityistä aluetta tai aluetta, jonne yleisöllä on pääsy, suorittavat valvontapalveluja, suorittavat arvokuljetuksia, tai henkilöiden suojelua, ottavat vastaan tai käsittelevät hälytyslaitteiden hälytyksiä taikka valvovat edellä tarkoitettua toimintaa. Valvontapalveluilla tarkoitetaan muun muas-

sa lentoasemien turvatarkastuksia. Säädökset eivät koske omavartiointia tai naapuriapua taikka muita tilapäisluontoisia ja laajuudeltaan vähäisiä vartioimistehtäviä. Säädökset eivät koske myöskään kuntaa tai valtiota, vaikka eräät julkiset laitokset, kuten kunnalliset palo- ja sähkölaitokset sekä postilaitos, tarjoavat vartioimis- ja hälytyspalveluja yksityisillä markkinoilla.

Vartioimistoimintaa harjoittavalla luonnollisella henkilöllä on oltava viranomaisen antama lupa. Myös yrityksen päivittäisjohtajalla on oltava vastaava lupa, jos vartioimistoimintaa harjoittaa oikeushenkilö. Vartioimisliikelupa voidaan antaa myös siten, että se oikeuttaa harjoittamaan toimintaa vain tietyillä vartioimisliiketoiminnan edellä tarkoitetuilla osa-alueilla. Lupa- ja valvontaviranomaisena toimii paikallispoliisi taikka lääninhallitus, jos toimintaa harjoitetaan useamman poliisipiirin virka-alueella.

Vartijan peruskoulutuksen pituus on 80 tuntia, ja koulutus on suoritettava kuuden kuukauden kuluessa vartijan tehtävien suorittamisen aloittamisesta. Koulutukseen sisältyy 50 tuntia teoriaa ja 30 tuntia harjoittelua. Poliisiviranomainen hyväksyy opetus suunnitelman, ja se voi asettaa tarvittaessa myös lisäkoulutusvaatimuksia.

Norjassa vartijat toimivat jokamiehenoikeuksin. Vartijoiden tulee yleensä toimia aseistamattomina. Tehtävien sitä edellyttäessä heidät voidaan kuitenkin varustaa patukoilla. Poliisiviranomainen voi antaa erityisiä tehtäviä varten luvan kantaa kaasuasetta. Vartijan oikeus kantaa ampuma-asetta määräytyy ampuma-aselainsäädännön perusteella. Käytännössä vartijoille ei ole annettu ampuma-aselupia. On huomattava, että Norjassa poliisimiehetkään eivät yleensä kannata tavallisissa tehtävissä ampuma-aseita. Myös käsirautojen ja koiran käyttöä vartioimistehtävissä on säännelty. Koiran käyttö on sallittua ainoastaan itsepuolustustarkoituksessa.

Vartijoiden on käytettävä poliisiviranomaisen hyväksymää vartijan asua, jollei poliisiviranomainen erityisestä syystä myönnä lupaa käyttää muuta asua. Vartijalla tulee olla mukanaan poliisiviranomaisen hyväksymä vartijakortti, joka on näytettävä poliisin pyynnöstä.

Poliisilaissa (lov om politiet 4. august 1995 nr. 53) on nimenomainen yksityistä oikeudenhoitoa (privat rettshåndhevelse) koskeva kieltö. Sen mukaan muulta kuin poliisilta on kiellettyä järjestää tai osallistua yksityiseen toimintaan, jonka tarkoituksena on ylläpitää järjestystä tai harjoittaa muita yleisen oikeudenhoidon muotoja yleisellä paikalla. Kielto ei kuitenkaan ole esteenä sellaisen vartioimisen järjestämiseen, jonka tarkoituksena on suojata henkilöä tai omaisuutta taikka suojella luontoa. Kiellosta huolimatta vartijat voivat ylläpitää järjestystä yleisessä kokouksessa tai muussa vastaavankaltaisessa tilaisuudessa. Käytännössä vartioimisliikkeet ovat hoitaneet myös järjestyksen ylläpitoa muistuttavia tehtäviä, koska poliisin voimavarat eivät niihin aina riitä. Rautatie-, metro- ja linja-autoasemien vartioiminen kuului aiemmin lähtökohtaisesti liikennöitsijöiden itsensä ja nyttemmin poliisin vastuulle. Periaatteellislunontoisista epäilyistä huolimatta liikennöitsijät ovat saattaneet antaa tällaisia vartioimistoimeksiantoja myös vartioimisliikkeille.

Norjassakin on suunniteltu vartioimisliikelainsäädännön uudistamista. Vaktvirk somhetslovutvalgetin huhtikuussa 1997 jätetyssä mietinnössä (Lov om vaktvirksomhet. Regulerling av de private vaktsselsskapene) ehdotetaan vartioimistoiminnasta annettu laki korvattavaksi uudella samannimisellä lailla. Laki koskisi jatkossa myös kuntaa ja valtiota. Vartioimisliikelupia voitaisiin antaa esityksen mukaan ainoastaan yrityksille, ei enää yksityishenkilölle. Vartioimisliikkeitä koskevat lupa- ja valvonta-asiat keskitettäisiin muun muassa lupakäytännön yhtenäistämiseksi 54 poliisimestarin sijasta 5 lääninpoliisimestarille. Lisäksi vartioimisliikkeille asetettaisiin velvollisuus antaa lääninpoliisimestarille vuosittain selvitys toiminnastaan. Vartijan tulisi käydä peruskurssia edeltävä 15 tuntia kestävä johdantokurssi jo ennen työhön ryhtymistään. Peruskurssin tuntimäärä säilyisi ennallaan. Edelleen vartijalla olisi velvollisuus esittää henkilökorttinsa poliisin lisäksi myös niille, joihin vartijan toimenpiteet kohdistuvat. Vartijoiden tehtävien tulisi yleensä rajoittua havainnointiin, valvontaan ja raportointiin. Esimerkiksi asuma-alueiden vartioimista tai ostoskaduilla

partiointia ei olisi pidettävä kiellettyinä yksityisenä oikeudenhoitona, jos toiminta on kytetty vartioimiskohteisiin asunto-osakeyhtiöiden alueilla ja myymälöissä. Vartioimisliikkeet saisivat vartioida myös rautatie-, metro- ja linja-autoasemia. Kotihälytystilanteet taikka ryöstö- tai päällekar-kaushälytyksiin vastaaminen sekä niiden tapahtumapaikalle meneminen eivät kuuluisi vartioimisliikkeiden tehtäviin.

Tanska

Tanskassa vartioimisliikkeistä säädetään vartioimistoiminnasta annetussa laissa (lov 1986-05-22 nr 266 om vagtvirksomhed) ja oikeusministeriön määräyksissä (bekendgørelse 1986-12-23 nr 963 om vagtvirksomhed). Säädöksiä sovelletaan perinteisten vartiointimuotojen ohella myös sellaiseen televisiovalvonnan välityksellä suoritettavaan toimintaan, jolla vartioidaan yksityistä aluetta tai aluetta, jonne yleisöllä on pääsy. Lisäksi säädöksiä sovelletaan henkilöihin, jotka suorittavat arvokuljetuksia tai henkilöiden suojelua taikka käsittelevät hälytyksiä oikeudettomista hyökkäyksistä ja luvattomista tunkeutumisista hälyttävistä hälytyslaitteista. Lakia sovelletaan myös oikeusministeriön määräämässä laajuudessa muuhun kuin ansiotarkoituksessa harjoitettavaan vartioimistoimintaan sekä valtion ja kunnan viranomaisen harjoittamaan vartioimistoimintaan.

Tanskassa vartioimisliikkeet tarjoavat myös julkisyhteisöille sekä yksityisille ambulanssi- ja sairaankuljetuspalveluita. Merkittävän osan ambulanssi- ja sairaankuljetustehtävistä suorittavatkin Tanskassa yksityiset vartioimisliikkeet.

Poliisimestari voi antaa erityisluvan myös sellaisten paikkojen vartioimiseen, joille yleisöllä on pääsy. Lupa voi koskea myös koirien käyttämistä vartioimistehtävissä paikoilla, joille yleisöllä on pääsy. Poliisimestarien antamat erityisluvat voivat koskea esimerkiksi kauppakeskuksia, kävelykatuja, rautatie- ja linja-autoasemia, satamia sekä lentokenttiä.

Vartioimisliikkeen harjoittaminen on luvanvaraista. Lupa voidaan myöntää luonnolliselle henkilölle taikka osake- tai henkilöyhtiölle. Lupa annetaan tiettyjä vartioimistoiminnan muotoja koskevana ja yhden tai use-

amman poliisipiirin tai koko maan kattavana. Lupaviranomaisena toimii poliisiyliy-päällikkö.

Vartioimisliikkeiden henkilöstön tulee olla paikallisen poliisimestarin hyväksymiä. Henkilön tulee ilmoittautua 120 tuntia kestäväälle vartijan peruskurssille 14 päivän kuluessa vartijatoimen aloittamisesta. Koulutus järjestetään yleisessä ammatillisessa koulutusjärjestelmässä.

Vartijat toimivat Tanskassa jokamiehenoi-keuksin, eivätkä he saa kantaa ampuma-asetta vartioimistehtävissä. Myös koiran käyttöä on säännelty, ja nuo säännökset koskevat myös valtion tai kunnan viranomaisen harjoittamaa vartioimista paikalla, jonne yleisöllä on vapaa pääsy.

Vartioimisliikkeen henkilöstön on käytettävä liikkeen omien tilojen ulkopuolella vartijan asua. Poliisimestari voi kuitenkin erityisestä syystä antaa luvan käyttää tietyissä tehtävissä muutakin asua. Vartioimisliikkeen henkilöstön on pidettävä vartioimistehtäviä suorittaessaan mukanaan henkilöllisyyskortti, joka on esitettävä vaadittaessa.

Myös poliisille hälytyksiä välittävien hälytyskeskusten tulee olla poliisiyliy-päällikön hyväksymiä. Tämä koskee sekä ansiotarkoituksessa että muussa tarkoituksessa toimivia hälytyskeskuksia. Hälytyskeskusten varustuksesta voidaan lupakohtaisten ehtojen ohella antaa myös tarkempia oikeusministeriön määräyksiä sekä poliisiyliy-päällikön ohjeita. Oikeusministeriö voi häiriöiden estämiseksi kieltää luvattomasta tunkeutumisesta varoitettavien laitteiden sekä tietyn tyyppisten oikeudettomasta hyökkäyksestä ja luvattomasta tunkeutumisesta hälyttävien laitteiden käyttämisen. Myöskin oikeudettomista hyökkäyksistä ja luvattomasta tunkeutumisesta hälyttävien laitteiden tyyppihyväksymisjärjestelmästä voidaan antaa tarkempia määräyksiä.

Vartioimisliikkeiden valvonta kuuluu poliisille, ja sillä on tehtävässä pääsy liikkeiden toimitiloihin ja asiakirjoihin.

Yksityisetsivätoiminnasta säädetään oikeusavun antamisesta sekä etsivätoiminnasta annetussa laissa (lov 1986-06-28 nr 565 om ydelse af juridisk bistand samt om detektivvirksomhed m.v.). Etsivätoiminnalla tarkoitetaan ansiotarkoituksessa harjoitettavaa toi-

mintaa, joka sisältää yksityisten elinolosuh- teiden tai muiden vastaavankaltaisten seikko- jen tutkimista. Poliisi valvoo tällaista toimin- ta. Yksityisetsivätoiminnan sääntelyn tar- koituksena on estää elinkeinotoimintaan liit- tyvä epäasiallinen tai harhaanjohtava mark- kinointi. Väärinkäytötapauksissa poliisilla on mahdollisuus kieltää elinkeinonharjoitta- jaa jatkamasta toimintaa.

Yksityisen kameravalvonnan kieltämisestä on annettu erillinen laki (lov 1982-06-09 nr 278 om forbud mot privates TV-over våg- ning m.v.). Lakia sovelletaan kauko-ohjatulla tai automaattisesti toimivalla videokameralla, valokuvakameralla tai muulla vastaavalla laitteella tapahtuvaan jatkuvaan tai toistuvaan henkilövalvontaan. Laki koskee myös tällai- sen laitteen asentamista valvontatarkoituk- sessa. Laissa kielletään yksityishenkilöä har- joittamasta kameravalvontaa kaduilla, teillä, toreilla ja muilla vastaavilla alueilla, joita käytetään yleiseen liikkumiseen. Lakia ei sen sijaan sovelleta katetuissa kauppakeskuksissa tai muilla vastaavilla liiketoiminta-alueilla harjoitettuun kameravalvontaan, jos valvon- nan harjoittajalla on määräämisvalta alueella. Lakia ei sovelleta myöskään, jos valvonnan kohteena on valvontaa harjoittavan henkilön tai yhteisön oma sisäänkäynti, julkisivu, ai- dattu alue tai vastaava. Kameravalvonnan harjoittamisesta julkisilla paikoilla taikka työpaikoilla on ilmoitettava kyltillä tai muul- la vastaavalla tavalla.

Myös Tanskassa on suunniteltu yksityistä turva-alaa koskevan lainsäädännön uudista- mista. Tätä tarkoitusta varten asetettiin maaliskuussa 1998 yksityistä vartioimis- ja tur- vallisuusuotoimintaa selvittävä työryhmä.

Saksa

Saksassa luvanvaraisiin elinkeinoihin kuu- luu liittovaltiotason ammatinharjoittamisää- döksen (Gewerbeordnung) mukaan muun muassa vartioimisliiketoiminta, jolla tarkoi- tetaan henkilön hengen tai omaisuuden varti- oimista. Liittovaltion talousministeriö on edelleen määrännyt vartioimisammatin har- joittamista koskevassa määräyksessä (Ve- rordnung über das Bewachungsgewerbe) muun muassa vartioimisalan koulutuksesta, vastuuvakuutuksista sekä ammatinharjoitta-

jan velvollisuuksista.

Vartioimisliiketoiminnan harjoittajan sekä vartioimistoiminnassa käytettävien työnteki- jöiden tulee suorittaa erillinen vartioimisalan lainsäädäntöön liittyvä koulutus. Koulutuk- sen järjestää teollisuus- ja kauppakamari. Koulutuksen tarkoituksena on antaa tietoa alaa koskevista säännöksistä ja määräyksistä sekä ammatinharjoittajan ja vartijan oikeuk- sista ja velvollisuuksista. Vartioimisammatin harjoittajan sekä vartioimisliikkeen johtoon ja työnjohtoon kuuluvien koulutus kestää vä- hintään 40 tuntia. Vartijoiden koulutus kestää vähintään 24 tuntia. Koulutuksessa käsitel- lään muun muassa vartioimis- ja tur- vallisuuspalveluihin liittyviä hätätilannemää- räyksiä sekä aseiden käyttöön liittyvää rikos- ja rikosprosessioikeutta.

Ammatinharjoittajan on ilmoitettava viran- omaisille etukäteen niistä, joita se aikoo pal- kata työntekijöikseen. Ammatinharjoittajan on laadittava vartijoille toimintaohjeet, joissa on todettava muun muassa se, että vartija saa kantaa vartioimistehtävissä ampuma-asetta vain ammatinharjoittajan luvalla. Ammatin- harjoittajan on annettava vartijalle henkilö- kortti, joka tulee esittää pyydettyä. Työ- tehtävissään aidatuilla alueilla työskente- levien vartijoiden tulee käyttää vartijan asua. Vartijan asun ja sen merkkien samoin kuin henkilökortin tulee erottua virkamiesten vas- taavista asuista ja merkeistä.

Oikeudellinen perusta vartioimisliikkeiden toiminnan yhteydessä käytettäville valtuuk- sille on pyritty johtamaan jokamiehenoi- keuksista. Saksassa jokamiehellä on oikeus käyttää voimakeinoja joutuessaan ennalta ar- vaamattomaan vaaratilanteeseen, jos julkisen vallan edustajalla ei ole samassa yhteydessä mahdollisuutta tulla apuun. Käytännössä var- tioimisliikkeet ja niiden palveluksessa olevat vartijat ovat varautuneet vaaratilanteisiin jo ennakolta pitämällä mukana muun muassa erilaisia itsepuolustukseen soveltuvia välinei- tä.

Saksassa yksityiset vartioimisliikkeet ovat vartioineet myös yleisiä paikkoja, kuten puis- toja ja pysäköintialueita. Tätä on pidetty on- gelmallisena, koska lainsäädännössä tällaiset tehtävät on säädetty valtion hoidettavaksi. Eräässä alioikeustason vuodelta 1996 ole- vassa ratkaisussa todettiin, ettei yleisten

pysäköintialueiden vartioimista voida antaa yksityisten vartioimisliikkeiden tehtäväksi ilman laissa olevaa valtuutusta.

Saksassa on erillisellä lailla (Gesetz über die Anwendung unmittelbaren Zwanges und die Ausübung besonderer Befugnisse durch Soldaten der Bundeswehr und zivile Wachpersonen) annettu sotilaallisissa vartioimis- ja turvallisuustehtävissä toimiville sotilaille oikeus tehtävien suorittamiseksi muun muassa pysäyttää ja tutkia henkilöitä sekä ottaa haltuun ja takavarikoida omaisuutta. Viimeksi mainittuja tehtäviä suoritettaessa voidaan tarvittaessa käyttää myös voimakeinoja henkilöitä ja omaisuutta kohtaan. Puolustusministeri tai hänen valtuuttamansa voi antaa myös siviilihenkilöille oikeuden hoitaa näitä tehtäviä. Heitä kutsutaan siviilivartijoiksi (zivile Wachperson). Sekä sotilaiden että siviilivartijoiden toimialue on laissa rajattu. Siihen kuuluvat ainoastaan puolustusvoimien ja liitoutuneiden taistelujoukkojen laitokset, varustukset ja alukset.

Itävalta

Itävallassa on liittovaltiotasolla säädetty ammattienharjoittamissäädöksessä (Gewerbeordnung) muun muassa turvallisuusammattien eli ammattietsivän ammatin harjoittamisen ja vartioimisliiketoiminnan sekä hälytyslaitteiden asentamisen luvanvaraisuudesta. Vartijoiden koulutuksesta ei ole olemassa mitään yleisiä säännöksiä, vaan vartioimisliikkeet ovat itse järjestäneet henkilöstölleen sekä perus- että jatkokoulutusta.

Vartioimisliiketoiminnan luvanvaraisuus koskee muun muassa yritysten, myymälöiden, laitosten ja kulkuneuvojen vartioimista sekä hälytyskeskuksen pitämistä. Edellisen lisäksi myös arvokuljetusten turvaaminen, ravintoloiden vahtimestaritoiminta sekä yleisötilaisuuksien järjestyksenpito- ja valvontapalvelut on säädetty luvanvaraiseksi. Kyseisiä tehtäviä voidaan suorittaa myös julkisilla paikoilla. Vartioimisliikkeet voivat vartioida omaisuutta muun muassa ostoskeskuksissa sekä rautatieasemilla. Viimeksi mainituissa tehtävissä vartijoilla on mahdollisuus muun muassa rajoittaa henkilöiden sisäänkäyntiä toimeksiantosopimuksessa määritellylle alueelle. Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden

ylläpitämisen on katsottu sen sijaan kuuluvan yksinomaan valtion turvallisuusviranomaisten tehtäväksi.

Saadakseen luvan vartioimisammatin harjoittamiseen luvanhakijalla on oltava todistus tietyistä korkeakouluopinnoista sekä selvitys alan kokemuksesta tai todistus pätevyyskokeen suorittamisesta. Pätevyyskoe koostuu kirjallisesta ja suullisesta osasta.

Vartioimistehtäviin saa käyttää ainoastaan tehtäviin sopivia henkilöitä, joista ammatinharjoittaja on velvollinen ilmoittamaan viranomaisille yhden viikon kuluessa työsuhteen alkamisesta lukien. Jos jotakuta ei voida pitää sopivana kyseiseen tehtävään, viranomaisten on ilmoitettava tästä viivytyksettä ammatinharjoittajalle. Talousministeriö on antanut tarkempia määräyksiä vartijoiden asun sekä asun käytön osalta.

Ammattietsivän ammatin luvanvaraisuus koskee tietojen antamista jonkun yksityiselämästä, rikosten paljastamista, todistusaineiston hankkimista oikeudellista tai hallinnollista menettelyä varten, kadonneen tai piileskelevän henkilön, nimettömän kirjeen laatijan, kirjoittajan tai lähettäjän taikka kunnianloukkauksen lähteen tai levittäjän etsimistä, työntekijöiden luotettavuuden tarkkailua ja valvontaa, myymälätarkkailua sekä henkilön suojaamista.

Saadakseen luvan ammattietsivän ammatin harjoittamiseen luvanhakijalla on oltava todistus pätevyyskokeen suorittamisesta. Pätevyyskoe koostuu kirjallisen ja suullisen osan lisäksi erityisestä yrittäjäosasta.

Ammatinharjoittaja on velvollinen ilmoittamaan uusien työntekijöiden henkilötiedot viranomaisille vähintään kahta viikkoa ennen työsuhteen alkamista. Jos jotakuta ei voida pitää sopivana kyseiseen tehtävään, viranomaisten on ilmoitettava tästä viivytyksettä ammatinharjoittajalle. Ammattietsivän ammatin harjoittajan ja hänen työntekijöidensä on pidettävä viranomaisten myöntämää henkilökorttia mukanaan ja esitettävä se pyynnöstä viranomaisille. Ammattietsivän ammatin harjoittajalla on oikeus käyttää nimikettä ammattietsivä, ja hänen työntekijällään on oikeus käyttää nimikettä ammattietsivän apulainen. Muita nimikkeitä ei saa käyttää. Ammattietsivätoimintaan liittyvällä rikosten paljastamisella ja henkilöiden etsimisellä ei saa

häiritä viranomaisten toimintaa. Henkilöä suojatessaan ammattietsivät saavat vartioida myös omaisuutta.

Hälytyslaitteiden asentamisen luvanvaraisuus koskee hälytyslaitteiden asentamista yrityksiin, myymälöihin ja tonteille. Hälytyslaitteiden asentamiseen saa käyttää ainoastaan näihin tehtäviin sopivia henkilöitä. Kuten ammattietsivät myös hälytyslaitteiden asentamista harjoittava elinkeinonharjoittaja on velvollinen ilmoittamaan uusista työntekijöistä viranomaisille vähintään kahta viikkoa ennen työsuhteen alkamista. Jos jotakuta ei voida pitää sopivana kyseiseen tehtävään, viranomaisten on ilmoitettava tästä viivytyksettä ammatinharjoittajalle.

Iso-Britannia

Isossa-Britanniassa ei ole yksityistä turvalaa koskevaa lainsäädäntöä. Lainsäädännön puuttuessa yksityisen turvallisuusalan eri osa-alueilla toimivat yhdistykset ovat kehittäneet itse alaa koskevia sääntöjä sekä suosituksia.

Muun muassa yksityisen turva-alan suurin yhdistys The British Security Industry Association on kehittänyt alaa koskevia standardeja ja käytäntösääntöjä. Yhdistys on myös perustanut kaksi valvontaelintä. The Inspectorate of the Security Industry (ISI) valvoo vartioimisliikkeitä, ja The National Approval Council for Security Systems (NACOSS) tarkastaa hälytyskeskuksia. Lisäksi yhdistys on perustanut järjestön The Security Industry Training Organisation (SITO), joka vastaa alan koulutusvaatimuksista. ISI, NACOSS ja SITO ovat nykyään itsenäisiä aatteellisia yhdistyksiä, joiden toimintaa hallitus tukee. Sisäasiainministeriö on edustettuna yhdistysten hallintoneuvostoissa.

Turvaurakointialan itsesääntelyssä vakuutusalan vaikutus on ollut merkittävä. Vakuutusyhtiöt eivät myönnä vakuutuksia, jos hälytyslaitteet eivät ole hyväksytyt urakoitsijan asentamia. Yhdistys nimeltä The Association for Crime Prevention (ACPO) arvioi turvaurakointialalla toimivat yritykset. Arvioinnin välityksellä pyritään muun muassa vähentämään väärin hälytysten määrää. Jos urakoitsijan asentamat hälytyslaitteet aiheuttavat tietyn määrän vääriä hälytyksiä tietyssä

ajassa, urakoitsijalle voidaan antaa varoitus. Väärät hälytykset voivat vaikuttaa myös poliisin tapaan reagoida kohteesta tullessiin hälytyksiin. Sisäasiainministeriö on edustettuna myös ACPO:n toiminnassa.

Isossa-Britanniassa vartioimisliikkeet ylläpitävät myös vankiloita sekä suorittavat vankienkuljetustehtäviä. Vartioimisliikkeet ovat vastanneet myös yksittäisten vankiloiden suunnittelusta sekä rakentamisesta yhteiskunnan taas sitoutuessa ostamaan palveluita kyseisiltä laitoksilta. Tällaisten sopimusten kesto on ollut yleensä 25—30 vuotta. Merkittävä osa vartioimisliikkeiden liikevaihdosta onkin muodostunut viimeksi mainituista tehtävistä.

Isossa-Britanniassa toimii vakinaisten palkattujen poliisimiesten rinnalla vapaaehtoisia palkattomia poliisimiehiä (special constables), joiden toimialue on rajoitettu, mutta toimivalta sama kuin vakinaisten poliisimiesten. Vapaaehtoisten poliisimiesten käyttöä täydennyspoliisihenkilöstönä ei ole rajoitettu poikkeusoloihin. Poliisiipiirin päällikkö nimittää tarvittavan määrän vapaaehtoisia poliisimiehiä. Poliisi kouluttaa vapaaehtoiset poliisimiehet tehtäväänsä. Koulutuksen sisällöstä päättää poliisiipiirin päällikkö. Sisäasiainministeriö on antanut siitä suosituksia. Vapaaehtoiset poliisimiehet pyritään rekrytoimaan siltä alueelta, jolla he tulevat partiomaan. Näin vapaaehtoinen poliisimies tuntee alueensa asukkaat ja ongelmat. Isossa-Britanniassa on panostettu myös muulla tavalla vapaaehtoiseen rikoksantorjuntatyöhön.

Turvallisuusviranomaisten tuella on perustettu rikoksantorjuntaelimiä, joiden työhön osallistuvat kunnallishallinnon eri sektorien edustajat, tietyn alueen asukkaat, nuoret ja yritykset. Elinten työn edistämiseksi hallitus on perustanut säätiömuotoisen organisaation (Crime Concern), jota sisäasiainministeriö tukee taloudellisesti. Säätiön tehtävät muistuttavat meillä toimivan rikoksantorjuntaneuvoston tehtäviä.

Yksityistä turva-alaa koskevan lainsäädännön laatiminen sisältyy nykyisen hallituksen hallitusohjelmaan. Hallitus onkin tehnyt maaliskuussa 1999 alustavat ehdotukset yksityisen turva-alan sääntelyksi Englannissa ja Walesissa. Sääntely kattaisi alkuvaiheessa vartioimisliiketoiminnan ja videovalvontajär-

jestelmien asennus-, seuranta- ja ylläpitotoiminnan. Vartioimisliiketoiminta sisältäisi muun muassa omavartioinnin, ravintoloiden vahtimestaritoiminnan, arvokuljetukset, pysäköinninvalvonnan, turvallisuuspalvelut myymälöissä sekä yleisillä ja puoliyleisillä alueilla sekä asuinalueiden partiointi- ja vartioimistoiminnan. Virkamiehiin, mukaan lukien poliisin ja armeijan virkamiehet, lainsäädäntöä ei sovellettaisi. Yksityisellä turvalalla toimivalta yritykseltä ei vaadittaisi erityistä lupaa. Sen sijaan alalla työntekijänä sekä johtajana toimivilta taikka yrityksen perustavilta henkilöiltä vaadittaisiin lupa. Luvan myöntäisi perustettava uusi viranomais (Private Security Industry Authority), joka rahoittaisi itse toimintansa. Tarkastuselin (Inspectorate) tekisi tarkastuksia yksityisen turva-alan yrityksiin.

Irlanti

Irlannissa ei ole yksityistä turva-alaa koskevaa lainsäädäntöä.

Oikeusministeriön asettama työryhmä esitti joulukuussa 1997 jättämässään mietinnössä (Report of the Consultative Group on the Private Security Industry) tällaisen lainsäädännön laatimista. Sääntelyn ja samalla luvanvaraisuuden piiriin kuuluisivat ravintoloiden vahtimestarit, vartijat, turvakonsultit, turva-asentajat ja yksityisetsivät sekä heidän työntantajyrityksensä ja näiden yritysten johtajat sekä omavartijat. Keskeistä olisi uuden lupa- ja valvontaviranomaisen (The Irish Security Authority) perustaminen. Tämä viranomais toimisi niin pitkälle kuin mahdollista omarahoitteisesti. Viranomaisen tehtävänä olisi muun muassa toimia ministeriölle neuvoo-antavana elimenä, myöntää luvat, asettaa koulutusvaatimukset luvanhaltijoille, suorittaa tarkastuskäyntejä sekä toimia muutoksenhaku-elimenä. Lupamenettely olisi sama kaikilla yksityisen turva-alan eri osa-alueilla, mutta lupaedellytykset vaihtelisivat osaluheen mukaan. Vähimmäiskoulutusvaatimuksia asetettaisiin ravintoloiden vahtimestareille, vartijoille ja turva-asentajille. Ravintoloiden vahtimestareiden vähimmäiskoulutus kestäisi 8—10 tuntia, ja se olisi kolmiosainen. Vartijan vähimmäiskoulutus kestäisi 14 tuntia, ja siihen liittyisi kirjallinen

koe. Koulutus käsittäisi muun muassa rikosoikeuteen, vartijan toimivaltuuksiin ja toimintaohjeisiin sekä paloturvallisuuteen liittyvät opetuskokonaisuudet.

Belgia

Belgiassa on voimassa laki vartioimisliikkeistä sekä turvallisuusyrityksistä. Lisäksi yksityisetsivän ammatista on erillinen laki. Kuningas on edelleen antanut mainittuihin yritystoiminnan muotoihin liittyviä määräyksiä yritysten vakavaraisuudesta sekä koulutuksesta. Myös arvokuljetusajoneuvoista ja -menetelmistä sekä ampuma-aseista on annettu erillisiä määräyksiä.

Vartioimisliikkeet ja turvallisuusyritykset voivat olla oikeudelliselta perustaltaan joko luonnollisia henkilöitä tai oikeushenkilöitä. Vartioimisliikkeet tarjoavat omaisuuden vartiointiin, hälytyskeskusten hoitamiseen, henkilöiden koskemattomuuden suojelemiseen sekä arvoesineiden kuljetukseen ja vartiointiin liittyviä palveluita. Turvallisuusyritykset taas tarjoavat hälytysjärjestelmien ja hälytyskeskusten suunnitteluun, asentamiseen, valvontaan sekä korjaamiseen liittyviä palveluita.

Vartioimisliikkeet eivät voi vastaanottaa toimeksiantoa, joka pitäisi sisällensä sitoumuksen ylläpitää yleistä järjestystä ja turvallisuutta. Vuonna 1999 voimaan tullut lainmuutos mahdollisti kuitenkin sen, että vartioimisliikkeet voivat vartioida omaisuutta sekä tarkkailla henkilöitä paikoissa, joihin yleisöllä on pääsy.

Vartioimisliikkeen sekä turvallisuusyrityksen harjoittaminen edellyttää sisäasiainministeriön lupaa. Luvassa voidaan sulkea pois tiettyjen toimintojen, toimintatapojen tai välineiden käyttäminen taikka määrätä erityisiä ehtoja. Vartioimisliikkeiden ja turvallisuusyritysten vastuuhenkilöille sekä näiden yritysten palveluksessa oleville on asetettu muun muassa rehellisyyteen, luotettavuuteen sekä terveydentilaan liittyviä vaatimuksia. Vastuuhenkilö tai yrityksen palveluksessa oleva ei saa myöskään samanaikaisesti harjoittaa yksityisetsivätoimintaa tai ampuma-aseiden ja ampumatarvikkeiden valmistusta tai kauppaa. Vastuuhenkilöltä sekä yrityksen

palveluksessa olevalta edellytetään myös, ettei hän ole viimeisten viiden vuoden aikana ollut poliisin tai armeijan palveluksessa. Luvan myöntämisen edellytyksenä on lisäksi se, että hakija täyttää elinkeinonharjoittajan vakavaraisuudelle asetetut vaatimukset. Luvan ohella vartioimisliikkeet ja turvallisuusyritykset voivat hakea myös virallista akkreditointia sisäasiainministeriön yhteydessä toimivalta elimeltä (commission d'agrément des entreprises de sécurité).

Vartioimisliikkeen johtohenkilöstöltä edellytetään vähintään 70 tunnin koulutusta ja niiden vartijoilta vähintään 120 tunnin peruskoulutusta, josta harjoittelun osuus on 70 tuntia. Lisäkoulutuksen kesto henkilön suojelemiseen liittyviin tehtäviin on 60 tuntia ja arvokuljetustehtäviin 65 tuntia. Erikoiskoulutusvaatimuksia on asetettu myös koiranohjajille ja ampuma-aseiden käytölle. Turvallisuusyrityksen johtohenkilöstöltä, hälytysjärjestelmien ja hälytyskeskusten suunnittelijoilta ja hälytysjärjestelmien asentajilta edellytetään 45 tunnin koulutusta. Vartioimisliikkeen vartija saa käyttää sisäasiainministeriön hyväksymää vartijan asua, jos se ei ole sekoitettavissa virkapukuihin. Vartijan on myös pidettävä mukanaan sisäasiainministeriön antamaa henkilökorttia, joka on esitettävä pyydettyä poliisille. Eriksien nimetyt vartijat, jotka ovat saaneet ampumaselainsäädännössä määritellyn koulutuksen, saavat kantaa ampuma-asetta työtehtävissä. Myös koiran käyttäminen vartioimistehtävissä edellyttää erillisen koulutuksen suorittamista. Vartijat toimivat lähtökohtaisesti jokamiehenoikeuksin, mutta vartioimisliikkeen palveluksessa olevat voivat suorittaa julkisiin huvitilaisuuksiin liittyviä sisäänpääsytarkastuksia. Tällainen tarkastus voidaan suorittaa silloin, kun jonkun epäillään vaarantavan muiden tilaisuuteen osallistuvien turvallisuutta.

Sisäasiainministeriö ja poliisi vastaavat vartioimisliikkeiden ja turvallisuusyritysten valvonnasta. Vartioimisliikkeiden ja turvallisuusyritysten on annettava sisäasiainministeriölle vuosittain toimintaansa koskeva kertomus, josta tulee ilmetä muun muassa toiminnan laajuus. Viranomaisvalvonnasta vastaavilla on aina oikeus päästä yrityksiin ja tarkastaa yrityksen tilat tarvittaessa. Vartioi-

misliikkeiden ja turvallisuusyritysten henkilöstön on pyynnöstä ilmoitettava oikeusviranomaisille kaikki tiedot rikkomuksista, jotka ovat tulleet yritysten tietoon niiden harjoittaessa toimintaansa.

Sisäasiainministeriön yhteydessä toimii turvalaiteasioita varten viranomaisten, alan ammatillisten järjestöjen ja testauselimen edustajista koostuva elin (commission matériel). Hälytysjärjestelmien ja hälytyskeskusten sekä niiden osien asentamiselle, ylläpidolle ja käytölle on asetettu ehtoja. Erityisiä määräyksiä on annettu myös hälytysjärjestelmien ja hälytyskeskusten kytkemisestä poliisilaitoksiin. Hälytysjärjestelmiä tai hälytyskeskuksia taikka niiden osia ei saa markkinoida tai asettaa muulla tavalla käytettäväksi, ennen kuin ne on hyväksytty kuninkaan määräämällä tavalla.

Yksityisetsivän ammatista annettua lakia sovelletaan luonnollisiin henkilöihin, jotka ansiotarkoituksessa toimeksiantosopimuksen nojalla etsivät kadonneita henkilöitä tai esineitä taikka keräävät tietoja henkilöiden käyttäytymistavoista tai luottokelpoisuudesta. Lakia sovelletaan myös toimintaan, jonka avulla hankitaan tietoja tai tutkitaan teollisuusvakoilua. Yksityisetsivätoiminnan harjoittaminen edellyttää sisäasiainministeriön lupaa. Sisäasiainministeriön yhteydessä toimii myös yksityisetsiväasioita varten neuvoo-antava elin (conseil consultatif de la sécurité privée). Samoin kuin vartioimisliikkeiden ja turvayritysten henkilöstölle myös yksityisetsiville on asetettu muun muassa koulutukseen sekä luotettavuuteen ja rehellisyyteen liittyviä vaatimuksia.

Yksityisetsivän koulutuksen tulee kestää vähintään 350 tuntia, joista 200 tuntia on harjoittelua. Sisäasiainministeriön yhteydessä toimii koulutusasioita varten viranomaisten, alan järjestöjen ja koulutusalan edustajista koostuva elin (commission formation de détectives privés). Yksityisetsivä ei saa samanaikaisesti harjoittaa vartioimisliikettä, turvallisuusyritystä tai ampuma-aseiden valmistusta tai kaupaa. Yksityisetsivältä edellytetään myös, ettei hän ole viimeisten viiden vuoden aikana ollut poliisin tai armeijan palveluksessa. Kuningas voi antaa yksityisetsiviä koskevia tiettyjen välineiden tai menetelmien käyttöä koskevia

rajoituksia tai kieltoja. Yksityisetsivätoimintaa valvovat sisäasiainministeriö ja poliisi.

Alankomaat

Alankomaissa on yksityistä turva-alaa sääntelevä laki. Sitä sovelletaan myös turvallisuustoimenpiteisiin, joihin joku muu kuin yksityisellä turva-alalla toimiva ryhtyy. Laki ei sen sijaan sovelleta kunnan tai valtion tarjoamiin turvallisuuspalveluihin.

Vartioimisliiketoiminnan, yksityisetsivän ammatin samoin kuin hälytyskeskustoiminnan harjoittamisen edellytyksenä on oikeusministeriön lupa. Oikeusministeriölle on annettu valtuus laajentaa tarvittaessa luvanvaraisuuden piiriä. Vartioimisliikkeet voivat ylläpitää järjestystä ja turvallisuutta muun muassa rautatieasemilla sekä kaduilla. Kadulla tapahtuvalta järjestyksenpidolta edellytetään kuitenkin, että toiminta tapahtuu poliisin valvonnan ja ohjauksen alaisuudessa.

Ison-Britannian tapaan myös Alankomaissa toimii tietyn alueen asukkaiden muodostamia vapaaehtoisia rikosentorjuntaelimiä. Myös näiden elinten toiminta, kuten muu vartioimiseksi katsottava vapaaehtoistoiminta, on Alankomaissa luvanvaraista.

Vartijalta ja hälytyskeskuksessa toimivalta vaaditaan tehtävään sopiva koulutus, jota annetaan erityisissä oppilaitoksissa. Kaikilta vartijoilta vaadittavan vähimmäiskoulutuksen kesto on 120 tuntia. Sen lisäksi edellytetään kolmen viikon mittaisen harjoittelujakson suorittamista. Lisäksi yksityisellä turva-alalla toimivilta edellytetään poliisin hyväksyntää, jonka edellytyksenä on rehellisyyteen ja luottavuuteen liittyvien edellytysten täytyminen. Vartijoiden tulee käyttää vartijan asua oikeusministeriön määräysten mukaisesti. He eivät saa pitää mukanaan voimankäyttövälineitä, eikä heillä ole jokamiehenoikeuksista poikkeavia toimivaltuuksia.

Myös Alankomaissa on vireillä yksityistä turva-alaa koskevan lainsäädännön uudistus. Uusi laki erityisistä suojeluorganisaatioista ja tutkintatoimistoista (wet particuliere beveiligingsorganisaties en recherchebureaus) annettiin lokakuussa 1997, mutta se ei ole tullut vielä voimaan. Suojeluorganisaatiolla tarkoitettaisiin yhden tai useamman henkilön muodostamaa erityistä organisaatiota, jolla on lu-

pa suojelutoiminnan harjoittamiseen. Suojelutoiminnalla taas tarkoitettaisiin henkilöiden tai esineiden turvallisuuden vartioimista taikka alueen tai rakennuksen vartioimista järjestystä vaarantavaa toimintaan vastaan. Laissa tarkoitettua suojelutoimintaa harjoittaisivat suojeluyritykset, hälytyskeskukset, raha- ja arvokuljetusyritykset, yritys suojelupalvelut ja muut suojeluorganisaatiot. Laissa säänneltäisiin myös suojeluorganisaation harjoittamaa hälytyslaitteiden asentamista. Tutkintatoimistolla tarkoitettaisiin luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka toimeksiantosopimuksen nojalla harjoittaa ammattimaisesti tutkimustoimintaa. Suojeluorganisaation tai tutkintatoimiston harjoittaminen vaatisi nykyiseen tapaan oikeusministeriön luvan.

Ranska

Ranskassa vartioimisliiketoiminnasta annettua lakia sovelletaan henkilöiden ja omaisuuden suojelemiseen, turvakonsultointi- ja turvaaurakointitoimintaan sekä arvokuljetusten suorittamiseen. Aikaisemmin poliisi turvasi arvokuljetukset, mutta uusien säännösten mukaan yksityisen turva-alan yritykset saavat hoitaa myös yksin arvokuljetuksia. Vartioimisliikkeen harjoittaminen on luvanvaraista toimintaa, ja toimiluvat myöntää prefektuuri, joka myös valvoo lain ja määräysten noudattamista.

Asetuksilla säädetään vartijoiden varustuksesta, kuten vartijan puvusta, koiran käyttämisestä työtehtävissä sekä aseista. Lailla kielletään vartijoita sekaantumasta yhteiskunnallisiin kiistoihin, kuten maanviljelijöiden mielenosoituksiin. Järjestyksen ylläpitäminen kadulla ei kuulu vartijoille, vaan se on säädetty poliisille kuuluvaksi. Vartijoilla on jokamiehenoikeudet.

Turvaaurakointi- ja turvakonsultointitoiminta käsittää turvalaitteiden, kuten hälytyslaitteiden ynnä muiden vastaavien laitteiden, suunnittelemisen, valmistamisen, kaupan ja asentamisen sekä riskien tunnistamisen ja niiden arvioimisen.

Italia

Italiassa julkisesta turvallisuudesta anne-

tussa laissa (testo unico delle leggi di pubblica sicurezza) säädetään myös yksityisestä turva-alasta, jolla tarkoitetaan vartioimisliike- ja yksityisetsivätoimintaa. Tarkempia määräyksiä on annettu lain täytäntöönpanosäädöksellä (regolamento per l'esecuzione del testo unico delle leggi di pubblica sicurezza), joka sisältää muun muassa säännökset vartijan asusta ja merkeistä.

Laki ja sen nojalla annettu täytäntöönpanosäädös sisältävät säännökset muun muassa toimintaan oikeuttavista luvista, lupien myöntämisestä ja peruuttamisesta sekä vartijoiden ja yksityisetsivien pätevyysvaatimuksista. Laissa määritellään myös tietyt turvallisuusala koskevat yleiset edellytykset, kuten vaatimukset alalla toimivan rehellisyydestä ja luotettavuudesta. Ylemmätasoisien säädösten ollessa lähinnä yleisluontoisia poliisin antamat alueelliset toimintaohjeet ovat käytännössä merkittäviä. Käytännössä paikalliset toimintaohjeet ovat kuitenkin muotoutuneet eri paikka kunnilla hyvin samankaltaisiksi.

Ennen vartioimisliike- tai yksityisetsivätoiminnan aloittamista elinkeinonharjoittajan on anottava paikallispoliisilta lupaa, joka on voimassa ainoastaan lupaviranomaisen virka-alueella. Kullakin paikallisella poliisiyksiköllä on oikeus määrätä omalla alueellaan tapahtuvasta vartioimis- ja muusta yksityisen turva-alan toiminnasta. Valtio ei järjestä vartijoiden tai yksityisetsivien koulutusta, vaan turva-alalla toimivien yritysten on itse organisoitava henkilöstönsä perehdyttäminen tehtäviinsä. Tämä tapahtuu yritysten järjestämien eripituisten kurssien avulla. Valtio valvoo kurseja ja niiden sisältöä yrityksiin tekemiensä tarkastusten yhteydessä.

Yksityistä turva-alaa valvoo sisäasiainministeriö ja sen alainen poliisi. Valvonta tapahtuu lähinnä säännöllisin väliajoin toteutettavin tarkastuksin sekä pistokokein. Tarkastukset kattavat yrityksen järjestämän koulutuksen, työntekijöiden turvallisuuden sekä toiminnan yleisen lainmukaisuuden. Vartijan on pidettävä mukanaan kortti, josta ilmenee hänen oikeutensa toimia vartijana.

Julkisen vallan ja yksityisen turva-alan välinen työnjako on tiukasti säännelty. Yksityinen turva-ala on oikeutettu ainoastaan yksityisen omaisuuden vartioimiseen. Tällä tar-

koitetaan esimerkiksi yksityisasuntojen vartioimista, vartioimista pankkien tai myymälöiden edustalla tai sisätiloissa, hälytyslaitteiden asentamista ja valvontaa sekä arvokuljetuksia. Koska postin ja eräiden muiden valtion liikelaitosten toiminta on yksityistetty, näidenkin arvokuljetukset on nykyään mahdollista hoitaa myös yksityisiä palveluja hyväksi käyttäen. Sen sijaan kaikki, mikä koskee julkista turvallisuutta ja yleistä järjestystä, kuuluu viranomaisten yksinomaiseen toimivaltaan. Laissa on kielletty yksityisiltä henkivartijatoiminta. Henkivartijoita voi asettaa ainoastaan valtio.

Vartijat toimivat Italiassa jokamiehenoi-keuksin, ja heihin sovelletaan muun muassa jokamiehen kiinniotto-oikeuteen liittyviä säännöksiä. Vartijat voivat kantaa vartioimistehtävissä ampuma-asetta. Edellytyksenä on kuitenkin paikallisen ampumaseuran jäsenyys sekä vuosittain suoritettava ampumakurssi. Vartija saa käyttää ampuma-asetta vain itsepuolustukseksi.

Myös Italiassa on suunniteltu yksityistä turva-alaa koskevan lainsäädännön uudistamista. Esimerkiksi arvokuljetuksissa on koettu ongelmalliseksi se, että luvat ovat nykyisellään kuntakohtaisia.

Espanja

Espanjassa on annettu laki yksityisestä turvallisuudesta, joka on kattava ja yksityiskohtainen. Lisäksi Espanjassa on voimassa laki yleisen turvallisuuden suojaamisesta. Molempien lakien nojalla on annettu vielä yksityiseen turvallisuuteen liittyvä asetus. Säädöksiä sovelletaan turvallisuusyrityksiin ja yksityisetsiviin, ja ne sisältävät kaikkien yritysten toimintaa koskevia yleisiä säännöksiä ja osa-aluekohtaisia erityissäännöksiä.

Turvallisuusyritykset tarjoavat vartioimispalveluja, suojelevat henkilöitä, säilyttävät ja laskevat tai kuljettavat rahaa sekä asentavat ja ylläpitävät turvalaitteita. Lakeja sovelletaan myös toimintaan, jolla ylläpidetään hälytyskeskuksia. Turvallisuusyrityksen harjoittamisen edellytyksenä on viranomaiselle tapahtuva rekisteröityminen (lupa), jonka myöntää poliisin ylijohdo tai toimivaltaisen autonomisen yhteisön vastaava elin.

Yksityisellä turvallisuusalalla henkilöille

on asetettu sekä yleisiä että osa-aluekohtaisia erityisvaatimuksia. Vartijoille asetetut erityisvaatimukset koskevat enintään 40 vuoden ikää, koulutusta ja ampuma-aseen hallussapitoa. Vartijan koulutusvaatimuksista päättää sisäasiainministeriö. Koulutus annetaan sisäasiainministeriön luvan saaneissa oppilaitoksissa. Sisäasiainministeriön järjestämän kokeen hyväksytysti suorittaneet saavat poliisin ylijohdolta henkilökortin. Työntekijälle on järjestettävä joka kolmas vuosi erillinen täydennyskoulutuskurssi, jonka tulee kestää vähintään 75 tuntia. Myös turvallisuuspäälliköille on asetettu koulutusvaatimuksia. Yksityisetsivien tulee suorittaa hyväksytysti yksityisetsivän diplomi. Lisäksi edellytetään, ettei yksityisetsiväksi aikova ole ollut viimeisten kahden vuoden aikana minkään viranomaisen palveluksessa.

Lainsäädännössä on lisäksi itse elinkeinotoiminnan harjoittamiseen liittyviä sekä yleisiä että toimialakohtaisia edellytyksiä. Esimerkiksi henkivartijapalveluista säädetään, että kuhunkin tehtävään tarvitaan erillinen lupa poliisin ylijohdolta. Poliisin ylijohdo arvioi tapauskohtaisesti suojelun tarpeellisuuden. Toiminnan laadun vuoksi poliisin ylijohdo tai provinssien kuvernöörit voivat taas vaatia yritystä tai järjestöä perustamaan turvallisuusosaston sekä asentamaan turvajärjestelmiä. Tällaisia velvollisuuksia on säädetty muun muassa pankeille ja luottolaitoksille, jalokivi- ja kultaliikkeille sekä vedonlyöntipaikoille.

Yksityistä turva-alaa valvovat sisäasiainministeriö, provinssien kuvernöörit ja poliisi. Turvallisuusyritysten ja yksityisetsivien tulee toimittaa sisäasiainministeriölle vuosittain selvitys toiminnastaan. Turvallisuusyritysten viranomaistarkastukset toteutetaan erillisen tarkastussuunnitelman sekä yksittäisten väärinkäytösepäilyjen perusteella. Viranomaiset voivat tarkastaa turvallisuusyritysten lisäksi myös laitoksia, joille on asetettu velvollisuus toteuttaa edellä kuvattuja erityisiä turvallisuustoimenpiteitä.

Kreikka

Kreikassa on annettu laki, jolla säännellään vartioimisliikkeiden toimintaa. Sisäasiainministeriö on edelleen antanut lain nojalla yleis-

tä järjestystä koskevan määräyksen.

Laissa velvoitetaan vartioimisliikkeet antamaan vartijoille heidän työtehtävissään tarvitsema koulutus. Koulutusvaatimusta ei ole kytketty toimiluvan myöntämiseen. Vartijoiden koulutusta eivät järjestä siihen erikoistuneet koulut, vaan vartioimisliikkeet joko itse tai yhteistyössä muiden alan yritysten kanssa.

Muista yksityisen turva-alan osa-alueista, esimerkiksi yksityisetsivätoiminnasta, ei ole erityislainsäädäntöä.

Yhdysvallat

Yhdysvalloissa yksityisellä turva-alalla on pitkät perinteet ja sen toiminta on laaja-alaista. Yksityisen turva-alan historia alkoi 1800-luvun yksityisistä poliiseista (private police). Toisen maailmansodan jälkeen teollisuuden ja erityisesti teollisuuslaitosten vartioinnin lisääntyminen kasvatti alan yhteiskunnallista merkitystä. Sittenkin tärkeiksi vartioimis-kohteiksi tulivat tavaratalot ja ostoskeskukset sekä myöhemmin myös julkisen sektorin kohteet, kuten virastot ja vankilat. Rikosten torjuntaan ja järjestyksen ylläpitämiseen käytettävistä varoista 70 prosenttia tulee yksityiseltä sektorilta, ja yksityinen turva-ala työllistää lähes kolme kertaa suuremman määrän henkilöitä kuin julkiset turva-alalla toimivat.

Yksityistä turva-alaa ryhdyttiin sääntelemään vasta 1980-luvulla. Liittovaltiotasolla perustettiin elin (The Private Security Advisory Council), jonka tehtävänä oli säännellä ja valvoa yksityistä turva-alaa. Lähes kaikissa osavaltioissa annettiin myös yksityistä turva-alaa koskevia lakeja ja määräyksiä. Niissä säädettiin muun muassa lupamenettelystä, pätevyysvaatimuksista, koulutuksesta, sekä yksityisen turva-alan yritysten ja poliisin välisestä yhteistyöstä. Koulutuksen osalta yritys vastaa siitä, että sen henkilöstö saa tehtäviin sopivaa koulutusta ja tietyn aikavälein täydennyskoulutusta. Säännökset kuitenkin vaihtelevat osavaltioittain suuresti.

Yhdysvalloissa yksityiselle turva-alalle on mahdollista myöntää lupa hoitaa alan perinteisten tehtävien (vartioimisliike-, yksityisetsivä- ja turvaurakointitoiminta) lisäksi myös tavallisesti poliisille kuuluvia tehtäviä, kuten partiointitehtäviä ja tutkinta- ja tarkastustehtäviä. Yksityisen turva-alan yritykset hoitavat

myös vankikuljetuksia. Yksityisen turvallisuusyrityksen henkilöstöön kuuluvalla voidaan myöntää jopa oikeus pidättämiseen ja kotietsinnän suorittamiseen.

Myös yksityisen turva-alan valvonta on järjestetty osavaltioittain. Kussakin osavaltiossa on oma elimensä (The State Regulatory Board), joka antaa alaa koskevia määräyksiä, valvoo niiden noudattamista ja myöntää toimiluvat. Yksityisen turva-alan yritykset ovat ottaneet käyttöön myös omia sääntöjään ja tarkastustoimenpiteitään. Liittovaltiotasolla toimiva erillinen organisaatio The Private Security Advisory Council, tukee yrityksiä näissä asioissa.

Julkisen vallan ja yksityisen turva-alan välisessä työnjaossa poliisimiesten sivutoimet yksityisen turva-alan yrityksissä on koettu ongelmallisiksi. Myös yksityisen turva-alan laajat valtuudet ovat herättäneet keskustelua. Monissa osavaltioissa onkin tarkkaan säännelty, mitä tehtäviä yksityisen turva-alan yri-

tykset voivat hoitaa. Kaikissa osavaltioissa tällaisia säännöksiä ei kuitenkaan vielä ole.

Kongressin käsiteltävänä on vuonna 1995 tehty lakialoite (Private Security Officer Quality Assurance Act of 1995), jonka tavoitteena on yhdenmukaistaa yksityisen turva-alan sääntelyä eri osavaltioissa. Yhdenmukaistaminen merkitsisi muun muassa lupamenettelyn sekä koulutuksen yhtenäistämistä. Yritys työnantajana vastaisi siitä, että työntekijälle annetaan vähintään laissa säädetty koulutus. Koulutus koostuisi luennoista ja käytännön harjoittelusta. Vuosittain olisi järjestettävä kertauskurssi.

Yhteenveto

Seuraavassa esitetään taulukkona yhteenveto oikeudellisen sääntelyn laajuudesta ja sisällöstä keskeisissä oikeusvertailussa käsitellyissä valtioissa.

	Varti- oimisliike- toiminnan luvanva- raisuus	Lupa- ja valvontaviranomai- nen	Vartijan koulutus- vaatimus	Vartijan voiman- käyttöoi- keudet	Vartijalla mahdolli- suus kan- taa am- puma- asetta työ- tehtävissä	Vartijoiden mahdolli- suus ylläpi- tää järjes- tystä liiken- neasemilla ja kauppa- keskuksissa	Yksityisetsi- vätoiminnan luvanvarai- suus	Hälytys- ja muiden turvallisuusjär- jestelmien asennuksen lu- vanva- raisuus
Suomi	kyllä	läänihallitus poliisi	40 h	poistamis- oikeus muilta osin jokamie- henoikeus	kyllä	ei (käytäntö toinen)	kyllä	ei
Ruotsi	kyllä	läänihallitus	90 h ja 120 h harjoittelu	jokamie- henoikeus	kyllä	kyllä (polii- sin lupa)	ei	kyllä
Norja	kyllä	läänihalli- tus poliisi	50 h ja 30 h harjoittelu	jokamie- henoikeus	kyllä	ei (käytäntö toinen)	ei	ei
Tanska	kyllä	poliisi	120 h	jokamie- henoikeus	ei	kyllä (polii- sin lupa)	ei	ei
Saksa	kyllä	talousmi- nisteriö	24 h	jokamie- henoikeus	kyllä	ei (käytäntö toinen)	ei	ei
Itävalta	kyllä	talousmi- nisteriö	ei ole yritykset jär- jestävät	jokamie- henoikeus	kyllä	ei	kyllä	kyllä
Belgia	kyllä	sisäasiain- ministeriö	50 h ja 70 h harjoittelu	jokamie- henoikeus	kyllä	ei	kyllä	kyllä
Alankomaat	kyllä	oikeus- ministeriö	120 h	jokamie- henoikeus	ei	kyllä	kyllä	kyllä
Italia	kyllä	sisäasiain- ministeriö poliisi	ei ole yritykset jär- jestävät	jokamie- henoikeus	kyllä	ei	kyllä	kyllä
Espanja	kyllä	sisäasiain- ministeriö poliisi	sisäasiain- ministeriö asettaa	jokamie- henoikeus	kyllä	ei	kyllä	kyllä
Ranska	kyllä	prefektuuri	ei ole	jokamie- henoikeus	kyllä	ei	kyllä	ei

Euroopan yhteisön lainsäädäntö

Euroopan yhteisön lainsäädännön näkökulmasta yksityiset turvallisuuspalvelut liittyvät sijoittautumisvapauteen, palvelujen vapaaseen tarjontaan ja työntekijöiden vapaa-

seen liikkuvuuteen sekä tavaroiden vapaaseen liikkuvuuteen.

Jäsenvaltioiden on poistettava muun muassa etsivätoimistoihin ja turvallisuuspalveluihin liittyvät rajoitukset, jotka estävät edunsaajia perustamasta toimipaikkaa tai tarjoa-

masta palveluja vastaanottajavaltiossa yhtäläisin edellytyksin ja oikeuksin kuin valtion omat kansalaiset. Samoin jäsenvaltioiden on poistettava esteet ja rajoitukset, jotka aiheutuvat hallinnollisesta käytännöstä ja jotka edunsaajiin sovellettuina johtavat syrjintään valtion omiin kansalaisiin nähden (sijoittamisvapauden ja palvelujen tarjoamisen vapauden toteuttamisesta itsenäisten ammattiharjoittajien toiminnassa: 1. ”kiinteään omaisuuteen liittyvässä toiminnassa (lukuun ottamatta 6401)” (ISIC-ryhmästä 640) 2. tiettyjen ”muualla luokittelemattomien yrityspalvelujen tarjoaminen” (ISIC-ryhmä 839) annettu neuvoston direktiivi 67/43/ETY). Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa C-355/98 (komissio vs. Belgia) tultaneen ottamaan kantaa kansallisen yksityisen turva-alan sääntelyn rajoihin yleisinä lähtökohdina sijoittautumisvapaus, palvelujen vapaa tarjonta ja työntekijöiden vapaa liikkuvuus.

Tavaroiden vapaa liikkuvuus on ollut jo pitkään myös turvalaitteiden osalta lähtökohdiana. Jäsenvaltion on toimitettava komissiolle tieto tuotteitten liikkuvuuteen vaikuttavista kansallisista teknisistä määräyksistä jo niiden valmisteluvaiheessa. Komissio ilmoittaa määräysehdotuksista muille jäsenvaltioille. Komissio ja muut jäsenvaltiot voivat esittää teknistä määräystä koskevasta ehdotuksesta huomautuksia, jotka jäsenvaltion on otettava määräyksen myöhemmässä valmistelussa mahdollisuuksien mukaan huomioon (teknisiä standardeja ja määräyksiä koskevien tietojen toimittamisessa noudatettavasta menettelystä annettu neuvoston direktiivi 83/189/ETY, kodifioituna teknisiä standardeja ja määräyksiä koskevien tietojen toimittamisessa noudatettavasta menettelystä annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 98/34/EY). Jotta tekniset määräykset olisivat yhteisen lainsäädännön mukaisia, niihin on yleensä liityttävä muussa jäsenvaltiossa tapahtuneen hyväksynnän tunnustava lauseke. Tiedottaminen yksityiseen turva-alaan liittyvistä teknisistä määräyksistä oli esillä Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen asiassa C-194/94 (komissio vs. Belgia).

Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen asia C-114/97 (komissio vs. Espanja) otettiin kantaa yksityisen turva-alan mahdolliseen

erityisluonteeseen muihin liiketoiminnan aloihin verrattuna. Vaikka yksityinen turva-ala muodostaakin yhdessä turvallisuusviranomaisten kanssa tietyn valtion sisäisen turvallisuuden kokonaisuuden, se näytetään rinnastettavan entistä selvemmin muihin liiketoiminnan aloihin. Toisaalta sisäisen turvallisuuden painopiste on siirtymässä kansallisen turvallisuuden sijasta koko EU:n turvallisuuteen.

Yksityisen turva-alan osalta ei ole ainakaan vielä vireillä kansallisten lainsäädäntöjen yhdenmukaistamishankkeita. Alan eurooppalaiset työnantajajärjestöt (CoESS) ja työntekijäjärjestöt (Euro-FIET) ovat kuitenkin pyrkineet komission tukeman niin kutsutussa eurooppalaisessa sosiaalisessa vuoropuhelussa edistämään lainsäädännön yhdenmukaistamista muun muassa valmistelemalla alalle yleiseurooppalaista vähimmäiskoulutusohjelmaa. Komission tuella kesällä 1999 Berliinissä järjestetyssä seminaarissa työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen edustajat allekirjoittivat muun muassa yksityisten turvallisuuspalveluiden laadun parantamiseen tähtäävän julki-lausuman. Marraskuussa 2000 Madridissa järjestetyssä komission koollekutsumassa seminaarissa käsiteltiin jäsenvaltioiden yksityiseen turvallisuusalaan liittyviä säädöksiä, sekä keskusteltiin erityisesti poliisin ja yksityisellä turvallisuusalalla toimivien yhteisöjen välisestä yhteistyöstä. Myös EU:n jäsenyyttä hakeneet valtiot olivat edustettuina kyseisessä tapahtumassa.

2.3. Nykytilan arviointi

Vartioimisliiketoimintaa koskeva säännöstö on osoittautunut varsin hyvin toimivaksi. Suurimmat ongelmat ovat liittyneet alan koulutuksen suppeuteen ja kirjavuuteen, lupakäytännön epäyhtenäisyyteen sekä alan ohjauksen ja valvonnan tehottomuuteen. Vartioimispalvelujen kysyntä näyttää olevan edelleen kasvussa.

Nykyisin lääninhallitukset myöntävät vartioimisliikeluvat sekä hyväksyvät vartioimisliikkeen vastaavan hoitajan. Vartioimisliiketoimintaan liittyvät lupa-asiat on rinnastettu lääninhallituksissa usein muihin elinkeinolupiin, minkä vuoksi vartioimisliiketiläin liittyvät hakemukset on pääosin käsi-

telty lääninhallitusten muilla kuin poliisiosastoilla. Tällöin ei ole aina pystytty varmistautumaan yksityiseen turvallisuusalaan liittyvästä erityisasiantuntemuksesta. Järjestely on johtanut vartioimisliikelupien kohdalla siihen, että lupakäytäntö on muodostunut lupien myöntämisessä sekä peruuttamisissa epäyhtenäiseksi. Lupakäytännön yhtenäisyyttä koskeva vaatimus korostuu erityisesti vartioimisliikelupien peruutus- tapauksissa, koska tällöin viranomaisen puuttuu elinkeinonharjoittajan oikeuteen harjoittaa vartioimisliiketoimintaa.

Vartioimisliiketoiminnan yleinen valvonta kuuluu sisäasiainministeriölle, kun taas paikallispoliisi huolehtii vartioimisliikkeiden ja niiden henkilöstön kenttävalvonnasta. Nykyisin viranomaisvalvonta on keskittynyt lähinnä joka toinen vuosi tehtäviin määräaikaistarkastuksiin. Muutoin vartioimisliikkeitä on tarkastettu lähinnä väärinkäytös- tai laiminlyöntiepäilyjen vuoksi. Tosiasiassa lupaviranomaisina toimivilla lääninhallituksilla on elinkeinoluvan peruuttamismahdollisuuden vuoksi keskeinen asema vartioimisliiketoiminnan valvonnassa. Lääninhallituksilla ei ole ollut kuitenkaan voimavaroja selvittää ja tutkia väärinkäytös- tai laiminlyöntiepäilyjä, vaan lääninhallitukset ovat olleet pitkälti riippuvaisia poliisin toimenpiteistä sekä poliisilta saaduista tiedoista. Alan ohjausta ja valvontaa on haitannut myös se, etteivät lääninhallitusten lupa-asioita käsittelevät henkilöt ole aina kuuluneet organisatorisesti poliisihallintoon, jolle alan yleinen ohjaus ja valvonta sekä edellä mainittu kenttävalvonta kuuluu.

Vartioimisliiketoiminnan tehokasta valvontaa on vaikeuttanut myös valtakunnallisen valvontarekisterin puuttuminen. Lääninhallitukset ovat pitäneet paikallisia rekistereitä myöntämistään vartioimisliikeluvista sekä vastaaviksi hoitajiksi hyväksytyistä. Poliisilaitokset taas ovat pitäneet vastaavankaltaisia rekistereitä vartijoiksi hyväksytyistä. Valtakunnallisten rekistereiden puuttuessa on ollut käytännössä vaikea selvittää rikostutkinnan yhteydessä, onko rikoksesta epäilty mahdollisesti hyväksytty vartijaksi tai vartioimisliikkeen vastaavaksi hoitajaksi. Käytännössä ainoastaan vakavat rikokset ovat tulleet säännönmukaisesti lupaviranomaisten tietoon

etenkin silloin, jos rikos on tehty epäillyn asuin- tai kotikunnan ulkopuolella. Sisäasiainministeriön tarkoituksena on ottaa vuoden 2001 kuluessa käyttöön valtakunnallinen vartijarekisteri, johon syötettäisiin tiedot kaikista vartijoiksi hyväksytyistä.

Viranomaisvalvonnan vähäisyys sekä lupakäytännön epäyhtenäisyys niin lupien myöntämis- kuin peruuttamistilanteissa on koettu vartioimisliiketoimintaa harjoittavien elinkeinonharjoittajien piirissä nykytilanteen keskeisiksi ongelmiksi.

Vartioimisliiketoimintaan harjoittavat yritykset ovat jakautuneet selkeästi kahteen eri kokoluokkaan. Alan kolmen suurimman yrityksen palveluksessa työskentelee arviolta 2 500 vartijaa, vaikka vartioimisliikelupia on kaikkiaan voimassa noin 320 ja vartijoina toimii aktiivisesti noin 4 000 henkilöä. Viiden suurimman yrityksen palveluksessa olevien vartijoiden määrä ylittää jo 3 000. Viimeksi mainitulla seikalla on olennainen merkitys muun muassa vartioimisliiketoimintaa sääntelevän lainsäädännön toimivuudelle sekä viranomaisvalvonnan toteuttamiselle.

Vartioimisliiketoiminnalle on edelleen tyypillistä alan henkilöstön suuri vaihtuvuus etenkin Etelä-Suomessa, jossa elinkeinonharjoittajilla on ollut jopa vaikeuksia saada palvelukseensa ammattitaitoista työvoimaa. Erityisesti taloudellinen nousukausi on vauhdittanut vartioimisliikkeiden palveluksessa olevan henkilöstön siirtymistä muille aloille. Toisena seikkana vaihtuvuuteen on voinut vaikuttaa se, että alan henkilöstö on ollut perinteisesti nuorta, jolloin henkilöstöä on esimerkiksi koulutuksen loppuun suorittamisen jälkeen siirtyneet muille aloille. Vartioimisliikkeiden henkilöstön vaihtuvuus onkin johtanut siihen, että etenkin Etelä-Suomessa vartioimisliikkeiden palveluksessa on huomattava määrä väliaikaisia vartijoita.

Vartioimisliikelainsäädännössä asetetuista rajoituksista huolimatta vartioimisliikkeet ja niiden palveluksessa olevat vartijat suorittavat nykyisin myös tehtäviä, joissa on tosiasiallisesti kysymys omaisuuden vartioinnin tai henkilön koskemattomuuden suojaamisen sijasta tai lisäksi yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisestä. Esimerkiksi kauppakeskuksissa tai metrossa työskentelevät vartijat voidaan lukea kuuluviksi viimek-

si mainittuihin. Tällaiseen tilanteeseen on ajautettu, koska poliisi ei pysty nykyisillä voimavaroillaan hoitamaan vartijoiden nyt suorittamia tehtäviä. Vartioimisliiketoiminta on laajentunut viimeisten vuosien aikana perinteisestä omaisuuden vartioinnista myös asiakaspalveluluontoisiin tehtäviin. Tällaisia uusia tehtäviä ovat muun muassa erilaiset receptionistipalvelut sekä yritysten tai yhteisöjen asiakastiloissa suoritettavat vahtimestaripalvelut. Teknisen kehityksen mukanaan tuomia muutoksia käsitellään jäljempänä.

Myös vartijoiden toimivaltuuksissa on ajautettu tilanteeseen, jota ei voida pitää kaikilta osin nykyisen lainsäädännön mukaisena. Vartijan paikaltapoistamis- ja siihen liittyvät voimankäyttöoikeudet koskevat ainoastaan alueita, joita on pidettävä yksityisinä tai joilla oleskelua on viranomais määräyksin rajoitettu. Tästä huolimatta vartijat ovat poistaneet henkilöitä esimerkiksi kauppakeskuksissa sijaitsevista yksittäisistä liikkeistä ja liikkeiden välisiltä käytäviltä, vaikkei niissä ole kysymys yksityisestä paikasta eikä niissä oleskelua ole rajoitettu viranomais määräyksin. Henkilön poistamisen lainsäädännöllisenä perustana on tällöin esitetty olevan vartioimisliikelain sijasta lähinnä rikoslain hätävarjelusäännöksen mahdollistama voimakeinojen käyttö kotirauhan suojaamiseksi. Jo ennen rikoslain kotirauhasäännösten edellä mainittua muutosta voitiin kuitenkin uusimman oikeuskäytännön perusteella perustellusti kyseenalaistaa, nauttivatko liikehuoneistot saatikka niiden väliset käytävät enää kotirauhan suojaa.

Vartijoilla ei ole nykyisin oikeutta suorittaa turvallisuustarkastusta jokamiehen kiinniotto-oikeuden nojalla tapahtuvan kiinnioton yhteydessä. Turvallisuustarkastusoikeus on joskus yritetty johtaa jonkinlaisesta ennakkollisesta hätävarjeluoikeudesta. Tällaista laintulkintatilannetta ei voida kuitenkaan pitää tyydyttävänä. Turvallisuustarkastusoikeuden puuttuminen onkin koettu erittäin ongelmalliseksi, ja käytännön työtehtävissä vartijat ovat tosiasiaassa suorittaneet turvallisuustarkastuksia oman työturvallisuutensa sekä sivullisten turvallisuuden varmistamiseksi. Tällaiseen kehitykseen on vaikuttanut muun muassa se, että turvallisuustarkastuk-

sen kohteena olevat henkilöt ovat aseistautumisen yleistettyä usein erityisen vaarallisia.

Vartijaksi hyväksymisen yhteydessä hakijalta on edellytetty vartijan koulutuksesta annetun sisäasiainministeriön päätöksen mukaisen vartijan peruskoulutuksen suorittamista. Kuten jäljempänä ilmenee, väliaikaisille vartijoille ei sen sijaan ole asetettu koulutusvaatimuksia. Edellä mainittu päätös sisältää säännökset koulutuksen sisällöstä, mutta siinä ei tosiasiallisesti rajoiteta niiden henkilöiden tai yhteisöjen piiriä, jotka saavat antaa kyseistä koulutusta. Käytännössä hyvin erilaiset yhteisöt ja yksityishenkilöt ovat antaneet vartijaksi hyväksymisen edellytyksenä olevaa koulutusta, jolloin koulutuksen taso on ollut erittäin kirjavaa. Myöskään viranomaisilla ei ole ollut voimavaroja valvoa koulutuksen antajia. Ammatilliset opilaitokset ovat lisäksi järjestäneet ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (631/1998) mukaisessa järjestyksessä vartijan ammattitutkintoon tähtäävää koulutusta. Kyseinen koulutus on huomattavasti laajempi kuin vartijaksi hyväksymisen yhteydessä edellytetty vähimmäiskoulutus.

Nykyisin väliaikaiseksi vartijaksi hyväksymiseen ei ole liitetty erillistä koulutusvaatimusta. Väliaikaisena vartijana voi toimia enintään neljä kuukautta kalenterivuoden aikana, jolloin väliaikaiseksi vartijaksi hyväksytyt on voinut käytännössä toimia vartijan tehtävissä ilman koulutusta yhtäjaksoisesti jopa kahdeksan kuukauden ajan. Viimeksi mainittua seikkaa ei voida pitää toimeksiantajien eikä vartioinnin kohteiden oikeusturvan kannalta hyväksyttävänä. Väliaikaisten vartijoiden ammattitaito korostuu myös, koska alan työvoiman vaihtuvuuden vuoksi vartioimisliikkeiden palveluksessa on usein laissa sallittu enimmäismäärä väliaikaisia vartijoita. Nykyisin vartioimisliikkeen palveluksessa voi olla yksi väliaikainen vartija jokaista alkavaa kolmea varsinaista vartijaa kohden. Viimeksi mainittua suhdelukua on pidettävä sinänsä oikeasuuntaisena, mutta sen noudattamisen valvonta on osoittautunut käytännössä vaikeaksi.

Voimankäyttövälineistä vartija on voinut kantaa työtehtävissään ampuma-asetta, kaasusumutinta, patukkaa sekä käsirautoja. Sisäasiainministeriö on lisäksi voinut määrittellä

sallitaksi voimankäyttövälineeksi myös - muun henkilöön kohdistuvien voimakeinojen käyttämiseksi valmistetun esineen. Tällaisia määräyksiä ei kuitenkaan ole annettu. Vartiomistehtävien suorittamisen yhteydessä tapahtuvaa voimankäyttövälineiden kantamista on säännelty viimeksi vuonna 1995 uusituin säännöksin. Samassa yhteydessä uudistettiin myös ampuma-aseen kantamiseen sekä käyttöön liittyvät erityissäännökset. Nykyisellään vartijalla ei saa olla vartiomistehtäviä suorittaessaan hallussaan ampuma-asetta tai kaasusumutinta, ellei hän ole saanut riittävää koulutusta ampuma-aseen tai kaasusumuttimen käsittelyyn ja käyttöön. Ohjeessa määritellään yksityiskohtaisesti koulutukselta edellytetty sisältö, mutta se asettaa koulutuksen järjestäjille vain hyvin yleispiirteisiä vaatimuksia. Vartijan ampuma-asekoulutuksen nykyistä sisältöä on käsitelty tarkemmin jaksossa 2.1.

Vartijan oikeuteen pitää hallussaan ampuma-asetta ja kaasusumutinta vaikuttavat myös ampuma-aselain (1/1998) säännökset. Ampuma-aseissa säädetään muun muassa ampuma-aseen hankkimis- ja hallussapitoluvan sekä kaasusumutinluvan saamisen edellytyksistä, voimassaoloajasta ja lupaehdoista (42—46 §, 52 ja 53 §) sekä ampuma-aseen kantamisesta työtehtävissä (56 §). Hankkimislupa voidaan antaa laissa määriteltyihin hyväksyttäviin käyttötarkoituksiin, joita ovat muun muassa työ, jossa ase on välttämätön, ja henkilökohtaisen koskemattomuuden tai omaisuuden suojeleminen. Henkilökohtaisen koskemattomuuden tai omaisuuden suojelemiseksi lupa voidaan antaa vain kaasusumuttimen hankkimiseen. Hankkimislupa taskuasetta varten ja erityisestä syystä myös hankkimislupa sarjatuliasetta ynnä muuta sellaista asetta varten voidaan antaa kokoelmassa pitämisen tai vastaavan lisäksi vain työhön. Haettaessa hankkimislupaa työtä varten hakijan on osoitettava selvitys siitä, että hän on koulutuksessaan tai muuten riittävästi perehtynyt ampuma-aseen turvalliseen käsittelemiseen ja että hänellä on hyväksyttävä peruste ampuma-aseen kantamiseen työssään. Kaasusumutinta sekä työtä varten hallussapitolupa annetaan enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Työtä varten annettuun hallussapitolupaan on sisällytettävä ehto, jonka mukaan

hallussapitolupa on voimassa vain niin kauan kuin luvansaaja toimii kyseisessä työtehtävissä. Ampuma-aseen hallussapitoon työtä varten annettu lupa oikeuttaa kantamaan kyseisessä työtehtävissä vain sitä ampuma-asetta, jonka hallussapitoon lupa on annettu, tai sitä ominaisuuksiltaan vastaavaa asetta.

Vartijan oikeuteen pitää hallussaan eräitä muita voimankäyttövälineitä vaikuttavat myös teräselain (108/1977) säännökset. Teräselain nyt sisältämät säännökset on tarkoitettu sisällyttäväksi sisäasiainministeriössä parhaillaan valmisteltavaan järjestyslakiin. Vaarallisia teräaseita, joita ovat muun muassa jousipatukka ja sähköpatukka, ei saa pitää hallussa yleisellä paikalla tai yleisessä kokouksessa taikka muussa julkisessa tilaisuudessa, ellei hallussa pitämiseen ole hyväksyttävää perustetta. Muuta teräselainsäädännön alaista teräasetta ei saa pitää hallussa yleisellä paikalla tai yleisessä kokouksessa taikka muussa julkisessa tilaisuudessa, ellei se ole välttämätöntä työn vuoksi tai hallussa pitämiseen ole muuta hyväksyttävää perustetta. Vartijan työtehtävää on sinällään pidettävä hyväksyttävänä perusteena pitää hallussaan työtehtävissä tarvittavaa voimankäyttövälinettä.

Nykyisin vartijat kantavat työtehtävissään usein käsirautoja sekä patukkaa. Osa vartijoista pitää mukanaan myös kaasusumutinta. Ampuma-aseen kantaminen työtehtävissä on sen sijaan harvinaista. Esimerkiksi maamme suurimman vartiointiliikkeen palveluksessa on noin 2 100 vartijaa, mutta kyseisistä vartijoista ainoastaan 40:llä on ampuma-aseen kantamiseen työtehtävissä oikeuttava lupa. Näistä vartijoista ainoastaan alle 10 kantaa ampuma-aseita mukana aktiivisesti työtehtävissä. Toisaalta on olemassa tiettyjä pienehköjä vartioimisliikkeitä, joiden vartijoista enemmistö kantaa aktiivisesti ampuma-asetta mukana työtehtävissä.

Kokonaisuutena arvioiden vartijoiden voimankäyttövälineisiin liittyvä oikeudellinen sääntely sekä voimankäyttövälineisiin liittyvät erilliset koulutusvaatimukset on koettu onnistuneiksi. Vartioimisliikkeet ovat myös omalta osaltaan valvoneet vartijoiden voimankäyttövälineiden kantamista. Poliisin tietoon ei ole tullut tapauksia, joissa vartija olisi käyttänyt väärin hänellä mahdollisesti muka-

naan olleita voimankäyttövälineitä.

Yksityisetsivätoimintaa koskeva säännöstö on vanhentunut. Koska yksityisetsivän ammatin harjoittamiseen liittyvän elinkeinolan myöntämisedellytyksenä ei ole ollut erityistä koulutusvaatimusta, luvanhakijoille on lähes poikkeuksetta myönnetty kyseinen elinkeinolupa. Tilanne on ollut vastaavankaltainen myös yksityisetsiviksi hyväksytyjen kohdalla. Vaikkei yksityisetsivillä ole jokamiehenoikeuksia laajempia toimivaltuuksia, kansalaiset luulevat usein virheellisesti, että yksityisetsivillä olisi jokamiehenoikeuksia laajemmat valtuudet selvittää ihmisten taustoja ja saada tiettyjä asiakirjoja.

Yksityisetsivän ammatista annetun asetuksen 1 §:n 2 momentin mukaan yksityisetsivän ammatilla tarkoitetaan toimeksiantosopimuksen perusteella ansiotarkoituksessa poliisi miehen oikeuksista suoritettavaa rikosten tutkimista ja selvittämistä. Yksittäisistä toimeksiannoista on ollut vaikeaa määrittellä, onko toiminta ollut elinkeinolupaa edellyttävää rikosten tutkimista ja selvittämistä vai onko kyseessä ollut jokin muu elinkeinolupaa edellyttämätön toiminta. Tämä on korostunut myös sen vuoksi, että enemmistö yksityisetsivien toimeksiannoista muodostuu nykyisin muusta kuin rikosten tutkimiseen ja selvittämiseen liittyvistä tehtävistä. Todellisuudessa suurin osa yksityisetsivien toimeksiannoista muodostuu nykyisin erilaisista tarkkailu- ja tiedonhankintatoimeksiannoista, joiden suorittaminen ei edellytä erillistä elinkeinolupaa. Esimerkkinä tällaisista tehtävistä voidaan mainita yksittäisen henkilön yleisillä paikoilla tapahtuvan oleskelun tarkkailu. Toisena esimerkkinä voidaan mainita erilaisten tietojen ja selvitysten hankkiminen jo vireillä olevia tai mahdollisesti käynnistettäviä oikeudenkäyntejä varten. Aikaisemmin merkittävä osa yksityisetsivien toimeksiannoista muodostui näytön hankkimisesta syyllisyysperusteiseen avioeroon, kunnes kyseinen avioeroperuste kumottiin avioliittolaista (234/1929) vuoden 1988 alusta.

Yksityisetsivän ammatinharjoittamiseen oikeuttavia lupia on voimassa tällä hetkellä yli 430. Lupaviranomaisten arvioiden mukaan huomattava osa yksityisetsivän ammatin harjoittamiseen oikeuttavan luvan haltijoista on sellaisia, joilla ei ole toimintaa tai joiden toi-

minta on vähäistä. Useissa tapauksissa vartioimisliikeluvan haltijalla on myös voimassa oleva yksityisetsivälupa, vaikka elinkeinonharjoittaja harjoittaisi tosiasiallisesti vain vartioimisliiketoimintaa. Kuten edellä jo esitettiin, voimassa olevien yksityisetsivälupien suuri määrä johtuu myös osaltaan siitä, etteivät luvanhaltijat ole ilmoittaneet lupaviranomaiselle toiminnan loppumisesta. Todellisuudessa maassamme on arvioitu olevan noin 20—30 yksityisetsivän tehtäviä aktiivisesti suorittavaa. Suomen Yksityisetsivä- ja Lakitoimistoliitto ry:hyn kuului vuoden 2000 lopulla noin 20 yritystä.

Yksityisetsivätoiminnan viranomaisvalvonta on ollut käytännössä vähäistä poliisin keskittäessä voimavaransa lähinnä vartioimisliikkeiden valvontaan. Toisaalta vanhentunut lainsäädäntö ei ole edes mahdollistanut tehokasta viranomaisvalvontaa. Elinkeinonharjoittajista pidettävän valtakunnallisen rekisterin puuttuminen on myös omalta osaltaan estänyt yksityisetsivätoiminnan tehokkaan valvonnan. Yhteenvetona voidaan todeta, että nykyinen yksityisetsivän ammatista annettu asetus on tyypillinen esimerkki vähämerkityksisestä oikeudellisesta sääntelystä.

Turvallisuustekniikka on viime vuosina korvannut ja täydentänyt perinteisiä vartioimisluotoja, joissa vartija on kiertänyt eri asiakaskohteissa suorittaen tarkastuksia vaihtelevan aikataulun mukaisesti. Myös tekniikan itsenäinen merkitys on kasvanut voimakkaasti muun muassa sen vuoksi, että tekniset ratkaisut mahdollistavat usein tiettyjen tarkkailu- ja valvontatehtävien suorittamisen perinteisiä vartioimisluotoja edullisemmin. Viimeksi mainittu selittää osin myös sen, että turvallisuuspalveluiden yhteenlaskettu liikevaihto on Tilastokeskuksen toimialakohdainten tietojen mukaan kasvanut huomattavasti, vaikka yritysten määrä ei ole samaan aikaan juurikaan lisääntynyt. Nykyisin myös kotitalouksiin hankitaan entistä enemmän sähköisiä valvonta- ja hälytintjärjestelmiä.

Rakenteellisella suojauksella tarkoitetaan muun muassa rakennuksen ovi-, ikkuna- tai muiden aukkojen varustamista taikka niiden rakenteiden vahvistamista luvattoman tunkeutumisen estämiseksi. Myös rakenteelliseen suojaukseen sekä rakenteellisiin turva-

tuotteisiin liittyvät markkinat ovat kasvaneet viime vuosina. Nykyisin rakenteelliseen suojaukseen liittyvät näkökohdat pyritään ottamaan huomioon jo rakennusten suunnitteluvaiheessa.

Turvallisuustekniikan sekä rakenteellisen suojauksen suunnittelu- ja asennustehtäviä suorittavilta ei ole edellytetty nykyisin erillistä viranomaishyväksyntää. Yleiset kuluttajansuojaan sekä rikosoikeudelliseen vastuuseen liittyvät säännökset on koettu tältä osin riittäviksi. Näillä sektoreilla ei ole myöskään ilmennyt juurikaan tarvetta turvautua kyseisten säännösten mahdollistamiin oikeudellisiin toimenpiteisiin. Myöskään viranomaisten tietoisuuteen ei ole tullut merkittäviä kuluttajansuojaan tai kenenkään luotettavuuteen ja rehellisyyteen liittyviä väärinkäytötapauksia.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi

Esityksen tavoitteena on parantaa turvallisuustoimenpiteiden kohteina olevien henkilöiden oikeusturvaa ja turvallisuuspalveluja ostavien asiakkaiden kuluttajansuojaa. Turvallisuustoimenpiteiden kohteina olevien henkilöiden oikeusturvaa pyritään parantamaan lisäämällä ja kehittämällä vartijoiden koulutusta sekä asettamalla myös niin kutsuille väliaikaisille vartijoille koulutusvaatimus. Turvallisuuspalveluita ostavien asiakkaiden kuluttajansuojaa pyritään kehittämään edellyttämällä tietyiltä turvallisuusteknisiä tai rakenteellisia suojaustehtäviä suorittavilta henkilöiltä erillinen paikallispoliisin antama hyväksyminen. Lisäksi kyseistä toimintaa harjoittaville elinkeinon harjoittajille asetettiin tiettyjä toimeksiantajiin ja viranomaisiin kohdistuvia velvollisuuksia, joilla pyritäisiin parantamaan kuluttajansuojaa sekä helpottamaan viranomaisvalvontaa. Viimeksi mainitut seikat korostuisivat erityisesti pienyritysten ja yksityishenkilöiden kohdalla, koska nämä eivät pääsääntöisesti hanki turvallisuuspalveluita ammattimaisesti.

Turvallisuusalan ohjausta ja valvontaa tehostettaisiin perustamalla erillinen turvallisuusalan valvontayksikkö, joka vastaisi turvallisuusalan valvonnan valtakunnallisesta ohjauksesta.

Turvallisuusalaan liittyvien viranomaislupien myöntämisen sekä peruuttamismenettelyä pyritään yhtenäistämään keskittämällä vartioimisliikelupien myöntäminen turvallisuusalan valvontayksikölle. Yksikkö hyväksyisi myös vartioimisliikkeen vastaavan hoitajan.

Esityksen tavoitteena on myös selkeyttää julkisen vallan ja yksityisen turva-alan välistä työnjakoa siten, että vartioimisliikkeiden palveluksessa olevat vartijan toimivaltuuksilla varustetut saisivat näiden valtuuksien nojalla vastata vain yksityisen turvallisuuden ylläpitämisestä.

Esityksen avulla pyritään lisäämään myös turvallisuusviranomaisten ja yksityisen turva-alan välistä yhteistyötä perustettavan erillisen turvallisuusalan neuvottelukunnan avulla. Neuvottelukunnan välityksellä yksityistä turvallisuusalaa rohkaistaisiin ja tuettaisiin tiukan viranomaissääntelyn ja -valvonnan sijasta vapaaehtoiseen itsesääntelyyn ja -valvontaan.

Lisäksi esityksellä on tarkoitus ajanmukaistaa nykyinen vartioimisliikesäännöstö etenkin vuonna 1995 voimaan tulleiden perusoikeussäännösten vaatimusten mukaisiksi. Nykyinen vartioimisliikesäännöstö on pääosin asetustasoista.

Yksityisetsivätoiminnassa esityksellä pyritäisiin täsmentämään elinkeinolupaa edellyttävän toiminnan määritelmää. Lisäksi esityksen on tarkoitus mahdollistaa luvanvaraisen elinkeinotoiminnan tehokas viranomaisvalvonta. Oikeudellisen sääntelyn tavoitteena olisi myös se, että sääntely vastaisi yksityisetsivätoiminnassa nykyisin omaksuttuja toimintatapoja.

Yksityiseen turvallisuusalaan liittyvää oikeudellista sääntelyä pyritään kehittämään kokonaisuutena siten, että säännökset mahdollistaisivat tehokkaan viranomaisvalvonnan sekä tarvittaessa puuttumisen mahdollisiin väärinkäytöksiin tai laiminlyönteihin. Oikeudellista sääntelyä ei toisaalta ole tarkoituksenmukaista lisätä tarpeettomasti.

3.2. Keskeiset ehdotukset

Yksityisistä turvallisuuspalveluista säädettäisiin yhdessä laissa. Yksityisillä turvallisuuspalveluilla tarkoitettaisiin vartioimisliiketoimintaa ja turvasuojaustoimintaa. Turvasuojaustoiminnalla tarkoitettaisiin edelleen ansiotarkoituksessa suoritettavaa, toimeksiantosopimukseen perustuvaa rakenteellisen suojauksen tai sähköisten valvontajärjestelmien suunnittelemista, asentamista, korjaamista tai muuttamista taikka muiden turvallisuusjärjestelyjen suunnittelemista. Laki korvaisi nykyisen vartioimisliikelain ja yksityisetsivän ammatista annetun asetuksen.

Esityksen mukaan yksityisetsivätoiminta siirrettäisiin selvästi vartioimisliiketoimintaan kuuluvaksi. Rikosten paljastamistoimintaa harjoitaviin vartioimisliikkeisiin sovellettaisiin tällöin muun muassa vartioimisliikkeiden velvollisuuksiin sekä hyvään vartioimistapaan liittyviä säännöksiä. Näin viranomaisten vartioimisliikkeisiin kohdistama valvonta ulottuisi entistä tehokkaammin rikosten paljastamistoimintaan. Edellä kuvatujen seikkojen välityksellä mahdollistettaisiin myös kyseisen toiminnan tehokas viranomaisvalvonta.

Samalla elinkeinolupaa edellyttävän toiminnan määritelmää pyrittäisiin täsmentämään nykyisestä. Tämä koskisi niin kutsuttua koeostotoimintaa ja muita rikosten paljastamistehtäviä. Vartioimiskohteeseen tai toimeksiantajaan kohdistuneiden rikosten paljastamisessa olisi kysymys muiden kuin viranomaisten suorittamasta rikosten ilmisaattamisesta ja sellaisista siihen liittyvistä rikosten alustavista selvittämistoimenpiteistä, joiden avulla hankitaan riittävät tiedot viranomaisille tehtävää rikosilmoitusta varten. Rikosten paljastamiseen liittyvään toimintaan katsottaisiin myös sisältyvän jo paljastuneen rikoksen vuoksi mahdollisesti suoritettavat lisäselvitystoimenpiteet. Koeostotoiminnalla tarkoitetaan toimintaa, jossa pyritään asiakkaana esiintyen paljastamaan esimerkiksi liikkeen kassahenkilöstön väärinkäytökset. Niin sanottu myymälätarkkailu sisällytettiin jo nykyisen vartioimisliikelain voimaan tullessa vuonna 1983 vartioimisliiketoimintaan.

Yksityisiä turvallisuuspalveluja koskevaan lakiin ehdotetulla siirtymäsäännöksellä voi-

massa olevien yksityisetsivälupien määrä saataisiin vastaamaan käytännön todellisuutta. Säännös olisi tärkeä etenkin viranomaisvalvonnan toteuttamisen sekä lupien ja hyväksymisten rekisteröinnin kannalta. Ehdotettujen muutosten vuoksi vanhentunut sekä viranomaisvalvonnan kannalta vähämerkityksinen yksityisetsivän ammatista annettu asetus ehdotetaan kumottavaksi.

Eräitä turvasuojaustehtäviä saisivat suorittaa ainoastaan noihin tehtäviin hyväksytyt. Hyväksymistä edellytettäisiin tehtävissä, joihin liittyy pääsy sellaisiin toimeksiantajan turvallisuusjärjestelyjä koskeviin luottamuksellisiksi määriteltyihin tietoihin, joiden avulla on mahdollista tunkeutua tai helpottaa tunkeutumista toimeksiantajan hallitsemaan ulkopuolisilta suljettuun paikkaan. Turvasuojaajaksi hyväksymisen myöntäisi paikallispoliisi. Hyväksymismenettelyssä varmistettaisiin luotettavuus, mutta ei ammattipätevyyttä.

Vaikka turvasuojaustehtäviin liittyvää varsinaista elinkeinotoimintaa ei ehdoteta säädettäväksi luvan- tai ilmoituksenvaraiseksi, kyseisille elinkeinonharjoittajille asetettaisiin tiettyjä välttämättömiksi katsottuja toimeksiantajiin sekä viranomaisiin kohdistuvia velvollisuuksia. Edellä esille tulleiden turvasuojaustehtävien teettämiseen liittyvien edellytysten lisäksi elinkeinonharjoittajia koskisivat muun muassa salassapitoon sekä viranomaisvalvontaan liittyvät säännökset. Lisäksi turvasuojaajan tulisi luovuttaa toimeksiantajalle tai toimen edustajalle erillinen palvelutodistus hyväksymistä edellyttävien turvasuojaustehtävien suorittamisen yhteydessä. Viimeksi mainittujen seikkojen välityksellä pyrittäisiin erityisesti parantamaan toimeksiantajien kuluttajansuojaa sekä helpottamaan viranomaisvalvontaa.

Esityksellä pyrittäisiin luomaan puitteet hyvän vartioimistavan määrittämiselle ja kehittämiselle. Ehdotetussa laissa yksityisistä turvallisuuspalveluista olisi muun muassa säännöksiä vartioimistehtävissä noudatettavista yleisistä periaatteista. Perustettavan eri intressitahojen edustajista koostuvan turvallisuusalan neuvottelukunnan tehtävänä olisi määritellä turvallisuusalaa koskevia yleisiä suuntaviivoja.

Turvallisuusalan valvontayksikön perusta-

minen sisäasiainministeriön yhteyteen tehostaisi ja yhdenmukaistaisi yksityisen turvalan ohjausta ja valvontaa. Vartioimisliikelpien myöntäminen ja vartioimisliikkeiden vastaavien hoitajien hyväksyminen sekä yksityisten turvallisuuspalvelujen yleisvalvonta keskitettäisiin tälle yksikölle. Turvallisuusalan valvontayksikön päätoimisesti yksityisen turvalan ohjaukseen ja valvontaan keskittyvien virkamiesten työn myötä lupa- ja hyväksymiskäytäntö yhtenäistyisi sekä alan viranomaisvalvonta tehostuisi.

Yksityisen turvalan valvontaa tehostettaisiin myös perustamalla valtakunnallinen poliisirekisteri vartioimisliikkeistä ja niiden vastuuhenkilöistä sekä vastaavista hoitajista ja vartijoista. Kyseiseen rekisteriin sisällytettäisiin myös tiedot turvasuojajiksi ja järjestysvalvojiksi hyväksytyistä henkilöistä. Tämän vuoksi myös poliisin henkilörekistereistä annettua lakia (509/1995) ehdotetaan muutettavaksi.

Vartioimisliikkeen vastaavan hoitajan asemaa vartioimisliikkeen toiminnan säännösten ja määräysten mukaisuudesta vastaavana korostettaisiin entisestään. Vastaava hoitaja päättäisi muun muassa ampuma-aseen ja kaasusumuttimen kantamisesta, koiran mukana pitämisestä sekä muun kuin vartijan asun käyttämisestä. Vastaavan hoitajan aseman korostumisen vuoksi vastaavalle hoitajalle asetetut vähimmäiskoulutusvaatimukset uudistettaisiin. Nykyisin vaadittavan sisäasiainministeriön yhteydessä toimivan vartioimisliikelautakunnan järjestämän vartiointialan ammattitietokokeen sijasta vastaavan hoitajan olisi suoritettava hyväksytysti sisäasiainministeriön määrittämät opetusaiheet opetusviranomaisten teknisesti hallinnoimasta turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinnosta tai sitä sisällöltään vastaavasta tutkinnosta. Kyseisten opetusaiheiden laajuus ja sisältö määriteltäisiin tarvittaessa tarkemmin sisäasiainministeriön asetuksella. - Pitemmällä tähtäimellä tavoitteena olisi, että enemmistö vastaavista hoitajista olisi turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinnon kokonaisuudessaan suorittaneita.

Myös vartioimisliikkeen väliaikaiselta vartijalta vaadittaisiin tietty sisäasiainministeriön pituudeltaan sekä opetusaiheiltaan määrittämä vähimmäiskoulutus. Perustehtävissä

toimivan vartijan olisi suoritettava hyväksytysti vähintään sisäasiainministeriön määrittämät opetusaiheet opetusviranomaisten teknisesti hallinnoimasta vartijan ammattitutkinnosta tai sitä sisällöltään vastaavasta ammattitutkinnosta. Kyseisten opetusaiheiden laajuus ja sisältö määriteltäisiin tarkemmin sisäasiainministeriön asetuksella. Koulutus muodostaisi nykyistä vartijan peruskurssia selvästi laajemman kokonaisuuden. Pitemmällä tähtäimellä tavoitteena olisi, että enemmistö vartijoista olisi vartijan ammattitutkinnon kokonaisuudessaan suorittaneita. Vaarallisia voimankäyttövälineitä työssään mukana pitäviltä vartijoilta vaadittaisiin vähintään nykyistä tarkemmin säännelty erikoiskoulutus. Erikoiskoulutusvaatimus koskisi myös koiranohjaajia.

Vartioimisliikkeiden vartijoiden nykyisin jonkin verran jokamiehenoikeuksia laajemat toimivaltuudet laskettaisiin eräin poikkeuksin jokamiehenoikeuksien tasolle. Samalla korostettaisiin sitä, että vartioimisliikkeen vartijana toimivan tehtävänä on nykyiseen tapaan ylläpitää yksityistä turvallisuutta. Jos tietyillä yleisillä paikoilla katsottaisiin, että muiden kuin viranomaisten on tarpeen ylläpitää nykyistä laajemmin järjestystä ja turvallisuutta, tulisi harkita järjestyksenvalvojen käyttöalan laajentamista. Nykyisen lainsäädännön nojalla järjestyksenvalvoja voidaan asettaa valvomaan järjestystä ja turvallisuutta kokoontumislain, ulkoilulain, merimieslain sekä majoitus- ja ravitsemisliikkeistä annetun asetuksen nojalla. Järjestyksenvalvojat ylläpitävät järjestystä ja turvallisuutta muun muassa ravintoloissa, laivoissa sekä leirintäalueilla.

Yksityisyyden, rauhan ja kunnian loukkaamista koskevien rikoslain rangaistussäännösten (531/2000) 1 päivänä lokakuuta 2000 voimaan tulleen uudistuksen myötä aikaisempi kotirauhan suojaaman ja siten hätävarjelukeinoin puolustettavissa olevan paikan käsite jaettiin kotirauhan suojaamaan paikkaan ja julkisrauhan suojaamaan paikkaan. Uusien säännösten mukainen kotirauhan suoja kattaa asunnot, loma-asunnot ja muut asumiseen tarkoitettut tilat, kuten hotellihuoneet, teltat, asuntovaunut ja asuttavat alukset, sekä asuintilojen porraskäytävät ja asukkaiden yksityisaluetta olevat pihat niihin välittömästi

liittyvine rakennuksineen. Julkisrauhan suojaamia paikkoja ovat virastot, liikehuoneistot, toimistot, tuotantolaitokset, kokoustilat sekä muut vastaavat huoneistot ja rakennukset ja sellaisten rakennusten aidatut piha-alueet sekä kasarmialueet ja muut puolustusvoimien käytössä olevat alueet. Jotta luvaton tunkeutuminen piha-alueelle olisi rangaistavaa, se edellyttäisi, että alue on aidattu.

Edellä mainitun lainmuutoksen myötä myös jokamiehen kotirauhan suojaamiseen liittyvän hätävarjelu-oikeuden ala supistui, koska rikoslain nykyisessä hätävarjelu-säännöstössä mainitaan vain kotirauhan suojaamat paikat. Rikoslain 3 luvun hätävarjelu-säännöstöä ei muutettu samassa yhteydessä, koska hätävarjelu-säännöstö on ollut erikseen valmisteltavana rikoslakiprojektissa. Tämän vuoksi ehdotetaan, että vartijalla olisi nykyistä poistamisoikeutta suppeampi mahdollisuus poistaa julkisrauhan suojaamalle vartioimisalueelle luvatta tunkeutunut. Kyseinen säännös voitaisiin kumota tulevaisuudessa, jos rikoslain hätävarjelu-säännöksiin lisätään myöhemmin vastaavankaltainen jokamiehiäkin koskeva säännös.

Olisi tarkoituksenmukaista, että tehtäviinsä koulutuksen saaneet vartijat saisivat poistaa esimerkiksi tuotantolaitokseen tai sen aidatulle piha-alueelle luvattomasti tunkeutuneen tarvitsematta turvautua vasta jokamiehen kiinniotto-oikeuden käyttämiseen sen edellytysten täytyessä ja tarvitsematta jäädä odottamaan viranomaisten paikalle saapumista, jolloin viranomaiset edelleen selvittäisivät, onko alueelle tunkeutunut mahdollisesti syyllistynyt rangaistavaksi säädettyyn julkisrauhan rikkomiseen. Koulutetun vartijan mahdollisuus poistaa tunkeutuja olisi siten myös paikalta poistettavan oikeusturvan kannalta katsottuna perusteltu vaihtoehto. Käytännössä tällainen laajennus olisi välttämätön sen turvaamiseksi, että vartijat voisivat nykyiseen tapaan estää ja rajoittaa ennakolta tuotantolaitoksiin, liikehuoneistoihin sekä muihin vastaavankaltaisiin paikkoihin kohdistuvia vahinkoja. Samoin vartija voisi toimia esimerkiksi liikehuoneiston omistajan tai haltijan edustajana ja estää tarvittaessa tämän pyynnöstä useisiin näpistyksiin aiemmin syyllistyneen pääsyn liikehuoneistoon. Liikehuoneiston omistajalla tai haltijalla itsellään

ei tällaista oikeutta kotirauhan käsitteeseen tehtyjen muutosten jälkeen ole.

Lisäksi vartijalle ehdotetaan uutena, jokamiehen oikeuksiin kuulumattomana toimivaltuutena oikeutta suorittaa työturvallisuussystejä niin kutsuttu turvallisuustarkastus. Turvallisuustarkastuksessa varmistuttaisiin siitä, ettei tarkastettavalla tai hänen mukanaan olevissa tavaroissa ole esineitä ja aineita, joilla hän voisi aiheuttaa vaaraa itselleen tai ulkopuolisille. Vartija joutuu työtehtäviensä vuoksi jokamiestä useammin kiinniottotilanteisiin, jotka ovat kiinni otettavien aseistautumisen yleistymisen vuoksi usein erityisen vaarallisia. Ei olisi myöskään kohtuullista, että käytännössä työturvallisuussystejä välttämätön turvallisuustarkastus jouduttaisiin nimeämään jonkinlaiseksi oikeudellisesti epävarmaksi ennakkolliseksi hätävarjeluksi.

Nimenomainen turvallisuustarkastusoikeuden antava säännös otettiin poliisilakiin vasta vuonna 1987. Myös järjestyksenvalvojista annettuun lakiin otettiin turvallisuustarkastusoikeuden järjestyksenvalvojen antava säännös.

Vaarallisten voimankäyttövälineiden mukana pitämisestä päättäisi nykyistä selkeämmin vartioimisliikkeen vastaava hoitaja, ja näiden välineiden kantaminen edellyttäisi erityistä vähimmäiskoulutusta. Vartioimistehtävissä kannettaviksi sallittavat voimankäyttövälineet määriteltäisiin nyt tyhjentävästi lain tasolla.

Yksityisen turva-alan sisäisen sekä julkisen vallan ja yksityisten turvallisuuspalveluiden välisen yhteistyön kehittämiseksi perustettaisiin eri intressitahojen edustajista koostuva turvallisuusalan neuvottelukunta. Neuvottelukunnassa olisivat edustettuina yksityisten turvallisuuspalvelujen tuottajat, palvelujen kuluttajat ja turvallisuusviranomaiset. Neuvottelukunta muun muassa tekisi aloitteita laitteita ja laatu-järjestelmiä koskevien standardien ja niihin liittyvien sertifiointien aikaansaamiseksi. Näin yksityistä turva-alaa rohkaistaisiin ja tuettaisiin tiukan viranomaissääntelyn ja -valvonnan sijasta vapaaehtoiseen itsesääntelyyn ja -valvontaan. Esimerkiksi Ranskassa yksityinen turva-ala on ollut kehittämässä yksityisten turvallisuuspalvelujen järjestelmäsertifiointia yhdessä kansallisen standardointielimen ja kansal-

lisen työnantajajärjestön kanssa (NF X 50-777 -standardi ja NF Prevention and Security Service -sertifikaatti).

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Yleistä

Esityksen valmistelu on kuulunut yhtenäisiin sanottuna pilottihankkeena valtiovarainministeriön johdolla toteutettuun säädösehdotusten vaikutusten arvioinnin kehittämishankkeeseen. Esityksen vaikutuksista on laadittu myös erillinen vaikutusarvioasiakirja. Perusvalmistelussa on vertailtu kolmea vaihtoehtoa: nollavaihtoehto, maksimivaihtoehto ja valittu kompromissivaihtoehto. Vertailtavana nollavaihtoehtona oli nykyinen vartioimisliikelaki ja vartioimisliikeasetus sekä yksityisetsivän ammatista annettu asetus. Vertailtavana maksimivaihtoehtona oli turva-alan toimikunnan ehdotus laiksi yksityisistä turvallisuuspalveluista (Turva-alan kehittäminen. SM:n julkaisu 4/1998).

Erityisesti vertailtuja seikkoja olivat sääntelyn eli lähinnä luvanvaraisuuden laajuus, koulutusvaatimukset ja koulutuksen organisoiminen, sääntely- ja valvontaorganisaatio sekä julkisen vallan ja yksityisen turva-alan välinen työnjako eli osapuolten tehtävät ja toimivaltuudet.

4.2. Taloudelliset vaikutukset

Esityksen valtionaloudelliset vaikutukset liittyvät lähinnä sen organisaatio- ja henkilöstövaikutuksiin. Jäljempänä jaksossa 4.6. yritysvaikutusten yhteydessä käsiteltävillä koulutuksen rahoituskysymyksillä voi olla myös valtionaloudellisia vaikutuksia. Myös valtio voi hankkia omaisuutensa ja henkilöstönsä suojaksi tarvitsemansa turvallisuuspalvelut joko omavartiointina tai ostamalla ne yksityiseltä turva-alalta. Yksityisten turvallisuuspalveluiden hintaan mahdollisesti vaikuttavilla säädösmuutoksilla voi olla siten myös valtionaloudellista vaikutusta.

Uudistuksella ei ole välittömiä kunnallista-loudellisia vaikutuksia. Kunnan merkitys kuntalaisia suojaavana, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen sekä rikoksantorjuntaan varsinaisten turvallisuusvi-

ranomaisten rinnalla osallistuvana näyttää tosin olevan kasvussa. Perinteisestikin kunnan tätä roolia ovat ilmentäneet kunnalliset järjestyssäännöt. Myös kunta voi hankkia omaisuutensa ja henkilöstönsä suojaksi tarvitsemansa turvallisuuspalvelut joko omavartiointina tai ostamalla ne yksityiseltä turva-alalta. Yksityisten turvallisuuspalvelujen hintaan mahdollisesti vaikuttavilla säädösmuutoksilla voi olla siten myös kunnallista-loudellista vaikutusta.

Uudistuksella ei ole välittömiä vaikutuksia kotitalouksiin. Kotitaloudet voivat suojata itseään joko omalla vartioimisellaan tai ostamalla tarvitsemansa turvallisuuspalvelut yksityiseltä turva-alalta. Säädösmuutosten yksityiselle turva-alalle mahdollisesti aiheuttamien lisäkustannusten vyöryttämistä kotitalouksille käsitellään yritysvaikutusten yhteydessä. Julkisen vallan ja yksityisen turva-alan välinen työnjako vaikuttaa rikoksantorjunnan kustannusten jakaantumiseen eli siihen, kuka rikoksantorjunnan kustannukset lopulta maksaa. Julkisen vallan tuottamat yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämispalvelut kustantavat lähtökohtaisesti veronmaksajat sekä yksityisen turva-alan tuottamat palvelut, alan asiakkaat ja näiden loppuasiakkaat.

Turvallisuusalan valvontayksikön vuosittaiset toimintakustannukset on arvioitu noin 2,1 miljoonan markan suuruiseksi. Lisäksi yksikön perustamiskustannukset olisivat noin 0,5 miljoonaa markkaa. Kustannukset katettaisiin pääosin valtion talousarviosta.

Uudistuksen vaikutuksia elinkeinoelämään eli yksityisen turva-alan yrityksiin ja niiden asiakasyrityksiin käsitellään yritysvaikutusten yhteydessä.

4.3. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Uudistuksen organisaatio- ja henkilöstövaikutukset riippuvat lähinnä valitusta sääntely- ja valvontaorganisaatiosta. Tässä suhteessa organisatorisesti merkittävintä olisi nykyisin lääninhallituksille kuuluvien lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien siirtäminen sisäasiainministeriön yhteyteen perustettavalle turvallisuusalan valvontayksikölle. Lisäksi perustettaisiin turvallisuusalan neuvottelukunta. Vartioimisliikelautakunta lakkautettaisiin.

Sääntelyn laajuus on keskeinen perustettavan turvallisuusalan valvontayksikön ja paikallispoliisin yksiköiden työmäärään vaikuttava tekijä. Työmäärää voidaan arvioida karkeasti arvioimalla luvanvaraisten yritysten ja niiden hyväksymistä edellyttävien työntekijöiden lukumäärä sekä kunkin yrityksen osalta hoidettaviksi tulevat hallintoasiat. Hoidettavia hallintoasioita ovat erilaiset toimiluvat ja hyväksymiset sekä eräisiin hyväksymisiin liittyvät kortit, toimilupien ja hyväksymisten peruuttamiset, varoitukset, toimilupiin ja hyväksymisiin ja niiden peruuttamisiin sekä varoituksiin liittyvät muutoksenhaut, rekisterien ylläpito, muutos- ja vuosi-ilmoitusten käsittely, yritysten määräaikaistarkastukset sekä alalle pyrkivistä annettavat sopivuuslausunnot.

Uusi säänneltävä ala olisi siis osa turvasuojaustoiminnasta. Valtaosasta yksityisestivätoiminnan sääntelyä luovuttaisiin.

Lääninhallituksilta turvallisuusalan valvontayksikölle siirtyvän työmäärän voidaan arvioida olevan yhdestä kahteen henkilötyövuotta, jotka koostuvat lähinnä lupaviranomaistehtävistä. Kokonaan uusiin tehtäviin liittyvän turvallisuusalan valvontayksikön työmäärän voidaan arvioida olevan samoin kaksi henkilötyövuotta, jotka koostuvat yksityiseen turva-alaan kohdistuvaan valvontaan ja ohjaukseen sekä koulutuksen organisointiin liittyvistä tehtävistä. Viranomaisvalvonnan tehostamiseen olisi tarvetta ehdotetusta lainsäädäntöuudistuksesta riippumattakin. Turvallisuusalan valvontayksikön koulutusasioihin liittyvän työmäärän voidaan arvioida olevan noin yksi henkilötyövuosi, joka tarvitaan lähinnä vastaavan hoitajan ja vartijan vähimmäiskoulutusvaatimusten määrittämiseen sekä koulutuksen valvontaan. Turvallisuusalan valvontayksikölle kuuluisi myös nykyiseen tapaan vaarallisiin voimankäyttövälineisiin liittyvän koulutuksen hallinnointi ja opetusaiheiden määrittely. Varsinaisista peruskoulutuksen järjestämiseen liittyvistä teknisistä tehtävistä vastaisivat opetusministeriö ja Opetushallitus. Kaiken kaikkiaan turvallisuusalan valvontayksikölle kaailla tehtävät edellyttäisivät kuuden tai seitsemän virkamiehen työpanosta.

Turvallisuusalan neuvottelukunnan työmäärä riippuisi käytännössä siitä, kuinka ak-

tiivinen sen rooli olisi. Lakkautettavaksi esitetyn vartioimisliikelautakunnan työmäärä on ollut muutamia henkilötyökuukausia. Turvallisuusalan neuvottelukunnan laajemman tehtäväkentän ja sen todennäköisesti suuremman jäsenmäärän vuoksi neuvottelukunnan työmäärä olisi lautakunnan työmäärää suurempi. Käytännössä turvallisuusalan valvontayksikön virkamiehet tai osa heistä voisivat muodostaa kyseisen neuvottelukunnan sihteeristön.

Paikallispoliisin lähinnä turvasuojaajaksi hyväksymisistä aiheutuvan työmäärän lisäyksen voidaan arvioida olevan noin neljä henkilötyövuotta. Ehdotetun uudistuksen tullessa voimaan turvasuojaajaksi hyväksymistä hakevia voidaan arvioida olevan yli 1 000. Lain voimaantulon jälkeen hyväksymistä hakevia voitaisiin arvioida olevan vuosittain noin 200—400.

Uudistuksen organisaatio- ja henkilöstövaikutukset riippuvat osaltaan myös valitusta koulutusorganisaatiosta. Koulutuksen tekninen hallinnointi ehdotetaan annettavaksi pääosin opetushallinnon vastuulle. Opetushallinnon työmäärän ei arvioitaisi lisääntyvän merkittävästi nykyisestä, koska opetusministeriö ja Opetushallitus ovat jo nyt järjestäneet ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisesti turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkintoon ja vartijan ammattitutkintoon tähtäävää koulutusta. Yksityiseen turva-alaan liittyvänä asiantuntijaelimenä toimii jo nykyisin turvallisuusalan koulutustoimikunta. Edellä mainittujen ammattitutkintojen ja niihin liittyvien näyttökokeiden järjestämistä ja valvontaa hallinnoi jo nykyisin turvallisuusalan tutkintotoimikunta.

4.4. Ympäristövaikutukset

Uudistuksella ei ole välittömiä ympäristövaikutuksia. Tosin ympäristökysymysten merkityksen kasvu näkyy myös yksityisen turva-alan markkinoilla. Eräissä maissa vartioimisliikkeet tarjoavat ympäristövartijoiksi erikoistuneita esimerkiksi tuotantoprosessien valvontaan.

4.5. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan

Sääntelyn ulottaminen turvasuojaustoimintaan parantaisi asiakkaiden kuluttajansuojaa. Kuluttajilla tarkoitetaan tässä sekä yksityishenkilöitä että yritysasiakkaita. Eräistä turvasuojaustehtävistä ehdotetaan tehtäviksi hyväksymistä edellyttäviä. Sisäasiainministeriö, poliisin lääninjohdot ja poliisilaitokset valvoisivat, että sellaisissa tehtävissä olevilla on hyväksyminen. Nykyisin vartioimisliiketoimintaa koskeva vaitiolovelvollisuus asiakkaan turvajärjestelyistä ynnä muista vastaavista ehdotetaan laajennettavaksi koskemaan myös turvasuojaustoimintaa. Perustettava turvallisuusalan neuvottelukunta määritteli myös turvasuojaustoimintaa koskevia yleisiä suuntaviivoja. Turvalaitteisiin liittyvää vapaaehtoista standardointia ja sertifiointia ehdotetaan rohkaistavaksi ja tuettavaksi muun muassa turvallisuusalan neuvottelukunnan aloitetoiminnalla.

Yksityisen turva-alan koulutusvaatimuksilla ja koulutuksen organisoinnilla on pitemmällä aikavälillä vaikutusta yksityisen turva-alan henkilöstön ammatti-identiteettiin ja arvostukseen.

Yksityisen turva-alan toimijoiden toimivaltuuksien laajuudella ja syvyydellä on merkitystä turvallisuustoimenpiteiden kohteena olevien ihmisten oikeusturvaan. Vartioimisliikkeiden vartijoiden toimivaltuudet ehdotetaan laskettaviksi lähtökohtaisesti jokamiehen oikeuksien tasolle. Lisäksi vartijoilla olisi jokamiehen kiinniotto-oikeuden käyttämiseen liittyvä turvallisuustarkastusoikeus, jolla parannettaisiin vartijoiden työturvallisuutta. Toisaalta on otettava huomioon, että kansalaisten perusoikeudet voivat vaarantua myös tilanteessa, jossa vartijat eivät hoida tehtäviään tai käytä toimivaltuuksiaan riittävän tehokkaasti.

4.6. Yritysvaikutukset

Sääntelyn laajuus ja tiukkuus vaikuttaa yksityisen turva-alan yritysten kilpailutilanteeseen. Tiukka sääntely saattaa vaikeuttaa erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten markkinoille pääsyä. Suurissa yrityksissä lisääntyvien hallinnollisten vaatimusten ai-

heuttamat kustannukset eivät muodosta yhtä suurta osaa yrityksen kokonaiskustannuksista.

Sääntelyn tiukkuus saattaa vaikuttaa myös yksityisen turva-alan asiakasyritysten tapaan järjestää turvallisuuskysymyksensä. Jos turvallisuuspalveluja myyvien yksityisen turva-alan yritysten henkilöstölle esimerkiksi asetetaan korkeat koulutusvaatimukset, työvoiman hinta ja samalla palvelujen hinta nousee. Tällöin asiakasyritykset saattavat pyrkiä järjestämään turvallisuutensa oman henkilöstönsä hoitamalla omavartioinnilla, jolloin edellä tarkoitettujen koulutusvaatimukset eivät koske henkilöstöä.

Standardoinnilla ja sertifiointilla sekä koulutusvaatimuksilla ja koulutuksen organisoinnilla on pitemmällä aikavälillä vaikutusta yksityisen turva-alan kehittymiseen ja alan arvostukseen.

Sääntelyn ja valvonnan tiukentaminen aiheuttaa kustannuksia yksityisen turva-alan yrityksille sekä valvonnasta vastaaville viranomaisille. Yksityisen turva-alan yritykset voisivat taas vyöryttää lisäkustannukset kotitalous- ja yritysasiakkailleen.

Valvonnasta viranomaisille aiheutuvia kustannuksia on käsitelty jaksossa 4.3. organisaatio- ja henkilöstökustannusten yhteydessä. Nykyisellään vartioimisliikkeen toimiluvasta tai muusta vartioimisliiketoimintaan liittyvästä luvasta tai hyväksymisestä peritään 500 markkaa ja yksityisetsivän ammatin harjoittamisluvasta 400 markkaa. Elinkeinoluvan muutospäätöksen tekemisestä peritään 272 markkaa tunnilta. Muutospäätöksestä perittävä hinta voi olla enintään elinkeinoluvan hinnan suuruinen. Vartioimisliikkeen vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisestä peritään 500 markkaa. Vartijakorin myöntämisestä peritään 90 markkaa, yksityisetsivän hyväksymisestä 100 markkaa ja yksityisetsivätodistuksesta 50 markkaa. Yksityiseltä turva-alalta ei peritä valvontamaksuja. Jatkossa lupamaksuihin ei arvioida tarvittavan merkittäviä korotuksia. Turvasuojajaksi hyväksyminen maksaisi todennäköisesti suunnilleen saman verran kuin vartijaksi hyväksyminen. Voidaan arvioida, että jatkossa vartioimisliikelupiin ja vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisiin liittyvien lupamaksujen yhteismäärä olisi vuosittain noin 100 000

markkaa. Vartijaksi ja turvasuojaajaksi hyväksymisiin liittyvien lupamaksujen yhteismäärän voidaan arvioida olevan vuosittain noin 300 000 markkaa. Muu valvonta ja siihen rinnastettavat toimenpiteet rahoitettaisiin budjettivaroista.

Kustannuksia yksityisen turva-alan yrityksissä voidaan arvioida karkeasti arvioimalla luvanvaraisten yritysten lukumäärä ja kussakin yrityksessä hoidettaviksi tulevat asiat. Hoidettavia asioita ovat esimerkiksi toimilupa- ja hyväksymishakemukset, ylläpidettäviksi vaaditut henkilöstö- ja työvuorotiedot, laadittaviksi ja säilytettäviksi vaaditut toimeksiantosopimukset ja tapahtumailmoitukset sekä vaaditut määräaikais- ja muutositmoitukset. Vartioimisliikkeiden työmäärän lisäyksen voidaan arvioida olevan yrityksen koon mukaan muutamasta henkilötyöpäivästä yhteen henkilötyökuukauteen.

Edellä on jo viitattu siihen, että etenkin vartioimisliiketoiminnassa koulutusvaatimukset saattavat aiheuttaa yrityksille koulutuskustannuksia ja vaikuttaa myös työvoiman saatavuuteen ja hintaan. Koulutuskustannuksia voidaan arvioida karkeasti arvioimalla koulutettavien määrä, edellytetty koulutus-aika ja koulutuskustannukset koulutuspäivää kohti. Yhden koulutuspäivän kustannukset muodostuvat mahdollisesta työajan menetyksestä ja koulutuksen järjestämisestä aiheutuvista kustannuksista. Mahdollisen työajan menetyksen arvo sivukuluihin olisi peruskoulutukseen hakeutuvaa vartijaa kohden noin 450 markkaa päivältä ja kokoneempaa koulutettavaa kohden noin 650 markkaa päivältä. Nykyisin kurssimaksu on noin 600 markkaa päivältä, jonka lisäksi oppimisen kontrolloimiseen käytettävän käytännön osaamista mittaavan näyttökokeen järjestämisestä aiheutuu koulutettavaa kohden noin 800—1 000 markan kustannukset.

Nykyisellään vastaavan hoitajan koulutuksen ja kokeen sekä vartijan koulutuksen kustantaa kokonaan työnantaja taikka se järjestetään valtion osaksi tai kokonaan rahoittamana ammatillisena tai työvoimapolitiittisena aikuiskoulutuksena. Vartioimisliikkeen vastaavaksi hoitajaksi ja vartijaksi aikovat saattavat kustantaa opintojaan ja kokeitaan itskin. Vartijaksi hyväksyminen on sidottu hyväksymishetkellä voimassa olevaan tietyn

vartioimisliikkeen suostumukseen ottaa haki- ja palvelukseensa. Tarvittavan koulutuksen järjestäminen vartijoille on säädetty vartioimisliikkeen tehtäväksi. Vartioimisalan työehtosopimuksen mukaan työnantaja kustantaa vartijoiden työsuhteen aikana tapahtuvan koulutuksen. Esityksen mukaan vartijaksi hyväksyminen ei olisi enää sidottu tietyn yrityksen palveluksessa oloon. Vastaavan hoitajan ja vartijan koulutus olisivat osa ammatillista aikuiskoulutusta, jonka järjestämiseen on mahdollista saada valtion rahoitusta.

Koulutuksen organisoimistavalla ja siihen liittyvillä koulutuksen järjestäjien auktorisoinneilla on vaikutusta myös koulutusyritysten markkinatilanteeseen. Vastaavan hoitajan koulutuksen, vartijan peruskoulutuksen ja väliaikaisen vartijan koulutuksen järjestäminen ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisesti sekä vartijan voimankäyttökoulutuksen ja vartijan koiranohjaajakoulutuksen antajille asetettavat vaatimukset rajoittaisivat koulutuksen järjestäjäksi pääsyä.

Yksityisetsivätoiminta ehdotetaan sisällytettäväksi erillisen siirtymäsäännöksen nojalla osaksi vartioimisliiketoimintaa. Rikosten paljastamistoimintaa harjoittavilta elinkeinonharjoittajilta edellytettäisiin siten tiettyjen, lähinnä vartioimisliiketoiminnan viranomaisvalvontaan liittyvien velvollisuuksien täyttämistä. Velvollisuudet liittyisivät lähinnä tiettyjen tiedostojen ylläpitoon sekä erilaisten ilmoitusten toimittamiseen viranomaisille. Velvollisuuksien täyttämistä ei aiheutuisi elinkeinonharjoittajien työmäärän merkittävää lisääntymistä. Lisäksi on otettava huomioon, että useilla yksityisetsiväluvan haltijoilla on voimassa oleva vartioimisliikelupa.

Turvasuojausliikkeitä voidaan arvioida olevan muutamia satoja. Turvasuojaustoimintaan liittyvä oikeudellinen sääntely ei aiheuttaisi alan yrityksille merkittäviä lisäkustannuksia. Turvasuojaajaksi hyväksymisestä aiheutuisi yrityksille viiden vuoden välein arviolta 100—200 markan kustannus turvasuojaajaa kohden. Myöskään palvelutodistusten luovutusvelvollisuudesta ei aiheutuisi yrityksille huomattavia kustannuksia, koska tältä osin yrittäjät voisivat halutessaan turvautua valmiisiin asiakirjamalleihin. Nykyinen urakointikäytäntö muuttuisi lähinnä siten, et-

tä elinkeinonharjoittaja joutuisi tietyissä tapauksissa valvomaan, että tiettyjä turvasuojaustehtäviä suorittaisi vain turvasuojajaksi hyväksytty. Esitykseen sisältyy myös turvasuojaustehtäviin liittyvä alihankintasäännös, jolla hyväksymistä edellyttävät turvasuojaustehtävät on pyritty tekemään mahdollisimman joustaviksi elinkeinonharjoittajalle.

Yritysvaikutuksia arvioitaessa on otettava huomioon myös kansainväliset kilpailunäkökohdat. EU:ssa näytetään pyrittävän rinnastamaan yksityinen turva-ala muihin elinkeinoelämän aloihin myös sijoittautumisvapaudessa, palvelujen vapaassa tarjonnassa ja työntekijöiden vapaassa liikkuvuudessa. Pitkälle viety toimilupien ja hyväksymisten vastavuoroisen tunnustamisen vaatimus johtaisi siihen, että muita EU:n jäsenvaltioita tiukempi kansallinen sääntely merkitsisi helposti kyseiseen maahan sijoittautuneiden yritysten asettamista muihin maihin sijoittautuneita huonompaan asemaan.

5. Asian valmistelu

5.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Esitystä esivalmisteltiin sisäasiainministeriön asettamassa turva-alan toimikunnassa, joka jätti mietintönsä helmikuussa 1998 (Turva-alan kehittäminen. SM:n julkaisu 4/1998).

Esityksen perus- ja jatkovalmistelun on suorittanut virkamiehistä koostuva hankeryhmä ja sitä ohjannut ja valvonut, eri intressitahojen edustajista koostunut ohjausryhmä.

5.2. Lausunnot

Turva-alan toimikunnan mietinnöstä pyydettiin lausunnot yli 30 viranomaiselta ja yhteisöltä.

Luonnoksesta hallituksen esitykseksi pyydettiin lausunnot 40 intressi- ja asiantuntijataholta. Näistä lausunnon antoi 30. Lisäksi esitysluonnoksesta annettiin neljä muuta lausuntoa. Ministeriöistä lausunnon antoivat kauppa- ja teollisuusministeriö, oikeusministeriö, opetusministeriö sekä sisäasiainministeriön pelastusosasto. Keskusvirastoista ja poliisin valtakunnallisista yksiköistä lausunnon antoivat Opetushallitus, Tullihallitus,

Rajavartiolaitoksen esikunta, tietosuojavaltuutetun toimisto, keskusrikospoliisi, suojelupoliisi, Poliisiopisto sekä Poliisikoulu. Lääninhallituksista pyydetyn lausunnon antoivat Etelä-Suomen, Länsi-Suomen sekä Lapin lääninhallitukset. Myös poliisin lääninjohtajat Länsi-Suomen läänin poliisin lääninjohtoa lukuun ottamatta sekä Helsingin kihlakunnan poliisilaitos antoivat pyydetyn lausunnon.

Yksityisoikeudellisista yhteisöistä ja yhdistyksistä lausunnon antoivat Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto ry, Kaupan Keskusliitto, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö, Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry, Suomen Vartioliikkeitten Liitto ry, Teknisten ja Erikoisammattien Liitto ry, Suomen Yksityiset-sivä- ja Lakitoimistoliitto ry, Finnsecurity ry, Suomen Turvaurakoitsijaliitto ry, Turvallisuusalan Ammattikonsultit ry sekä Turva-alan yrittäjät ry.

Lähes kaikki lausunnonantajat suhtautuivat esitykseen myönteisesti. Vartioimisliiketoiminnan todettiin sivuvaavan useita kansalaisten perusoikeuksia, minkä vuoksi esityksen tavoitteet, vartioimisliiketoiminnan valvonnan tehostaminen, henkilökunnan koulutuksen lisääminen sekä toimintaa ohjaavien säännösten selkeyttäminen koettiin tarpeelliseksi. Erityisen tärkeäksi koettiin väliaikaisille vartioijille asetettavaksi ehdotettu vähimmäiskoulutusvaatimus. Useissa lausunnoissa myös korostettiin, että viranomaisten sekä yksityisten vartioimisliikkeiden välinen työjako tulee pitää tulevaisuudessakin selkeänä.

Myös turvasuojaustoiminnan sisällyttämistä rajoitetusti oikeudellisen sääntelyn piiriin pidettiin lähes kaikissa lausunnoissa oikeasuuntaisena kehityksenä. Esityksen arvioitiin tuovan selvän parannuksen nykytilanteeseen, jossa turvallisuusurakointiin sekä -suunnitteluun liittyviä tehtäviä suorittaviin ei uloteta erillistä viranomaisvalvontaa. Muutamien lausuntojen mukaan turvasuojaustoiminnan sääntelyä tulisi laajentaa esitykseen sisältyvästä sääntelystä siten, että myös itse elinkeinotoiminnan harjoittamisen tulisi olla luvanvaraista.

Lausunnonantajista ainoastaan Turvallisuusalan Ammattikonsultit suhtautuivat esitykseen kriittisesti. Kyseisen lausunnon mukaan esitykseen sisältyvä turvasuojaustoi-

mintaa ja turvasuojaajia koskeva osuus on tarpeeton ja sisällöltään ylimitoitettu oletettuihin hyötyihin nähden. Vartioimisliiketoiminnan sekä yksityisetsivätoiminnan sääntelemistä osana vartioimisliiketoimintaa pidettiin sen sijaan kyseisessäkin lausunnossa tarpeellisena.

Oikeusministeriön sekä kauppaja teollisuusministeriön lausunnoissa korostettiin uuden perustuslain säännöksiä muun muassa elinkeinovapauden rajoittamisesta, henkilötietojen suojasta sekä julkisen hallintotehtävän antamisesta muulle kuin viranomaiselle. Lisäksi oikeusministeriö kiinnitti lausunnossaan erityistä huomiota esityksen soveltamisalaan, voimakeinojen käyttöön ja voimankäyttöväliseisiin sekä koulutukseen liittyviin säännöksiin.

Annetuista lausunnoista on laadittu sisäasiainministeriössä yhteenveto.

6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

6.1. Riippuvuus muista esityksistä

Vartioimisliikelainsäädännössä asetetuista rajoituksista huolimatta vartioimisliikkeet ja niiden palveluksessa olevat vartijat suorittavat käytännössä myös tehtäviä, joissa on kysymys tosiasiassa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisestä. Esimerkiksi kauppakeskuksissa tai metrossa työskentelevät vartijat voidaan lukea viimeksi mainittuun ryhmään kuuluviksi. Vartijoiden oikeuksien laskeminen turvallisuustarkastusoikeutta sekä julkisrauhan suojaamiin vartioimisalueisiin liittyvää poistamisoikeutta lukuun ottamatta jokamiehenoikeuksien tasolle muuttaisi vartijoiden toimintaedellytyksiä myös perinteisissä vartioimiskohteissa vartioimiskohteen välittömään läheisyyteen liittyvän poistamisoikeuden poistumisen vuoksi.

Edellä esitetyn vuoksi esityksellä on yhtymäkohtia sisäasiainministeriössä valmistettavaan hallituksen esitykseen järjestyslaiksi, jolla mahdollisesti laajennettaisiin järjestyksenvalvojen käyttöä muun muassa Ruotsin ja Tanskan mallin mukaisesti. Järjestyksenvalvojen käyttöä on kaavailtu laajennettavaksi siten, että kihlakunnan poliisilaitos voisi paikan tai kulkuneuvon haltijan

hakemuksesta antaa luvan asettaa joukkoliikenneasemalle, kauppakeskukseen tai joukkoliikenteen kulkuneuvon järjestyksenvalvoja ylläpitämään järjestystä ja turvallisuutta. Lisäksi vaadittaisiin, että järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen edellyttäisi perustellusta syystä järjestyksenvalvojen asettamista. Jo nykyisen lainsäädännön nojalla järjestyksenvalvojat ylläpitävät järjestystä ja turvallisuutta muun muassa ravintoloissa, laivoissa sekä leirintäalueilla. Lähtökohtana olisi siten järjestely, jossa vartioimisliiketoiminnalla sekä vartioimisliikkeiden palveluksessa olevien vartijoiden toimilla ylläpidettäisiin nykyiseen tapaan yksityistä turvallisuutta. Tietyissä yleisissä paikoissa sekä joukkoliikenteen kulkuneuvoissa järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisestä voisivat vastata poliisin ohella myös järjestyksenvalvojat.

Valmisteltavana olevaan järjestyslakiin kaavailtu järjestyksenvalvojen asettamisäännös muuttaisi nykykäytäntöä vain siten, että nyt kauppakeskuksissa sekä metrossa vartijan asemassa sekä vartijan toimivaltuuksilla toimivat toimisivat tulevaisuudessa järjestyksenvalvojan asemassa sekä järjestyksenvalvojen toimivaltuuksin. Samalla selkeytettäisiin nykytilannetta määrittelemällä ne yleiset paikat sekä kulkuneuvot, joissa muut kuin viranomaiset voisivat vastata järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisestä. Näin poistettaisiin myös nyt esiintyvä tosiasiainen tarve käyttää vartijoita lainsäädännössä olevasta nimenomaisesta kiellosta huolimatta yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen. Kyse olisi siten yhteiskunnan muuttumisen myötä jo nyt tarvittujen yksityisten turvallisuuspalveluiden uudelleenjärjestelystä ja sääntelystä.

6.2. Elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 3 §

Elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain (122/1919) 3 §:ssä on luettelo niistä elinkeinosta, joista säädetään erikseen lailla tai asetuksella. Tällaisia elinkeinoja ovat nykyisellään muun muassa yksityisetsivän ammatti sekä omaisuuden ja hengen vartioimisliikkeet. Tarkoituksena on ollut, että pykälästä ilmenisivät tyhjentävästi ne elinkeinot, joi-

den harjoittamisesta on annettu erityisiä säännöksiä. Tässä esityksessä ehdotetaan säädettäväksi muun muassa vartioimisliiketoiminnasta. Osa nykyään yksityisetsivätoiminnan ja vartioimisliiketoiminnan raja-alueelle sijoittuvasta toiminnasta, muun muassa rikosten paljastaminen, ehdotetaan määriteltäväksi vartioimisliiketoimintaan kuuluvaksi. Muilta osin yksityisetsivätoiminnan nykyisestä luvanvaraisuudesta ehdotetaan luovuttavaksi. Yksityisiä turvallisuuspalveluita koskevassa laissa edellyttäisiin myös, että turvasuojaliike saisi teettää eräitä turvasuojatehtäviä vain turvasuojaajaksi hyväksytyllä. Vaikka turvasuojatoimintaa sinällään ei saatettaisikaan luvanvaraiseksi, jo tiettyjen turvasuojatehtävien määrittelyllä hyväksymistä edellyttäväksi voidaan tulkita rajoitettavan oikeutta työhön ja elinkeinovapautta.

Edellä selostetun perusteella esityksen voitaisiin katsoa edellyttävän, että elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 3 §:ään lisättäisiin maininnat turvasuojatoiminnasta sekä vartioimisliiketoimintaan sisältyvästä rikosten paljastamisesta. Samassa yhteydessä 3 §:n luettelossa oleva maininta yksityisetsivän ammatista voitaisiin poistaa. Hallituksen esitystä laadittaessa on otettu huomioon, mitä perustuslakivaliokunta on talousvaliokunnalle antamassaan lausunnossa (PeVL 40/1996 vp) todennut hallituksen esityksestä laiksi arvo-osuusjärjestelmästä annetun lain muuttamisesta ja muuksi kansallisen arvopaperikeskuksen toteuttamista koskevaksi lainsäädännöksi (HE 192/1996 vp). Perustuslakivaliokunnan mukaan elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 3 §:n johdantokappaleeseen sisältyvä asetuksen tasoisen sääntelyn mahdollisuus ei ole asianmukainen perusoikeusuudistuksen voimaan-

tulon jälkeen. Valiokunta katsoo, että pykälään sisältyvän luettelon täydentäminen on mahdollista vain perustuslainsäätämisyjärjestyksessä.

Elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 3 §:ään sisältyvän luettelon täydentäminen ei siten tule kysymykseen perustuslain 72 §:ssä säädetyssä järjestyksessä. Pykälän luetteloa voitaneen täydentää myöhemmin elinkeino-oikeudellista sääntelyä koskevan laajemman uudistuksen yhteydessä, jos luetteloa ylipäätään pidetään enää tarpeellisenä. Samassa yhteydessä voitaneen poistaa myös luettelossa oleva maininta yksityisetsivän ammatin harjoittamisesta. Tämän vuoksi esitykseen ei sisälly ehdotusta elinkeinon harjoittamisesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta.

6.3. Riippuvuus kansainvälisistä sopimuksista ja velvoitteista

Yksityisistä turvallisuuspalveluista ei ole olemassa aiemmin mainitun sijoittautumisvapauden ja palvelujen tarjoamisen vapauden toteuttamisesta itsenäisten ammatinharjoittajien toiminnassa: 1. ”kiinteään omaisuuteen liittyvässä toiminnassa (lukuun ottamatta 6401)” (ISIC-ryhmästä 640) 2. tiettyjen ”muualla luokittelemattomien yrityspalvelujen tarjoaminen” (ISIC-ryhmä 839) annetun neuvoston direktiivin (67/43/ETY) lisäksi muuta yhteisön lainsäädäntöä.

Alan eurooppalaiset työnantaja- (CoESS) ja työntekijäjärjestöt (Euro-FIET) ovat kuitenkin pyrkineet Euroopan komission tueman niin kutsutun eurooppalaisen sosiaalisen vuoropuhelun puitteissa edistämään alan lainsäädännön yhdenmukaistamista.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. *Lain tavoite ja soveltamisala.* Lain tavoitteena olisi yksityisten turvallisuuspalveluiden laadun ja luotettavuuden varmistaminen sekä viranomaisten ja yksityisten turvallisuuspalveluiden välisen yhteistyön edistäminen.

Yksityisten turvallisuuspalveluiden korkea laatu on tärkeää sekä turvallisuustoimenpiteiden kohteina olevien henkilöiden oikeusturvan että yksityisiä turvallisuuspalveluja ostavien asiakkaiden kuluttajansuojan kannalta. Vartioimisliiketoiminnan osalta palveluiden laadusta pyrittäisiin varmistautumaan nykyiseen tapaan elinkeinotoiminnan luvanvaraisuuden sekä elinkeinonharjoittajille asetettavien yksityiskohtaisten velvoitteiden ohella myös vartioimisliikkeen henkilöstölle asetettavien koulutusvaatimusten välityksellä. Lisäksi vartioimisliikkeen henkilöstölle asetettaisiin henkilöstön luotettavuuteen ja rehellisyyteen liittyviä edellytyksiä.

Turvasuojaustoiminnan osalta lain keskeisenä tavoitteena olisi palveluita suorittavien henkilöiden luotettavuudesta varmistautuminen. Turvasuojaustoiminnan osalta henkilöiden luotettavuuden varmistaminen voisi ulottua myös elinkeinonharjoittajiin tai liikkeen johtotehtävissä toimiviin luonnollisiin henkilöihin. Vaikka turvasuojaustehtävien suorittamiseen liittyvää varsinaista elinkeinotoimintaa ei ehdoteta säänneltäväksi luvantai ilmoituksenvaraisiksi, niin kyseisille elinkeinonharjoittajille asetettaisiin tiettyjä välttämättömiksi katsottavia toimeksiantajiin sekä viranomaisiin kohdistuvia velvollisuuksia. Aiemmin esille tulleiden turvasuojaustehtävien teettämiseen liittyvien edellytysten lisäksi elinkeinonharjoittajia koskisivat muun muassa kirjallisen palvelutodistuksen luovuttamisvelvollisuuteen, salassapitoon sekä viranomaisvalvontaan liittyvät säännökset.

Kuluttajalla tarkoitetaan tässä sekä yksityishenkilöä että yritysasiakasta. Yhtenä kes-

keisenä keinona palveluiden laadun varmistamisessa olisi viranomaisvalvonnan tehostaminen.

Turvallisuusviranomaisten ja yksityisten turvallisuuspalveluiden yhteistyöllä lisätään kokonaisturvallisuutta. Yhteistyöhön kuuluu muun muassa tietojen vaihto. Yksityisen turva-alan yritykset ilmoittavat turvallisuusviranomaisille havaitsemistaan yksittäisistä turvallisuutta vaarantavista tapahtumista ja turvallisuusviranomaiset tiedottavat yksityiselle turva-alalle havaitsemistaan turvallisuutta vaarantavista ilmiöistä.

2 §. *Määritelmät. 1 kohta.* Yksityisillä turvallisuuspalveluilla tarkoitettaisiin vartioimisliiketoimintaa ja turvasuojaustoimintaa sekä niiden harjoittajia. Vartioimisliiketoiminta määriteltäisiin 2 kohdassa ja turvasuojaustoiminta 19 kohdassa.

2 kohta. Vartioimisliiketoiminnalla tarkoitettaisiin nykyiseen tapaan ansiotarkoituksessa suoritettavaa, toimeksiantosopimukseen perustuvaa vartioimistehtävien hoitamista. Vartioimistehtäviin kuuluisi kuitenkin nykyisten omaisuuden vartioimisen ja henkilön koskemattomuuden suojaamisen lisäksi myös vartioimiskohteeseen tai toimeksiantajaan kohdistuvien rikosten paljastaminen.

Vartioimistehtävien hoitamisella tarkoitettaisiin aktiivisen toiminnan ohella myös tilanteita, joissa elinkeinonharjoittajan ja asiakkaan välillä on toimeksiantosopimus vartioimistehtävien suorittamisesta, mutta elinkeinonharjoittajan tosiasiallisena tarkoituksena on antaa kyseisten tehtävien suorittaminen toisen vartioimisliikkeen tehtäväksi. Pelkkien markkinointiin liittyvien toimenpiteiden suorittamista ei sen sijaan katsottaisi vartioimistehtävien hoitamiseksi.

Vaatus ansiotarkoituksessa suorittamisesta sulkisi vartioimisliiketoiminnan ulkopuolelle muun muassa vastavuoroiseen talokotoimintaan perustuvat niin kutsutut vartioimisrenkaat. Tällaisessa toiminnasta olisi kysymys esimerkiksi silloin, kun saman alueen yrittäjät kiertävät kukin vuorollaan tiettyä aluetta, raportoivat tapahtumista sekä ottavat mahdolliset rikoksentehtäjät kiinni jokamiehen kiinniotto-oikeuden nojalla poliisille luovuttamista varten. Ansiotarkoituksen

määrittelyn osalta ratkaisevaa olisi elinkeinonharjoittajan harjoittaman toiminnan tosiasiallinen tarkoitus. Viimeksi mainitun johdosta toiminta voitaisiin katsoa ansiotarkoituksessa suoritettavaksi muun muassa niissä tapauksissa, joissa elinkeinonharjoittaja ei esimerkiksi markkinointiin liittyvistä syistä perisi toiminnasta tiettyä ajanjaksona vastiketta, mutta elinkeinotoiminnan tosiasiallisena tarkoituksena olisi aikaansaada toimeksiantajan kanssa myöhemmin vastikkeellinen asiakassuhde. Toiminta voitaisiin katsoa ansiotarkoituksessa suoritettavaksi myös silloin, kun toimeksiantajat maksaisivat suoranaisen palkkion sijasta esimerkiksi huomattavia kannatus- tai jäsenmaksuja vartioimistehtävien suorittajalle, koska tällöin maksujen välityksellä yrityksiltä perittäisiin tosiasiallisesti korvaus toiminnasta.

Vaatus toimeksiantosopimukseen perustumisesta sulkisi vastaavasti vartioimisliiketoiminnan ulkopuolelle yrityksen omalla henkilöstöllään hoitaman yrityksen vartioinnin eli niin kutsutun omavartioinnin. Sama koskisi yksityishenkilön itse suorittamaa oman omaisuutensa vartiointia, joka ei toisaalta tapahdu myöskään ansiotarkoituksessa. Vartioimisliikelupaa ei tarvittaisi myöskään julkisyhteisön elimen harjoittamaan omavartiointiin. Jos henkilöstövuokrausyritys sitä vastoin vuokraisi henkilöstöä vartioimistehtäviin, toimintaa olisi pidettävä vartioimisliiketoimintana siinä tapauksessa, että vuokrattava henkilöstö olisi työsuhteessa henkilöstövuokrausyritykseen. Omavartioinnista ei olisi kysymys myöskään silloin, kun vartioimispalvelut ostettaisiin toiselta erilliseltä yritykseltä, vaikka tuo yritys kuuluisikin samaan konserniin palvelut ostavan yrityksen kanssa.

Vartioimisliiketoiminnan harjoittamisesta olisi kysymys myös niissä tapauksissa, joissa vartioimisliike suorittaisi vartioimistehtävän yhdessä toisen vartioimisliikkeen kanssa. Viimeksi mainitussa tapauksessa vain tietyn vartioimistehtävän osan suorittamisesta vastaavalla vartioimisliikkeellä ei välttämättä tarvitsisi esityksen 16 §:n 2 momentin nojalla olla itsenäistä sopimusta toimeksiantajan kanssa.

Valtion ylläpitämien hätäkeskusten oikeudesta hoitaa tiettyjä vartioimisliiketoiminnan

harjoittamisen piiriin kuuluviksi katsottavia tehtäviä olisi voimassa mitä asiasta on säädetty hätäkeskuslain (157/2000) 4 §:n 2 momentissa. Viimeksi mainitun säännöksen nojalla valtion ylläpitämät hätäkeskukset voivat harjoittaa valvonta- ja hälytystietojen välittämistoimintaa ainoastaan silloin, jos yleinen tärkeä etu sitä edellyttää tai tehtävät liittyvät kunnan tai valtion kiinteistöjen kiinteistövalvonta- tai rikosilmoituslaitteisiin taikka vastaaviin laitteisiin. Hätäkeskuslain perusteluiden mukaan muiden kuin kunnan tai valtion omistamien tai hallinnassa olevien kohteiden osalta hätäkeskusten oikeudet hoitaa viimeksi mainittuja tehtäviä rajattaisiin yhteiskunnan toiminnan kannalta tärkeimpiin kohteisiin.

Kunnalliset hätäkeskukset voisivat pelastustoimilain (561/1999) 43 §:n mukaisesti hoitaa edelleen niin sanottuna omavartiointina jäsenkuntiansa omistamiin kohteisiin sijoitettujen rikosilmoituslaitteiden valvontaa sekä hälytysten välitystoimintaa. Aiemmin on jo tullut esille, ettei pelkkien kiinteistöhoitoon liittyvien palo-, LVI-häiriö- tai prosessihäiriöilmoitusten vastaanottamista katsottaisi vartioimistehtävän suorittamiseksi.

3 kohta. Vartioimistehtävillä tarkoitetaan nykyisin omaisuuden vartioimista ja henkilön koskemattomuuden suojaamista. Omaisuuden vartioiminen kattaa paikallis-, piiri- ja hälytysvartioinnin lisäksi muun muassa myymälätarkkailun ja arvokuljetusten turvaamisen. Myös automaattisten rikosilmoitinten hälytysten vastaanottamista ja välittämistä on pidetty omaisuuden vartioimisena, jos vastaanottaminen ja välittäminen sisältää inhimillistä toimintaa, eikä siis ole puhtaasti teknistä. Sen sijaan pelkkien palo-, LVI-häiriö- tai prosessihäiriöilmoitusten vastaanottamista ei katsottaisi vartioimistehtävän suorittamiseksi. Sama automaattinen ilmoitin voi toimia paitsi rikosilmoittimena, myös esimerkiksi palo-, LVI-häiriö- tai prosessihäiriöilmoittimena. Hälytysten vastaanottamista ja välittämistä olisi pidettävä nykyiseen tapaan laissa tarkoitettuna omaisuuden vartioimisena, jos osakin hälytyksistä olisi rikosperusteisia. Omaisuuden vartioimista ei sen sijaan olisi pelkkä omaisuuden varustaminen hälyttimin tai tunnistein, jos toimintaan ei liittyisi inhimillistä reagoitua anastuksen tai

muun sellaisen tapahtumishetkellä. Omaisuuden vartioimista eivät olisi myöskään pelkät jälkikäteiset toimenpiteet anastetun tai kadonneen omaisuuden oikealle omistajalleen palauttamiseksi, esimerkiksi omistajatiedostojen ylläpitämiset. Henkilön koskemattomuuden suojaaminen kattaa tietyn yksittäisen henkilön niin kutsutun henkivartioinnin lisäksi esimerkiksi tietyn myymälän, ravintolan tai toimiston henkilökunnan suojaamisen.

Joissakin tapauksissa toiminnan kuuluminen vartioimistehtävien piiriin saattaa olla tulkinnanvaraista. Esimerkiksi vahtimestareiden ja niin kutsuttujen vastaanottovirkailijoiden työn painopiste voi sijoittua asiakaspalveluun, turvallisuustehtäviin tai niiden erilaisiin yhdistelmiin. Vartioimisliike ei myöskään saisi suorittaa vartioimistehtäviä, jotka olisivat yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä koskevan kiellon kiertämiseksi naamioitu esimerkiksi ennalta määräämättömän kauppakeskuksen tai ravintolan asiakasjoukon koskemattomuuden suojaamiseksi. Viimeksi mainittua seikkaa käsitellään tarkemmin ehdotetun 9 §:n 1 momentin perusteissa.

Moniin muihinkin tehtäviin, esimerkiksi siivoukseen ja kiinteistöhoitoon, voi liittyä yhtenä elementtinä turvallisuuden ylläpitäminen. Toisaalta vartijan toimenkuvaan voidaan sisällyttää myös muita kuin varsinaisia vartioimistehtäviä. Työn ja siihen liittyvien tehtävien tarkoitus ratkaisisi sen, olisiko tehtäviin käytettävä vartijaksi hyväksytyjä henkilöitä ja vaadittaisiinko toiminnalta vartioimisliikelupaa vai voisivatko sitä harjoittaa myös vartioimisliikelupaa omaamattomat henkilöstövuokrausyritykset. Jos henkilö muihin varsinaisiin tehtäviinsä liittyen suorittaisi paikan omistajan tai haltijan edustajana sellaisia turvallisuustoimenpiteitä, esimerkiksi lukituksen tarkistuksia, joita tilojen omistajat tai haltijat itsekin tavanomaisesti suorittavat, tehtäväkokonaisuutta ei olisi vielä tämän johdosta pidettävä vartioimistehtävänä. Jos tehtäviin toimeksiannon mukaan sitä vastoin kuuluisi nimenomaisesti erityisten turvallisuustoimenpiteiden suorittamista, tehtäväkokonaisuutta olisi pidettävä lain tarkoittamana vartioimistehtävänä, vaikka erityiset turvallisuustoimenpiteet veisivätkin vain vähäisen

osan henkilön työajasta. Tällaisia erityisiä turvallisuustoimenpiteitä voisivat olla muun muassa omaisuuden vartioimiseen, henkilön koskemattomuuden tai rikosten paljastamiseen liittyvien hälyttimien, monitorien tai muiden vastaavien teknisten laitteiden tarkkailu. Sen sijaan esimerkiksi yrityksen tulevien vieraiden henkilötietojen tarkastamisessa ei olisi kysymys vielä erityisistä turvallisuustoimenpiteistä.

Omaisuuden vartioiminen ja henkilön koskemattomuuden suojaaminen kuuluisivat edelleenkin vartioimistehtäviin. Lisäksi vartioimistehtävillä tarkoitettaisiin nyt vartioimiskohteeseen tai toimeksiantajaan kohdistuvien rikosten paljastamista. Rikosten paljastamisessa olisi kysymys muiden kuin viranomaisten suorittamasta rikosten ilmisaattamisesta ja siihen liittyvistä sellaisista rikosten alustavista selvittämistoimenpiteistä, joiden avulla hankitaan riittävät tiedot viranomaisille tehtävää rikosilmoitusta varten. Rikosten paljastamista olisi muun muassa niin sanottu koeostotoiminta, jossa pyritään asiakkaana esiintyen paljastamaan esimerkiksi liikkeen kassahenkilöstön väärinkäytökset. Tällainen toiminta sijoittuu nykyisin vartioimisliiketoiminnan ja yksityisetsivätoiminnan väliselle raja-alueelle. Myös erilaisten tekijänoikeuksien laiminlyöntiin liittyvissä selvitystehtävissä voisi olla kysymys rikosten paljastamisesta ja siten vartioimistehtävän suorittamisesta. Rikosten paljastamiseen liittyvään toimintaan katsottaisiin myös sisältyvän jo paljastuneen rikoksen johdosta mahdollisesti suoritettavat lisäselvitystoimenpiteet. Siihen sisältyisi myös ne tapaukset, joissa rikos olisi paljastunut esimerkiksi viranomaisten toimenpiteiden johdosta mutta lisäselvitysten suorittamiseen olisi edellytyksiä varsinaisen viranomaisten suorittaman rikostutkinnan ohella. Vartioimisliiketoiminnaksi ei katsottaisi asianajo- tai muuhun sellaiseen toimintaan liittyviä rikosten selvittämistoimenpiteitä. Nykyiseen tapaan esimerkiksi henkilön julkisella paikalla tapahtuvan käytäytymisen pelkkään seuraamiseen ja siihen liittyvään mahdolliseen raportointiin ei edellytetäisi erillistä viranomaislupaa.

Vartioimistehtävillä tarkoitettaisiin varsinaisten vartioimistehtävien lisäksi niiden tehtävien suorittamisen valvomista. Myös

työnjohtoportaan katsottaisiin siten suorittavan vartioimistehtäviä. Sen sijaan ylimmän operatiivisen johdon toiminta ei olisi vartioimistehtävien suorittamista, vaan sen toimintaa säänneltäisiin vastaavia hoitajia koskevilla säännöksillä.

Koska eräisiin vartioimistehtäviin liittyisi erityisiä vartijan asun käyttämiseen liittyviä määräyksiä, nuo vartioimistehtävän alatehtävät määriteltäisiin erikseen 4—6 kohdassa.

4 kohta. Myymälätarkkailulla tarkoitettaisiin myymälässä myytävänä olevan omaisuuden vartioimista. Esimerkiksi myymälän kalusteiden vartioiminen olisi sitä vastoin muuta omaisuuden vartiointia.

Tehtävän määrittämisellä myymälätarkkailuksi olisi nykyiseen tapaan vaikutusta vartijan asun käyttöön. Vartijan asun käyttämistä koskevan 32 §:n 2 momentin mukaan vartija saisi käyttää muun muassa myymälätarkkailussa muutakin kuin vartijan asua.

5 kohta. Henkivartijatehtävällä tarkoitettaisiin tietyn henkilön koskemattomuuden suojaamista. Henkilön suojaamiseen rinnastettaisiin muutamasta henkilöstä koostuvan ryhmän suojaaminen. Laajemman ihmisjoukon, esimerkiksi tietyn myymälän, ravintolan tai toimiston henkilökunnan, suojaaminen olisi sitä vastoin muuta henkilön koskemattomuuden suojaamista.

Tehtävän määrittämisellä henkivartijatehtäväksi olisi vaikutusta vartijan asun käyttöön. Vartijan asun käyttämistä koskevan 32 §:n 2 momentin mukaan vartija saisi käyttää muun muassa henkivartijatehtävissä muutakin kuin vartijan asua. Nykyisten säännösten sanamuodon mukaan muuta kuin vartijan asua saadaan käyttää kaikissa henkilön koskemattomuuden suojaamistehtävissä.

6 kohta. Arvokuljetustehtävällä tarkoitettaisiin kuljetettavana olevan arvo-omaisuuden vartioimista. Jotta kysymyksessä olisi arvokuljetustehtävä, kuljetukseen tulisi liittyä tavanomaisista kuljetuksista poikkeavia turvajärjestelyjä ja kuljetettavan omaisuuden tulisi olla erityisen arvokasta. Tavanomaisista kuljetustehtävistä poikkeava turvajärjestely voisi olla esimerkiksi panssariauton käyttäminen, erilaisten hälytin- sekä paikantamislaitteiden sijoittaminen kuljetuksessa käytettävään ajoneuvoon tai aseistettujen vartijoiden käyttäminen. Joissakin tapauksissa asia-

kas voi hankkia varsinaisen kuljetuksen ja sen turvajärjestelyt eri toimittajilta. Esimerkiksi pienen myymälän vuorokausikassaa ei olisi yleensä pidettävä yksinään vielä erityisen arvokkaana omaisuutena. Kuljetettavana olevana olisi pidettävä myös esimerkiksi rahanlaskentakeskuksessa laskennan vuoksi hetkellisesti paikallaan olevaa rahalastia.

Tehtävän määrittämisellä arvokuljetustehtäväksi olisi nykyiseen tapaan vaikutusta vartijan asun käyttöön sekä tiettyjen voimankäyttövälineiden kantamiseen. Vartijan asun käyttämistä koskevan 32 §:n 2 momentin mukaan vartija saisi käyttää muun muassa arvokuljetustehtävissä muutakin kuin vartijan asua. Täten myös vähäisenä pidettävän omaisuuden kuljettamiseen voitaisiin käyttää arvokuljetuksessa käytettävää henkilöstöä sekä teknisiä apuvälineitä mutta edellä mainitut vartijan asun käyttöön sekä voimankäyttövälineiden kantamiseen liittyvät erityissäännökset eivät soveltuisi kyseiseen toimintaan.

7 kohta. Vartioimisliikkeellä tarkoitettaisiin vartioimisliiketoimintaa harjoittavaa luonnollista henkilöä taikka oikeushenkilöä. Yhteisön ja säätiön sijasta esitetään käytettäväksi ilmausta oikeushenkilö.

8 kohta. Vastaavalla hoitajalla tarkoitettaisiin nykyiseen tapaan vartioimisliikkeen palveluksessa olevaa, joka vastaa siitä, että vartioimisliikettä hoidetaan vartioimisliikkeitä koskevien säännösten mukaisesti. Vastaava hoitaja olisi liikkeen vartioimistoiminnan operatiivinen johtaja ja siten tärkein yhteishenkilö valvontaviranomaisiin päin. Muun muassa vartioimisliikkeen koon mukaan vartioimistoiminnan operatiivinen johto ja liikkeenjohto voivat olla toisistaan erotettuja. Vastaavan hoitajan rooliin liittyisi nimenomaan vartioimisliikelainsäädännön noudattamisesta vastaaminen, eikä vastaava hoitaja vastaisi tässä roolissaan muiden säännösten, esimerkiksi verolainsäädännön, noudattamisesta.

Vastaavan hoitajan tulisi olla vartioimisliikkeen palveluksessa, ja hänen tulisi tosiasiallisesti ja jatkuvasti toimia kyseisessä tehtävässä. Myös liikkeenharjoittajaa itseään olisi pidettävä tässä suhteessa liikkeen palveluksessa olevana. Nykyisinkin vastaavana hoitajana voi toimia myös liikkeenharjoittaja itse.

9 kohta. Vartijalla tarkoitettaisiin nykyiseen tapaan vartioimistehtäviä vartioimisliikkeen palveluksessa suorittavaa henkilöä. Esimerkiksi vartioimisliikkeen puhtaita hallinto- ja toimistotehtäviä ei ole pidettävä vartioimistehtävinä. Sen sijaan esimerkiksi hälytyspäivystäjän tehtävät ovat sellaisia. Kuten 3 kohdan yhteydessä on todettu esimerkiksi vahtimestarin tai vastaanottovirkailijan tehtävien luonteeseen vaikuttaa myös, mitä tehtävän on asiakkaan kanssa tehdyssä toimeksiantosopimuksessa sovittu sisältävän.

Toisaalta ei olisi kiellettyä käyttää vartijaa myös muihin kuin vartioimistehtäviin. Vartijan jokamiehenoikeuksia laajemmat toimivaltuudet liittyisivät kuitenkin aina vain vartioimistehtäviin.

Vartijan tulisi olla nykyiseen tapaan vartioimisliikkeen palveluksessa. Myös liikkeenharjoittajaa itseään olisi pidettävä tässä suhteessa liikkeen palveluksessa olevana. Palveluksessa olo on rinnastettaisiin myös jo vartijaksi hyväksytyyn henkilön lisäkoulutuksen aikana vartioimisliikkeessä suorittama koulutukseen kuuluva työharjoittelu-aika. Esimerkiksi vartijan ammattitutkintoon tähtäävään koulutukseen kuuluu työharjoittelujaksot, joiden aikana henkilö ei ole työoikeudellisesti arvioituna vartioimisliikkeen palveluksessa.

Vartioimistehtävien suorittamista koskevan 16 §:n 1 momentin mukaan vartioimisliike saisi teettää vartioimistehtäviä vain palveluksessaan olevalla henkilöllä. Viranomaisvalvonnan yhteydessä olisi varmistettava, ettei myöskään tätä määrystä kierrettäisi näennäisjärjestelyin.

10 kohta. Toimipaikalla tarkoitettaisiin nykyiseen tapaan rakennusta, rakennelmaa, huonetta ja muuta tilaa, jota vartioimisliike käyttää asiakaspalveluun, hälytysten vastaanottamiseen tai liikkeen sisäiseen hallintoon. Esimerkiksi vartioimisalueelle asiakkaan tiloihin sijoitettua vartijoiden taukotilaa tai toimenpiteiden kohteina olleiden henkilöiden käsittelytilaa ei olisi yleensä pidettävä vartioimisliikkeen toimipaikkana. Jos asiakkaan toimitiloihin sijoitetusta toimipisteestä hoidettaisiin myös muiden asiakkaiden palveleminen ja siihen liittyvä vartioimisliikkeen sisäisen hallinnon hoitaminen, sitä olisi kuitenkin pidettävä vartioimisliikkeen toimi-

paikkana.

Toimipaikan käsitteellä olisi liityntä vartioimisliikeluvasta ja muutosilmoituksista poliisilaitoksille ilmoittamista (6 § ja 7 §:n 3 momentti), vastaavien hoitajien lukumäärää (15 §:n 1 momentti), toimintaohjeiden nähtävillä pitämistä (19 §:n 2 momentti), tarkastuksia (42 §:n 3 momentti) ja vuosi-ilmoituksia (45 §) koskeviin määräyksiin.

11 kohta. Päätoimipaikalla tarkoitettaisiin nykyistä sijaintipaikkaa koskevaa säännöstä vastaavasti toimipaikkaa, josta vartioimisliiketoimintaa pääasiallisesti harjoitetaan tai on tarkoitus harjoittaa. Kullakin vartioimisliikkeellä olisi siten ainoastaan yksi päätoimipaikka.

Kun päätoimipaikkakin olisi yksi liikkeen toimipaikoista, päätoimipaikan käsitteellä olisi liityntä samoihin määräyksiin kuin toimipaikan käsitteellä. Päätoimipaikan käsite liittyisi erityisesti muutosilmoituksista poliisilaitoksille ilmoittamista koskeviin määräyksiin.

12 kohta. Vartioimisalueella tarkoitettaisiin nykyiseen tapaan toimeksiantosopimuksessa yksilöityä kiinteistöä, rakennusta, huonetta, rakennelmaa sekä muuta paikkaa ja aluetta samoin kuin sen osaa.

Vartioimisalue voisi olla nykyiseen tapaan yleinen tai yksityinen paikka. Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä tarkoittavan toimeksiannon vastaanottaminen olisi nykyiseen tapaan kielletty 9 §:n 1 momentissa. Yleiselläkin paikalla voitaisiin sen sijaan muutoin vartioida omaisuutta, suojata henkilön koskemattomuutta ja paljastaa rikoksia.

Vartioimisalueen käsitteellä olisi nykyiseen tapaan liityntä vartijan toimivaltuuksiin julkisrauhan suojaaman paikan osalta (28 §:n 2 momentti). Nykyisellään vartijalla on jokamiehenoikeuksia jonkin verran laajemmat poistamis- ja voimankäyttöoikeudet vartioimisalueella ja osin sen välittömässä läheisyydessä.

Vartioimisalueen käsitteellä olisi liityntä myös työvuorotiedostoa (18 §:n 2 momentti) ja toimintaohjeita (19 §) koskeviin määräyksiin.

13 kohta. Vartioimiskohteella tarkoitettaisiin nykyiseen tapaan henkilöä sekä esinettä ja muuta omaisuutta, jonka vartioimista toi-

meksiantosopimus koskee.

Myös vartioimiskohteen käsitteellä olisi liityntä työvuorotiedostoa (18 §:n 2 momentti) ja toimintaohjeita (19 §) koskeviin määräyksiin.

14 kohta. Voimankäyttövälaineellä tarkoitettaisiin ampuma-aselain (1/1998) 2 §:ssä tarkoitettua ampuma-asetta, ampuma-aselain 11 §:ssä tarkoitettua kaasusumutinta sekä käsiraautoja, enintään 60 senttimetriä pitkää patukkaa ja teleskooppipatukkaa. Patukka ja teleskooppipatukka mainittaisiin luettelossa selvyiden vuoksi erikseen ja teleskooppipatukka määriteltäisiin tarkemmin 15 kohdassa. Lakiin sisältyvä luettelo voimankäyttövälaineista olisi tyhjentävä. Koska nykyisin erikseen mainittu kaasuse luetaan ampuma-aselainsäädännössä ampuma-aseisiin kuuluvaksi, sitä ei tarvitsisi mainita erikseen. Lähinnä omaisuuteen kohdistuvien voimakeinojen käyttämistä varten valmistettuja välineitä, kuten esimerkiksi sorkkarautaa, ei pidettäisi tässä tarkoitettuna voimankäyttövälaineenä.

Voimankäyttövälaineen käsitteellä olisi liityntä voimankäyttövälaineiden kantamista (29 §) ja kantamista (30 §) koskeviin määräyksiin.

Varsinaisten henkilöön kohdistuvien voimakeinojen käyttämistä varten valmistettujen välineiden lisäksi myös koira on eräänlainen voimankäyttövälaine. Sen mukana pitämisestä ja varsinaisten voimankäyttövälaineiden kantamisesta vartioimistehtävissä säädettäisiin samassa pykälässä (29 §). Vastaavasti vartioimisliikkeen olisi ilmoitettava vuosiluonnoksessaan muun muassa tiedot toimeksiantoista, joihin liittyvissä vartioimistehtävissä vartija on kantanut ampuma-asetta tai kaasusumutinta sekä pitänyt mukanaan koiraa. Ilmoitusvelvollisuus koskisi myös tilanteita, joissa vartija on käyttänyt ampuma-asetta, kaasusumutinta tai koiraa voimankäyttövälaineenä.

15 kohta. Teleskooppipatukalla tarkoitettaisiin patukkaa, joka voitaisiin kuljetusta varten painaa kokoon ja avata täyteen mitaansa voimakkaalla nykäysliikkeellä. Teleskooppipatukan tulisi olla teollisesti valmistettu joko muovista tai metallista kitkan voimalla toisiinsa lukittuvista taipumattomista putkista. Teleskooppipatukan tulisi olla avat-

tuna vähintään 45 senttimetriä ja enintään 65 senttimetriä pitkä.

16 kohta. Edustajalla tarkoitettaisiin vartioimisalueen omistajan tai haltijan palveluksessa olevaa tai lukuun toimivaa. Esimerkiksi elinkeinonharjoittajan palveluksessa oleva myyjä voisi olla tällainen henkilö. Myös kunnan tai valtion palveluksessa virka- tai työsuhteen nojalla oleva henkilö voisi toimia esityksen mukaisena edustajana. Edustajan antamalla poistumiskehotuksella olisi liityntä henkilön vartijan toimesta tapahtuvaan poistamiseen julkisrauhan suojaamasta paikasta (28 §:n 2 momentti).

17 kohta. Turvasuojaustehtävä olisi uusi, vartioimistehtävän rinnalla toinen keskeinen lain soveltamisalaa määrittävä käsite. Turvasuojaustehtävällä tarkoitettaisiin rakenteellisen suojauksen tai sähköisten valvontajärjestelmien suunnittelemista, asentamista, korjaamista tai muuttamista sekä muiden turvallisuusjärjestelyjen suunnittelemista.

Rakenteellisella suojauksella tarkoitettaisiin esimerkiksi rakennuksen ovi-, ikkuna- ja muiden aukkojen varustamista tai niiden rakenteiden vahvistamista luvattoman tunkeutumisen estämiseksi tai vaikeuttamiseksi (lukkoseppätoiminta). Esimerkiksi irrallista riippulukkoa ei olisi pidettävä sellaisenaan rakenteelliseen suojaukseen kuuluvana.

Sähköisillä valvontajärjestelmillä tarkoitettaisiin sellaista järjestelmäkokonaisuutta tai yksittäistä laitetta, jonka tehtävänä olisi estää tai vaikeuttaa asiattomia tunkeutumista suojattavaksi haluttuun tilaan, kontrolloida kyseiseen tilaan tai sieltä pois päin tapahtuvaa liikumista tai välittää tietoa kyseisessä tilassa tapahtuneesta tai sinne kohdistuneesta oikeudettomasta tunkeutumisesta. Esimerkiksi rikosilmoitus-, video-, ja kulunvalvontajärjestelmät sekä muut vastaavankaltaiset järjestelmät olisivat tässä esityksessä tarkoitettuja sähköisiä valvontajärjestelmiä. Sen sijaan yksinomaan paloilmoitinjärjestelmiin liittyvässä suunnittelussa, asentamisessa, korjaamisessa tai muuttamisessa ei olisi kysymys turvasuojaustehtävän suorittamisesta. Sähköisten valvontajärjestelmien määrittämistä vaikeuttaa se, ettei alalle ole vakiintunut yhtenäistä käsitteistöä. Lisäksi tekniikan nopea kehitys vaikeuttaa kattavien määritelmien laatimista.

Suunnittelulla tarkoitetaan olemassa olevan, usein teknisen järjestelmän saattamista toimeksiantajan käyttöön. Konsultoinnilla tarkoitetaan yleisesti toimintaa, jossa konsultti etsii, selvittää ja tutkii uusia ratkaisuja toimeksiantajan ongelmiin tai toiminnan kehittämiseksi. Suunnittelulla tarkoitettaisiin tässä yhteydessä sekä varsinaisia suunnittelu-tehtäviä, että niin kutsuttua turvakonsultointia. Käytännössä olisi vaikea erotella, onko tietystä toiminnassa kysymys turvallisuusjärjestelmien suunnittelusta vai niihin liittyvästä konsultoinnista. Suunnittelun ja konsultoinnin osalta turvasuojaustehtävien käsite kattaisi siis sekä rakenteellisen suojaukseen ja sähköisiin valvontajärjestelmiin liittyvän että muun, esimerkiksi toiminnallisen, turvallisuusjärjestelyjen suunnittelemisen ja konsultoinnin.

Urakoinnin osalta erilaisten aliurakoiden, esimerkiksi kaapeloinnin, luonteen arvioiminen ei olisi yleensä ongelmallista, koska niihin ei yleensä liity pääsyä sellaisiin toimeksiantajan turvallisuusjärjestelyjen kokonaisuutta koskeviin tietoihin, joita selostetaan seuraavassa kohdassa hyväksymistä edellyttävän turvasuojaustehtävän määrittelyn yhteydessä. Tällaisen pääsyn perusteella määrytyisi myös se, pidettäisiinkö esimerkiksi rakennuksen rakennusvaiheen yhteydessä tapahtuvaa asennustoimintaa hyväksymistä edellyttävänä turvasuojaustehtävänä.

Turvasuojaustehtäville annettaviksi ehdotetun määrittelyn johdosta turvasuojaustehtäviin liittyvien laitteiden ja esineiden teollisessa valmistamisessa sekä kokoamisessa ei olisi kysymys turvasuojaustehtävien suorittamisesta. Myöskään esimerkiksi tietotekniikkayritysten käyttöosaston henkilöstön, kiinteistöhoitohenkilökunnan, siivoojien tai turvasuojausliikkeiden toimistohenkilökunnan ei voitaisi lähtökohtaisesti katsoa suorittavan määrittelyn mukaisia turvasuojaustehtäviä. Kyseisten henkilöiden työtehtävissä on tosiasiallisesti kysymys muista kuin turvasuojaustehtävien suorittamisesta. Sen sijaan esimerkiksi arkkitehdit voisivat tietyissä tapauksissa rakenteelliseen suojaukseen, teknisiin valvontajärjestelmiin tai turvallisuusjärjestelmiin liittyvän suunnittelun välityksellä suorittaa turvasuojaustehtäviä.

Erityisen hyväksymisen edellyttäminen tie-

tyissä turvasuojaustehtävissä olisi keskeisin turvasuojaustoimintaan liittyvä sääntelykeino. Erityinen salassapitovelvollisuus liittyisi kuitenkin muihinkin turvasuojaustehtäviin.

18 kohta. Kaikkien edellä kuvattujen turvasuojaustehtävien suorittaminen ei edellyttäisi erityistä hyväksyntää. Erityistä hyväksymistä edellyttävinä turvasuojaustehtävinä pidettäisiin ainoastaan niitä edellä 17 kohdan yhteydessä esitettyjä turvasuojaustehtäviä, joihin liittyisi pääsy sellaisiin toimeksiantajan turvallisuusjärjestelyjä koskeviin luottamuksellisiksi määriteltyihin tietoihin, joiden avulla olisi mahdollista tunkeutua tai helpottaa olennaisesti tunkeutumista toimeksiantajan hallitsemaan ulkopuolisilta suljettuun paikkaan. Turvasuojaustehtävä olisi hyväksymistä edellyttävä, jos sen yhteydessä täytyisivät molemmat aiemmin kuvatut edellytykset.

Turvasuojaustehtävään pitäisi ensinnäkin liittyä pääsy toimeksiantajan luottamukselliseksi määrittelemiin tietoihin, jonka lisäksi kyseisten luottamuksellisten tietojen pitäisi mahdollistaa tunkeutuminen toimeksiantajan hallitsemaan ulkopuolisilta suljettuun paikkaan. Tunkeutumisen mahdollistamiseen rinnastettaisiin myös tunkeutumisen olennainen helpottaminen siten, että kyseiseen paikkaan tunkeutuminen ei edellyttäisi enää huomattavien teknisten apuvälineiden tai vastaavien käyttämistä. Tunkeutumisen helpottamista olisi pidettävä olennaisena myös silloin, jos turvasuojaustehtävän suorittamisen välityksellä saadut tiedot mahdollistaisivat suojattavaan paikkaan liittyvän keskeisen teknisen suojalaitteen ohittamisen, pois päältä kytkemisen tai muun vastaavankaltaisen toiminnan. Esimerkiksi rikosilmoitusjärjestelmän pois päältä kytkeminen ei useinkaan vielä täysin mahdollista tunkeutumista sen suojaamaan paikkaan, vaan lisäksi edellytetään oven, ikkunan tai muun vastaavankaltaisen paikan avaamista. Esimerkiksi ulko-oven kohdalla viimeksi mainitun toimenpiteen suorittaminen edellyttää usein vielä jonkin teknisen apuvälineen käyttämistä.

Turvallisuusjärjestelyitä koskevien luottamuksellisten tietojen osalta esimerkiksi lukkorunkoja tai sarjoittamattomia avainpesiä asentavien henkilöiden ei voitaisi katsoa pääsevän tekemisiin turvallisuusjärjestelyihin

liittyvien luottamuksellisten tietojen kanssa. Sen sijaan lukkojen sarjoitusta suorittavien henkilöiden voitaisiin katsoa pääsevän tekemisiin viimeksi mainittujen tietojen kanssa. Tilanne olisi vastaavankaltainen myös avainpesien asennusta suorittavien henkilöiden kohdalla, jos avainpesät olisi asentamisen yhteydessä jo sarjoitettu. Usein avainpesien asennuksen yhteydessä lukot on jo sarjoitettu ja niihin liittyvät avaimet ovat lukoissa mukana lukkojen toimivuuden varmistamiseksi. Myös muiden rakenteelliseen suojaukseen liittyvien toimenpiteiden osalta turvallisuusjärjestelyjä koskeviksi luottamuksellisiksi tiedoiksi katsottaisiin tiedot, jotka mahdollistaisivat suojauksen avaamisen tai ohittamisen. Esimerkiksi lukkojen asennus-, muutos- sekä huoltotöitä suorittavien lukkoliikkeiden sarjoitustietoja hallinnoivien henkilöiden voitaisiin katsoa suorittavan hyväksymistä edellyttäviä turvasuojaustehtäviä.

Myös sähköisten valvontajärjestelmien kohdalla edellytettäisiin, että turvasuojaustehtävien suorittamiseen liittyisi pääsy toimeksiantajan turvallisuusjärjestelyjä koskeviin luottamuksellisiksi määriteltyihin tietoihin. Tällaisia tietoja olisivat muun muassa tiedot järjestelmien tai laitteiden sijoittelusta, ominaisuuksista, salasanoista, asetuksista sekä muista teknisistä ominaisuuksista siinä tapauksessa, että turvasuojaustehtävien suorittamisen välityksellä saadut tiedot mahdollistaisivat pääsyn edellä kuvattuihin turvallisuusjärjestelmätietoihin järjestelmän asiakkaalle toimittamisen jälkeen. Myös turvallisuus- tai valvontajärjestelmien ilmoituskensiirtoon liittyvät tiedot voitaisiin usein katsoa toimeksiantajan turvallisuusjärjestelyitä koskeviksi luottamuksellisiksi tiedoiksi. Sähköisten valvontajärjestelmien toimittamisen yhteydessä asiakkaalla on usein mahdollisuus ohjelmoida järjestelmään uudet salasanat sekä muuttaa järjestelmän asetuksia, jolloin asennus- tai suunnittelutehtäviä suorittavien henkilöiden hallussa olevia muutuneita tietoja ei voitaisi pitää enää kyseisen ajankohdan jälkeen luottamuksellisina.

Muiden turvallisuusjärjestelyiden suunnittelutehtävien osalta tilanne olisi samankaltainen kuin edellä on sähköisten valvontajärjestelmien yhteydessä esitetty. Pelkän kyseisten tehtävien suorittamisen välityksellä

henkilön ei voitaisi katsoa suorittavan hyväksymistä edellyttäviä turvasuojaustehtäviä, vaan hänen tulisi tehtävien välityksellä saada turvallisuusjärjestelyjä koskevia luottamuksellisia tietoja. Lisäksi edellytettäisiin samoin kuin sähköisten valvontajärjestelmien kohdalla, että kyseiset tiedot eivät menettäisi merkitystään suunnitelman toteuttamisen tai vastaavan jälkeen. Käytännössä elinkeinonharjoittajana toimivat luonnolliset henkilöt tai turvasuojauksliikkeen johtoon kuuluvat suorittaisivat hyväksymistä edellyttäviä turvasuojaustehtäviä lähinnä tarjousten käsittelyyn sekä suunnitteluun liittyvien käytännön tehtävien suorittamisen tai päätöksenteon välityksellä.

Hyväksymistä koskeva vaatimus liittyisi vain sellaisiin turvallisuus- tai valvontajärjestelmien kokonaisuutta koskeviin tietoihin, joiden avulla on mahdollista tunkeutua ulkopuolisilta suojattuun paikkaan. Eri osista koostuvan turvallisuusjärjestelmän yhden osan tunteminen ei yleensä mahdollista tällaista tunkeutumista. Esimerkiksi yksittäisen rikosilmoitus- tai kulunvalvontajärjestelmän tunnisteen asentamisessa olisi usein kysymys viimeksi mainitusta toiminnasta. Hyväksymistä koskeva vaatimus liittyisi vain turvallisuusjärjestelyjä koskeviin, ei muihin toimeksiantajan luottamuksellisiksi määrittelemiin tietoihin, kuten esimerkiksi liikesalaisuuksiin.

Hyväksymistä edellyttävien turvasuojaustehtävien määrittelyssä olisi aina kysymys tapauskohtaisesta harkinnasta. Lisäksi edellytettäisiin että toiminnassa olisi kysymys 17 kohdan mukaisten turvasuojaustehtävien suorittamisesta. Edellä 17 kohdan perusteluista ilmeni jo se seikka, ettei työtehtäviin liittyvä mahdollisuus päästä tekemisiin toimeksiantajan luottamuksellisiksi määriteltyihin tietoihin yksin riittäisi täyttämään turvasuojaustehtävän määritelmää.

Hyväksymistä edellyttävien turvasuojaustehtävien määrittely olisi lakisääteinen, eikä toimeksiantaja voisi omien näkemystensä nojalla muuttaa turvasuojaustehtävän oikeudellista luonnetta. Viimeksi mainittu edellyttäisi luonnollisesti sitä, että turvasuojaustehtävän suorittamisessa olisi objektiivisesti arvioiden selvästi kysymys hyväksymistä edellyttävän tehtävän suorittamisesta. Rajata-

pauksissa vaatimuksen soveltamisala riippuisi myös toimeksiantajan ratkaisusta. Toimeksiantaja päättäisi, minkä paikan hän sulkee ulkopuolisilta, ja toimeksiantaja määrittäisi, mitkä paikan turvallisuusjärjestelyjä koskevat tiedot ovat luottamuksellisia. Käytännössä turvasuojaustehtävän katsominen hyväksymistä edellyttäväksi vaatisi rajatapauksissa sitä, että toimeksiantaja määrittäisi paikan ulkopuolisilta suljetuksi ja turvallisuusjärjestelyihinsä liittyvät tiedot luottamuksellisiksi. Ehdotettu säännös tarjoaisi toimeksiantajalle mahdollisuuden edellyttää, että tiettyjä tehtäviä voisi suorittaa ainoastaan viranomaisen kyseisiä tehtäviä suorittamaan hyväksymä henkilö. Säännöksen keskeinen tehtävä olisi parantaa toimeksiantajien kuluttajansuojaa. Käytännössä toimeksiantajat edellyttäisivät lähes poikkeuksetta, että turvasuojaustehtäviä suorittavat henkilöt olisivat saaneet viranomaishyväksynnän. Vaikka tietyn tehtävän suorittaminen ei objektiivisesti arvioiden täyttäisi hyväksymistä edellyttävälle turvasuojaustehtävälle asetettuja vaatimuksia, toimeksiantaja voisi sopimusvapauden nojalla edellyttää palveluntarjoajalta, että kyseisen tehtävän suorittaa turvasuojajaksi hyväksytty henkilö.

19 kohta. Turvasuojaustoiminta olisi turvasuojaustehtävien hoitamista. Lain tarkoittamalta turvasuojaustoiminnalta edellytettäisiin vartioimisliiketoiminnan tapaan ansiotarkeitusta ja toimeksiantosopimukseen perustumista. Muilta osin viitataan kohdan 2 yhteydessä esitettyyn.

20 kohta. Turvasuojausliike olisi turvasuojaustoimintaa harjoittava liike. Turvasuojausliike voisi olla vartioimisliikkeen tapaan luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö.

21 kohta. Turvasuojaaja olisi vartijan tapaan hyväksymistä edellyttäviä tehtäviä, tässä tapauksessa turvasuojaustehtäviä, suorittava henkilö. Henkilö voisi olla turvasuojausliikkeen palveluksessa tai suorittaa turvasuojaustehtäviä itsenäisesti, esimerkiksi yksityisenä elinkeinonharjoittajana tai satunnaisesti.

2 luku. Vartioimisliiketoiminta

Vartioimisliiketoiminnan luvanvaraisuus

3 §. *Vartioimisliikelupa. 1 mom.* Elinkei-

non harjoittamisen oikeudesta annetun lain 3 §:n 20 kohdassa omaisuuden tai hengen vartioimisliikkeet on määritelty niin kutsutuiksi ohjesääntöisiksi elinkeinoiksi, joista säädetään erikseen lailla tai asetuksella. Vartioimisliiketoiminnan harjoittaminen on nykyisin määritelty luvanvaraiseksi vartioimisliikelain 2 §:ssä, jota uudet säännökset vastaisivat pitkälti sisällöllisesti. Yhteisöt ja säätiöt ehdotetaan kuitenkin korvattavaksi säädöstekstissä ilmaisulla oikeushenkilö.

Vartioimisliiketoiminta säilyisi nykyiseen tapaan ohjesääntöisenä elinkeinona, jonka edellytyksenä olisi viranomaisen myöntämä vartioimisliikelupa. Erityisen lupajärjestelmän tarkoituksena olisi antaa luvan myöntäjälle mahdollisuus varmistua siitä, että toimiluvan hakija täyttää liiketoiminnan harjoittamiselle säädetyt edellytykset. Lupamenettely muodostaisi täten tärkeän osan viranomaisten suorittamasta valvonnasta. Vartioimisliiketoiminnan harjoittaminen ilman lupaa säädetäisiin rangaistavaksi rikoslain 17 luvun 6 a §:ssä.

Vartioimisliikeluvan saamiseen oikeutettujen osalta viitattaisiin elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 1 §:n 1 ja 2 momenttiin. Elinkeinoon harjoittamisesta annetun lain 1 §:n 1 momentin nojalla lupa voitaisiin myöntää luonnolliselle henkilölle, jolla on asuinpaikka Euroopan talousalueella, suomalaiselle yhteisölle ja säätiölle sekä täällä sivuliikkeen rekisteröineelle ulkomaalaiselle yhteisölle ja säätiölle, joka on perustettu jonkin Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion lainsäädännön mukaan ja jolla on sääntömääräinen kotipaikka, keskushallinto tai päätoimipaikka jossakin Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa.

Vartioimisliikelupa voitaisiin myöntää myös muulle kuin edellisessä kappaleessa mainitulle luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle, joka olisi saanut siihen elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 1 §:n 2 momentin nojalla kauppa- ja teollisuusministeriön luvan. Suomalaisten osakeyhtiöiden ulkomaalaisomistus vapautettiin vuoden 1993 alusta, jonka ajankohdan jälkeen ulkomaalainen tai ulkomaalainen yritys on voinut omistaa suomalaisen osakeyhtiön osakkeet ilman lupaa. Elinkeinoon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 1 §:n 2 mo-

menttiin liittyvällä viittauksella poistettaisiin nykyiseen lainsäädäntöön sisältyvä epäkohta, jonka johdosta Euroopan talousalueen ulkopuolisten elinkeinonharjoittajien oikeus harjoittaa vartioimisliiketoimintaa Suomessa on riippunut yritysmuodosta.

2 mom. Vartioimisliikelupa olisi edelleenkin voimassa toistaiseksi ja se oikeuttaisi läh-
tökohtaisesti vartioimistehtäviin kaikkialla maassa.

3 mom. Lupaviranomainen voisi nykyiseen tapaan asettaa luvanhaltijan toiminnalle ehtoja ja rajoituksia. Säännösten nykyinen sanamuoto tosin viittaa vain alueellisiin rajoituksiin. Ehtojen ja rajoitusten perusteista säädettäisiin nyt nimenomaisesti. Ehdot ja rajoitukset voisivat olla ajallisia tai alueellisia taikka ne voisivat liittyä suoritettaviin vartioimistehtäviin. Ehtojen ja rajoitusten asettaminen liittyisi lähinnä niihin tapauksiin, joissa vartioimisliikelupahakemukseen liitetystä selvityksistä kävisi ilmi, että hakija ei kykenisi huolehtimaan vartioimistehtävistä koko maassa asianmukaisesti. Arvioitaessa hakijan kykyä suoriutua toiminnasta asianmukaisesti tulisi kiinnittää huomiota hakijan liiketoiminnan laajuuteen, toimipaikkojen lukumäärään ja sijaintiin sekä muihin senkaltaisiin seikkoihin. Liiketoiminnan laajuuteen liittyisi muun muassa palvelukseen otettavien henkilöiden lukumäärä. Ehtojen ja rajoitusten asettaminen olisi tältä osin vaihtoehto lupahakemuksen kokonaan hylkäämiselle. Käytännössä rajoitusten asettamiseen tulisi suhtautua pidättyvästi, mutta joissakin yksittäistapauksissa niiden asettaminen voisi olla tarpeellista.

Erillisistä toimipaikkaluvista luovuttaisiin. Toimipaikkojen perustamisesta tulisi kuitenkin ilmoittaa viranomaisille joko vartioimisliikeluvan hakemisen yhteydessä tai 7 §:ssä tarkoitettun muutosilmoituksen välityksellä. Niissä harvinaisissa tapauksissa, joissa toiminnalle olisi vartioimisliikeluvassa asetettu alueellisia rajoituksia ja joissa vartioimisliikeluvan haltija haluaisi perustaa toimipaikan luovassa määritellyn alueen ulkopuolelle, luvanhaltijan tulisi hakea alueellisen rajoituksen muuttamista.

4 mom. Luvanhaltijan konkurssi- tai kuolinpesällä olisi nykyiseen tapaan oikeus jatkaa vartioimisliiketoimintaa pesän lop-

puselvittelyä varten enintään yhden vuoden ajan luvanhaltijan konkurssin alkamisesta tai kuolinpäivästä. Säännöksen avulla mahdollistettaisiin luvanhaltijan konkurssi- tai kuolinpesään liittyvän liiketoiminnan selvittäminen ja mahdollinen lopettaminen taloudellisesti järkevällä tavalla. Liiketoiminnan määräaikaiseen jatkamiseen liittyvällä oikeudella pyrittäisiin turvaamaan liikkeen palveluksessa olevien työntekijöiden sekä mahdollisten toimeksiantajien asema. Tavanomaisissa tapauksissa pesä saataisiin selvitettyksi vuoden kuluessa. Liikkeen palveluksessa tulisi olla kyseisenäkin ajanjaksona vastaava hoitaja.

Valvonnan mahdollistamiseksi olisi välttämätöntä, että lupaviranomainen saisi tiedon vartioimisliiketoiminnan harjoittajan konkurssista tai kuolemasta. Tämän vuoksi säännökseen sisällytettäisiin määräys siitä, että konkurssipesän pesänhoitaja sekä kuolinpesän osakas tai muu pesää hoitava henkilö olisi velvollinen ilmoittamaan sisäasiainministeriölle luvanhaltijan konkurssista tai kuolemasta 30 päivän kuluessa konkurssin alkamisesta tai kuolinpäivästä. Konkurssipesän osalta lakitekstissä käytetyllä ilmauksella konkurssipesän hoitaja tarkoitettaisiin konkurssipesän väliaikaista pesänhoitajaa, uskotua miestä sekä toimitsijamiestä. Kuolinpesän osalta ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluva henkilöpiiri olisi sama, jota tarkoitetaan perintökaaren (40/1965) 18 luvun 3 §:ssä. Viimeksi mainittujen lisäksi joukkoon saattavat kuulua kuolinpesän osalta lisäksi pesäselvittäjä ja testamentin toimeenpanija.

4 §. *Vartioimisliikeluvan myöntäminen.* Vartioimisliikeluvan myöntämisedellytykset määriteltäisiin lakitasolla, kun ne nyt ovat vartioimisliikeasetuksen 3 §:ssä. Sisällöllisesti myöntämisedellytyksiin ei ehdoteta merkittäviä muutoksia. Tarvittavan käytännön kokemuksen edellyttäminen sekä vartioimisliikelautakunnan toimeenpaneman kokeen hyväksytytty suorittaminen eivät olisi enää vartioimisliikeluvan myöntämisedellytyksiä luonnollisen henkilön toimiessa hakijana. Oikeushenkilön muodossa vartioimisliiketoimintaa harjoittaville ei ole nykyisinkään asetettu vastaavia vaatimuksia. Yksittäisen lupahakemuksen käsittelyn yhteydessä on

ollut vaikeaa ratkaista, mitä on pidettävä säännösten edellyttämänä käytännön kokeumuksena. Kuten aiemmin on todettu, esityksen yhtenä tavoitteena on vartioimisliikkeen vastaavan hoitajan aseman korostaminen siten, että vastaava hoitaja nykyistä selvemmin vastaisi siitä, että liikettä hoidetaan vartioimisliikkeitä koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti. Edellä mainitun johdosta käytännön kokemusta ja koulutusta koskevia vaatimuksia ei olisi tarpeellista ulottaa vartioimisliiketoiminnasta pelkästään liikkeenjohdollisesti vastaaviin henkilöihin.

1 mom. Säännöksessä määriteltäisiin ensiksi vartioimisliikkeluvan myöntämisedellytykset niissä tapauksissa, joissa luonnollinen henkilö toimisi hakijana. Myös toiminimeä käyttäen jätettyyn hakemukseen sovellettaisiin tässä momentissa säädettyjä vartioimisliikkeluvan myöntämisedellytyksiä. Kyseiset edellytykset liittyisivät joko vartioimisliikkeluvan hakijan rehellisyyteen, luotettavuuteen ja henkilökohtaisiin ominaisuuksiin tai hänen vakavaraisuuteensa.

1 kohta. Vartioimisliikkeluvan myöntämisen ehdottomana edellytyksenä olisi laissa säädetyn vähimmäisiän saavuttaminen. Luvanhakijalta edellytettäisiin täysi-ikäisyyttä eli 18 vuoden ikää. Tästä vaatimuksesta ei olisi mahdollista poiketa edes huoltajien suostumuksella. Toisaalta luvan hakijan korkea ikä ei olisi ainakaan yksinään esteenä luvan saamiselle.

2 kohta. Lupa voitaisiin antaa hakijalle, joka tunnetaan rehelliseksi ja luotettavaksi ja on henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan tehtävään sopiva. Hakijan rehellisyyttä ja luotettavuutta arvioitaisiin sekä aikaisemman että nykyisen käyttäytymisen perusteella. Aikaisemman käyttäytymisen arvioinnissa olisi käytettävä kaikkia lupaviranomaisen käytössä olevia keinoja. Tärkeänä apuna olisivat viranomaisien pitämät rekisterit. Poliisin omien rekisterien lisäksi myös rikosrekisterin tiedot olisivat käytettävissä. Rikosrekisterilain (770/1993) 4 a §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan rikosrekisteristä luovutetaan henkilöä koskevat tiedot Suomen viranomaiselle asiassa, joka koskee viranomaisen lupaa tai hyväksyntää ja jonka edellytyksenä on henkilön luotettavuus. Rehellisyyteen ja luotettavuuteen liittyvien vaatimusten täyttymisen arvi-

oinnissa olisi käytännössä kiinnitettävä huomiota erityisesti sellaisiin todettuihin tai epäiltyihin rikoksiin tai muihin väärinkäytöksiin, jotka osoittavat henkilön olevan sopimaton vartioimisliiketoimintaan. Tällöin myös mahdolliset aikaisemmat vartioimisliikelupien peruuttamiset tai luvanhaltijalle annetut varoitukset tulisi ottaa huomioon.

Henkilökohtaisten ominaisuuksien osalta esimerkiksi runsaasta alkoholien käytöstä aiheutuneet useat päihtymyssäilöönnotot voisivat osoittaa hakijan olevan sopimaton harjoittamaan vartioimisliiketoimintaa. Henkilökohtaisten ominaisuuksien arvioinnissa tulisi kiinnittää huomiota myös hakijan kykyyn ja haluun täyttää säädöksissä vartioimisliiketoiminnan harjoittajalle asetetut velvollisuudet. Tällöin hakijan elämäntapaan ja asenteisiin liittyvät seikat muodostuisivat keskeisiksi.

Henkilökohtaisia ominaisuuksia arvioitaessa tulisi kiinnittää huomiota sellaisiin vammoihin ja sairauksiin, jotka saattaisivat heikentää olennaisesti hakijan kykyä harjoittaa vartioimisliiketoimintaa. Tarvittaessa lupaviranomainen voisi lupaharkinnan yhteydessä vaatia hakijaa esittämään tarpeelliseksi katsomansa selvityksen esimerkiksi tämän päihitteiden käytöstä. Menettelyllä ei loukattaisi yksityisyyden suojaa, sillä hakijan olisi itse esitettävä kyseinen selvitys, joskin sen toimittamatta jättäminen saattaisi johtaa vartioimisliikkelupahakemuksen hylkäämiseen.

Myös hakijan henkilökohtaisten ominaisuuksien arvioinnissa tulisi kiinnittää huomiota aikaisempaankin käyttäytymiseen. Tällöin tulee keskittyä erityisesti sellaisiin seikkoihin, joilla voisi olla vaikutusta hakijan kykyyn suoriutua vartioimisliiketoiminnan harjoittamisesta asianmukaisesti. Tällainen seikka voisi olla esimerkiksi hakijan määrittäminen liiketoimintakiellosta annetun lain (1059/1985) mukaiseen liiketoimintakieltoon. Kielto on myös saattanut päättyä juuri ennen vartioimisliikkeluvan hakemista. Liiketoimintakieltoon ovat saattaneet johtaa esimerkiksi verovelvollisuuteen tai kirjanpitoon liittyvät laiminlyönnot, joita ei ole pidetty rangaistavina tai joista ei muusta syystä ole tuomittu rangaistusta. Myös hakijan aikaisemmat useat konkurssimenettelyt voivat muodostaa esteen vartioimisliikkeluvan myön-

tämiselle. Konkurssimenettelyllä tarkoitettai-
siin tässä myös niitä tapauksia, joissa kon-
kurssimenettely on rauennut varojen puut-
teessa. Myös hakijan työturvallisuuteen ja
työsuojeluun liittyvät aikaisemmat laimin-
lyönnit tulisivat arvioitaviksi henkilökohtais-
ten ominaisuuksien yhteydessä.

3 kohta. Vartioimisliikeluvan myöntämi-
seksi edellytettäisiin, ettei hakija ole kon-
kurssissa eikä hänen toimintakelpoisuuttaan
rajoitettu holhoustoimesta annetun lain
(442/1999) 18 §:n mukaisesti. Vartioimislii-
ketoiminnassa on kysymys elinkeinon har-
joittamisesta, johon liittyy erilaisia velvolli-
suuksia muun muassa toimeksiantajia, liik-
keen palveluksessa olevia työntekijöitä sekä
viranomaisia kohtaan. Esimerkiksi toimek-
siantajien näkökulmasta on keskeistä, että
elinkeinonharjoittajalla on riittävät resurssit
suorittua toimeksiannossa määritellyistä var-
tioimistehtävistä asiallisesti. Tämän vuoksi
hakijan toimintakelpoisuuden rajoittaminen
tai henkilökohtaiseen konkurssiin julistami-
nen muodostaisi ehdottoman esteen var-
tioimisliikeluvan antamiselle. Hakijan yli-
velkaisuus tai muut taloudelliset vaikeudet
ilman henkilökohtaiseen konkurssiin julista-
mista tulisi sen sijaan arvioida varallisuuteen
liittyvän edellytyksen yhteydessä.

4 kohta. Kuten edellä on todettu asiallinen
vartioimisliiketoiminta edellyttää erilaisten
velvollisuuksien täyttämistä. Vartioimisliike-
toiminnan harjoittajan on kyettävä varalli-
suutensa puolesta huolehtimaan toiminnan
asiallisuudesta. Tämä tarkoittaisi sitä, että
elinkeinon harjoittaja pystyisi täyttämään se-
kä toimeksiantosopimuksiin liittyvät vel-
vollisuudet että yhteiskunnan hänelle aset-
tamat vaatimukset. Arvioitaessa hakijan ky-
kyä huolehtia varallisuutensa puolesta toi-
minnan asiallisuudesta keskeiseksi muodos-
tuisi hakijan varallisuusaseman suhde suun-
nitellun liiketoiminnan laajuuteen ja luontee-
seen. Muun muassa tulevien toimipaikkojen
lukumäärä sekä niiden maantieteellinen si-
jainti voisi vaikuttaa siihen, minkälaista sel-
vitystä hakijan tulee esittää taloudellisesta
asemastaan. Esimerkiksi useammasta toimi-
paikasta lähtien ja ajoneuvoja käyttäen suori-
tettava piirivartiointi edellyttäisi tarvittavan
kaluston hankkimista ja ammattitaitoisen
henkilökunnan palkkaamista. Tällöin hakijan

tulisi kyetä jo vartioimisliikeluvan hakemisen
yhteydessä osoittamaan, että sillä on riittävät
taloudelliset resurssit tehtävien hoitamiseen.
Liiketoiminnan luonteeseen liittyen esimer-
kiksi arvokuljetustoimintaa harjoittavalta ha-
kijalta voitaisiin vaatia laajempaa selvitystä
taloudellisesta asemastaan kuin tavanomaista
paikallisvartiointia harjoittavalta hakijalta.

Hakijalta edellytettyä taloudellista asemaa
ei voitaisi määrittellä tarkkojen markkamää-
räisten tai vastaavien rajojen avulla, vaan ky-
seessä olisi aina yksittäistapaukseen liittyvä
harkinta. Varallisuusvaatimusta ei esimer-
kiksi täyttäisi hakija, joka on jo aiemmin
laiminlyönyt huomattavia määriä veroja tai
julkisoikeudellisia maksuja, koska tällöin oli-
si epätodennäköistä, että hän pystyisi sel-
viytymään uusista taloudellisista velvoitteis-
ta. Vastaavasti useat hoitamattomat muut ve-
lat voisivat muodostaa esteen vartioimislii-
keluvan myöntämiselle. Sen sijaan esimer-
kiksi yksittäisen maksuhäiriön, joka on hoi-
dettu, ei voitaisi yleensä katsoa osoittavan,
että hakija olisi kykenemätön harjoittamaan
vartioimisliiketoimintaa asianmukaisesti.

2 mom. Vartioimisliikelupa voitaisiin antaa
nykyiseen tapaan luonnollisen henkilön ohel-
la myös oikeushenkilölle. Nykyisin suurim-
mat vartioimisliikkeet ovatkin yhteisöjä. Sää-
tiöllä ei tiettävästi ole tällä hetkellä var-
tioimisliikelupia.

1 kohta. Myös oikeushenkilön tulisi luon-
nollisen henkilön tavoin pystyä vastaamaan
vartioimisliiketoimintaan liittyvistä erilaisista
velvollisuuksista. Oikeushenkilön osalta ta-
loudellista asemaa koskeva edellytys olisi lii-
tetty vain kyseiseen oikeushenkilöön, ei sen
toiminnasta vastaaviin luonnollisiin henki-
löihin. Muutoin vakavaraisuudelle asetettavat
vaatimukset eivät poikkeaisi siitä, mitä edellä
on esitetty luonnollisten henkilöiden osalta.
Oikeushenkilön vakavaraisuutta voitaisiin
arvioida lähinnä tilinpäätösasiakirjojen pe-
rusteella. Esimerkiksi hakijana olevan osa-
keyhtiön selvitystilaa voitaisiin pitää sel-
laisena perusteena, jonka nojalla hakijan ei
katsottaisi olevan kykenevä huolehtimaan
toiminnasta asianmukaisesti.

2 kohta. Oikeushenkilön hallintoelimiin
kuuluvien henkilöiden, toimitusjohtajan sekä
avoimen yhtiön yhtiömiesten ja kommandiit-
tiyhtiöiden osalta vastuunalaisten yhtiö-

miesten tulisi täyttää muut luonnolliselle henkilölle myönnettävään vartioimisliikelupaan liittyvät edellytykset. Hallintoelimiin kuuluvien henkilöiden piiri määräytyisi oikeushenkilön toimintaa sääntelevän erityislain perusteella. Tällaisia henkilöitä olisivat muun muassa hallituksen, johtokunnan sekä hallintoneuvoston jäsenet. Toimitusjohtaja mainitaisiin erikseen, koska häntä ei pidetä oikeushenkilön hallintoelimiin kuuluvana.

Vartioimisliikeluvan myöntäminen edellyttäisi kaikkien myöntämisedellytysten täyttymistä. Käytännössä 1 momentin 1 ja 3 kohdan edellytysten arviointi olisi yksiselitteistä, mutta 2 ja 4 kohdan edellytysten arvioinnissa vaadittaisiin aina tapauskohtaista harkintaa. Vartioimisliikeluvan myöntäminen riippuisi siis aina viranomaisen harkinnasta, mikä vastaisi nykyistä. Laissa säädetyt edellytykset täyttävälläkään hakijalla ei olisi ehdotonta oikeutta vartioimisliikeluvan saamiseen, mutta luvan epävien hallintopäätösten olisi luonnollisesti oltava yleisten hallinto-oikeudellisten periaatteiden mukaisia. Syynä tällaiseen kielteiseen lupapäätökseen voisi olla muun muassa se, että hakijalla ei olisi lupahakemuksen jättämisestä huolimatta todellista aikomusta aloittaa vartioimisliiketoimintaa. Vartioimisliikelupaa ei tulisi antaa myöskään silloin, kun hakijan tarkoituksena olisi vastata toiminnan harjoittamisesta vain näennäisesti ja muodollisesti muiden henkilöiden toimiessa todellisina liiketoiminnasta vastaavina henkilöinä. Vartioimisliikeluvan myöntämiseen liittyviä valtiosääntöoikeudellisia kysymyksiä käsitellään tarkemmin esityksen säätämisyjärjestystä koskevassa osassa.

Valtioneuvoston antamalla asetuksella määriteltäisiin tarkemmin minkälaisia, luvan myöntämisedellytysten täyttymistä osoittavia selvityksiä ja asiakirjoja hakijan olisi liitettävä lupahakemukseensa. Tällaisia selvityksiä voisivat olla muun muassa erilaiset tilinpäätösasiakirjat, verojäämätodistukset sekä otteet luottotietorekisteristä.

3 mom. Edellä nykytilan kuvauksen yhteydessä on käsitelty nykyiseen lupakäytäntöön liittyviä ongelmia, joihin viitataan tässä yhteydessä. Vartioimisliikelupien myöntäminen keskitettäisiin tapahtuvaksi sisäasiainministeriön, tarkemmin siihen kuuluvan turvallisuusalan valvontayksikön toimesta. Näin py-

rittäisiin yhtenäistämään lupakäytäntöä sekä parantamaan lupaviranomaisen vartioimisalan asiantuntemusta. Muutos tehostaisi myös vartioimisliiketoimintaan kohdistuvaa valvontaa sekä mahdollistaisi luopumisen erillisistä toimipaikkaluvista. Tähän liittyisi myös se, että myöskin vartioimisliikkeen vastaavaksi hoitajaksi hyväksymiseen liittyvät tehtävät siirrettäisiin sisäasiainministeriölle.

Hallintopäätöksen tehnyt viranomainen on meillä perinteisesti vastannut myös kyseiseen lupaan liittyvistä mahdollisista luvan peruuttamisista ja varoitusten antamisista. Tämän vuoksi vartioimisliikelupia myöntävällä viranomaisella on keskeinen rooli myös kyseisen elinkeinotoiminnan valvonnassa. Peruutustoimenpiteiden suorittaminen edellyttää lupaviranomaiselta ammattitaitoa ja resursseja erilaisten lisäselvitysten hankkimiseen. Viranomaistoiminnan yhdenvertaisuutta koskeva vaatimus korostuu erityisesti peruutustoimenpiteiden kohdalla, koska niissä on kysymys elinkeinonharjoittamisen oikeuteen puuttumisesta.

Sisäasiainministeriö vastaa jo nykyisin ylimpänä viranomaisena vartioimisliiketoiminnan valvonnasta ja ohjauksesta, joten myös lupaviranomaistehtävien siirtäminen sille olisi luonteva ratkaisu. Luvanvaraisen vartioimisliiketoiminnan perustana olevan vartioimisliikelupien antamisen ja lupiin liittyvien mahdollisten peruutustoimenpiteiden kautta sisäasiainministeriö voisi tehokkaammin hoitaa sille jo nykyisessä lainsäädännössä asetettuja tehtäviä. Kun tehtäviä hoitaisi ainoastaan yksi viranomainen, mahdollisuudet elinkeinonharjoittajien yhdenvertaiseen kohteluun samalla paranisivat. Vartioimisliikelupia on annettu vuosittain 50—60 kappaletta. Sisäasiainministeriölle siirtyvä työmäärä ei olisi siten huomattava.

5 §. *Vartioimisliikeluvan ehtojen ja rajoitusten muuttaminen. 1 mom.* Kuten edellä 3 §:n 3 momentin yhteydessä todettiin, vartioimisliikelupa voidaan liittää ehtoja ja rajoituksia. Ehtoja ja rajoituksia voitaisiin muuttaa vartioimisliiketoiminnan laajuudessa, toimipaikkojen lukumäärässä tai sijainnissa taikka muissa vastaavissa seikoissa tapahtuneiden muutosten vuoksi.

Varsinkin ehtojen ja rajoitusten väljentämi-

nen käynnistyisi usein luvanhaltijan omasta aloitteesta. Viranomainen voisi kuitenkin käynnistää ehtojen ja rajoitusten muuttamisen myöskin viran puolesta. Ehtojen ja rajoitusten muuttamisen yhteydessä tapahtuva lupaharkinta vastaisi niiden alkuperäisen asettamisen yhteydessä tapahtuvaa harkintaa. Ehtojen ja rajoitusten muuttamisesta tehtäisiin erillinen hallintopäätös, johon voitaisiin hakea normaaliin tapaan muutosta.

Vartioimisliikeluvan ehtojen ja rajoitusten muuttamisessa ei olisi kysymys uuden vartioimisliikeluvan myöntämisestä, vaan kyseisellä päätöksellä ainoastaan muutettaisiin jo olemassa olevaa lupaa ehtojen ja rajoitusten osalta. Ehtojen ja rajoitusten mahdollinen muuttaminen vaikuttaisi vartioimisliikeluvan voimassaoloon ainoastaan silloin, jos tässä yhteydessä nimenomaisesti asetettaisiin luvan voimassaoloaikaan liittyviä rajoituksia. Ehtojen ja rajoitusten muuttamiseen liittyvän hakemuksen sijasta vartioimisliikeluvan haltija voisi luonnollisesti myös hakea ehdoiltaan ja rajoituksiltaan muutettua uutta vartioimisliikelupaa.

2 mom. Vartioimisliikeluvat myöntävänä viranomaisena sisäasiainministeriö muuttaisi vartioimisliikelupaan liitettyjä ehtoja ja rajoituksia.

6 §. Ilmoitukset. Lupaviranomaiselle asetettaisiin nykyisenkaltainen velvollisuus ilmoittaa myöntämistään vartioimisliikeluvasta sekä muuttamistaan vartioimisliikelupaan liittyistä ehdoista ja rajoituksista niille poliisilaitoksille, joiden toimialueelle vartioimisliikeluvan hakija tai haltija on ilmoittanut perustavansa toimipaikkoja. Toimipaikalla tarkoitettaisiin tässä yhteydessä sekä vartioimisliikkeen päätoimipaikkaa että mahdollisia muita toimipaikkoja. Ilmoitusvelvollisuus toteutettaisiin käytännössä siten, että lupaviranomainen lähettäisi poliisilaitokselle jäljennöksen vartioimisliikeluvan myöntämispäätöksestä sekä tarpeellisiksi katsomansa osat vartioimisliikelupahakemukseen liittyistä asiakirjoista ja muista selvityksistä.

Poliisilaitos saisi kyseisen ilmoituksen avulla tiedon toimialueelleen hyväksytyistä toimipaikoista ja niistä harjoitettavasta vartioimistoiminnasta. Varsinkin muiden kuin päätoimipaikkojen osalta tällainen tieto voisi jäädä joskus saamatta. Poliisilaitokset voisi-

vat hyödyntää ilmoituksen välityksellä toimitettuja tietoja muun muassa vartioimisliiketoiminnan kenttävalvonnassa ja vartioimisliikkeiden määräaikaistarkastuksissa.

7 §. Muutosilmoitukset. Vartioimisliikkeillä on nykyisin velvollisuus ilmoittaa lupaviranomaiselle tietyistä vartioimisliiketoimintaan ja vartioimisliikelupaan liittyvien seikkojen muutoksista. Ehdotettu säännös olisi nykyisenkaltainen. Lupaviranomaiselle asetettaisiin kuitenkin lisäksi velvollisuus toimittaa muutosilmoituksiin sisältyvät tietyt tiedot edelleen tietyille paikallisille poliisilaitoksille. Säännöksen avulla varmistettaisiin, että viranomaiset saisivat tarvittavat tiedot vartioimisliiketoiminnassa tapahtuneista muutoksista, ja että turvallisuusalan valvontarekisterin tiedot säilyisivät ajantasaisina. Tietoja hyödynnettäisiin myös viranomaisvalvonnassa. Valtioneuvosto valtuutettaisiin antamaan asetuksella tarkempia määräyksiä muutosilmoitusten sisällöstä. Nykyisellään muutosilmoituksen sisällöstä ei ole annettu tarkempia määräyksiä.

1 mom. 1 kohta. Vartioimisliikkeen tulisi ilmoittaa lupaviranomaiselle, jos se vartioimisliikeluvan myöntämisen jälkeen perustaa uusia toimipaikkoja tai lakkauttaa jo olemassa olevia. Myös toimipaikkojen osoitteissa tapahtuneista muutoksista tulisi ilmoittaa lupaviranomaiselle. Toimipaikalla tarkoitettaisiin tässä yhteydessä sekä vartioimisliikkeen päätoimipaikkaa, että mahdollisia muita toimipaikkoja. Päätoimipaikan ja toimipaikan käsitteet on määritelty 2 §:n 10 ja 11 kohdassa.

2 kohta. Myös vartioimisliikkeen vastuuhenkilön vaihtumisesta tulisi ilmoittaa lupaviranomaiselle. Lupaviranomainen ratkaisisi, täytyvätkö kyseisissä tehtävissä toimiville henkilöille asetetut edellytykset myös uuden henkilön osalta. Tältä osin muutosilmoituksen johdosta tehty hallintopäätös olisi myös oikeudellinen perusta turvallisuusalan valvontarekisteriin tehtäville muutoksille.

3 kohta. Jos vartioimisliikkeen harjoittaminen lopetettaisiin tai se keskeytettäisiin kulkua pitemmäksi ajaksi, vartioimisliikkeen tulisi ilmoittaa kyseisestä seikasta lupaviranomaiselle. Arvioitaessa sitä, milloin liikkeen harjoittamista on pidettävä lopettuna tai keskeytettynä, luvanhaltijan omalla näke-

myksellä ja hänen tulevaisuudensuunnitelmillaan olisi keskeinen merkitys. On esimerkiksi mahdollista, että pienimuotoista sivutoimisesti harjoitettavaa vartioimistoimintaa ei ole pidettävä loppuneena tai keskeytyneenä, vaikkei yrityksellä olisikaan tiettyä ajanjaksona yhtään voimassa olevaa toimeksiantosopimusta. Vastoin elinkeinonharjoittajan esittämää näkemystä liikkeen toiminta voitaisiin kuitenkin katsoa lopetetuksi tai keskeytetyksi, jos tämä ilmenisi selkeästi muista seikoista. Tällöin tulisi kiinnittää huomiota muun muassa siihen, missä elinkeinonharjoittaja asuu vakituisesti, onko liikkeen palveluksessa enää henkilökuntaa, onko liikkeellä erillisiä toimitiloja ja onko liikkeellä voimassa olevia toimeksiantosopimuksia.

2 mom. Nykyiseen tapaan muutosilmoituksen tekemiselle säädettäisiin määräaika, joka olisi seitsemän päivää. Jos mahdollista muutosilmoitus tulisi kuitenkin tehdä jo ennakolta ennen muutoksen voimaan tulemistä.

Vartioimisliikkeen hallintoelimiin kuuluvan henkilön tai toimitusjohtajan vaihtumiseen liittyen mainittaisiin selvyyden vuoksi, että muutosilmoitukseen olisi tällaisessa tapauksessa liitettävä ne asiakirjat, joilla haluttaisiin osoittaa henkilön täyttävän kyseiseen tehtävään edellytetyt vaatimukset. Tällaista muutosta on käsitelty edellä 1 momentin 2 kohdan yhteydessä.

3 mom. Vartioimisliikkeiden tekemät muutosilmoitukset voisivat koskea valvontatoiminnan kannalta hyvin erilaisia muutoksia. Tämän vuoksi säädettäisiin kunkin 1 momentin kohdan osalta erikseen, mille paikallisille poliisilaitoksille lupaviranomaisen olisi toimitettava muutosilmoitus tiedoksi. Toimipaikalla tarkoitettaisiin tässäkin sekä vartioimisliikkeen päätoimipaikkaa että sen mahdollisia muita toimipaikkoja.

Lupaviranomainen tekisi muutosilmoituksen johdosta erillisen hallintopäätöksen ainoastaan 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetuista muutoksista, koska kyseisessä kohdassa asetettaisiin tehtävissä toimiville henkilöille erityisiä vaatimuksia, joiden täytyminen olisi aina arvioitava tapauskohtaisesti. Muut muutosilmoitukset ainoastaan kirjattaisiin saapuneeksi ja niiden johdosta tehtäisiin tarvittavat muutokset turvallisuusalan valvontarekisteriin.

Lupaviranomainen voisi kuitenkin tarvittaessa aina reagoida muutosilmoituksen välityksellä tietoon tulleisiin muutoksiin ehtojen ja rajoitusten liittämistä sekä vartioimisliikkeen peruuttamista koskevien säännösten nojalla.

Hyvä vartioimistapa

8 §. *Toimeksiantosopimus.* Velvollisuudella laatia erityinen kirjallinen toimeksiantosopimus helpotettaisiin toisaalta mahdollisten toimeksiantajan ja toimeksisaajan välisen toimeksiannon sisältöä koskevien erimielisyyksien jälkikäteistä selvittämistä sekä toisaalta vartioimisliiketoiminnan viranomaisvalvontaa.

Toimeksiantajalla tarkoitettaisiin tässä yhteydessä palvelut ostavaa loppuasiakasta, ei esimerkiksi palveluiden markkinoinnista tai välityksestä vastaavaa yritystä. Toimeksiantosopimuksen laatimisvelvollisuus koskisi siten vartioimisliikkeen ja loppuasiakkaan välistä suhdetta myöhemmin esille tulevaa alihankintaa lukuun ottamatta.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin toimeksiantosopimuksen laatimisvelvollisuudesta ja 2 momentissa sopimuksen säilyttämisen velvollisuudesta.

Sääntely vastaisi alihankintaan liittyvää säännöstä lukuun ottamatta nykyistä. Enää ei kuitenkaan mainittaisi erikseen toimeksiantosopimusten säilyttämisestä tässä maassa, mitä menettelyä on pidettävä itsestään selvytenä. Myöskään ei mainittaisi erikseen sopimusten juoksevasta numeroinnista tai toimeksiantokohtaisesta järjestämisestä, koska suurempien liikkeiden yleensä automaattisen tietojenkäsittelyn avulla pitämät laajat ja pienempien liikkeiden mahdollisesti vielä manuaalisesti pitämät suppeat toimeksiantotiedostot olisivat joka tapauksessa helposti hallittavissa.

Vartioimistehtävään voi osallistua myös useampia vartioimisliikkeitä siten, että tietty vartioimisliike vastaa vartioimistehtävään liittyvästä tietyistä osakokonaisuudesta. Vartioimisliike voi siten esimerkiksi alihankkia toimeksiantoon liittyvän tietyn osakokonaisuuden, esimerkiksi hälytyskeskuspalvelut, toiselta vartioimisliikkeeltä. Kirjallisen toimeksiantosopimuksen laatimisvelvollisuus

desta esitetään säädettäväksi poikkeus, joka liittyisi edellä mainittuun toimintaan. Toimeksiantosopimusta ei edellyttäisi niissä tapauksissa, joissa vartioimisliike ainoastaan osallistuisi vartioimistehtävään liittyvän osakokonaisuuden suorittamiseen. Toimeksianton suorittamiseen liittyvää alihankintaa sekä toimeksiantajan mahdollisuutta reagoida kyseiseen järjestelyyn on käsitelty tarkemmin ehdotuksen 16 §:n perusteluiden yhteydessä.

Nykyistä vastaavalla maininnalla automaattista tietojenkäsittelyä käyttäen talletettujen, valvonnassa tarvittavien tietojen olemisesta saatavina selväkielisinä tarkoitettaisiin sitä, että tiedot olisivat valvonnan yhteydessä valvontaviranomaisen valinnan mukaan esimerkiksi luettavissa tietokonepäätteeltä tai tulostettavissa paperille. Tietoja ei tarvitsisi sen sijaan säilyttää valmiiksi paperille tulostettuina.

Valtioneuvosto valtuutettaisiin antamaan asetuksella tarkempia määräyksiä toimeksiantosopimusten sisällöstä. Nykyisellään nuo määräykset ovat vartioimisliikeasetuksen 13 §:n 1 momentissa.

9 §. *Kielto vastaanottaa toimeksiantoa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisestä. 1 mom.* Nykyiseen tapaan olisi lähtökohtana, että vartioimisliike ei saisi ottaa vastaan toimeksiantoa, joka sisältäisi sitoumuksen ylläpitää yleistä järjestystä ja turvallisuutta. Lähtökohtana olisi siten järjestely, jonka nojalla vartioimisliiketoiminnalla sekä niiden palveluksessa olevien vartijoiden välityksellä ylläpidettäisiin yksityistä turvallisuutta.

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Julkisen vallan on siten turvattava tietty perusturvallisuustaso, jonka toteutuminen ei saa jäädä esimerkiksi henkilön taloudellisesta asemasta riippuvaiseksi. Perusturvallisuuteen kuuluvat ainakin katurauhattyypinen yleinen järjestys ja turvallisuus, viranomaisten lyhyet toimintavalmiut ja tutkinta-ajat vakavissa järjestyshäiriöissä ja törkeissä rikoksissa sekä korkeat selvitysprosentit törkeissä rikoksissa.

Käsitteessä yleinen järjestys ja turvallisuus, sana yleinen liittyisi tässä yhteydessä sekä järjestykseen että turvallisuuteen. Yleisen ja yksityisen välistä rajaa vedettäessä olisi huo-

mioitava muun muassa se, onko kysymyksessä yleinen vai yksityinen paikka, ja se, kohdistuuko vaara ennaltamääräämättömään kohdejoukkoon vai määrättyyn kohteeseen.

Yleisenäkin paikkana pidettävää vartioimisaluetta koskevassa toimeksiantosopimuksessa voitaisiin sen sijaan edelleenkin nykyiseen tapaan sopia omaisuuden vartioimisesta ja henkilön koskemattomuuden suojaamisesta sekä nyt myös rikosten paljastamisesta. Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä koskevaa kieltoa ei sitä vastoin saataisi kiertää siten, että tosiasiallinen järjestyksenpitotehtävä naamioitaisiin esimerkiksi ennaltamääräämättömän kauppakeskuksen tai ravintolan asiakasjoukon koskemattomuuden suojaamiseksi tai järjestyshäiriötyyppisten rikosten paljastamiseksi. Toimeksiantosopimuksen sisällöstä riippumatta vartijalla olisi järjestyshäiriötilanteissa luonnollisestikin käytössään myös jokamiehen oikeudet, esimerkiksi hätävarjeluoikeus ja jokamiehen kiinniotto-oikeus. Toimeksianton tosiasiallinen tarkoitus ei saisi kuitenkaan olla järjestyshäiriötilanteiden hoitaminen jokamiehen oikeuksia käyttäen.

Perustuslain 124 §:ssä säädetyä julkisen hallintotehtävän antamista muulle kuin viranomaiselle käsitellään tarkemmin esityksen säätämisyjärjestystä käsittelevässä osuudessa.

2 mom. Järjestyksenvalvojista annetussa laissa tarkoitetut järjestyksenvalvojatehtävät muodostaisivat poikkeuksen yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä koskevasta kiellosta. Järjestyksenvalvojatehtävät mainitaan jo nykyisissä säännöksissä.

Järjestyksenvalvoja voidaan nykyisin asettaa valvomaan järjestystä ja turvallisuutta koontumislain, ulkoilulain, merimieslain sekä majoitus- ja ravitsemisliikkeistä annetun asetuksen nojalla. Järjestyksenvalvojien velvollisuuksista ja valtuuksista säädetään järjestyksenvalvojista annetussa laissa. Järjestyksenvalvojilla on selvästi jokamiehen oikeuksia laajemmat pääsyn estämiseen, henkilön poistamiseen, kiinniottamiseen ja säilönsäilyttämiseen, turvallisuustarkastuksiin ja voimakeinojen käyttämiseen liittyvät valtuudet. Vaativissa järjestyksenvalvontatehtävissä olisi tarkoituksenmukaista käyttää nykyiseen tapaan vartijakokemusta ja -koulutusta omaavia järjestyksenvalvoja.

Turvallisuustoimenpiteiden kohteina olevien henkilöiden oikeusturvan kannalta olisi tärkeää, että hän tietäisi, millä valtuuksilla turvallisuustoimenpiteitä suorittava henkilö toimii. Tämän vuoksi sellaiset tilanteet, joissa tietty yksittäinen henkilö toimisi samanaikaisesti sekä vartijan että järjestyksenvalvojan valtuuksin, eivät ole sallittuja. Kuten aiemmin on todettu toimeksianto sinällään voisi sisältää sekä vartioimis- että järjestyksenpitoelementit. Toimeksiantoa toteuttavien yksittäisten henkilöiden tulisi kuitenkin toimia joko vartijoina tai järjestyksenvalvojina ja heidän asemansa tulisi muun muassa ilmetä heidän tunnuksistaan.

3 mom. Eräistä turvatarkastuksista on säädetty erikseen. Myös vartioimisliikkeet voisivat ottaa tällaisten turvatarkastusten suorittamista koskevan toimeksiannon. Vartijakemusta ja -koulutusta omaavien henkilöiden käyttäminen näissä tehtävissä olisi tarkoituksenmukaista.

Turvatarkastuksista lentoliikenteessä annetun lain mukaan muuta kuin poliisi-, rajavartio- tai tullimiestä taikka Ilmailulaitoksen palveluksessa olevaa henkilöä voidaan käyttää turvatarkastustoimenpiteiden ja paikalta poistamisen suorittamiseen sekä vaarallisten esineiden luovuttamisesta määräämiseen, jos hän on saanut Ilmailulaitoksen vahvistaman koulutusohjelman mukaisen koulutuksen ja on poliisin tehtävään hyväksymä. Muut kuin poliisi-, rajavartio- ja tullimiehet eivät ole kuitenkaan oikeutettuja voimakeinojen käyttöön, ellei muusta lainsäädännöstä muuta johdu. Turvatarkastuksen järjestämisestä lentoasemalla vastaa lentoaseman päällikkö tai henkilö, jolle sen järjestäminen on muuten määrätty, Ilmailulaitoksen antamien määräysten ja ohjeiden mukaan. Lentoyhtiö ja tunnettu rahtihuolitsija vastaavat järjestämistään rahdin tai muun ilma-aluksessa kuljetettavan tavaran turvatarkastuksesta.

Turvatarkastuksista tuomioistuimissa annetun lain mukaan turvatarkastuksen ja henkilön poistamisen voi suorittaa muukin kuin poliisimies tai tuomioistuimen palveluksessa oleva henkilö, joka on poliisin tehtävään hyväksymä. Muu kuin poliisimies tai tuomioistuimen palveluksessa oleva virkamies ei kuitenkaan saa käyttää voimakeinoja henkilön poistamiseksi, ellei muusta lainsäädän-

nöstä muuta johdu. Turvatarkastuksen järjestämisestä päättää tuomioistuin neuvoteltuaan asiasta poliisin kanssa. Myös tuomioistuimen puheenjohtaja voi päättää turvatarkastuksen järjestämisestä, jos se on yksittäisen asian käsittelyn vuoksi tarpeen.

10 §. Suhde viranomaistoimintaan. 1 mom. Vaikka lain eräänä tavoitteena onkin turvallisuusviranomaisten ja yksityisten turvallisuuspalveluiden välisen yhteistyön edistäminen, turvallisuusviranomaisten ja yksityisten turvallisuuspalveluiden välinen työnjako olisi pidettävä oikeusturvasyistä selvänä. Työnjako liittyisi sekä tehtäviin että niiden toteuttamiseen käytettävissä oleviin toimivaltuuksiin. Keskeinen tehtäväjakoon liittyvä määräys olisi edellisen pykälän kieltä vastaanottaa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä tarkoittavaa toimeksiantoa.

Säännöksen yleiskiello vaikeuttaa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä taikka rikosten ennalta estämistä, selvittämistä ja syyteharkintaan saattamista vastaisi yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen osalta nykyistä, mutta olisi rikosten ennalta estämistä, selvittämistä ja syyteharkintaan saattamista koskevan maininnan osalta uusi. Uusi maininta olisi tarpeen, kun nykyisin vartioimisliiketoiminnan ja yksityisetsivätoiminnan raja-alueelle sijoittuva rikosten paljastamistoiminta määriteltäisiin nykyistä selvemmin edelleen erityisesti säänneltyyn vartioimisliiketoimintaan kuuluvaksi. On huomattava, että toisin kuin yleisen järjestyksen ylläpitäminen, rikostorjuntaan liittyvät tehtävät eivät edelleenkaan olisi viranomaisten yksinoikeus. Tämä koskisi varsinkin rikoksia ennalta estävää toimintaa, mutta myös rikosten ilmi saattamista ja sellaisia rikosten alustavia selvittämistoimenpiteitä, joiden avulla hankittaisiin riittävät tiedot viranomaisille tehtävää rikosilmoitusta varten. Lisäksi vaikeuttamiskiello kattaisi nyt nimenomaisesti vartioimisliiketoiminnan harjoittamisen lisäksi myös yksittäisten vartioimistehtävien suorittamisen.

2 mom. Lain yhtenä tavoitteena olevaan turvallisuusviranomaisten ja yksityisten turvallisuuspalveluiden välisen yhteistyön edistämiseen liittyisi vartijalle asetettu erityinen velvollisuus ilmoittaa vartioimistehtävissä tietoonsa saama jo tehty rikos poliisille. Ny-

kyisellään vastaava velvollisuus on asetettu yksityisetsivän ammatin harjoittajalle.

Vartijan olisi ilmoitettava rikoslain 15 luvun 10 §:ssä mainituista rikoksista. Tällaisia rikoksia ovat Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantaminen, maanpetos, törkeä maanpetos, vakoilu, törkeä vakoilu, valtiopetos, törkeä valtiopetos, raiskaus, törkeä raiskaus, törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, murha, tappo, surma, törkeä pahoinpitely, ryöstö, törkeä ryöstö, ihmisryöstö, panttivangin ottaminen, törkeä tuhotyö, törkeä terveyden vaarantaminen, ydinräjähdერიkos, aluksen kaappaus, törkeä ympäristön turmeleminen ja törkeä huumausainerikos.

Rikoslain 15 luvun 10 §:n mukaan hankkeilla olevasta, säännöksessä mainitusta törkeästä rikoksesta ilmoittaminen on jokamiehen velvollisuus. Ilmoitus on tehtävä viranomaiselle tai sille, jota vaara uhkaa. Vartijan osalta ilmoittamisvelvollisuus koski myös jo tehtyjä rikoksia ja tällainen ilmoitus olisi tehtävä aina poliisille. Joissakin tapauksissa toimeksiantaja saattaisi haluta, ettei poliisi saa tietää kyseiseen tahoon kohdistuneen rikoksen tapahtuneen. Rikoslain 15 luvun 10 §:ssä olevat rikokset ovat kuitenkin niin törkeitä, ettei olisi yhteiskunnallisesti hyväksyttävää, että turvallisuusalalla ammatikseen toimiva vartija saisi jättää niistä viranomaisille ilmoittamatta.

Erityinen ilmoitusvelvollisuus ei koski vartijan vartioimistehtäviensä ulkopuolella saamia tietoja rikoksista. Rikoslain 15 luvun 10 §:n 2 momentin tapaan ilmoittamisvelvollisuus ei koski vartijalle läheisen henkilön tekemiä rikoksia. Läheisten henkilöiden osalta viitattaisiin edellä mainittuun rikoslain säännökseen.

11 §. *Kielto osallistua vartioimisliiketoimintaan.* Osana edellä korostettua turvallisuusviranomaisten ja yksityisten turvallisuuspalveluiden välisen työnjaon selkeyttä asetettaisiin turvallisuusviranomaisten henkilöstöön kuuluville kielto osallistua vartioimisliiketoimintaan. On huomattava, että esimerkiksi poliisimiehillä on myös toimialueensa ulkopuolella ja vapaa-aikanaan oikeus ja tietyissä tilanteissa myös velvollisuus käyttää poliisivaltuuksiaan. Jos poliisimies toimisi esimerkiksi vartijana, turvallisuusvoimien kohteena olevalle saattaisi jäädä

epäselväksi, missä tehtävissä ja millä toimivaltuuksilla henkilö tosiasiallisesti milloinkin toimii.

Vartioimisliiketoimintaan osallistumista koskeva kielto liittyy nykyisin vain poliisimiehiin. Nyt kielto laajennettaisiin koskemaan toisaalta kaikkia poliisin henkilöstöön kuuluvia ja toisaalta myös rajavartiolaitoksen ja tullilaitoksen henkilöstöön kuuluvia. Myös muut poliisin henkilöstöön kuuluvat kuin poliisimiehet saattavat käyttää julkista valtaa, jolloin edellä kuvattu rooliristiriitatilanne saattaisi tulla ajankohtaiseksi. Rajavartiolaitos ja tullilaitos hoitavat osaksi samankaltaisia tehtäviä kuin poliisi. Kaikki kolme ovat muun muassa esitutkintaviranomaisia. Poliisi-, tulli- ja rajavirtioviranomaiset voivat tietyissä tapauksissa suorittaa valvontatehtäviä myös yhteistoimin tai toistensa lukuun. Myös vankeinhoitolaitos, pelastushallinto ja puolustusvoimat kuuluvat turvallisuusviranomaisiin. Niiden osalta ei kuitenkaan voisi yleensä syntyä edellä kuvattuja rooliristiriitatilanteita. Tämän vuoksi nimenomainen kielto osallistua vartioimisliiketoimintaan ei koski niiden henkilöstöön kuuluvia, vaan heidän osaltaan tilannetta arvioitaisiin yleisen sopimattoman sivutoimen kiellon kautta. Valtion virkamieslain (750/1994) 18 §:n 2 momentin mukaan virkamies ei saa sivutoimen vuoksi tulla esteelliseksi tehtävässään. Sivutoimi ei myöskään saa vaarantaa luottamusta tasapuolisuuteen tehtävän hoidossa tai muutenkaan haitata tehtävän asianmukaista hoitamista taikka kilpailevana toimintana ilmeisesti vahingoittaa työnantajaa.

Nykyisellään poliisimieheltä on kielletty nimenomaisesti vain vartioimisliikkeen vastuhenkilönä toimiminen. Vartijana tai vastaavana hoitajana toimiminen lienee yleensä katsottu kielletyksi jo yleisen sopimattoman sivutoimen kiellon kautta. Sivutoimikäytännön selkeyttämiseksi ja yhtenäistämiseksi nyt kiellettäisiin nimenomaisesti myös vastaavana hoitajana toimiminen sekä vartioimistehtävien suorittaminen ansiotarkoituksessa. Ansiotarkoituksessa suoritettavilla vartioimistehtävillä tarkoitettaisiin vartijana toimimisen ohella myös toimeksiantajan palveluksessa suoritettavaa niin sanottua omavartiointia. Viimeksi mainitussa tapauksessa henkilö ei oikeudellisesti arvioiden toimisi

vartioimisliikkeen palveluksessa vartijana. Vartioimistehtävien suorittamiseen liittyvän kiellon ulottaminen ansiotarkoituksessa suoritettavaan omavartiointiin olisi välttämätöntä, koska kyseiset tehtävät eivät useinkaan eroaisi normaaleista vartijan tehtävistä. Satunnaisten tehtävien suorittaminen ei myöskään virkamiesoikeudellisesti arvioiden useinkaan edellytä erillisen sivutoimi-ilmoituksen jättämistä työnantajalle. Ansiotarkoitukseen liittyvän edellytyksen johdosta säännöstä ei sovellettaisi esimerkiksi talkootyöhön tai tilanteisiin, joissa henkilö esimerkiksi yhdistyksen jäsenenä osallistuisi kyseisen yhdistyksen harjoittamaan omavartiointiin.

Nykyisissä säännöksissä käytetään ilmaisuja osakas tai jäsen yhteisössä. Oikeusturvanäkökohtien kannalta on kuitenkin riittävää rajoittaa kielto koskemaan yhteisön vastuunalaisia osakkaita eli avoimen yhtiön osalta yhtiömiehiä ja kommandiittiyhtiön osalta vastuunalaisia yhtiömiehiä. Pelkkä passiivinen tai vastuunalaisuutta aiheuttamaton osakkuus tai jäsenyys yhteisössä ei synnytä edellä kuvattuja rooliristiriitoja.

12 §. *Vartioimistehtävissä noudatettavat yleiset periaatteet.* Esityksen eräänä tavoitteena on luoda perusta hyvän vartioimistavan kehittymiselle. Tähän liittyen laissa säädettäisiin vartioimistehtävissä noudatettavista yleisistä periaatteista. Periaatteet toteutuisivat muun muassa perustettavaksi ehdotetun turvallisuusalan neuvottelukunnan määrittämien yleisten suuntaviivojen sekä yksittäistapauksiin liittyvän lupa- ja valvontakäytännön myötä.

Vastaavia toiminnassa noudatettavia yleisiä periaatteita koskevia säännöksiä on otettu muun muassa poliisilakiin ja lakiin järjestyksenvalvojista.

1 mom. Vartioimistehtävissä olisi toimittava oikein ja tasapuolisesti sekä sovinnollisuutta edistäen. Vastaavat periaatteet ovat voimassa poliisi- ja järjestyksenvalvojatoiminnassa.

Käyttäytyminen olisi oikeaa silloin, kun se herättäisi luottamusta ja kunnioitusta. Henkilön tulisi käyttäytyä kohteliaasti, huomaavaisesti ja tinkimättömästi sekä osoittaa itsehillintää ja välttää epäystävällisyydeksi tai pikkumaisuudeksi helposti käsitettävissä olevia ilmauksia. Toimenpiteiden kohteina

olevia henkilöitä tulisi käsitellä hienotunteisesti ja heidän ihmisarvoaan kunnioittaen. Asiallinen käyttäytyminen loisi perustan hyvälle suhteille yleisöön, mikä taas olisi pitkällä tähtäyksellä välttämätöntä tehtävien hoidon onnistumiseksi.

Tasapuolisuusvaatimus tarkoittaisi muun muassa sitä, että yksittäisiä toimenpiteitä ja päätöksiä ei voitaisi tehdä pelkästään liiketaloudellisin perustein tai toimeksiantajan ohjeisiin nojaten, vaan nimenomaan turvallisuuden ylläpitämiseksi. Toimenpiteet eivät luonnollisestikaan saisi olla myöskään rodun, kansallisen tai etnisen alkuperän, ihonvärin, kielen, sukupuolen, iän, perhesuhteiden, sukupuolisen suuntautumisen tai terveydentilan taikka uskonnon, yhteiskunnallisen mielipiteen, poliittisen tai ammatillisen toiminnan tai muun näihin rinnastettavan seikan perusteella syrjiviä.

2 mom. Samaan tapaan kuin poliisilaisissa toimenpiteisiin liitettäisiin tarpeellisuusvaatimus ja suhteellisuusvaatimus. Toimenpiteiden olisi oltava välttämättömiä tehtävän suorittamiseksi ja puolustettavia suhteessa tehtävän tärkeyteen. Tarpeellisuusperiaatteen liittyen korostettaisiin erikseen sitä, että kenenkään oikeuksiin ei saataisi puuttua enempää kuin tehtävän suorittamiseksi on tarpeen.

13 §. *Toimenpiteen perusteen ilmoittaminen.* *1 mom.* Turvallisuustoimenpiteiden kohteina olevien henkilöiden oikeusturvan varmistamiseksi kaikkiin vartijan toimenpiteisiin liitettäisiin velvollisuus ilmoittaa toimenpiteen peruste. Vastaava ilmoittamisvelvollisuus on säädetty myös poliisilaisissa. Vasta toimenpiteen perusteen tietäessään henkilöllä olisi mahdollisuus harkita sen oikeellisuutta sekä mahdollista tarvetta turvautua oikeussuojakeinoihin. Toimenpiteet perustelemalla välttyttäisiin myös väärinkäsityksistä johtuvista oikeustoimilta.

Henkilön tila tai muut olot saattaisivat sallia poikettavan toimenpiteen perusteen ilmoittamisvelvollisuudesta. Henkilön tilalla viitattaisiin esimerkiksi vahvaan päihtymykseen. Muilla oloilla viitattaisiin esimerkiksi kiireelliseen tilanteeseen, jossa ilmoittaminen vaarantaisi toimenpiteen onnistumisen.

Toimenpiteen kohteena olevan sijasta toimenpiteen peruste ilmoitettaisiin tämän edustajalle esimerkiksi silloin, kun toimenpiteen

kohde olisi alle 15-vuotias lapsi ja kun tämän huoltaja olisi itse tapahtumapaikalla tai muuten vaikeuksitta tavoitettavissa.

2 mom. Toimenpiteiden kohteena olevien oikeusturvan varmistamiseen liittyisi myös velvollisuus antaa ohjausta siitä, ketkä ovat toiminnasta vastaavat henkilöt. Silloinkin kun toimintaan ei liittyisi muutoksenhakumahdollisuutta, kuten vartioimistehtävien osalta on asianlaita, olisi oikeusturvan kannalta tärkeää tietää, kuka vastaisi toiminnasta ja kenen puoleen voitaisiin kääntyä lisäperustelujen saamiseksi ja mahdollisten valitusten tekemiseksi.

Vartioimistehtävien yhteydessä suoritettavat toimenpiteet eivät ole viranomaistoimintaa eikä toimenpiteiden yhteydessä tehdä varsinaisia hallintopäätöksiin rinnastettavia päätöksiä. Tämän vuoksi perustuslain oikeusturvaa, muun muassa muutoksenhakumahdollisuuksia, koskeva 21 § ei tulisi suoraan sovellettavaksi noihin toimenpiteisiin. Todettakoon kuitenkin, että eduskunnan perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännössä on korostettu valtuuksia käyttävien henkilöiden koulutuksellisen ja muun pätevyyden merkitystä vastaavissa viranomaistoiminnan tilanteissa, joissa lainmukaisten valtuuksien käyttämisestä ei välttämättä ole mahdollista tehdä sellaisia päätöksiä, joihin voidaan liittää muutoksenhakumahdollisuus (PeVL 17/1998 vp). Tällaisiinkin tilanteisiin voi luonnollisesti liittyä esimerkiksi yleinen vahingonkorvausvelvollisuus.

Esityksen yhtenä tavoitteena on korostaa vartioimisliikkeen vastaavan hoitajan roolia liikkeen toiminnan vartioimisliikesäännösten- ja määräystenmukaisuudesta vastaavana henkilönä. Tähän liittyen toimenpiteen kohteena oleva olisi tarvittaessa ohjattava ottamaan yhteyttä nimenomaan liikkeen vastaavaan hoitajaan. Suuremmissa vartioimisliikkeissä vastaavan hoitajan ja varsinaisen vartijan välissä on yleensä työnjohto- tai kenttäjohtoporras. Tällöin yhteydenotto saataisi olla tarkoituksenmukaista ohjata tehtäväksi ensisijaisesti tuohon, mahdollisesti päivistäväänkin portaaseen.

Ohjauksen tarpeellisuus perustuisi yleensä toimenpiteen kohteena olleen suoranaiseen pyyntöön tai muuhun tyytymättömyyttä osoittavaan käyttäytymiseen.

Toimenpiteen kohteen edustajan osalta viitattaisiin 1 momentin yhteydessä lausuttuun.

14 §. *Salassapitovelvollisuus.* Vartioimistoimintaan liittyisi nykyistä vastaava toimeksiannon osapuolten turvallisuusjärjestelyjä, liike- tai ammattisalaisuuksia taikka henkilön yksityisyyteen kuuluvia seikkoja koskeva salassapitovelvollisuus. Nyt lakiin ehdotetaan lisäksi otettavaksi turvasuojaustoimintaa koskeva vastaava pykälä (41 §).

Salassapitovelvollisuus koskisi sekä vartioimisliiketoiminnan harjoittajaa eli liikkeen johtoa ja hallinnollista henkilökuntaa että vastaavia hoitajia sekä vartijoita. Säännös kattaisi sekä toimeksiantajan että toimeksisaajan turvallisuusjärjestelyt ja liike- tai ammattisalaisuudet sekä lisäksi myös ulkopuolisenkin henkilön, esimerkiksi turvallisuustoimenpiteen kohteena olleen henkilön yksityisyyteen lukeutuvat seikat. Toimeksiantajan ja toimeksisaajan turvallisuusjärjestelyt liittyvät usein osaksi saumattomasti toisiinsa. Myös rajanveto turvallisuusjärjestelyjen ja liike- tai ammattisalaisuuksien välillä on usein vaikeaa. Perustuslain 10 §:n mukaan jokaisen yksityiselämä on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Tähän liittyen yksityisyyteen lukeutuvat seikat mainittaisiin nimenomaisesti salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluvina. Yksityisyyteen kuuluvat muun muassa tiedot rikkeisiin syyllistymisestä. Säännös velvoittaisi kuitenkin vain toimeksisaajan puolesta toimivia. Lisäksi tässäkin edellyttäisiin nimenomaisesti, että kyseinen tieto olisi saatu vartioimisliiketoimintaa harjoitettaessa tai vartioimistehtävissä. Yleiset yrityssalaisuutta koskevat säännökset ovat rikoslain 30 luvun 4—6 §:ssä. Säännös ei koskisi myöskään valvontaviranomaisia, joiden salassapito- ja vartiovelvollisuus sekä sen rikkomisen rangaistavuus määräytyisivät muiden säännösten, muun muassa rikoslain 40 luvun 5 §:n, perusteella.

Osa turvallisuusjärjestelyihin liittyvistä tiedoista voi olla tarkoitettu julkiseksi, joten salassapitovelvollisuus ei luonnollisesti ulottuisi kyseisiin tietoihin. Tietojen ilmaisemisen luvattomuus liittyisi käytännössä tietojen ilmaisemiseen ilman kyseisen osapuolen suostumusta tai ilman lakisääteistä todistamisvelvollisuutta.

Vartioimisliiketoiminnan harjoittajalle sekä vastaavalle hoitajalle ja vartijalle asetettu salassapitovelvollisuus säilyisi myös kyseisen toiminnan, palvelussuhteen tai yksittäisen tehtävän suorittamisen päätyttyä. Salassapitovelvollisuus olisi välttämätöntä ulottaa koskemaan myös toiminnan tai tehtävän päättymisen jälkeistä aikaa, koska vartioimisliiketoiminnan harjoittamisen sekä vartioimistehtävien suorittamisen välityksellä saadaan usein yksityiskohtaista tietoa toimeksiantajan salassa pidettävistä turvallisuusjärjestelyistä. Viimeksi mainitun seikan välityksellä parannettaisiin näin toimeksiantajien kulluttajansuojaa.

Salassapitovelvollisuuden rangaistavuuden osalta 53 §:ssä viitattaisiin rikoslain 38 luvun 1 ja 2 §:ään.

Vartioimisliikkeen velvollisuudet

15 §. *Vastaava hoitaja. 1 mom.* Vartioimisliikkeellä olisi oltava nykyiseen tapaan palveluksessaan yksi tai useampi vastaava hoitaja. Palveluksessa olemisella tarkoitettaisiin tässä yhteydessä sitä, että henkilö on joko työsopimussuhteessa vartioimisliikkeen tai hän toimii itse vartioimisliikkeen liikkeenharjoittajana. Vastaavalta hoitajalta edellytettäisiin samoin nykyiseen tapaan viranomaishyväksyntää. Vastaava hoitaja vastaisi siitä, että liikettä hoidetaan vartioimisliikkeitä koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti.

Lupamenettelyn ja viranomaisvalvonnan yhteydessä olisi varmistettava, ettei vastaavan hoitajan pitämistä koskevia määräyksiä kierrettäisi näennäisjärjestelyin, vaan että vastaavaksi hoitajaksi nimetyllä olisi tosiasiallinen mahdollisuus vastata liikkeen operatiivisesta toiminnasta.

Nykyisin lääninhallituksille kuuluvien tehtävien siirtyessä sisäasiainministeriölle ministeriö määräisi vastaavien hoitajien lukumäärän ja vastuualueet. Vastaavien hoitajien lukumäärän ja siihen liittyen heidän vastuualueidensa määrittämistä täsmennettäisiin lakitasolla siten, että määräyksiä annettaessa olisi lain mukaan otettava huomioon vartioimisliiketoiminnan laajuus, vartioimisliikkeen toimipaikkojen lukumäärä ja sijainti sekä muut vastaavat seikat. Tämä tarkoittaisi sitä,

että olisi otettava huomioon muun muassa toimipaikkojen fyysinen etäisyys toisistaan ja tarve valvoa erikseen vartioimisliikkeen mahdollisia erityistä asiantuntemusta vaativia toimintoja. Vastuualueet voitaisiin määrittellä esimerkiksi toimipaikka- tai tehtäväkohtaisesti taikka niiden yhdistelmänä.

Kuten aiemmin on todettu esityksen yhtenä tavoitteena on vastaavan hoitajan roolin korostaminen. Tähän liittyisivät muun muassa säännökset toimenpiteen perusteen ilmoittamisesta (13 §) sekä voimankäyttövälineiden kantamisesta (29 §), koiran mukana pitämisestä (31 §) ja vartijan asun käyttämisestä (32 §) päättämisestä. Vastaava hoitaja voisi samanaikaisesti toimia myös vartijana, jos hän on saanut hyväksymisen myös tähän tehtävään.

2 *mom.* Vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisen myöntäisi nykyisen lääninhallituksen sijasta sisäasiainministeriö.

Hakemus vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisestä olisi tehtävä joko vartioimisliikelupahakemuksen yhteydessä tai välittömästi sen jälkeen. Vartioimisliiketoimintaa ei saataisi aloittaa ennen kuin liikkeellä olisi hyväksytty vastaava hoitaja. Vastaavan hoitajan hyväksyminen olisi vartioimisliikekohtainen ja sitä hakisi vartioimisliikeluvan hakija tai haltija.

3 *mom.* Vastaavan hoitajan erotessa tai lakkatessa muutoin hoitamasta tehtävänsä hakemus uuden vastaavan hoitajan hyväksymiseksi olisi tehtävä seitsemän päivän kuluessa hänen tehtävänsä päättymisestä. Koska vastaavan hoitajan tehtävä voisi päättyä lyhyelläkin varoitusajalla, olisi käytännön tarpeista johtuen hyväksyttävä se, että liike voisi toimia lyhyen määräajan ilman vastaavaa hoitajaa ja esimerkiksi jatkaa siten keskeytyksittä voimassaolevien toimeksiantojensa hoitamista. Varsinkin vastaavan hoitajan roolin korostamispyrkimykseen liittyen liikkeen nykyistä mahdollisuutta toimia yhden kuukauden ajan ilman vastaavaa hoitajaa olisi kuitenkin pidettävä ajallisesti liian pitkänä. On huomattava, että vastaavan hoitajan ennalta arvaamattomasta syystä johtuvan vaihtumisen tapauksessa vastaavaksi hoitajaksi voitaisiin 21 §:n nojalla hyväksyä enintään yhden vuoden mittaiseksi määräajaksi henkilö, joka ei ole saanut vastaavan hoitajan koulutusta.

4 mom. Vartioimisliikkeelle voitaisiin hyväksyä nykyiseen tapaan yksi tai useampia vastaavan hoitajan sijaisia. Sijaisten lukumäärän ja vastuualueiden määrittämisen osalta viitataan edellä vastaavien hoitajien lukumäärän ja vastuualueiden määrittämisestä lausuttuun.

16 §. *Vartioimistehtävien suorittaminen. 1 mom.* Vartioimisliike saisi teettää vartioimistehtäviä vain sellaisella palveluksessaan olevalla, jonka hyväksyminen vartijaksi olisi voimassa. Vartioimistehtävän käsite määriteltäisiin 2 §:n 3 kohdassa. Palveluksessa oloa koskevalla vaatimuksella tarkoitettaisiin ensisijaisesti vartioimisliikkeeseen työsuhteessa olemista eli toimeksiantosopimuksen tehnyt vartioimisliike ei saisi kiertää vaatimusta hankkimalla henkilöitä vartioimistehtäviin esimerkiksi työvoiman vuokrausyrityksiltä.

Palveluksessa oloon rinnastettaisiin myös ne tilanteet, joissa elinkeinonharjoittajana toimiva luonnollinen henkilö tai 4 §:n 2 momentin mukaisen oikeushenkilön puolesta toimiva suorittaisi vartioimistehtäviä. Tällöinkin vartioimistehtävien suorittamisen edellytyksenä olisi se, että henkilön hyväksyminen vartijaksi olisi voimassa. Etenkin pienemmissä yrityksissä elinkeinonharjoittajina toimivat luonnolliset henkilöt suorittavat myös käytännön vartioimistehtäviä.

Edellä 2 §:n 9 kohdan yhteydessä on jo tullut esille, että palveluksessa oloon rinnastettaisiin myös jo vartijaksi hyväksytyt henkilön lisäkoulutuksen aikana vartioimisliikkeessä suorittama koulutukseen kuuluva työharjoittelu-aika. Esimerkiksi vartijan ammattitutkintoon tähtäävään koulutukseen kuuluu työharjoittelujaksoja, joiden aikana henkilö ei ole työoikeudellisesti arvioituna vartioimisliikkeen palveluksessa.

2 mom. Vaikka vartioimisliike ei saisi teettää vartioimistehtäviä toisen vartioimisliikkeen tai henkilövuokrausyrityksen palvelukseen kuuluvalla henkilöstöllä, se voisi toteuttaa toimeksianton yhdessä useampien vartioimisliikkeiden kanssa. Vartioimisliike voisi siten esimerkiksi alihankkia toimeksiantoon liittyvän tietyn osakokonaisuuden toiselta vartioimisliikkeeltä. Tällainen järjestely voisi olla tarkoituksenmukaista toteuttaa esimerkiksi maantieteellisten syiden johdosta. Ny-

kyisin vartioimisliikkeet suorittavat vartioimistehtäviä yhdessä yhä enemmän muun muassa siten, että tietty vartioimisliike hoitaa keskitetysti hälytyskeskuspalvelut toisen vartioimisliikkeen taas vastatessa muusta toiminnasta.

Edellä 8 §:n yhteydessä tuli jo esille, ettei tietyn vartioimistehtävään liittyvän osakokonaisuuden suorittamisesta vastaavalta vartioimisliikkeeltä edellytettäisi itsenäistä toimeksiantosopimusta toimeksiantajan kanssa. Toimeksiantosopimuksen laatineen vartioimisliikkeen tulisi kuitenkin ilmoittaa kyseisestä järjestelystä kirjallisesti toimeksiantajalle ennen siirrettävien tehtävien aloittamista tai viimeistään toisena arkipäivänä kyseisten tehtävien aloittamisesta. Ilmoitusvelvollisuuden välityksellä pyrittäisiin varmistautumaan siitä, että toimeksiantaja saisi tiedon järjestelystä ja voisi tarvittaessa reagoida siihen. Mahdollisissa epäselvyytapauksissa toimeksianton suorittamisesta vastaavaksi vartioimisliikkeeksi katsottaisiin liike, joka olisi ensimmäisenä laatinut toimeksiantosopimuksen toimeksiantajan kanssa tai aloittanut toimeksiantajaan kohdistuvien vartioimistehtävien tosiasiallisen suorittamisen.

3 mom. Vartioimisliike saisi nykyiseen tapaan käyttää myös vartijan peruskoulutusta saamattomia väliaikaisia vartijoita, mutta nyt näille väliaikaisille vartijoillekin asetettaisiin omat vähimmäiskoulutusvaatimukset. Väliaikaisten vartijoiden käyttöä rajoitettaisiin siten, että liikkeellä saisi olla palveluksessaan enintään yksi väliaikainen vartija jokaista alkavaa kolmea vartijan peruskoulutuksen saanutta vartioimistehtäviä suorittavaa vartijaa kohti. Vartioimistehtävien suorittamiseen liittyvän edellytyksen välityksellä pyrittäisiin estämään mahdollisia väärinkäytöstapauksia, joissa vartijan peruskoulutuksen saanut henkilö olisi vain näennäisesti vartioimisliikkeen palveluksessa. Säännöksen kiertämistä pyritäisiin estämään myös nykyistä tehokkaamalla valvonnalla, jossa käytettäisiin apuna muun muassa perustettavaksi ehdotettua turvallisuusalan valvontarekisteriä.

17 §. *Tapahtumailmoitukset. 1 mom.* Vartioimistehtävissä havaituista vartijan toimenpiteisiin johtaneista tapahtumista olisi laadittava nykyiseen tapaan kirjallinen tapahtumailmoitus. Tapahtumailmoituksella olisi

useita tehtäviä. Se toimisi toimeksiantajan tiedonsaantikanavana ja sitä voitaisiin käyttää poliisin suorittaman viranomaisvalvonnan välineenä. Tapahtumailmoituksella olisi merkitystä myös vartijan ja turvallisuustoimenpiteiden kohteena olevien henkilöiden oikeusturvaan, koska siihen taltioitaisiin tapahtumatiedot mahdollista tapahtumien jälkiselvittelyä varten. Sääntely vastaisi nykyistä kuitenkin siten, että perustuslain 10 §:n säännökset henkilötietojen suojasta samoin kuin henkilötietolain henkilötietojen käsittelyyn liittyvät säännökset ehdotetaan otettavaksi huomioon. Rekisteröinnin tavoite, rekisteröitävien henkilötietojen sisältö ja sallitut käyttötarkoitukset sekä tietojen luovutettavuus ja säilytysaika määriteltäisiin nyt yksityiskohtaisesti lain tasolla.

Tapahtumailmoituksen laatimisvelvollisuutta ei olisi enää rajoitettu tapahtumiin vartioimisalueella. Myös sellaisiin toimeksiantoihin liittyen, joissa tehtävä on määritelty pelkästään vartioimiskohdekohtaisesti, olisi tarpeen laatia tapahtumailmoitukset.

Tapahtumailmoituksesta tulisi käydä ilmi aina vartijan toimenpiteeseen johtaneesta tapahtumasta tekemät havainnot sekä mahdolliset toimenpiteet. Ilmoituksen konkreettiseen sisältöön vaikuttaisivat myös osaksi toimeksiantajan vaatimukset. Lisäksi valtioneuvosto valtuutettaisiin antamaan asetuksella tarkempia määräyksiä tapahtumailmoituksen sisällöstä. Nykyisellään tapahtumailmoituksen sisällöstä ei ole annettu tarkempia määräyksiä.

Tapahtumailmoituksen laatimisvelvollisuuteen liittyvään säännökseen ehdotetaan sisällytettäväksi maininta siitä, että vartija saisi kirjata tapahtumailmoitukseen myös toimenpiteen kohteena olleiden henkilöiden suku- ja etunimet, henkilötunnuksen sekä osoitetiedot, jos kyseiset tiedot ovat tulleet samassa yhteydessä esille. Henkilötietolain 13 §:n mukaan henkilötunnusta saa käsitellä muun muassa, jos käsittelystä säädetään laissa, laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi sekä rekisteröidyn tai rekisterinpitäjän oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttamiseksi. Tietyn turvallisuustoimenpiteen ja sen kohteena olleen henkilön riittävän tarkka yksilöiminen olisi eri osapuolten oikeusturvan vuoksi tärkeää. Tämän vuoksi tapahtumailmoitukseen tulisi

saada merkitä myös toimenpiteen kohteena olleen henkilön henkilötunnus. Tulkintavaikeuksien välttämiseksi tätä oikeutta ei jätettäisi pelkästään henkilötietolain yleissäännöksen varaan, vaan asiasta säädettäisiin nimenomaisesti. Tapahtumailmoitusten laatimiseen liittyen olisi muistettava, että ainoastaan osa tapahtumailmoitusten laatimiseen johtaneista tapauksista on sellaisia, joissa tapahtumapaikalla on vartijan lisäksi muita henkilöitä.

2 mom. Vartioimisliikkeen olisi säilytettävä tapahtumailmoitukset nykyiseen tapaan siten, että kuhunkin toimeksiantoon liittyvät ilmoitukset olisivat viivytyksettä esitettävissä. Tapahtumailmoitusten säilyttämisvelvollisuuden osalta ei enää mainittaisi erikseen ilmoitusten säilyttämisestä tässä maassa, mitä menettelyä on pidettävä itsestään selvyytensä. Uutena seikkana mainittaisiin automaattisen tietojenkäsittelyn avulla talletettujen tapahtumailmoitusten säilyttäminen. Vartioimisliikkeen ei enää edellytettäisi säilyttävän kirjallisia tapahtumailmoituksia säännöksessä määriteltyä määräaikaa, jos tapahtumailmoitusten tiedot on tallennettu tietokoneelle tai muuhun vastaavankaltaiseen laitteeseen, esimerkiksi cd-levylle.

Tapahtumailmoitusten säilyttämisaikaksi määriteltäisiin nykyiseen tapaan viisi vuotta niiden laatimispäivästä. Säädöstekstiin ehdotetaan sisällytettäväksi erillinen maininta tapahtumailmoitusten hävittämisestä kyseisen viiden vuoden säilytysajan täytyttyä. Tapahtumailmoitusten hävittäminen tulisi suorittaa normaalisti hyväksytyjen henkilötietojen poistamiseen liittyvien periaatteiden mukaisesti. Esimerkiksi automaattisen tietojenkäsittelyn avulla pidettävien tiedostojen osalta viimeksi mainittu tarkoittaisi tietojen poistamista muutaman kerran vuodessa toteutettavan eräajo-ohjelman välityksellä.

Nykyisin vartioimisliikkeet säilyttävät tapahtumailmoituksia joko manuaalisissa kortistoissa tai tapahtumailmoitusten tiedot tallennetaan automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävään tietojärjestelmään. Henkilötietolain 3 §:n 3 kohdan mukaan henkilörekisterillä tarkoitetaan käyttötarkoituksensa vuoksi yhteenkuuluvista merkinnöistä muodostuvaa henkilötietoja sisältävää tietojoukkoa, jota käsitellään osin tai koko-

naan automaattisen tietojenkäsittelyn avulla taikka joka on järjestetty kortistoksi, luetteloksi tai muulla näihin verrattavalla tavalla siten, että tiettyä henkilöä tai tämän läheistä koskevat tiedot voidaan löytää helposti ja kohtuuttomitta kustannuksitta. Viimeksi mainitun nojalla vartioimisliikkeiden automaattisten tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettäviä tapahtumailmoituksista koostuvia tietojoukkoja olisi pääsääntöisesti pidettävä henkilötietolain mukaisina henkilörekistereinä. Myös manuaalisesti arkistoidut tapahtumailmoituslomakkeet voisivat muodostaa henkilötietolain mukaisen henkilörekisterin, jos ilmoitukset olisi järjestetty siten, että tiettyä henkilöä koskevat tiedot olisivat helposti ja kohtuuttomitta kustannuksitta löydettävissä. Valvontakameran videonauhaa ei olisi pidettävä vielä sinällään henkilörekisterinä.

Jos tapahtumailmoituksista koostuvaa tietojoukkoa pidettäisiin henkilörekisterinä, siihen sovellettaisiin henkilötietolain tietojenkäsittelyyn liittyviä säännöksiä. Tietojenkäsittelyllä tarkoitetaan henkilötietolaissa muun muassa tietojen keräämistä, tallettamista, muuttamista sekä luovuttamista. Samoin henkilötietolaissa on säännöksiä henkilörekisterin ilmoittamisvelvollisuudesta, rekisteriselosteen sisällöstä ja sen esillä pitämisestä sekä rekisteriin kohdistuvan tarkastusoikeuden käyttämisestä. Henkilötietolain mukaisen tarkastusoikeuden toteuttaminen edellyttää tiedon etsimiseksi tarpeellisten seikkojen ilmoittamista. Tällaisia seikkoja voisivat olla muun muassa tapahtumailmoituksen laatimisajankohta ja toimeksiantaja, jonka kohteessa sattuneen tapauksen johdosta ilmoitus on laadittu.

Tapahtumailmoituksiin liittyvien henkilötietojen säilyttämisajankohta määräytyisi kuitenkin edellä mainitun erityissäännöksen nojalla ja se olisi viisi vuotta laatimispäivästä lukien. Tietojen säilytysaika vastaisi tiettyjen rikoslain 8 luvun 1 §:ssä määriteltyjen rikosten vanhenemisaikoja. Edellä 1 momentissa mainitun toimenpiteen kohteena olevaa henkilöä olisi informoitava myös henkilötietolain 24 §:n mukaisesti tietojenkäsittelystä.

3 mom. Toimeksiantajalla ja 42 §:ssä tarkoitettulla valvontaviranomaisella olisi oikeus saada jäljennös tapahtumailmoituksesta. Toimenpiteiden kohteina olleilla henkilöillä ei

sen sijaan olisi yleistä oikeutta saada tietoja tapahtumailmoituksen sisällöstä. Esimerkiksi vartijan menettelyn oikeellisuutta käsittelevän oikeudenkäynnin yhteydessä tapahtumailmoitus kuitenkin saattaisi tulla oikeudenkäyntiaineiston osaksi ja siten viranomaisten toiminnan julkisuutta koskevan lainsäädännön alaiseksi. Lisäksi toimenpiteen kohteeksi joutuneella henkilöllä olisi tapahtumailmoitusten mahdollisesti muodostaman henkilörekisterin osalta mahdollisuus käyttää jo aiemmin mainittua henkilötietolain 26 §:ssä säädettyä tarkastusoikeutta.

18 §. *Henkilöstö- ja työvuorotiedot. 1 mom.* Vartioimisliikkeen olisi pidettävä nykyiseen tapaan henkilöstötiedostoa. Tiedostoa käytettäisiin apuna poliisin suorittamassa yksityisen turva-alan viranomaisvalvonnassa, joten vain poliisilla olisi oikeus saada vartioimisliikkeeltä kyseisiä tietoja. Henkilötiedoston avulla voitaisiin valvoa muun muassa väliaikaisten vartijoiden lukumäärän ja vartijan peruskoulutuksen saaneiden vartijoiden lukumäärän välistä suhdetta. Velvollisuudesta pitää muun lainsäädännön, esimerkiksi verolainsäädännön, noudattamisen valvontaan liittyviä henkilöstötiedostoja säädettäisiin kyseisessä muussa lainsäädännössä.

Henkilöstötiedoston erityiseen valvontatarkoitukseen käyttämisestä johtuen tiedoston ei tarvitsisi enää kattaa vartioimisliikkeen koko henkilöstöä, vaan ainoastaan vastaavat hoitajat ja vartijat. Heidän osalta henkilötiedostoon tulisi tallettaa sukunimi, etunimi ja henkilötunnus, jonka välityksellä henkilö voitaisiin luotettavasti tunnistaa. Nyt tiedostoon olisi merkittävä vartijaksi hyväksymisten lisäksi myös vastaavaksi hoitajaksi hyväksymiset sekä vartijan peruskoulutuksen lisäksi myös vastaavan hoitajan koulutus, väliaikaisen vartijan koulutus, vartijan voimankäyttökoulutus ja vartijan koiranohjaajakoulutus. Nykyisten vartijan tasku- tai kaasuaaseen hallussapitolupia koskevien tietojen sijasta tiedostoon olisi merkittävä tiedot vartijan ampuma-aseen ja kaasusumuttimen hallussapitoluvista. Valvonnan näkökulmasta olisi tarpeen saada tiedot kaikista vaarallisista voimankäyttövälineistä eli tasku- ja kaasuaaseiden lisäksi myös muista ampuma-aseista ja myös kaasusumuttimista, joita ei ampuma-aselainsäädännössä pidetä ampuma-

aseina.

2 mom. Vartioimisliikkeen olisi pidettävä nykyiseen tapaan myös työvuorotiedostoa, josta ilmenisivät kunkin vartijan suorittamat työvuorot ja kulloinkin vartioimat vartioimisalueet ja vartioimiskohteet. Myös tätä tiedostoa käytettäisiin apuna poliisin suorittamassa yksityisen turva-alan viranomaisvalvonnassa ja vain poliisilla olisi oikeus saada tietoja kyseisestä tiedostoista. Työvuorotiedostolla olisi lisäksi vaikutusta toimenpiteiden kohteena olevien oikeusturvaan. Sen avulla voitaisiin selvittää muun muassa se, kuka vartija on suorittanut tietyn yksittäisen toimenpiteen. Velvollisuudesta pitää muun lainsäädännön, esimerkiksi työaikalainsäädännön, noudattamisen valvontaan liittyviä työvuorotiedostoja säädettäisiin kyseisessä muussa lainsäädännössä.

Toisin kuin nykyisin työvuorotiedostosta ei tarvitsisi ilmetä erikseen tietyn vartijan kulloinkin vartioimia piirejä, koska piirit koostuvat vartioimisalueista ja vartioimis-kohteista.

Henkilötietojen osalta työvuorotiedostoon talletettaisiin vartijoiden sukunimi ja etunimet. Henkilötunnuksen käyttämiseen ei sen sijaan olisi tarvetta, koska henkilötunnus löytyisi tarvittaessa edellä kuvatussa henkilöstötiedostosta.

3 mom. Tiedot henkilöstötiedostosta olisi hävitettävä viiden vuoden kuluttua palvelusuhteen päättymisestä ja tiedot työvuorotiedostosta asiakirjan laatimista seuraavan toisen kalenterivuoden lopussa. Työvuorotiedostoihin talletettavia tietoja voitaisiin käyttää hyväksi viranomaisvalvonnan ohella myös mahdollisissa työnantajan ja työntekijän välisissä erimielisyystapauksissa, jonka johdosta tietojen säilytysaika olisi yhtenevä työaikalain (605/1996) 38 §:ssä säädetyn työaikakorvauksen saamiseen liittyvän kanneajan kanssa.

Tietojen säilyttämisvelvollisuuden osalta ei enää mainittaisi erikseen niiden säilyttämisestä tässä maassa, mitä menettelyä on pidettävä itsestään selvyutenä. Sen sijaan uutena mainittaisiin automaattisen tietojenkäsittelyn avulla talletettujen tietojen säilyttämisestä.

Edellä tapahtumailmoituksen yhteydessä on käsitelty henkilötietolain 3 §:n 3 kohdan mukaista henkilörekisterin määritelmää. Ky-

seisen säännöksen nojalla myös vartioimisliikkeiden automaattisten tietojenkäsittelyn avulla ylläpitämiä henkilöstö- ja työvuorotiedostoja olisi pääsääntöisesti pidettävä henkilötietolain mukaisina henkilörekistereinä. Tällöin kyseisiin tiedostoihin sovellettaisiin henkilötietolain tietojen käsittelyyn liittyviä säännöksiä. Tietojen käsittelyyn liittyviä säännöksiä on käsitelty edellä tapahtumailmoitukseen liittyvän säännöksen yhteydessä.

19 §. *Toimintaohjeet.* Nykyisten säännösten mukaan vartioimisliikelupaa koskevaan hakemukseen on liitettävä vartijan yleiset toimintaohjeet. Nyt tällaisten toimintaohjeiden merkitystä korostettaisiin entisestään. Riittävän kattavilla ja täsmällisillä toimintaohjeilla varmistetaan vartijan toimenpiteiden oikeellisuus, millä on merkitystä asiakkaan kuluttajansuojan lisäksi myös sekä toimenpiteiden kohteena olevien henkilöiden että vartijan itsensä oikeusturvan kannalta.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin toimintaohjeiden laatimisvelvollisuudesta ja 2 momentissa niiden nähtävilläpitovelvollisuudesta.

Vartioimisliikkeellä tulisi aina olla yleiset, lähtökohtaisesti kaikkiin vartioimisalueisiin ja vartioimiskohteisiin soveltuvat toimintaohjeet. Lisäksi liikkeen tulisi laatia erilliset vartioimisalue- tai vartioimiskohdekohtaiset toimintaohjeet, jos olot alueella tai kohteessa sitä edellyttävät. Tällainen edellytys voisi liittyä esimerkiksi alueen tai kohteen erityiseen vaarallisuuteen tai riskialttiuteen vartioiden työsuojelullisesta näkökulmasta.

Toimintaohjeet olisi pidettävä nähtävillä vartioimisliikkeen toimipaikoissa sekä tarvittaessa vartioimisalueilla ja vartioimiskohteissa siten, että vartijoilla on mahdollisuus perehtyä niihin. Toimipaikan käsitettä on käsitelty 2 §:n 10 kohdan yhteydessä. Toimintaohjeet olisi pidettävä nähtävillä vartioimisalueiden ja vartioimiskohteiden taukotiloissa esimerkiksi sellaisessa toiminnassa, jossa vartijat työskentelevät yleensä alueillaan ja kohteillaan käymättä säännönmukaisesti vartioimisliikkeen toimipaikoilla. Jos tiettyjä alueita ja kohteita varten olisi laadittu erilliset toimintaohjeet, nuo ohjeet olisi yleensä pidettävä nähtävillä kyseisillä alueilla ja kohteilla.

Toimintaohjeiden ensisijainen kohderyhmä

olisivat vartijat. Turvallisuustoimenpiteiden kohteena olevien henkilöiden oikeusturvaa varmistettaisiin näin välillisesti vartijan oikean toiminnan välityksellä. Lähtökohtaisesti jäisi vartioimisliikkeen omaan päätösvaltaan, pitäisikö se toimintaohjeet sillä tavoin nähtävillä, että myös toimenpiteiden kohteena olevat henkilöt voisivat tutustua niihin, tai näytettäisiinkö toimintaohjeet kyseiselle henkilölle tämän niitä pyytäessä. Vartioimisliikkeen halukkuuteen näyttää ohjeet saattaisi vaikuttaa esimerkiksi se, missä määrin ne sisältävät taktista tai teknistä tietoa. Vartioimisliikkeen tahdosta riippumatta ohjeet saataisivat tulla vähintäänkin asianosaisjulkisiksi esimerkiksi vartijan menettelyn oikeellisuutta käsittelevässä oikeudenkäynnissä.

Toimintaohjeiden laatimis- ja nähtävilläpito-velvollisuuden noudattamista valvottaisiin viranomaisten määräaikaistarkastuksen yhteydessä. Valtioneuvoston asetuksella yleiset toimintaohjeet voitaisiin vaatia liitettäväksi nykyiseen tapaan vartioimisliikelupaa koskevaan hakemukseen. Jos hakemuksen liitteinä olevat ohjeet sisältäisivät yksityiskohtaisia taktisia tai teknisiä tietoja, tämä osa hakemusta tulisi määritellä salassa pidettäväksi. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 7 kohdan mukaan salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat henkilöiden, rakennusten, laitosten, rakennelmien sekä tieto- ja viestintäjärjestelmien turvajärjestelyjä koskevat ja niiden toteuttamiseen vaikuttavat asiakirjat, jollei ole ilmeistä, että tiedon antaminen niistä ei vaaranna turvajärjestelyjen tarkoituksen toteutumista.

Vastaavaksi hoitajaksi ja vartijaksi hyväksyminen

20 §. *Vastaavaksi hoitajaksi hyväksyminen.* Vartioimisliikkeen vastaavana hoitajana toimiminen edellyttäisi nykyiseen tapaan erillistä viranomaisen antamaa hyväksymistä. Tällainen hyväksyminen olisi yksi viranomaisvalvonnan muoto. Vastaavana hoitajana voisi toimia vain luonnollinen henkilö. Vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisen edellytykset määriteltäisiin lakitasolla, kun ne nyt ovat vartioimisliikeasetuksen 8 §:ssä. Sisällöllisesti hyväksymisedellytyksiin ei ehdoteta merkit-

täviä muutoksia.

Kuten aiemmin on todettu esityksen yhtenä tavoitteena on vartioimisliikkeen vastaavan hoitajan aseman korostaminen siten, että vastaava hoitaja vastaisi nykyistä selvemmin siitä, että liikettä hoidetaan vartioimisliikkeitä koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti. Tämän vuoksi nykyisiin säännöksiin sisältyvä tarvittavan käytännön kokemuksen ja vartioimisliikelautakunnan toimeen paneman kokeen hyväksytyn suorittamisen edellyttäminen korvattaisiin erityisellä vähimmäiskoulutusvaatimuksella.

Perustuslain 18 §:n nojalla jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla ja elinkeinolla. Tämän vuoksi ei voitaisi pitää perusteltuna, että vastaavaksi hoitajaksi hyväksymiseen liittyisi henkilön taloudelliseen asemaan kytkeytyjä edellytyksiä. Näin esimerkiksi henkilökohtaisessa konkurssissa oleminen ei muodostaisi estettä toimia vastaavana hoitajana. Jos henkilöä, jonka toimintakelpoisuutta on rajoitettu holhoustoimesta annetun lain 18 §:n nojalla, haettaisiin hyväksyttäväksi vartioimisliikkeen vastaavaksi hoitajaksi, kyseinen seikka tulisi arvioitavaksi hakijan henkilökohtaisiin ominaisuuksiin liittyvien edellytysten yhteydessä. Käytännössä tällaiset tilanteet olisivat kuitenkin hyvin harvinaisia.

1 mom. Vastaavaksi hoitajaksi hyväksyminen edellyttäisi kaikkien hyväksymisedellytysten täyttymistä ja se olisi nykyiseen tapaan aina riippuvainen viranomaisen suorittamasta harkinnasta. Laissa säädetyt edellytykset täyttävälläkään hakijalla ei olisi siten ehdotonta oikeutta tulla hyväksytyksi vartioimisliikkeen vastaavaksi hoitajaksi. Hyväksymisen epäävien hallintopäätösten olisi kuitenkin luonnollisesti oltava yleisten hallinto-oikeudellisten periaatteiden mukaisia. Syynä kielteiseen päätökseen voisi tällaisessa tapauksessa olla muun muassa se, että lupaviranomaisen näkemyksen mukaan vartioimisliikkeelle on jo hyväksytty riittävä määrä vastaavia hoitajia. Uuden vastaavan hoitajan hyväksyminen tällaisessa tapauksessa voisi johtaa jo olemassa olevien vastaavien hoitajien välisen tehtäväjaon epätarkoituksenmukaiseen muutokseen.

Hakijaa ei tulisi hyväksyä vastaavaksi hoi-

tajaksi myöskään silloin, kun lupaviranomaisella on syytä epäillä, että henkilö ei toimitetuista selvityksistä huolimatta tule tosiasiallisesti palvelemaan kyseisen liikkeen palveluksessa tai että hän ei muusta syystä, esimerkiksi tosiasiallisen asuinpaikkansa etäällä sijaitsemisen johdosta, kykenisi hoitamaan tehtäviään säännösten edellyttämällä tavalla. Myös toimiminen toisen vartioimisliikkeen vastaavana hoitajana voisi muodostaa esteen vastaavaksi hoitajaksi hyväksymiselle, jos henkilö ei esimerkiksi tosiasiallisen työmäärän tai liikkeiden toimipaikkojen sijaintien johdosta pystyisi hoitamaan vastaavan hoitajan tehtäviä säännösten edellyttämällä tavalla.

Valtioneuvoston antamalla asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin minkälaisia selvityksiä ja asiakirjoja hakijan olisi liitettävä vastaavaksi hoitajaksi hyväksymishakemukseen. Tällainen voisi olla muun muassa selvitys laissa edellytetyn vähimmäiskoulutusvaatimuksen hyväksytystä suorittamisesta.

1 kohta. Vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisen edellytyksenä olisi laissa säädetyn vähimmäisiän saavuttaminen. Henkilöltä edellytettäisiin täysi-ikäisyyttä eli 18 vuoden ikää. Kyseisestä vaatimuksesta ei olisi mahdollista poiketa edes huoltajien suostumuksella. Toisaalta luvan hakijan korkea ikä ei olisi ainakaan yksinään esteenä luvan saamiselle.

2 kohta. Vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisen edellytyksenä olisi tiettyjen turvallisuusvalvojan tai sitä vastaavaan erikoisammattitutkintoon sisältyvien opetusaiheiden ja niihin liittyvien niin kutsuttujen näyttökokeiden hyväksytyt suorittaminen.

Koulutuksen sisällölle asetettavat keskeisimmät edellytykset sekä niihin liittyvät opetusaiheet määriteltäisiin lakitasolla. Koulutuksen tulisi sisältää ainakin vartioimisliiketoimintaan sekä rikos- ja prosessioikeuteen liittyvät opetusaiheet. Sisäasiainministeriön asetuksella säädettäisiin tarvittaessa tarkemmin kyseisten opetusaiheiden laajuudesta. Sisäasiainministeriö voisi tarvittaessa antaa asetuksella tarkempia säännöksiä myös kyseisten opetusaiheiden sisällöstä sekä oppimisen kontrolloimisen käytännön toteuttamisesta. Koulutukseen voitaisiin sisällyttää myös muita kuin lakitasolla määriteltyjä ope-

tusaiheita. Alkuvaiheessa vastaavan hoitajan koulutus voisi olla laajuudeltaan muutaman opintoviikon mittainen. Pitemmällä tähtäimellä tavoitteena olisi, että enemmistö vastaavista hoitajista olisi turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinnon kokonaisuudessaan suorittaneita.

Itse koulutus toteutettaisiin teknisesti ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisesti, jolloin opetusministeriö myöntäisi luvat tutkintoon valmistavan koulutuksen järjestämiseen ja opetushallituksen asettama turvallisuusalan tutkintotoimikunta sopisi näyttökokeiden järjestämisestä.

3 kohta. Vastaavaksi hoitajaksi voitaisiin hyväksyä hakija, joka tunnetaan rehelliseksi ja luotettavaksi ja on henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan sopiva vastaavaksi hoitajaksi. Hakijan rehellisyyttä ja luotettavuutta olisi arvioitava sekä aikaisemman että nykyisen käyttäytymisen perusteella. Aikaisemman käyttäytymisen arvioinnissa olisi käytettävä kaikkia niitä keinoja, joita viranomaisella on käytössään. Tärkeänä apuna olisivat viranomaisten pitämät rekisterit. Poliisin omien rekisterien lisäksi myös rikosrekisterin tiedot olisivat käytettävissä. Rikosrekisterilain 4 a §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan rikosrekisteristä luovutetaan henkilöä koskevat tiedot Suomen viranomaiselle asiassa, joka koskee viranomaisen lupaa tai hyväksyntää ja jonka edellytyksenä on henkilön luotettavuus. Rehellisyyden ja luotettavuuden arvioinnissa olisi käytännössä kiinnitettävä huomiota erityisesti sellaisiin todettuihin ja epäiltyihin rikoksiin ja väärinkäytöksiin, jotka osoittavat hakijan olevan sopimaton toimimaan vartioimisliikkeen vastaavana hoitajana. Tällöin tulisi ottaa huomioon myös mahdolliset aikaisemmat vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisten peruuttamiset tai niihin liittyvät varoitukset.

Henkilökohtaisten ominaisuuksien osalta esimerkiksi runsaasta alkoholin käytöstä aiheutuneet useat päihtymyssäilöönnotot voisivat osoittaa hakijan olevan sopimaton toimimaan vartioimisliikkeen vastaavana hoitajana. Henkilökohtaisten ominaisuuksien arvioinnissa tulisi kiinnittää huomiota myös hakijan kykyyn ja haluun täyttää säädöksissä vartioimisliikkeen vastaavalle hoitajalle asetetut velvollisuudet. Tällöin hakijan elä-

mäntapaan ja asenteisiin liittyvät seikat muodostuisivat keskeisiksi.

Henkilökohtaisia ominaisuuksia arvioitaessa tulisi kiinnittää huomiota sellaisiin vammoihin ja sairauksiin, jotka saattaisivat heikentää olennaisesti hakijan kykyä toimia vartioimisliikkeen vastaavana hoitajana tai täyttää vastaavalle hoitajalle asetettuja velvollisuuksia. Tarvittaessa lupaviranomainen voisi vaatia lupaharkinnan yhteydessä hakijaa esittämään tarpeelliseksi katsomansa selvityksen esimerkiksi tämän päihdeiden käytöstä. Menettelyllä ei loukattaisi yksityisyyden suojaa, sillä hakijan olisi itse esitettävä kyseinen selvitys, joskin sen toimittamatta jättäminen voisi johtaa hakemuksen hylkäämiseen.

2 mom. Kuten aiemmin 15 §:n yhteydessä on todettu, vartioimisliikkeen palveluksessa olisi oltava yksi tai useampi vastaava hoitaja. Vastaavaksi hoitajaksi hyväksyminen oikeuttaisi tehtävien suorittamiseen vain tietyn vartioimisliikkeen palveluksessa, jolloin myös vartioimisliike toimisi vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisen hakijana. Vastaavaksi hoitajaksi hyväksyminen olisi voimassa toistaiseksi, mutta sen voimassaolo olisi siis sidottu kyseisessä tehtävässä toimimiseen. Viranomaisena saisi tiedon vastaavan hoitajan toimen päättymisestä uutta vastaavaa hoitajaa koskevan hyväksymishakemuksen jättämisen yhteydessä. Ehdotetun 15 §:n mukaan vartioimisliikkeellä olisi velvollisuus jättää tällainen hakemus lupaviranomaiselle kyseisessä säännöksessä asetussa määräajassa. Tällaisessa tapauksessa viranomaisena tekisi erillisen hallintopäätöksen, jolla myös aiempi vastaavaksi hoitajaksi hyväksyminen peruutettaisiin. Kyseinen hallintopäätös olisi myös oikeudellinen perusta muutoksen johdosta turvallisuusalan valvontarekisteriin tehtäville merkinnöille.

3 mom. Viranomaisena voisi nykyiseen tapaan liittää vastaavaksi hoitajaksi hyväksymispäätökseen ehtoja ja rajoituksia. Maininta tällaisesta mahdollisuudesta sisällytettäisiin säännökseen selvyuden vuoksi siitä huolimatta, että myönteiseen lupapäätökseen on yleensä katsottu voitavan liittää erilaisia ehtoja, vaikka siitä ei kyseistä lupatyyppejä koskevissa säännöksissä nimenomaisesti säädetäisikään. Lisäksi ehtojen ja rajoitusten pe-

rusteista säädettäisiin nyt nimenomaisesti. Ehdot ja rajoitukset voisivat olla ajallisia tai alueellisia taikka ne voisivat liittyä suoritettaviin vartioimistehtäviin. Sekä hyväksymiseen liitettyillä ehdoilla ja rajoituksilla että 15 §:n 1 momentissa tarkoitettulla vastaavien hoitajien vastuualueiden määräämisellä pyritäisiin samaan tavoitteeseen, vastaavien hoitajien toiminnan tehokkaaseen organisointiin. Kun vastuualueita määrättäessä lähtökohtana olisi liike ja sen toiminta, hyväksymiseen liitetty ehdot ja rajoitukset liittyisivät henkilön ominaisuuksiin. Tietyistä erityistehtävistä vastaavalta hoitajalta voitaisiin esimerkiksi edellyttää erityiskoulutusta. Myös henkilön terveydentila saattaisi aiheuttaa tarpeen asettaa erityisehtoja tai -rajoituksia. Ehtojen ja rajoitusten asettaminen olisi tältä osin usein vaihtoehto hyväksymishakemuksen hylkäämiselle kokonaisuudessaan. Toisin kuin vartioimisliikeluvan osalta vastaavaksi hoitajaksi hyväksymiseen saataisiin säännöksen mukaan liittää ehtoja ja rajoituksia vain erityisestä syystä. Käytännössä ehtojen ja rajoitusten asettamiseen tulisikin suhtautua pidättyvästi, mutta yksittäistapauksissa niiden asettaminen saattaisi olla tarpeellista.

4 mom. Aiemmin on todettu esityksen tavoitteena olevan toisaalta vastaavan hoitajan roolin korostaminen käytännön vartioimisliiketoiminnan harjoittamisessa sekä toisaalta sisäasiainministeriön roolin korostaminen vartioimisliiketoiminnan valvonnassa ja ohjauksessa. Vastaavaksi hoitajaksi hyväksyminen on vartioimisliikeluvan myöntämisen ohella toinen keskeinen luparatkaisu, jolla viranomaiset voivat vaikuttaa vartioimisliiketoiminnan harjoittamiseen käytännössä. Tämän vuoksi myös vastaavaksi hoitajaksi hyväksyminen keskitettäisiin vartioimisliikelupien myöntämisen tavoin sisäasiainministeriön toimesta tapahtuvaksi. Muutos mahdollistaisi nykyisen lupakäytännön yhtenäistämisen, parantaisi lupaviranomaisen vartioimisalan asiantuntemusta sekä tehostaisi vartioimisliikkeiden valvontaa ja ohjausta.

Edellä 4 §:n 3 momentin yhteydessä on käsitelty vartioimisliikelupien myöntämismenettelyyn ehdotettuja muutoksia ja niiden vaikutuksia erityisesti viranomaisvalvonnan toteuttamiseen. Koska vastaavan hoitajan hyväksymismenettelyyn ehdotetaan tehtäväk-

si lähes samat muutokset, tässä yhteydessä viitataan vartioimisliikelupien myöntämisestä aiemmin esitettyyn.

Nykyisin lääninhallitus on voinut hyväksyä henkilön vastaavaksi hoitajaksi vain virka-alueelleen, vaikka itse vartioimisliikelupa on oikeuttanut vartioimistehtävien hoitamiseen kaikkialla maassa. Tällöin useamman läänin alueella vastaavana hoitajana toiminut henkilö on joutunut hakemaan vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisen useasta eri lääninhallituksesta. Tämä epäkohta poistuisi sisäasiainministeriön toimiessa lupaviranomaisena.

21 §. *Väliaikaiseksi vastaavaksi hoitajaksi hyväksyminen.* Eesityksen 15 §:n 2 momentin mukaan vastaavan hoitajan erotessa tai lakkautessa muutoin hoitamasta tehtäväänsä hakemus uuden vastaavan hoitajan hyväksymiseksi on tehtävä seitsemän päivän kuluessa tehtävän päättymisestä. Erityisesti pienille vartioimisliikkeille saattaisi tuottaa ongelmia saada kyseisen määräajan kuluessa palvelukseensa kaikki edellä mainitut vastaavan hoitajan hyväksymisedellytykset täyttävä henkilö. Näissä liikkeissä ei useinkaan ole valmiina vastaavan hoitajan sijaista.

1 mom. Edellä mainitun johdosta vartioimisliikkeelle voitaisiin nykyiseen tapaan hyväksyä väliaikainen vastaava hoitaja, jos vastaavan hoitajan vaihtuminen johtuisi tietyistä ennalta arvaamattomista syistä. Väliaikaiselta vastaavalta hoitajalta ei edellytetäisi 20 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisen vastaavan hoitajan koulutuksen hyväksyttyä suorittamista. Ennalta arvaamattomana syynä pidettäisiin ainakin vastaavan hoitajan kuolemaa tai sairastumista. Myös muu näihin rinnastettava vastaavan hoitajan vaihtumiseen johtava ennalta arvaamaton syy mahdollistaisi poikkeamisen edellä mainitusta koulutusvaatimuksesta. Tällainen syy voisi olla muun muassa vastaavan hoitajan työsuhteen purkamisen esimerkiksi tehtävien vakavan laiminlyömisestä tai rikosepäilyn johdosta.

Koulutusvaatimusta täyttämätön henkilö voitaisiin hyväksyä edellä tarkoitettussa tapauksessa vastaavaksi hoitajaksi enintään yhdeksi vuodeksi. Enimmäisaika olisi saman mittainen kuin 3 §:n 3 momentissa tarkoitettussa pesän oikeudessa jatkaa vartioimisliiketoimintaa luvanhaltijan konkurssi- tai kuo-

lintapauksessa.

2 mom. Pykälään sisällytettäisiin selvytyden vuoksi maininta siitä, että myös väliaikaiseksi vastaavaksi hoitajaksi hyväksymiseen voitaisiin erityisestä syystä liittää edellä 20 §:n 3 momentin yhteydessä esitettyjä ehtoja ja rajoituksia.

3 mom. Väliaikaiseksi vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisen myöntäisi sisäasiainministeriö. Hyväksymisedellytysten täyttymiseen liittyvän viranomaisharkinnan osalta viitattaisiin siihen, mitä edellä on vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisen yhteydessä esitetty.

22 §. *Vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisen ehtojen ja rajoitusten muuttaminen.* 1 mom. Kuten edellä 20 §:n 3 momentin yhteydessä todettiin, vastaavaksi hoitajaksi hyväksymiseen voitaisiin erityisestä syystä liittää ehtoja ja rajoituksia. Ehtoja voitaisiin muuttaa vastaavan hoitajan koulutuksessa, henkilökohtaisissa ominaisuuksissa ja muissa vastaavissa seikoissa tapahtuneiden muutosten johdosta.

Varsinkin ehtojen ja rajoitusten väljentäminen käynnistyisi usein vastaavaksi hoitajaksi hyväksytyyn tai hänen työnantajansa aloitteesta. Viranomaisena voisi kuitenkin käynnistää ehtojen ja rajoitusten muuttamisen menettelyn myös viran puolesta. Ehtojen ja rajoitusten muuttamisen yhteydessä tapahtuva harkinta vastaisi niiden alkuperäisen asettamisen yhteydessä tapahtuvaa harkintaa. Muutoksesta tehtäisiin erillinen hallintopäätös, johon voitaisiin hakea normaaliin tapaan muutosta.

Vastaavaksi hoitajaksi hyväksymiseen liitettyjen ehtojen ja rajoitusten muuttamisessa ei olisi kysymys uudesta vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisestä, vaan kyseisellä päätöksellä ainoastaan muutettaisiin jo olemassa olevaa hyväksyntää ehtojen tai rajoitusten osalta. Ehtojen ja rajoitusten mahdollinen muuttaminen vaikuttaisi vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisen voimassaoloon ainoastaan silloin, jos tässä yhteydessä nimenomaisesti asetettaisiin hyväksymisen voimassaoloaikaan liittyviä rajoituksia. Ehtojen ja rajoitusten muuttamiseen liittyvän hakemuksen sijasta vartioimisliike voisi luonnollisesti hakea myös ehdoiltaan ja rajoituksiltaan muutettua uutta vastaavaksi hoitajaksi hyväksymistä.

2 mom. Vastaavaksi hoitajaksi hyväksymi-

sen myöntävänä viranomaisena sisäasiainministeriö muuttaisi myös vastaavaksi hoitajaksi hyväksymiseen liitettyjä ehtoja ja rajoituksia.

23 §. *Ilmoitukset.* Lupaviranomaiselle asetettaisiin velvollisuus ilmoittaa vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisestä sekä vastaavaksi hoitajaksi hyväksymiseen liitettyjen ehtojen ja rajoitusten muuttamisesta niille poliisilaitoksille, joiden toimialueilla sijaitisi vastaavan hoitajan vastuualueeseen kuuluvia toimipaikkoja. Toimipaikalla tarkoitettaisiin tässä sekä vartioimisliikkeen päätoimipaikkaa että sen mahdollisia muita toimipaikkoja. Ilmoitusvelvollisuus toteutettaisiin käytännössä siten, että lupaviranomainen lähettäisi poliisilaitokselle jäljennöksen vastaavaksi hoitajaksi hyväksymispäätöksestä sekä ehtojen ja rajoitusten muuttamista koskevasta päätöksestä. Samassa yhteydessä voitaisiin lähettää myös tarpeellisiksi katsotut osat hyväksymis- tai muuttamishakemukseen liitettyistä asiakirjoista ja muista selvityksistä. Poliisilaitokset voisivat hyödyntää ilmoituksen välityksellä toimitettuja tietoja muun muassa vartioimisliiketoiminnan kenttävalvonnassa ja vartioimisliikkeiden määräaikaistarkastuksissa.

24 §. *Vartijaksi hyväksyminen.* Vartioimisliikkeen vartijana toimiminen edellyttäisi vastaavana hoitajana toimimisen tapaan erillistä viranomaisen antamaa hyväksymistä. Tällainen hyväksyminen olisi yksi viranomaisvalvonnan muoto. Menettely vastaisi tältä osin nykyistä. Vartijaksi hyväksymisen edellytykset määriteltäisiin lakitasolla, kun ne ovat nyt vartioimisliikeasetuksen 10 §:ssä. Sisällöllisesti hyväksymisedellytyksiin liittyvät huomattavimmat muutokset koskisivat koulutusvaatimuksia. Uudistettavilla koulutusvaatimuksilla parannettaisiin erityisesti vartijan toimenpiteiden kohteiksi joutuvien henkilöiden oikeusturvaa.

Nykyisin vartijaksi hyväksymistä hakevan on tullut toimittaa lupaviranomaiselle hakeuksen liitteenä selvitys siitä, että vartioimisliike on suostunut ottamaan hänet palvelukseensa. Tällä on haluttu varmistaa se, että vartijaksi hyväksymistä hakevalla henkilöllä on ollut todella tarkoitus työskennellä vartijana. Varmistautumistarve on korostunut erityisesti väliaikaisten vartijoiden kohdalla,

koska heidän hyväksymisedellytyksiinsä ei ole liittynyt koulutusvaatimusta. Nyt väliaikaisille vartijoille asetettavaksi ehdotetun koulutusvaatimuksen myötä palvelussuhteen olemassaolovaatimuksesta voitaisiin luopua. Koulutuksen hyväksytyä suorittamista voitaisiin pitää riittävänä osoituksena henkilön aikomuksesta työskennellä kyseisissä tehtävissä. Menettely olisi tältä osin samanlainen kuin muissa poliisin myöntämissä vastaavankaltaisissa luvissa.

Samoin kuin vastaavan hoitajan osalta myöskään vartijaksi hyväksymisen edellytysten osalta ei voitaisi pitää perusteltuna, että hakijan tulisi hallita itseään ja omaisuuttaan. Hakijan toimintakelpoisuuden mahdollisen rajoittamisen sekä konkurssissa olon vaikutusta yksittäiseen lupaharkintaan on käsitelty tarkemmin edellä vastaavaksi hoitajaksi hyväksymistä koskevan säännöksen yhteydessä.

1 mom. Vartijaksi hyväksyminen edellyttäisi kaikkien hyväksymisedellytysten täyttymistä ja se olisi nykyiseen tapaan aina riippuvainen viranomaisen suorittamasta harkinnasta. Laissa säädetyt edellytykset täyttäväläkään hakijalla ei olisi siten ehdotonta oikeutta tulla hyväksytyksi vartijaksi. Hyväksymisen epäävien hallintopäätösten tulisi kuitenkin luonnollisesti olla yleisten hallinto-oikeudellisten periaatteiden mukaisia.

Valtioneuvoston antamalla asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin minkälaisia selvityksiä ja asiakirjoja hakijan olisi liitettävä vartijaksi hyväksymishakemukseen. Tällainen voisi olla muun muassa selvitys laissa edellytetyn vähimmäiskoulutusvaatimuksen hyväksytystä suorittamisesta.

1 kohta. Vartijaksi hyväksymisen edellytyksenä olisi laissa säädetyt vähimmäisiän saavuttaminen. Henkilöltä edellytettäisiin täysi-ikäisyyttä eli 18 vuoden ikää. Kyseisestä vaatimuksesta ei olisi mahdollista poiketa edes huoltajien suostumuksella. Lisäksi edellytettäisiin, ettei hakija ole täyttänyt 65 vuotta. Kyseistä yläikärajaa käsitellään tarkemmin 2 momentin yhteydessä.

2 kohta. Vartijan peruskoulutus järjestettäisiin siten, että vartijaksi hyväksymisen edellytyksenä olisi tiettyjen vartijan tai sitä vastaavaan ammattitutkintoon sisältyvien opetusaiheiden ja niihin liittyvien niin kutsuttujen näyttökokeiden hyväksytyt suorittaminen.

Näyttökoe voitaisiin tarvittaessa toteuttaa myös kirjallisen kokeen muodossa.

Koulutuksen sisällölle asetettavat keskeisimmät edellytykset sekä niihin liittyvät opetusaiheet määriteltäisiin lakitasolla. Koulutuksen tulisi sisältää ainakin vartiointialaan, vartioimisliiketoimintaan, vartijan oikeuksiin ja velvollisuuksiin sekä vartijan tehtäviin liittyvät opetusaiheet. Sisäasiainministeriön asetuksella säädettäisiin edelleen tarkemmin kyseisten opetusaiheiden laajuudesta. Sisäasiainministeriö voisi tarvittaessa antaa asetuksella tarkempia säännöksiä myös kyseisten opetusaiheiden sisällöstä sekä oppimisen kontrolloimisen käytännön toteuttamisesta. Koulutukseen voitaisiin sisällyttää myös muita kuin lakitasolla määriteltyjä opetusaiheita, esimerkiksi työsuojeluun sekä ensiapuun liittyviä asioita. Koulutus muodostuisi nykyistä 40 tunnin mittaista vartijan peruskurssia selvästi laajemmaksi. Alkuvaiheessa vartijan peruskoulutus voisi olla laajuudeltaan muutaman opintoviikon mittainen. Pitemmällä tähtäimellä tavoitteena olisi, että enemmistö vartijoista olisi vartijan ammattitutkinnon kokonaisuudessaan suorittaneita.

Itse koulutus toteutettaisiin teknisesti ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisesti, jolloin opetusministeriö myöntäisi luvat tutkintoon valmistavan koulutuksen järjestämiseen ja opetushallituksen asettama turvallisuusalan tutkintotoimikunta sopisi näyttökokeiden järjestämisestä.

Kun erilaisten täydennyskoulutustarpeiden ennakoiminen on vaikeaa, vartijaksi hyväksytyille henkilöille ei asetettaisi lakisäateistä täydennyskoulutusvaatimusta. Tarvittaessa turvallisuusalan neuvottelukunta voisi kuitenkin rohkaista esimerkiksi työmarkkinaosaapuolia sopimaan tällaisen täydennyskoulutuksen järjestämisestä.

3 kohta. Vartijaksi voitaisiin hyväksyä hakija, joka tunnetaan rehelliseksi ja luotettavaksi ja on henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan sopiva vartijaksi. Hakijan rehellisyyttä ja luotettavuutta olisi arvioitava sekä aikaisemman että nykyisen käyttäytymisen perusteella. Aikaisemman käyttäytymisen arvioinnissa olisi käytettävä kaikkia niitä keinoja, joita viranomaisella on käytössään. Tärkeänä apuna olisivat viranomaisten pitämät rekisterit. Poliisin omien rekisterien lisäksi myös ri-

kosrekisterin tiedot olisivat käytettävissä. Rikosrekisterilain 4 a §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan rikosrekisteristä luovutetaan henkilöä koskevat tiedot Suomen viranomaiselle asiassa, joka koskee viranomaisen lupaa tai hyväksyntää ja jonka edellytyksenä on henkilön luotettavuus. Rehellisyyden ja luotettavuuden arvioinnissa olisi käytännössä kiinnitettävä huomiota erityisesti sellaisiin todetuihin ja epäiltyihin rikoksiin ja väärinkäytöksiin, jotka osoittavat hakijan olevan sopimaton toimimaan vartijana. Tällöin tulisi ottaa huomioon myös mahdolliset aikaisemmat vartijaksi hyväksymisten peruuttamiset tai niihin liittyvät varoitukset.

Henkilökohtaisten ominaisuuksien osalta esimerkiksi runsaasta alkoholin käytöstä aiheutuneet useat päihtymyssäilönotot voisivat osoittaa hakijan olevan sopimaton toimimaan vartijana. Henkilökohtaisten ominaisuuksien arvioinnissa tulisi kiinnittää huomiota myös hakijan kykyyn ja haluun täyttää säädöksissä vartijalle asetetut velvollisuudet. Tällöin hakijan elämäntapaan ja asenteisiin liittyvät seikat muodostuisivat keskeisiksi.

Henkilökohtaisia ominaisuuksia arvioidessa tulisi kiinnittää huomiota sellaisiin vammoihin ja sairauksiin, jotka saattaisivat heikentää olennaisesti hakijan kykyä toimia vartijana tai täyttää vartijalle asetettuja velvollisuuksia. Henkilökohtaisten ominaisuuksien osalta olisi huomioitava, että eräitä vartiointitehtäviä, esimerkiksi hälytyskeskuspäivystystä, voivat menestyksellisesti hoitaa myös liikuntarajoitteiset henkilöt. Tarvittaessa lupaviranomainen voisi vaatia lupaharkinnan yhteydessä hakijaa esittämään tarpeelliseksi katsomansa selvityksen esimerkiksi tämän päihteiden käytöstä. Menettelyllä ei loukattaisi yksityisyyden suojaa, sillä hakijan henkilön olisi itse esitettävä kyseinen selvitys, joskin sen toimittamatta jättäminen voisi johtaa hakemuksen hylkäämiseen.

2 mom. Vartijaksi hyväksyminen olisi voimassa viisi vuotta. Se olisi voimassa kuitenkin enintään siihen saakka kun henkilö täyttää 65 vuotta. Viiden vuoden voimassaoloaika vastaisi järjestyksenvalvojaksi hyväksymisen voimassaoloaika. Vartijan tehtävien fyysisen ja psyykkisen vaativuuden vuoksi 65 vuotta olisi ehdoton yläikäraja vartijana toimimiselle. Nykyisin vartijaksi hyväksymi-

nen on ollut voimassa siihen saakka, kun henkilö on täyttänyt 65 vuotta. Vartijaksi hyväksytyn on kuitenkin tullut uusia vartijakortti viiden vuoden välein, jolloin poliisi on myös säännönmukaisesti tarkastanut vartijaksi hyväksymiseen liittyvien edellytysten täyttymisen. Vartijaksi hyväksyminen on siten nykyisinkin ollut voimassa tosiasiallisesti viisi vuotta.

3 mom. Viranomaisena voisi liittää myös vartijaksi hyväksymiseen erityisestä syystä ehtoja ja rajoituksia. Aiemmin säännöksissä on ollut tällainen nimenomainen maininta vain vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisen yhteydessä. Maininta tällaisesta mahdollisuudesta sisällytettäisiin säännökseen selvyuden vuoksi siitä huolimatta, että myönteiseen lupapäätökseen on yleensä katsottu voitavan liittää erilaisia ehtoja ja rajoituksia, vaikka siitä ei kyseistä lupatyyppejä koskeissa säännöksissä nimenomaisesti säädettäisikään. Lisäksi ehtojen ja rajoitusten perusteista säädettäisiin nyt nimenomaisesti. Rajoitukset voisivat olla ajallisia, alueellisia ja vartioimistehtäviä koskevia. Hyväksymiseen liitetyt ehdot ja rajoitukset liittyisivät henkilön ominaisuuksiin. Tietyissä erityistehtävissä toimivalta vartijalta voitaisiin esimerkiksi edellyttää erityiskoulutusta. Yleensä 29 §:n 2 momentissa ja 31 §:n 2 momentissa asetetuilla yleisillä voimankäyttökoulutusta ja koiranohjaajakoulutusta koskevilla vaatimuksilla kyettäisiin kuitenkin varmistamaan se, että erityisen vaativissa vartioimistehtävissä toimivilla henkilöillä olisi noihin tehtäviin riittävä pätevyys. Nykyisellään vartioimisliikkeen on vartioimisliikeasetuksen 14 §:n 1 momentin mukaan järjestettävä vartijalle asianmukainen jatkokoulutus, ennen kuin hänen suoritettavakseen annetaan erikoistietoja tai -taitoja vaativia tehtäviä. Tuota koulutusvaatimusta ei ole kuitenkaan asetuksessa tai alemmanasteisilla säädöksillä mitenkään täsmennetty. Erilaisten erikoistietoja tai -taitoja vaativien tehtävien yksityiskohtainen määritys säädöksissä olisikin vaikeaa. Tämän vuoksi voikin ilmetä tarve asettaa tapauskohtaisia koulutusvaatimuksia. Myös hakijan terveydentila saattaisi aiheuttaa tarpeen asettaa erityisehtoja tai -rajoituksia. Ehtojen ja rajoitusten asettaminen olisi tältä osin usein vaihtoehto hyväksymishakemuk-

sen hylkäämiselle kokonaisuudessaan. Toisin kuin vartioimisliikeluvan osalta vartijaksi hyväksymiseen saataisiin säännöksen mukaan liittää ehtoja ja rajoituksia vain erityisestä syystä. Käytännössä ehtojen ja rajoitusten asettamiseen tulisikin suhtautua pidättyvästi. Tietyissä yksittäistapauksissa niiden asettaminen saattaisi olla kuitenkin tarpeellista.

4 mom. Vartijan peruskoulutusta vastaavan aikaisemman koulutuksen suorittaneelta ei edellytettäisi 1 momentin 2 kohdan mukaisen vartijan peruskoulutuksen suorittamista tietyissä tapauksissa. Ehdotetun säännöksen välityksellä mahdollistettaisiin se, etteivät vartijan peruskoulutuksen sisällössä mahdollisesti tapahtuvat muutokset olisi esteenä aikaisemmin vartijaksi hyväksytyn hyväksymiselle uudelleen kyseiseen tehtävään. Säännöksen soveltamisen edellytyksenä olisi kuitenkin se, että vartijaksi hyväksymiseen liitetyvä hakemus jätettäisiin lupaviranomaiselle kolmen kuukauden kuluessa aikaisemman hyväksymisen päättymisestä. Kyseisen ajanjakson kuluessa jätetty hakemus osoittaisi sen, että hakijalla on tarkoitus myös tulevaisuudessa suorittaa vartijan tehtäviä. Viimeksi mainittu säännös soveltuisi esimerkiksi nykyisen 40 tunnin mittaisen vartijan peruskoulutuksen suorittaneiden henkilöiden uudistaessa vartijaksi hyväksymisiä.

5 mom. Vartijaksi hyväksymisen myöntäisi nykyiseen tapaan hakijan kotikunnan poliisilaitos. Vartijaksi hyväksymisessä olisi edellä selostettujen koulutusvaatimusten täyttymisen tarkistamisen ohella kysymys lähinnä hakijan rehellisyyden ja luotettavuuden sekä henkilökohtaisten ominaisuuksien arvioinnista. Hakijan kotikunnan poliisilaitoksella olisi parhaat edellytykset tällaiseen arviointiin. Kotikunnan poliisilaitoksella on käytössään valtakunnallisten poliisirekistereiden tietojen lisäksi usein paikallista, pienillä paikkakunnilla myös henkilökohtaiseen tuntemukseen perustuvaa tietoa hakijan elämäntavoista. Paikallistasolla tehtävää ratkaisua puoltaisi myös se, että yksittäisen vartijan hyväksymisellä ei olisi samanlaista alan yleiseen ohjaukseen liittyvää merkitystä kuin vastaavan hoitajan hyväksymisellä.

Säännöksessä todettaisiin selvyuden vuoksi, että vartijaksi hyväksymisen johdosta

henkilön aikaisempi voimassa oleva hyväksyntä vartijaksi raukeaisi. Näin varmistuttaisiin siitä, ettei henkilöllä olisi voimassa samaan aikaan kahta vartijaksi hyväksymistä.

25 § Väliaikaiseksi vartijaksi hyväksyminen. 1 mom. Nykyiseen tapaan vartijaksi voitaisiin hyväksyä väliaikaisesti myös henkilöitä, jotka eivät ole suorittaneet hyväksytysti edellä 24 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua vartijan peruskoulutusta. Tällaisia vartijoita kutsuttaisiin nykyiseen tapaan väliaikaisiksi vartijoiksi.

Väliaikaiseksi vartijaksi hyväksymisen edellytyksenä olisi kuitenkin toisin kuin nykyisin sisäasiainministeriön vahvistamat vaatimukset täyttävän väliaikaisen vartijan koulutuksen hyväksytyt suorittaminen. Väliaikaiseksi vartijaksi hyväksymisen edellytyksenä olisi tiettyjen vartijan tai sitä vastaavaan ammattitutkintoon sisältyvien opetusaiheiden hyväksytyt suorittaminen.

Väliaikaisen vartijan koulutuksen tulisi sisältää ainakin perusteet edellä vartijan peruskoulutuksen yhteydessä määritellyistä opetusaiheista. Sisäasiainministeriön asetuksella säädettäisiin tarkemmin näiden opetusaiheiden laajuudesta. Sisäasiainministeriö voisi tarvittaessa antaa asetuksella tarkempia säännöksiä myös kyseisten opetusaiheiden sisällöstä sekä oppimisen kontrolloimisen toteuttamisesta. Väliaikaisen vartijan koulutukseen voitaisiin sisällyttää myös muita kuin lakitasolla määritellyjä opetusaiheita.

Itse koulutus toteutettaisiin aiemmin kuvulla tavalla teknisesti ammatillisesta aikuis-koulutuksesta annetun lain mukaisesti, mutta se olisi vartijan peruskoulutusta lyhyempi. Väliaikaisen vartijan koulutus voisi vastata laajuudeltaan nykyistä vartijan peruskurssia, johon liittyen oppimisen kontrolli voitaisiin näyttökokeen ohella toteuttaa myös perinteisen kirjallisen kokeen välityksellä. Muilta osin vartijaksi hyväksymisen edellytyksistä ei sen sijaan olisi mahdollista poiketa väliaikaisen vartijoidenkaan osalta.

Väliaikaisille vartijoille asetettavaksi ehdotetun koulutusvaatimuksen tarpeellisuus korostuu etenkin sen johdosta, että väliaikaiset vartijat suorittavat usein samoja tehtäviä kuin vartijan peruskoulutuksen suorittaneet vartijat ja heillä on noissa tehtävissä samat toimivaltuudet kuin varsinaisilla vartijoilla. He ei-

vät myöskään erotu varsinaisista vartijoista esimerkiksi pukeutumiseltaan. Tällä hetkellä vartijoina työskentelevistä henkilöistä huomattava osa on väliaikaisia vartijoita. Tämän vuoksi nimenomaan väliaikaisten vartijoiden koulutusvaatimuksen avulla voitaisiin parantaa merkittävästi vartijoiden toimenpiteiden kohteiksi joutuneiden henkilöiden oikeusturvaa.

Oikeutta toimia väliaikaisena vartijana rajoitettaisiin nykyiseen tapaan siten, että hakija voitaisiin hyväksyä väliaikaiseksi vartijaksi enintään neljäksi kuukaudeksi. Nykyistä sääntöä täsmennettäisiin tulkintavaikeuksien välttämiseksi vakiintuneen käytännön mukaisesti niin, että kyseinen neljän kuukauden ajanjakso laskettaisiin kalenterivuosisyksiksi. Neljän kuukauden enimmäisajanjakso voisi koostua yhdestä pitkästä tai useammasta lyhyemmästä ajanjaksosta. Hyväksymisen jaksottamiseen voisi olla tarvetta esimerkiksi silloin, kun henkilö toimii useamman vartijan kesälomansijaisena.

Neljän kuukauden enimmäisajanjakson täyttymisen jälkeenkin henkilö voisi toimia uudestaan väliaikaisena vartijana, mutta tämän tulisi tapahtua toisena kalenterivuotena. Tällaisessa tapauksessa lupaviranomainen suorittaisi uuden lupaharkinnan ja tekisi uuden väliaikaiseksi vartijaksi hyväksymispäätöksen.

Se, kuinka monta väliaikaista vartijaa vartiomisliikkeellä saisi olla, määriteltäisiin 16 §:n 3 momentissa.

2 mom. Pykälään sisällytettäisiin selvytyden vuoksi maininta siitä, että myös väliaikaiseksi vartijaksi hyväksymiseen liittyvään päätökseen voitaisiin liittää 24 §:n 3 momentissa tarkoitettuja ehtoja ja rajoituksia. Ehtojen ja rajoitusten asettamisen sekä sisällön osalta viitattaisiin siihen, mitä edellä on 24 §:n yhteydessä esitetty.

3 mom. Väliaikaiseksi vartijaksi hyväksymisen myöntäisi hakijan kotikunnan poliisilaitos. Hyväksymisedellytysten täyttymiseen liittyvän viranomais-harkinnan osalta viitattaisiin siihen, mitä edellä on vastaavaksi hoitajaksi sekä vartijaksi hyväksymisen yhteydessä esitetty.

26 §. Vartijaksi hyväksymisen ehtojen ja rajoitusten muuttaminen. 1 mom. Kuten edellä 24 §:n 3 momentin yhteydessä todettiin,

vartijaksi hyväksymiseen voitaisiin erityisesti syytä liittää ehtoja ja rajoituksia. Ehtoja ja rajoituksia voitaisiin muuttaa vartijan koulutuksessa, henkilökohtaisissa ominaisuuksissa ja muissa vastaavissa seikoissa tapahtuneiden muutosten vuoksi.

Varsinkin ehtojen ja rajoitusten väljentäminen käynnistyisi usein vartijaksi hyväksytyin omasta aloitteesta. Viranomaisena voisi kuitenkin käynnistää ehtojen ja rajoitusten muuttamisen muuttamisen myötä viran puolesta. Ehtojen ja rajoitusten muuttamisen yhteydessä tapahtuva harkinta vastaisi niiden alkupe räisen asettamisen yhteydessä tapahtuvaa harkintaa. Ehtojen ja rajoitusten muuttamisesta tehtäisiin erillinen hallintopäätös, johon voitaisiin hakea normaaliin tapaan muutosta.

Vartijaksi hyväksymiseen liitettyjen ehtojen ja rajoitusten muuttamisessa ei olisi kysymys uudesta hyväksymisestä, vaan kyseisellä päätöksellä ainoastaan muutettaisiin jo olemassa olevaa hyväksyntää ehtojen ja rajoitusten osalta. Ehtojen ja rajoitusten mahdollinen muuttaminen vaikuttaisi vartijaksi hyväksymisen voimassaoloon ainoastaan silloin, jos tässä yhteydessä nimenomaisesti asetettaisiin hyväksymisen voimassaolokaan liittyviä rajoituksia. Ehtojen ja rajoitusten muuttamiseen liittyvän hakemuksen sijasta vartijaksi hyväksytty voisi luonnollisesti hakea myös ehdoiltaan ja rajoituksiltaan muutettua uutta vartijaksi hyväksymistä.

2 mom. Vartijaksi hyväksymisen myöntävänä viranomaisena vartijan kotikunnan poliisilaitos muuttaisi myös vartijaksi hyväksymiseen liitettyjä ehtoja ja rajoituksia.

27 §. *Vartijaksi hyväksymistä koskeva hakemus.* Vartijaksi hyväksymistä hakevan henkilökohtaisten ominaisuuksien arvioimisen kannalta olisi tärkeää, että hakija esittäytyisi henkilökohtaisesti lupaviranomaiselle. Tämän vuoksi lupahakemus olisi jätettävä henkilökohtaisesti. Hakijaa voitaisiin tarvittaessa myös haastatella lupahakemuksen jättämisen yhteydessä. Hakijan henkilökohtaista esittäytymistä vaatisi myös vartijakorttiin mahdollisesti kiinnitettävän valokuvan ja henkilön vastaavuuden tarkistaminen. Vartijaksi hyväksymisen ehtojen ja rajoitusten muuttamiseen ei liittyisi aina tarvetta henkilön henkilökohtaiseen esittäytymiseen ja hänen haastattelemiseensa. Tarvittaessa tällai-

nen tilaisuus voitaisiin kuitenkin järjestää myös hyväksymisen ehtojen ja rajoitusten muuttamista harkittaessa.

Esimerkiksi silloin kun lupanhakijan työpaikka sijaitsee kaukana hänen kotikunnastaan asioiminen kotikunnan poliisilaitoksessa voisi olla hänelle käytännössä vaikeaa. Tämän vuoksi lupahakemuksen voisi jättää myös muuhun kuin kotikunnan poliisilaitokseen. Lupahakemuksen vastaanottanut poliisilaitos toimittaisi hakemuksen edelleen hakijan kotikunnan poliisilaitokselle, joka toimisi tällöinkin varsinaisena lupaviranomaisena ja tekisi hakemusta koskevan hallintopäätöksen. Hakijan tulisi tällaisessakin tapauksessa varautua siihen, että hänet voitaisiin kutsua hakemuksen jättämisen lisäksi erilliseen haastatteluun, joka suoritettaisiin joko hakemuksen vastaanottaneen poliisilaitoksen tai hakijan kotikunnan poliisilaitoksen toimesta.

Tarvittaessa vartijaksi hyväksymiseen liittyvä menettely voitaisiin saattaa vireille jo siinä vaiheessa, kun henkilö on aloittanut vartijaksi hyväksymiseen liittyvän koulutuksen. Kyseisissä tapauksissa poliisilaitos voisi käynnistää hakijan rehellisyyteen, luotavuuteen sekä henkilökohtaisiin ominaisuuksiin liittyvien seikkojen selvittämisen jo ennakoita ja tarvittaessa tehdä jopa hallintopäätöksen siitä, että hakija hyväksyttäisiin vartijaksi siinä tapauksessa, että hän olisi suorittanut hyväksytysti tehtävään edellytetyn koulutuksen. Edellä kuvattuun menettelyyn voisi olla tarvetta erityisesti väliaikaiseksi vartijaksi hyväksymisen yhteydessä.

Vartijan oikeudet ja velvollisuudet

28 §. *Vartijan oikeudet.* Vartijalla on nykyisellään jonkin verran jokamiehenoikeuksia laajemmat paikaltapoistamis- ja siihen liittyvät voimankäyttöoikeudet. Jokamiehenoikeuksiin verrattuna vartijan oikeudet ovat laajemmat ensinnäkin siltä osin, että ne koskevat myös vartioimisalueen välitöntä läheisyyttä. Jokamiehen hätävarjelu-oikeus liittyy vain itse kotirauhan suojaamaan paikkaan. Vartija voi myös ryhtyä toimenpiteisiin jo silloin, kun henkilön voidaan todennäköisin perustein epäillä syyllistyvän rikokseen. Hätävarjeluun käyttö edellyttää aloitettua tai koh-

ta päättää uhkaavaa hyökkäystä taikka kotirauhan suojaamaan paikkaan tunkeutumista. Vartija voi puuttua myös toimintaan, jonka voidaan päätellä aiheuttavan häiriötä tai vaarantavan turvallisuutta. Tällainen toiminta on tosin yleensä myös rangaistavaa ja usein myös sellainen rikos, johon voidaan puuttua hätävarjeluun tai jokamiehen kiinniotto-oikeuden valtuuksin.

Ehdotuksessa on jo aiemmin korostettu sitä, että vartioimisliikkeen vartijan tehtävänä olisi nykyiseen tapaan ylläpitää yksityistä turvallisuutta. Useimmissa tapauksissa vartija kykenee hoitamaan tavalliset, esimerkiksi paikallis-, piiri- ja hälytysvartiointiin liittyvät vartioimistehtävänsä jokamiehenoikeuksia käyttäen. Tällaisia jokamiehenoikeuksia ovat hätävarjelu, itseapu ja pakkotila sekä jokamiehen kiinniotto-oikeus ja siihen liittyvä voimankäyttöoikeus. Pykälän 2 momentin perusteluissa käsitellään vartijoiden toimintaedellytyksiä rikoslaisissa tarkoitetuilla julkisrauhan suojaamilla vartioimisalueilla.

1 mom. Vartijan toimivaltuudet rajoitettaisiin lähtökohtaisesti jokamiehenoikeuksiin. Informatiivisista syistä viitattaisiin tässä yhteydessä keskeisintä jokamiehenoikeutta hätävarjelua koskeviin säännöksiin. Rikoslain 3 luvun 6 §:n mukaan hätävarjeluun tarkoitetaan itsensä tai toisen taikka oman tai toisen omaisuuden suojelemista kohta päätää uhkaavalta oikeudettomalta hyökkäykseltä. Hätävarjeluna on sallittua tehdä hyökkäyksen torjumiseksi välttämätön, muuten rangaistava teko. Rikoslain 3 luvun 7 §:n mukaan hätävarjelu on sallittua myös toisen tunkeutuessa luvattomasti kotirauhan suojaamaan paikkaan tai tehdessä vastarintaa sille, joka verkseltään tahtoo ottaa omansa takaisin rikoksenteijältä, esimerkiksi anastajalta (itseapu). Oikeuskirjallisuudessa on esitetty erilaisia käsityksiä siitä, kattaako hätävarjelu-oikeus kotirauhan suojan osalta nimenomaisesti mainitun luvattoman tunkeutumisen tilanteiden lisäksi myös poistumiskäskyn noudattamatta jättämistilanteet. Oikeuskäytännössä on yleensä hyväksytty hätävarjelu myös poistumiskäskyn noudattamisjättämistilanteissa (esimerkiksi KKO 1948 II 321 ja KKO 6.11.1964 N:o 2344). Tästä tulkinnasta on lähdetty myös tässä esityksessä.

2 mom. Edellä esityksen keskeisiä ehdotuk-

sia koskevan kuvauksen yhteydessä on jo käsitelty jokamiehen kotirauhan suojaamiseen liittyvän hätävarjelu-oikeuden kaventumista yksityisyyden, rauhan ja kunnian loukkauksista koskevien rangaistussäännösten 1 päivänä lokakuuta 2000 voimaan tulleiden muutosten johdosta. Viimeksi mainittuun liittyen ehdotetaan, että vartijalle säilytettäisiin nykyistä poistamisoikeutta suppeampi mahdollisuus poistaa julkisrauhan suojaamalle vartioimisalueelle luvatta tunkeutunut henkilö. Kyseisen säännöksen tarkoituksenmukaisuutta vartijoiden suorittamien käytännön vartioimistehtävien suhteen on käsitelty tarkemmin esityksen keskeisiä ehdotuksia koskevan kuvauksen yhteydessä.

Säännöksen nojalla vartija voisi poistaa tarvittaessa voimakeinoja käyttämällä henkilön rikoslain 24 luvun 3 §:ssä tarkoitettusta paikasta tai siinä tarkoitettulta alueelta. Viittauksella rikoslain 24 luvun 3 §:ään tarkoitettaisiin julkisrauhan suojaamia vartioimisalueita. Julkisrauhan suojaamia paikkoja ovat virastot, liikehuoneistot, toimistot, tuotantolaitokset, kokoustilat taikka muut vastaavat huoneistot ja rakennukset tai sellaisten rakennusten aidatut piha-alueet taikka kasarmialueet tai muut puolustusvoimien käytössä olevat alueet. Piha-alueiden osalta luvatonta tunkeutumista koskeva rangaistussäännös edellyttää alueen olemista aidattu.

Julkisrauhaan liittyvä vartijan poistamisoikeuden käyttäminen sidottaisiin nykyistä selkeämmin kahteen erilliseen pakkokeinotyypiseen poistamisperusteeseen.

Vartija voisi käyttää säännöksen mahdollistamaa poistamisoikeutta ensinnäkin silloin, kun henkilö laiminlöisi noudattaa vartioimisalueen omistajan, haltijan taikka näiden 2 §:n 16 kohdassa määritellyn edustajan antamaa poistumiskehotusta. Myös julkisrauhan suojaaman paikan haltija voi rikoslain syrjintäsäännösten rajoissa päättää vapaasti keiden hän sallii oleskella kyseisessä paikassa. Henkilö voi siten syyllistyä rikoslain nojalla rangaistavaksi säädettyyn julkisrauhan rikkomiseen jo silloin, kun hän laiminlyö noudattaa selkeästi ilmoitettua sanallista poistumiskehotusta. Viimeksi mainittuun liittyen olisi tarkoituksenmukaista, että tehtäviinsä koulutettu vartija voisi poistaa esimerkiksi liikehuoneistossa häiriötä aiheuttavan henkilön

tarvitsematta jäädä odottamaan viranomaisen paikalle saapumista sekä sen seikan selvittämistä, onko henkilö mahdollisesti syyllistynyt rangaistavaksi säädettyyn julkisrauhan rikkomiseen. Samoin vartija voisi esimerkiksi liikehuoneiston omistajan, haltijan tai näiden edustajan pyynnöstä estää useisiin näpistyksiin aiemmin syyllistyneen henkilön pääsyn liikehuoneistoon. Liikehuoneiston omistajalla tai haltijalla itsellään ei tällaista oikeutta kotirauhan käsitteeseen tehtyjen muutosten jälkeen ole. Koulutetun vartijan toimesta tapahtuva poistaminen olisi usein myös turvallisuustoimenpiteen kohteeksi joutuneen henkilön oikeusturvan kannalta katsottuna lievempi vaihtoehto.

Esimerkiksi häiriötä aiheuttava henkilö voitaisiin poistaa kyseisen poistamisperusteen nojalla yleisöä palvelevasta liikehuoneistoista, virastoista tai laitoksesta. Yleisöllä olisi usein aukioloaikoina vapaa pääsy edellä mainittuihin paikkoihin, joissa vartioimisalueen omistaja, haltija tai ainakin näiden edustaja olisi läsnä antamassa edellä mainitua poistumiskehotusta.

Säännökseen sisältyvä toinen poistamisperuste liittyisi tilanteisiin, joissa olisi ilmeistä, ettei henkilöllä olisi oikeutta oleskella julkisrauhan suojaamalla vartioimisalueella. Säännökseen sisältyvällä ilmeisyysvaatimuksella tarkoitettaisiin sitä, ettei henkilö pystyisi esittämään hyväksyttäviä perusteluita oleskelulle julkisrauhan suojaamalla vartioimisalueella. Tällöin henkilön voitaisiin usein epäillä myös syyllistyneen rangaistavaksi säädettyyn julkisrauhan rikkomiseen. Edellä mainittujen edellytysten täytyessä vartijalla olisi oikeus poistaa henkilö kyseiseltä vartioimisalueelta, jos tämä ei noudattaisi vartijan antamaa poistumiskehotusta. Oleskelulla tarkoitettaisiin tässä yhteydessä myös paikkaan salaa tai toista harhauttaen menemistä taikka sinne kätkeytymistä tai jäämistä.

Tehtäviinsä koulutetut vartijat voisivat säännöksen nojalla esimerkiksi poistaa tuotantolaitoksen aidatulta piha-alueelta tavatun, poistumiskehotuksen noudattamisen laiminlyöneen henkilön, joka ei olisi pystynyt esittämään hyväksyttävää syytä oleskelulle. Näin vartijat voisivat nykyiseen tapaan estää ja rajoittaa ennakolta tuotantolaitoksiin sekä muihin vastaavankaltaisiin paikkoihin koh-

distuvia vahinkoja. Samoin vartijat voisivat estää hyväksyttävien perusteiden esimerkiksi porttikiellon saaneen pääsyn julkisrauhan suojaamalle vartioimisalueelle, koska tällöin voitaisiin katsoa, ettei henkilöllä ole oikeutta oleskella kyseisellä alueella.

Jos poistettava tekemällä vastarintaa koettaisi välttää poistamisen, vartijalla olisi oikeus käyttää sellaisia tarpeellisia voimakeinoja, joita poistamiseksi voidaan poistettavan käyttäytyminen ja muut seikat huomioon ottaen pitää puolusteltavina. Voimakeinojen käytön mahdollistava säännös toimisi vartijan esittämän poistumiskehotuksen tehosteena. Säännöksen myötä pyrittäisiin siten turvaamaan vartijalle kuuluvien tehtävien asianmukainen suorittaminen. Useissa tapauksissa jo pelkkä voimakeinojen käyttöön liittyvä mahdollisuus olisi riittävä tehoste, jonka johdosta poistettava poistuisi vapaaehtoisesti vartioimisalueelta. Toisaalta tietyissä tilanteissa voimakeinoja voitaisiin joutua käyttämään vartioimisalueelta tapahtuvan poistamisen yhteydessä myös silloin, kuin poistettava ei varsinaisesti tekisi aktiivista vastarintaa.

Ehdotettu säännös koskisi vain julkisrauhan suojaamalta vartioimisalueelta tapahtuvaa poistamista, eikä sillä rajoitettaisi vartijalle muiden kansalaisten tapaan kuuluvaa oikeutta muun muassa hätävarjeluun sekä jokamiehen kiinniotto-oikeuden käyttämiseen.

Vartijan poistumiskehoituksen tehosteena käytettävien voimakeinojen tulisi olla aina tarpeellisia. Voimankäyttö tulisi kysymyksen vain, jos poistamistoimenpidettä ei voitaisi saavuttaa muuten. Voimankäyttöön ei saisi ryhtyä, jos ilmenisi, ettei poistamistoimenpidettä voida edes voimankäytön avulla toteuttaa. Lisäksi edellytettäisiin, että voimakeinojen käyttämistä voitaisiin pitää poistettavan henkilön käyttäytyminen ja muut seikat huomioon ottaen puolustettavana. Puolustettavuutta arvioitaessa tulisi kiinnittää huomioita poistettavan henkilön käyttäytymisen ohella muun muassa siihen, kuinka todennäköisesti henkilön käytöksestä voisi aiheutua vaaraa vartioimiskohteelle. Voimankäyttötilanteet ovat usein niin yllättäviä ja erilaisia, ettei niistä voida antaa laintasolla tarkkoja säännöksiä, vaan voimankäytön puolustettavuus olisi aina harkittava tilannekohtaisen kokonaisarvostelun pohjalta.

Voimakeinojen käyttöön liittyvä tarpeellisuus- ja suhteellisuusvaatimus ilmenisi myös esityksen 12 §:n mukaisista vartioimistehtävien yleisistä periaatteista. Kyseisen säännöksen nojalla toimenpiteiden olisi oltava välttämättömiä tehtävän suorittamiseksi ja puolustettavia suhteessa tehtävän tärkeyteen. Tarpeellisuusperiaatteeseen liittyen korostettaisiin erikseen sitä, että kenenkään oikeuksiin ei saataisi puuttua enempää kuin tehtävän suorittamiseksi on tarpeen.

3 mom. Informatiivisista syistä viitattaisiin myös jokamiehen kiinniotto-oikeutta ja siihen liittyvää voimankäyttöoikeutta koskeviin säännöksiin. Pakkokeinolain 1 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan jokainen saa ottaa kiinni verekseltä tai pakenemasta tavatun rikosten tekijän, jos rikoksesta saattaa seurata vankeutta tai rikos on lievä pahoinpitely, näpistys, lievä kavallus, lievä luvaton käyttö, lievä vahingonteko tai lievä petos. Rikoslain 3 luvun 8 §:n 4 momentin mukaan jokamiehen kiinniotto-oikeutta käyttäneellä on oikeus käyttää puolustettavina pidettäviä voimakeinoja, jos kiinniotettu tekee hänelle vastarintaa.

Jokamiehen kiinniotto-oikeuden käyttämisen oikeuttavia rikoksia ovat muun muassa rikoslain 24 luvun 1—4 §:ssä rangaistaviksi säädetty kotirauhan rikkominen, törkeä kotirauhan rikkominen, julkisrauhan rikkominen ja törkeä julkisrauhan rikkominen ja 17 luvun 6 §:ssä rangaistavaksi säädetty järjestystä ylläpitävän henkilön vastustaminen. Julkisrauhan rikkomisen rangaistavuuden edellytyksenä on, että teosta ei ole aiheutunut ainoastaan vähäinen haitta. Vaikka tunkeutuja jäisikin tästä syystä aikanaan teostaan rangaistamatta, äkillisessä tilanteessa jokamiehen kiinniotto-oikeutta käyttävältä ei voida yleensä edellyttää pitkälle menevää teon haitallisuuden arvioimista.

Jokamiehen kiinniotto-oikeuden käyttämisessä sallitut keinot riippuvat tehtävän laadusta ja vastarinnan vaarallisuudesta sekä tilanteesta muutoinkin. Esimerkiksi käsirautojen käyttämistä ja jopa henkilön säilytysluoneeseen sulkemista poliisimiesten tuloa odottamaan voidaan pitää puolustettavana, jos henkilön käyttäytyminen on vaarallista. Pakkokeinolain 1 luvun 1 §:n 3 momentin mukaan jokamiehen kiinniotto-oikeuden

nojalla kiinniotettu on viipymättä luovutettava poliisille.

4 mom. Vartijalle ehdotetaan uutena, jokamiehen oikeuksiin kuulumattomana toimivaltuutena oikeutta suorittaa niin kutsuttu turvallisuustarkastus. Turvallisuustarkastuksella varmistuttaisiin siitä, ettei kiinniotetulla ja hänen mukana olevissa tavaroissa ole esineitä tai aineita, joilla hän voisi aiheuttaa vaaraa itselleen tai muille. Turvallisuustarkastusoikeus olisi rajoitettu jokamiehen kiinniotto-oikeuden käyttämisen yhteyteen. Turvallisuustarkastusoikeuden nojalla vartija voisi tarkastaa sekä kiinniotetun että hänen mukanaan olevat tavarat. Kiinniotetun mukana olevien tavaroiden tarkastusmahdollisuus olisi välttämätön turvallisuustarkastukseen käytännön toteuttamisen kannalta.

Vartijoiden turvallisuustarkastusoikeus olisi sidottu jokamiehen kiinniotto-oikeuden käyttämiseen, koska tarve tarttua kiinni toimenpiteen kohteena olevaan henkilöön syntyy yleensä jokamiehen kiinniottilanteissa. Kyseisissä tilanteissa henkilö on tehnyt jo rikoksen. Turvallisuustarkastuksella etsittäviä vaarallisia esineitä olisivat muun muassa ampuma- ja teräaseet sekä vaarallisia aineita räjähdysaineet, palavat nesteet ja kaasut. Esineet ja aineet pois ottamalla suojattaisiin sekä kiinniotettua itseään että muita. Vartijalla olisi oikeus ottaa pois tarkastuksessa tavatut esineet tai aineet, mutta ne olisi luovutettava viipymättä poliisille.

Pykälässä säänneltäisiin lähtökohtaisesti tyhjentävästi ne tilanteet, joissa vartijalla olisi jokamiehen oikeuksia laajempia toimivaltuuksia. Toisin kuin poliisimiehellä vartijalla ei olisi näin ollen esimerkiksi oikeutta saada toimenpiteen kohteeksi joutuneen henkilön henkilötietoja. Toisaalta sillä, että henkilö ei suostuisi vapaaehtoisesti kertomaan henkilötietojaan, saattaisi olla vaikutusta vartijan toimenpiteisiin.

29 §. *Voimankäyttövälineiden kantaminen.* 1 mom. Lähtökohtana olisi nykyiseen tapaan voimankäyttövälineiden tarpeettoman kantamisen välttäminen. Säännöstä ehdotetaan tarkennettavaksi siten, että lakitekstissä nimenomaisesti kiellettäisiin voimankäyttövälineiden tarpeeton kantaminen vartioimistehtävissä. Voimankäyttövälineet on määritelty 2 §:n 14 kohdan yhteydessä. Voimankäyttö-

välineiden tarpeettomaan kantamiseen liittyvän kiellon välityksellä vähennettäisiin voimankäyttövälineiden virheellisestä käytöstä ja voimankäyttövälineiden sieppauksista aiheutuvia vaaratilanteita. Aiemmin on jo tullut esille, että vartijoiden nykyiset voimankäyttövälineiden kantamiseen liittyvät säännökset on koettu varsin onnistuneiksi, eikä poliisin tietoon ole tullut juuri väärinkäytöstapauksia.

Vartija saisi kantaa ampuma-asetta vain vartioimistehtävässä, joka sitä välttämättä edellyttäisi. Ampuma-aseen kantaminen siddotaisiin nykyistä selvemmin tehtävän erityisluonteeseen. Ampuma-aseen kantaminen tulisi käytännössä kysymykseen tehtävissä, joihin liittyisi vaarallisen hyökkäyksen tai vastarinnan uhka. Tällaisia tehtäviä saattavat olla lähinnä tietyt piirivartiointitehtävät, hälytysvartiointi, arvokuljetukset ja henkivartiointi. Lisäksi vaadittaisiin, että tehtävän luonne välttämättä edellyttäisi ampuma-aseen kantamista. Pelkkä edellä mainittujen tehtävien suorittaminen ei siten yksin oikeuttaisi vartijaa kantamaan vartioimistehtävissä ampuma-asetta.

2 mom. Nykyisellään vartija ei saa vartioimistehtävässä kantaa ampuma-asetta tai kaasusumutinta, ellei hän ole saanut asianmukaista koulutusta kyseisen voimankäyttövälineen käsittelyyn ja käyttöön. Kyseisen koulutuksen nykyistä sisältöä on käsitelty tarkemmin esityksen nykytilan kuvauksen yhteydessä.

Ehdotuksessa säädettäisiin nykyistä täsmällisemmin, että ampuma-asetta, kaasusumutinta sekä teleskooppipatukkaa saisi kantaa vain vartija, joka olisi saanut sisäasiainministeriön vahvistamat vaatimukset täyttävän erityisen voimankäyttökoulutuksen. Ampuma-aseen osalta vartijan tulisi lisäksi osoittaa vuosittain, että hänellä on riittävä ampuma-aseen käsittelytaito ja ampumistaito. Toimenpiteiden kohteena olevan henkilön oikeusturvan takia olisi tarpeen edellyttää erikoiskoulutusta kaikilta vaarallisia voimankäyttövälineitä mukanaan pitäviltä vartijoilta. Sekä vartioimisliike että asianomainen vartija vastaisivat siitä, että säännöksessä määriteltyjä voimankäyttövälineitä kantava vartija olisi suorittanut edellä mainitun erityiskoulutuksen. Sisäasiainministeriö valtuutettaisiin antamaan asetuksella tarkempia

säännöksiä muun muassa voimankäyttövälineiden kantamiseen liittyvän koulutuksen sisällöstä sekä koulutuksen järjestäjistä. Vaarallisiin voimankäyttövälineisiin liittyvään koulutukseen tulisi jatkossa aina sisällyttää kyseisten voimankäyttövälineiden käyttökoulutuksen lisäksi yleinen vaarallisten tilanteiden hallintaan liittyvä osuus. Viimeksi mainitut seikat ilmenevät tarkemmin esityksen 61 §:n yhteydestä.

Toimenpiteen kohteena olevien henkilöiden oikeusturvan kannalta katsottuna ampuma-aseen kantamiseen tulisi kiinnittää erityistä huomiota. Voimankäyttövälineiden kantamiseen liittyvän säännöksen yhteydessä ehdotetaankin säädettäväksi, ettei väliaikainen vartija saisi kantaa vartioimistehtävässä ampuma-asetta. Väliaikaiset vartijat suorittavat vartioimistehtäviä lähes poikkeuksetta tilapäisluontoisesti, jolloin heillä ei tulisi olla mahdollisuutta ampuma-aseiden kantamiseen. Lisäksi olisi huomioitava, että väliaikaiselta vartijalta edellytetty koulutus on olennaisesti vartijan peruskoulutusta lyhyempi. Säännöksen johdosta väliaikainen vartija ei voisi kantaa ampuma-asetta siinäkään tapauksessa, että hän olisi suorittanut hyväksytysti ampuma-aseen edellä mainitun koulutuksen.

On huomattava, että vartijan oikeuteen pitää hallussaan ampuma-asetta ja kaasusumutinta vaikuttavat myös ampuma-aselain (1/1998) säännökset. Ampuma-aseissa säädetään muun muassa ampuma-aseen hankkimis- ja hallussapitoluvan sekä kaasusumutintuluvan edellytyksistä, voimassaoloajasta ja lupaehdoista (43—46 § ja 53 §) sekä ampuma-aseen kantamisesta työtehtävässä (56 §). Hankkimislupa voidaan antaa laissa määriteltyihin hyväksyttäviin käyttötarkoituksiin, joita ovat muun muassa työ, jossa ase on välttämätön, ja henkilökohtaisen koskemattomuuden tai omaisuuden suojeleminen. Haettaessa hankkimislupaa työtä varten hakijan on osoitettava selvitys siitä, että hän on koulutuksessaan tai muuten riittävästi perehtynyt ampuma-aseen turvalliseen käsittelemiseen ja että hänellä on hyväksyttävä peruste ampuma-aseen kantamiseen työssään. Vartijan oikeuteen pitää hallussaan eräitä muita voimankäyttövälineitä vaikuttavat myös teräselain (108/1977) säännökset. Ampuma-aselain

sekä teräselain säännöksiä on käsitelty tarkemmin nykytilan kuvaukseen liittyvän jakson yhteydessä.

3 mom. Tiettyjen voimankäyttövälineiden kantamiselle asetettaisiin edellä kuvattujen koulutusvaatimusten lisäksi myös toimeksiantokohtaisia edellytyksiä. Ehdotuksen mukaan ampuma-aseen ja kaasusumuttimen kantamisesta päättäisi aiemmin mainittuun vastaavan hoitajan roolin korostamiseen liittyen vastaava hoitaja. Vastaavan hoitajan tulisi päättää asiasta toimeksiannoittain. Tarvittaessa päätöksessä tulisi eritellä toimeksiantoon sisältyvät eri tehtävätyypit ja se, minkä tehtävätyyppien hoitamisessa ampuma-asetta ja kaasusumutinta saataisiin pitää mukana. Esimerkiksi piirivartijoiden kierrokset tulisi suunnitella lähtökohtaisesti siten, että ampuma-aseella varustetun vartijan kierrokseen kuuluisi vain sellaisten toimeksiantojen hoitamista, joiden toimeksiantojen hoitamisessa vastaava hoitaja on hyväksynyt kyseisten voimankäyttövälineiden kantamisen. Vartija, joka kantaisi vartioimistehtävässä ilman vastaavan hoitajan päätöstä ampuma-asetta tai kaasusumutinta, syyllistyisi ainakin vartioimisliikerikkomukseen (56 §:n 3 momentti). Tällainen rike voisi johtaa myös vartijaksi hyväksymisen peruuttamiseen tai varoitukseen (48 §).

Jos vartija olisi vartioimistehtävässä käyttänyt ampuma-asetta, vartioimisliikkeelle asetettaisiin velvollisuus ilmoittaa siitä viivytyksettä aseenkäyttöpaikan poliisille. Kyseisen velvollisuus ei siten koskisi kaasusumuttimen käyttöön johtaneita tilanteita. Kaasusumuttimen käytön osalta voitaisiin pitää riittävänä, että kyseisen voimankäyttövälineen käyttöön liittyvistä tilanteista tulisi ilmoittaa sisäasiainministeriölle 45 §:n mukaisen vuosi-ilmoituksen välityksellä. Viimeksi mainittu velvollisuus koskisi myös ampuma-aseita.

Käytännössä on erittäin harvinaista, että vartijat käyttävät tai joutuvat käyttämään vartioimistehtävissä ampuma-asetta. Jos ampuma-asetta on jouduttu poikkeuksellisesti käyttämään, vartioimisliikkeet ovat jo nykyisin ilmoittaneet siitä säännönmukaisesti poliisille. Erityisen ilmoitusvelvollisuuteen liittyvän säännöksen välityksellä pyrittäisiin varmistautumaan siitä, että paikallinen poliisi-

siviranomainen saisi aina tiedon ampuma-aseen käyttöön johtaneista tilanteista.

Vartijan oikeus ampuma-aseen käyttämiseen määräytyisi normaalien rikoslain hätävarjelussäännösten nojalla kuten tapahtuu muidenkin jokamiehen oikeuksilla toimivien henkilöiden kohdalla. Hätävarjelutilanteeseen liittyvästä ampuma-aseen käyttämisestä ei voitaisi antaa tarkkoja ohjeita, koska kyseisen tilanteen rikosoikeudellisessa arvioinnissa rikoslain hätävarjelussäännökset ovat keskeisessä asemassa.

4 mom. Vartioimisliikkeen tulisi järjestää voimankäyttövälineitä kantaville vartijoille vähintään kerran vuodessa koulutustilaisuus, jossa kerrattaisiin voimakeinojen käyttöä koskevien säännösten sisältö ja harjoiteltaisiin voimankäyttövälineiden käyttöä. Kertauskoulutuksen järjestämiseen liittyvän velvollisuuden välityksellä pyrittäisiin erityisesti ylläpitämään ja kehittämään vartijoiden voimankäyttövälineiden käsittelytaitoa. Nykyisin vastaavankaltainen säännös on sisältynyt ampuma-aseiden ja kaasusumuttimien osalta vartioimisliikkeen vartijan ampuma-asekoulutukseen liittyvään ohjeeseen.

Kertauskoulutuksen pituutta ja sisältöä ei määriteltäisi yksityiskohtaisesti mutta koulutuksen tulisi muodostua sekä voimankäyttö-säännöksiin liittyvästä teoriaosuudesta että voimankäyttövälinekohtaisesta harjoittelusta. Harjoittelu tulisi järjestää voimankäyttövälinekohtaisesti siten, että vartija harjoittelisi työtehtävissään kantamiensa voimankäyttövälineiden käyttöä. Harjoittelu koskisi täten useimmiten kaasusumuttimen, patukan, teleskooppipatukan sekä käsirautojen käytön harjoittelua. Kertauskoulutuksen järjestämisvelvollisuus koskisi siten ampuma-aseiden osalta vain niitä vartijoita, jotka kantavat vartioimistehtävissä ampuma-aseita.

30 §. *Voimankäyttövälineiden kantamista-pa.* Voimankäyttövälineiden kantamista-pa koskevat säännökset vastaisivat nykyisiä.

1 mom. Lähtökohtana olisi edelleen voimankäyttövälineiden kantaminen asun alla siten, että ne eivät ole muiden havaittavissa. Näin vähennettäisiin yleisön provosoitumista ja voimankäyttövälineiden sieppausten vaa-
raa.

2 mom. Säännöksellä mahdollistettaisiin tiettyjen voimankäyttövälineiden kantaminen

myös vyöhön kiinnitettävässä umpikotelossa. Patukkaa voitaisiin käytännön tarpeista johdosta kuitenkin kantaa myös näkyvillä, koska kyseisen voimankäyttöväliseen sijoittaminen asun alle on usein vaikeaa.

Ampuma-asetta saisi kantaa muiden havaittavissa olevalla tavalla vain, jos tehtävä edellyttää tai tilanteen vaarallisuus poikkeuksellisesti sitä edellyttää. Tällaisia tilanteita voisivat olla esimerkiksi tapaukset, joissa vartija on menossa hälytyksen johdossa vaaralliseen vartioimiskohteeseen tai yksittäistä tilannetta on muiden seikkojen perusteella pidettävä erityisen vaarallisena. Sen sijaan esimerkiksi pelkkien hälytyspartiointitehtävien suorittaminen ei sinällään oikeuttaisi pitämään ampuma-asetta muiden havaittavissa olevana.

3 mom. Kaikkia voimankäyttövälaineitä olisi kannettava asun alla, jos vartija käyttäisi vartioimistehtävissä muuta kuin vartijan asua. Säännös ei luonnollisesti estäisi vartijaa kantamasta kyseisissä tehtävissä voimankäyttövälaineitä ja ottamasta niitä tarvittaessa esille.

31 §. Koiran mukana pitäminen. 1 mom. Lähtökohtana olisi myös koiran osalta sen tarpeettoman mukana pitämisen välttäminen. Koiran tarpeettomaan mukana pitämiseen liittyvän kiellon välityksellä vähennettäisiin sekä ennalta estettäisiin koiran mahdollisesta virheellisestä käytöstä aiheutuvia vaaratilanteita. Poliisin tietoon ei sinänsä ole tullut koiran mukana pitämisen tai käyttöön liittyviä väärinkäytötapauksia.

2 mom. Säännöksessä todettaisiin selvyiden vuoksi, että vartija saisi pitää mukanaan yksittäisessä vartioimistehtävässä vain yhtä koiraa kerrallaan. Muutoin olisi mahdollista, että vartija olisi toiminut ohjaajana 1 kohdan mukaisessa tottelevaisuustarkastuksessa useamman koiran kanssa ja pitäisi useampia koiria mukanaan samanaikaisesti. Säännös ei estäisi vartijaa pitämästä vartioimistehtävissä mukanaan useampia koiria silloin, kun koiria pidettäisiin mukana eri aikaan.

1 kohta. Toimenpiteiden kohteena olevien henkilöiden oikeusturvan takia olisi tarpeen edellyttää, että vartioimistehtävissä saisi pitää mukana ainoastaan koiraa, joka olisi hyväksytysti suorittanut sisäasiainministeriön vahvistamat vaatimukset täyttävän tottelevaisuustarkastuksen. Tarkastus voisi koostua

useista osioista, joiden välityksellä voitaisiin mitata muun muassa koiranohjaajan ja koiran välistä suhdetta sekä koiran hallittavuutta ja käyttäytymistä. Tarkastuksen toteuttamisesta sekä siinä täytettävistä suoritusvaatimuksista säädettäisiin sisäasiainministeriön asetuksella.

2 kohta. Koiranohjaajana toimivan vartijan olisi osallistuttava 1 kohdan mukaiseen tottelevaisuustarkastukseen sen koiran kanssa, josta hän pitää mukanaan vartioimistehtävässä. Säännöksen välityksellä pyrittäisiin varmistautumaan siitä, että vartioimistehtävissä käytettävä koira olisi kaikissa olosuhteissa koiranohjaajana toimivan vartijan hallittavissa ja koiranohjaaja tuntisi kyseisen koiran. Nykyinen vartioimisliikesäännöstö ei ole sisältänyt vastaavankaltaista edellytystä.

3 kohta. Vartioimistehtävissä mukana pidettävälle koiralle määriteltäisiin myös vähimmäis- sekä enimmäisikä. Koiran henkinen kehittyminen sekä fyysinen vahvistuminen edellyttäisi, että koiran tulisi olla vähintään kaksi vuotta vanha. Myös poliisikoirilla vastaava ikäraja on kaksi vuotta. Koiran ikääntyminen sekä fyysinen kunto huomioon ottaen olisi perusteltua rajoittaa vartioimistehtävissä käytettävän koiran enimmäisikä 10 vuoteen.

4 kohta. Nykyisin on koettu ongelmalliseksi, ettei vartioimistehtävissä käytetyille koirille ole asetettu tunnistettavuuteen liittyviä vaatimuksia. Periaatteessa on ollut siten mahdollista, että vartioimistehtävissä on voitu käyttää myös muuta kuin vartioimisliikeasetuksen 16 §:n mukaisen kokeen hyväksytysti suorittanutta koiraa. Toimenpiteiden kohteena olevien henkilöiden oikeusturvanäkökohdat sekä viranomaisvalvonta huomioon ottaen asiantilaa ei voida pitää hyväksyttävänä. Vartioimistehtävissä käytettävä koira tulisi nyt rekisteröidä ja tunnistusmerkitä siten, että se on luotettavasti yksilöitävissä. Rekisteröintiin sekä tunnistusmerkitsemiseen liittyvien velvollisuuksien välityksellä mahdollistettaisiin se, että koira olisi esimerkiksi viranomaisvalvontaan liittyen luotettavasti yksilöitävissä. Rekisteröinnin sekä tunnistusmerkinnän teknisestä toteuttamisesta säädettäisiin tarkemmin sisäasiainministeriön asetuksella.

5 kohta. Vartioimistehtävissä käytettävän

koiran tulisi olla aina vartijan hallittavissa, jolloin estettäisiin esimerkiksi se, ettei vartija jättäisi koira yksin vartioimisalueelle. Kyseisen edellytyksen välityksellä pyrittäisiin varmistautumaan myös sivullisten henkilöiden turvallisuudesta.

6 kohta. Selvyyden vuoksi todettaisiin myös, ettei vartija saisi pitää mukanaan koira, joka olisi osoittautunut ominaisuuksiltaan tehtävään sopimattomaksi. Vaikka koiran sopivuus pyritäänkin arvioimaan kattavasti edellä mainitussa tottelevaisuustarkastuksessa, niin koiran terveydentilassa tai käytöksessä voi tapahtua sellaisia muutoksia, joiden johdosta sitä ei olisi enää pidettävä tehtävään sopivana. Tehtävään sopimattomuus voisi ilmetä esimerkiksi koiran pelokkuutena. Koiranohjaajana toimiva vartija vastaisi siitä, että hänen mukana pitämänsä koira soveltuisi tehtävään. Tältä osin olisi kysymys aina tapauskohtaisesta harkinnasta.

3 mom. Vartija saisi pitää 2 momentin mukaiset edellytykset täyttävää koira mukanaan vartioimistehtävissä kaksi vuotta 1 kohdassa tarkoitettua hyväksymisestä lukien. Kahden vuoden välein suoritettavalla tottelevaisuustarkastuksella pyrittäisiin varmistautumaan erityisesti toimenpiteiden kohteena olevien henkilöiden oikeussuojaan liittyen siitä, että koira olisi edelleenkin sopiva pidettäväksi mukana kyseisissä tehtävissä.

4 mom. Toimenpiteen kohteena olevien henkilöiden oikeusturvan kannalta katsottuna koiran mukana pitämiseen tulisi ampumaseen kantamisen tavoin kiinnittää erityistä huomiota. Edellä mainitun johdosta ehdotetaan, ettei väliaikainen vartija saisi pitää mukanaan vartioimistehtävissä koiraan. Edellä 29 §:n yhteydessä tuli jo esille, että väliaikaiset vartijat suorittavat vartioimistehtäviä lähes poikkeuksetta tilapäisluontoisesti ja heiltä edellytetty koulutus on olennaisesti vartijan peruskoulutusta lyhyempi. Säännöksen johdosta väliaikainen vartija ei voisi pitää mukanaan koira siinäkin tapauksessa, että hänen ohjaama koira olisi suorittanut hyväksytysti 2 momentin 1 kohdan mukaisen tottelevaisuustarkastuksen.

5 mom. Koiran mukana pitämiseksi asetettaisiin edellä mainittujen koulutusvaatimusten lisäksi myös toimeksiantokohtaisia edellytyksiä. Vastaava hoitaja päättäisi myös koi-

ran mukana pitämisestä toimeksiannoittain. Säännös vastaisi voimankäyttövälineiden kantamiseen liittyvää 29 §:n 3 momentin säännöstä, jonka perusteluihin viitattaisiin tältä osin.

32 §. Vartijan asun käyttäminen. Vartijan asemaa osoittavalla pukeutumisella lisättäisiin vartijan toimenpiteiden kohteeksi joutuneen henkilön oikeusturva. Lisäksi vartijan asu osoittaisi, millaisilla valtuuksilla varustettu henkilö on. Pukeutuminen vartijan asuun lisäisi myös vartioimistoiminnan avoimuutta. Vertailun vuoksi todettakoon, että järjestyksenvalvojista annetun lain 11 §:n 1 momentissa myös järjestyksenvalvojen on asetettu omia järjestyksenvalvojan tunnuksen käyttämistä koskevia vaatimuksia.

1 mom. Nykyiseen tapaan pääsääntönä olisi, että vartijan olisi vartioimistehtävissä oltava pukeutunut vartijan asuun. Seuraavassa pykälässä (33 §) määriteltäisiin, millainen vartijan asun tulisi olla. Säännökseen sisällytettäisiin myös nyt vartioimisliikeasetuksen 17 §:n 1 momenttiin sisältyvä edellytys siitä, että saman vartioimisliikkeen palveluksessa olevien samanlaatuista tehtäviä suorittavien vartijoiden tulisi olla pukeutuneita yhdenmukaisesti. Säännöksellä pyrittäisiin varmistautumaan lähinnä siitä, että saman vartioimisliikkeen palveluksessa olevat henkilöt pitäisivät yllään muun muassa väritykseltään ja muilta ulkoisilta ominaisuuksiltaan yhtenäistä asua.

2 mom. Joissakin tapauksissa olisi syytä sallia myös muun kuin vartijan asun käyttäminen. Tämä liittyisi lähinnä tilanteisiin, joissa rikollisen toiminnan paljastamisen onnistuminen edellyttäisi siviiliasussa esiintymistä tai joissa siviiliasua käyttämällä estettäisiin turvaamista tarvitsevan vartioimiskohteen paljastuminen.

Poikkeuksena vartijan asun käyttämistä koskevasta pääsäännöstä olisivat nykyiseen tapaan myymälätarkkailu ja arvokuljetustehdävät. Nämä käsitteet määriteltäisiin 2 §:n 4 ja 6 kohdassa. Henkilön suojaamista tarkoittavien tehtävien sijasta mahdollisuus käyttää muuta kuin vartijan asua rajattaisiin nyt varsinaisiin henkivartijatehtäviin, jotka määriteltäisiin 2 §:n 5 kohdassa. Muuta kuin vartijan asua voitaisiin käyttää silloin, kun suojataan tietyn yksittäisen henkilön koske-

mattomuutta, mutta ei silloin, kun suojataan esimerkiksi myymälän, ravintolan tai toimiston koko henkilökunnan koskemattomuutta. Uutena muun kuin vartijan asun käyttötilanteena säännöksessä mainittaisiin myymälätarkkailun kaltaiset muut rikosten paljastamistehtävät. Tällaisia voisivat olla esimerkiksi töhrimistä harrastavien vahingontekijöiden paljastamistehtävät sekä henkilökunnan väärinkäytösten paljastamiseen liittyvät niin kutsutut koeostotehtävät.

Vartijalle tietynä ajanjaksona kuuluvat tehtävät tulisi määrittää siten, ettei tehtäviä yhdistämällä kierrettäisi vartijan asun käyttämisestä koskevia määräyksiä. Esimerkiksi siviiliasussa toimiva myymälätarkkailija saisi toimia tuossa asussa ainoastaan myymälätarkkailussa. Jos vartijalle kuuluisi myös muita myymälän vartioimistehtäviä esimerkiksi niin kutsuttuja myymälävahtimestaritehtäviä, hänen tulisi käyttää vartijan asua. Vastaavasti muissa rikosten paljastamistehtävissä toimivat saisivat esiintyä siviiliasussa ainoastaan noissa tehtävissä, eivät siviiliasuisina omaisuuden vartijoina. Jos toimeksianto sisältäisi sekä vartioimis- että järjestyksenvalvojatehtäviä, kunkin yksittäisen tehtävän suorittavan henkilön tulisi toimia joko vartijan tai järjestyksenvalvojan ominaisuudessa ja tämän aseman tulisi ilmetä selvästi myös hänen asustaan tai tunnuksistaan.

Myös laissa erikseen mainituissa tehtävissä muun kuin vartijan asun käyttäminen olisi nykyistä selvemmin sallittua vain silloin, jos tehtävä sitä edellyttäisi. Asun valinnan osalta edellytettäisiin siis erityistä, pääsäännön lähdekohdaksi ottavaa harkintaa. Edellä mainittuun vastaavan hoitajan roolin korostamiseen liittyen päätöksen muun kuin vartijan asun käyttämisestä tekisi vastaava hoitaja. Vastavaan hoitajan tulisi päättää asiasta toimeksiantoittain. Tarvittaessa päätöksessä tulisi eritellä toimeksiantoon sisältyvät eri tehtävätyypit.

3 mom. Uutena seikkana säädettäisiin, että vartijan asua saisi käyttää vain vartioimistehtävissä. Muita kuin vartijoita kiellettäisiin käyttämästä vartijan asua. Lisäksi vartijaa kiellettäisiin käyttämästä vartijan asua muulloin kuin vartioimistehtävissä. Säännös ei sinänsä estäisi esimerkiksi sitä, että tietyn

vartioimisliikkeen vartijat ja muu henkilöstö pukeutuisivat yhdenmukaisesti, kunhan vartioiden ja vain heidän asuistaan ja niiden merkeistä ja teksteistä selvästi ilmenisi heidän vartijan asemansa. Vartijan asulla tarkoitettaisiin tässä sellaista asuun kuuluvista varusteista, merkeistä ja teksteistä muodostuvaa kokonaisuutta, jonka myötä ulkopuolinen päättelisi henkilön olevan vartijan toimivaltuudet omaava.

Virkapuvun oikeudeton käyttö on vanhaan ollut kiellettyä ja rangaistavaa rikoslain 42 luvun 5 a §:n nojalla. Koska säännös soveltuu riidattomasti vain virkamiesten ja sotilaiden pukuihin, vartijan asun oikeudettomasta käytöstä olisi tarpeen säätää erikseen.

Vartijan asun käyttämisen kannalta vartijan siirtymiset vartioimisalueelta tai -kohteelta toiselle sekä vartioimisliikkeen toimipaikan ja vartioimisalueen tai -kohteen taikka vartijan kodin ja vartioimisliikkeen toimipaikan väliset matkat rinnastettaisiin käytännön tarpeiden vuoksi vartioimistehtäviin. Varsinaisena vapaa-aikanaan vartija ei saisi käyttää vartijan asua.

Nykyiseen tapaan vartijan asusta tulisi huolehtia siten, etteivät siihen kuuluvat varusteet merkkeineen ja teksteineen joutuisi asiattomien haltuun. Vartijan asua ei saisi yleensä säilyttää esimerkiksi valvomattomina lukitsemattomissa tiloissa. Velvollisuus säilyttää vartijan asuja huolellisesti koskisi vartioiden lisäksi myös vartioimisliikkeen muuta henkilöstöä, esimerkiksi varustehuollosta vastaavia henkilöitä. Huolellisuusvaatimus tulisi ottaa huomioon myös esimerkiksi sovittaessa vaatteiden pesettämisestä vartioimisliikkeen ulkopuolella.

Vartijan asun säännösten vastainen käyttäminen rangaistaisiin vartioimisliikerikkomuksena (56 §), jollei teosta olisi säädetty muualla laissa ankarampaa rangaistusta.

33 §. Vartijan asu. 1 mom. Vartijan asun tulisi olla nykyiseen tapaan siisti ja asianmukainen. Lisäksi edellytettäisiin, että vartija tulee tunnistaa asustaan vartijaksi. Vartioimistehtävien laajan kirjon vuoksi ei olisi tarkoituksenmukaista, että säännöksiin pyritäisiin määrittelemään yksityiskohtaisesti, mistä vaatekappaleista koostuva, minkä mallinen ja värinen taikka mistä materiaalista valmistettu vartijan asun tulisi olla ollakseen

asiallinen ja tunnistettava. Vartijan tunnistettavuus varmistettaisiin vartijan asun merkkejä ja tekstejä koskevilla viranomaismääräyksillä. Säännökseen sisällytettäisiin myös nyt vartioimisliikeasetuksen 17 a §:n 1 momenttiin sisältyvä edellytys siitä, että vartijan asusta on käytävä ilmi, minkä vartioimisliikkeen palveluksessa vartija on. Asussa olevien merkkien välityksellä viranomaiset sekä kansalaiset voisivat havaita muun muassa mahdollisissa epäselvyytilanteissa, minkä vartioimisliikkeen palveluksessa vartija on.

2 mom. Vartijan asun sekä asussa käytettävien merkkien ja tekstien olisi nykyiseen tapaan erotuttava selvästi poliisin, vankeinhoitolaitoksen, tullilaitoksen, rajavartiolaitoksen ja pelastushallinnon käytössä olevista virkapuvuista ja sotilaspuvuista sekä niissä käytettävistä virallisista merkeistä ja teksteistä. Turvallisuustoimenpiteiden kohteeksi joutuneiden henkilöiden olisi kyettävä päättämään jo henkilön asusta, millaisin valtuuksin tämä toimii.

3 mom. Kun säännöksin ei määriteltäisi yksityiskohtaisesti, millainen vartijan asun tulisi olla, olisi tarpeen, että viranomaiset voisivat nykyiseen tapaan kieltää asun käyttämisen, jollei se ole lain tai sen nojalla annetun valtioneuvoston asetuksen mukainen. Kysymys voisi olla esimerkiksi siitä, että vartijan asu muistuttaisi malliltaan ja väriltään liiaksi virka- tai sotilaspukuja. Sama koskisi myös merkkien ja tekstien käytön kieltämisestä. Kieltopäätöksen tekisi kuitenkin nykyisen lääninhallituksen sijasta sisäasiainministeriö. Nykyinen nimenomainen maininta mahdollisuudesta pyytää lääninhallitukselta ennakolta lausunto asun, merkin tai tekstin säännösten mukaisuudesta olisi tarpeeton. Vartioimisliike voisi halutessaan ilman nimenomaista säännöksissä olevaa mainintaakin pyytää tällaisen lausunnon yksityisen turva-alan yleisvalvonnasta muutenkin vastaavalta sisäasiainministeriöltä.

Valtioneuvosto valtuutettaisiin antamaan asetuksella tarkempia säännöksiä vartijan asun merkeistä ja teksteistä.

34 §. Vartijakortti. Vartijan asemaa osoittavan pukeutumisen lisäksi myös vartijakortilla lisättäisiin vartijan toimenpiteiden kohteeksi joutuvien oikeusturvaa. Vartijakortti osoittaisi, millaisilla valtuuksilla varustettu

henkilö on, ja lisäksi vartija olisi sen avulla yksilöitävissä. Vertailun vuoksi todettakoon, että järjestyksenvalvojista annetun lain 11 §:n 2 momentissa myös järjestyksenvalvojille on asetettu omia järjestyksenvalvojakorttia tai järjestyksenvalvojaksi hyväksymistä tarkoittavaa päätöstä koskevia vaatimuksia.

1 mom. Vartijan kotikunnan poliisilaitos antaisi vartijaksi hyväksytylle vartijakortin. Vartijalle annettaisiin hyväksymisen lisäksi uusi vartijakortti silloin, kun vartijaksi hyväksymiseen liitettäisiin jälkikäteen ehtoja tai rajoituksia, tai aikaisemmin liitettyjä ehtoja tai rajoituksia muutettaisiin vartijakorttiin merkittävien tietojen osalta. Aiemmin tuli jo esille, että käytännössä vartijaksi hyväksymiseen liitettäisiin harvoin ehtoja tai rajoituksia.

Toisin kuin nykyisin, vartijakortti olisi voimassa saman ajan kuin vartijaksi hyväksyminen eli viisi vuotta. Viimeksi mainitun johdosta ei enää olisi tarpeen säätää erillisestä vartijakortin uusimismenettelystä kortin voimassaoloajan päätyttyä. Nykyisin vartijaksi hyväksyminen on voimassa toistaiseksi, mutta vartijakortti enintään viisi vuotta.

Vartijan olisi nykyiseen tapaan pidettävä kortti vartioimistehtävissä mukanaan ja esitettävä se pyydettyä. Kortin esittämistä voisi pyytää niin toimintaa valvova viranomainen kuin toimenpiteiden kohteeksi joutunutkin. Sen sijaan täysin sivullisella ei olisi tällaista oikeutta. Luonnollisesti korttia ei tarvitsisi esittää myöskään silloin, jos olojen perusteella olisi pääteltävissä vartijakortin esittämisvelvollisuuden välityksellä pyritään saamaan vain vartijan henkilötiedot esimerkiksi kiusantekoa tai painostusta varten. Lain 12 §:n 1 momentissa tarkoitettuna asiallisena toimintana olisi yleensäkin pidettävä sitä, että toimenpiteitä suorittava vartija esittäytyy ja esittää pyydettyä vartijakortin sekä 13 §:n mukaisesti ilmoittaa toimenpiteensä perusteen ja antaa ohjausta siitä, kuka vastaa toiminnasta.

2 mom. Vartijan tulisi hakea vartijakortin kaksoiskappaletta, jos hänen henkilötietonsa olisivat muuttuneet taikka vartija on ensimmäisen kerran suorittanut hyväksytysti 29 §:n 2 momentissa tai 31 §:n 2 momentissa säädetyn koulutuksen eikä kyseisiä tietoja ole merkitty vartijakortille. Vartijakortin kaksoiskappaletta tulisi hakea myös silloin, jos

vartijakortti olisi kadonnut tai turmeltunut. Uuden vartijakortin hakemiseen liittyvän velvollisuuden välityksellä pyrittäisiin varmistautumaan siitä, että vartijakorttiin merkittävät keskeisimmät tiedot olisivat ajan tasalla. Vartijakorttiin merkittävillä tiedoilla ja niiden oikeellisuudella olisi erityistä merkitystä sekä toimenpiteiden kohteena oleville henkilöille että valvontaviranomaisille.

Vartijakorttiin merkittävillä henkilötiedoilla tarkoitettaisiin tässä yhteydessä vartijan etu- ja sukunimiä sekä henkilötunnusta. Viitauksilla lain 29 §:n 2 momenttiin sekä 31 §:n 2 momenttiin tarkoitettaisiin tiettyjen voimankäyttövälineiden kantamisen sekä koiran mukana pitämisen edellytyksenä olevaa koulutusta. Vartijakorttiin voitaisiin merkitä kyseisten koulutusten suorittamistiedot, jotka olisivat näin yksinkertaisesti tarkastettavissa muun muassa poliisin suorittamassa kenttävalvonnassa. Voimankäyttökoulutus voisi muodostua useammasta osasta, jolloin vartijan olisi haettava vartijakortin kaksoiskappaletta uuden suorittamisen johdosta. Vartijan koiranohjaajakoulutus suoritettaisiin aina tietyn yksilöidyn koiran kanssa, jolloin vartijan olisi haettava vartijakortin kaksoiskappaletta myös silloin, jos hän suorittaisi kyseisen koulutuksen ensimmäisen kerran toisen koiran kanssa, eikä kyseisiä tietoja ole merkitty vartijakortille.

Vartijakortin kaksoiskappaletta olisi haettava edellä mainittujen koulutustietojen muutosten johdosta ainoastaan silloin, kun vartija suorittaisi hyväksytysti ensimmäisen kerran kyseisen koulutuksen. Lisäksi edellytettäisiin, ettei koulutuksen suoritustietoja ole merkitty vartijakortille. Vartijan ei siten edellytettäisi hakevan vartijakortin kaksoiskappaletta esimerkiksi vuosittain suoritettavan ampuma-aseen käsittelyyn ja ampumistaitoon liittyvän kokeen hyväksytyen suorittamisen johdosta. Tältä osin kokeen hyväksytystä suorittamisesta voitaisiin tehdä merkintä 44 §:n mukaiseen turvallisuusalan valvontarekisteriin. Vartijakortin tiedot pysyisivät nykyistä paremmin ajan tasalla myös sen seikan johdosta, että vartijalle annettaisiin aina viiden vuoden välein tapahtuvan vartijaksi hyväksymisen yhteydessä uusi vartijakortti.

Vartijakortin kaksoiskappaletta olisi haettava viipymättä. Hakemuksen jättämiselle ei

säädettäisi ehdotonta aikarajaa, koska esimerkiksi katoamistapauksissa asiakirjan katoamisajankohta olisi vaikeasti määriteltävissä. Käytännössä vartijan olisi haettava vartijakortin kaksoiskappaletta viipymättä, koska vartijakortti olisi pidettävä 1 momentin mukaan vartioimistehtävissä mukana ja esitettävä pyydettyäessä.

Vartijakortin kaksoiskappaleen antaisi vartijan kotikunnan poliisilaitos, mutta hakemus voitaisiin jättää myös muulle poliisilaitokselle.

Vartijakorttien mahdollinen väärinkäyttö estettäisiin merkitsemällä tiedot vartijakortin kaksoiskappaleen antamisesta 44 §:ssä tarkoitettuun turvallisuusalan valvontarekisteriin. Hakijalta edellytettäisiin myös vartijakortin kaksoiskappaleen hakemisen yhteydessä selvitystä, jos kortti ilmoitettaisiin kadonneeksi tai turmeltuneeksi.

3 mom. Vartijakortti olisi nykyiseen tapaan heti luovutettava poliisille, jos vartijaksi hyväksyminen on peruutettu. Vaikka korttia ei saataisikaan viranomaisten haltuun, vartijaksi hyväksymisen peruuttaminen ja siten myös vartijakortin voimassaolon lakkaaminen ilmenisi joka tapauksessa turvallisuusalan valvontarekisteristä.

Vartijakortti olisi luovutettava poliisille myös silloin, kun vartijalle luovutettaisiin uusi vartijakortti aikaisempaan korttiin merkityn hyväksymisen voimassaoloaikana. Säännöksen välityksellä varmistuttaisiin siitä, ettei vartijalla olisi hallussaan kahta hyväksymisajaltaan voimassa olevaa vartijakorttia. Kortin luovuttamisvelvollisuus koskisi uudelleen vartijaksi hyväksymisen ohella myös tilanteita, joissa vartijalle luovutettaisiin uusi vartijakortti korttiin merkittävien koulutustietojen tai hyväksymiseen mahdollisesti liitettyjen ehtojen ja rajoitusten muutosten johdosta.

Vartijakortin luovuttamatta jättäjä syyllistyisi myös vartioimisliikerikkomukseen (56 §:n 3 momentti). Tämän rikosnimikkeen nojalla ei tosin voitaisi suorittaa kotietsintää vartijakortin löytämiseksi.

Vartijaksi hyväksymisen väliaikaisesta peruuttamisesta ja siihen liittyvästä vartijakortin pois ottamisesta säädettäisiin 50 §:ssä, jonka nojalla vartijakortin pois ottamiseksi voitaisiin tehdä myös henkilöntarkastus.

3 luku. Turvasuojaustoiminta

35 §. *Turvasuojaustehtävien suorittaminen.*
1 mom. Turvasuojaustoimintaan liittyvän elinkeinon harjoittaminen ei olisi luvanvaraista. Turvasuojaustehtävä on määritelty aiemmin 2 §:n 17 kohdassa. Hyväksymistä edellyttävinä tehtävinä ei pidettäisi kaikkia turvasuojaustehtäviä, vaan sellaisia olisivat ainoastaan 2 §:n 18 kohdan mukaisesti tehtävät, joihin liittyisi pääsy toimeksiantajan turvallisuusjärjestelyitä koskeviin luottamuksellisiksi määriteltyihin tietoihin. Lisäksi edellytettäisiin, että kyseisten tietojen avulla olisi mahdollista tunkeutua tai ollenaisesti helpottaa tunkeutumista toimeksiantajan ulkopuolisilta sulkemaan paikkaan. Elinkeinonharjoittaja saisi teettää hyväksymistä edellyttäviä turvasuojaustehtäviä ainoastaan sellaisella palveluksessaan olevalla, jonka hyväksyminen turvasuojaajaksi olisi voimassa. Hyväksymisvaatimus koskisi myös satunnaisesti tapahtuvia hyväksymistä edellyttävien turvasuojaustehtävien suorittamista.

Hyväksymistä edellyttäviä turvasuojaustehtäviä on käsitelty laajemmin 2 §:n 17 ja 18 kohtien perusteluiden yhteydessä. Tällöin on tullut myös esille, että turvasuojaustehtävän katsominen hyväksymistä edellyttäväksi vaatisi sitä, että toimeksiantaja määrittäisi paikan ulkopuolisilta suljetuksi ja turvallisuusjärjestelyihinsä liittyvät tiedot luottamukselliseksi. Hyväksymistä edellyttävien turvasuojaustehtävien suorittamiseen liittyvät edellytykset olisivat kuitenkin aina lakisääteisiä, eikä toimeksiantaja voisi omien näkemystensä perusteella muuttaa turvasuojaustehtävän oikeudellista luonnetta. Tällöin edellytettäisiin luonnollisesti sitä, että turvasuojaustehtävän suorittamisessa olisi objektiivisesti arvioiden selvästi kysymys hyväksymistä edellyttävästä tehtävästä. Säännöksen keskeinen tehtävä olisi parantaa toimeksiantajien kuluttajansuojaa. Rajatapauksissa toimeksiantajan toimesta tapahtuvat määrittelyt olisivat kuitenkin keskeisiä arvioitaessa kenellä turvasuojausliike voisi teettää toimeksiantoihin liittyviä tehtäviä. Yksityisten turvallisuuspalveluiden valvonnasta vastaavat viranomaiset voisivat puuttua turvasuojaustehtävien suorittamiseen käytän-

nössä silloin, kun olisi kysymys erityistä hyväksymistä edellyttävistä tehtävistä.

Toisaalta vaikka tietyn tehtävän suorittaminen ei objektiivisesti arvioiden täyttäisi hyväksymistä edellyttävälle turvasuojaustehtävälle asetettuja vaatimuksia, toimeksiantaja voisi sopimusvapauden nojalla edellyttää palveluntarjoajalta, että kyseisen tehtävän suorittaa turvasuojaajaksi hyväksytty. Sillä seikalla, että tehtävä ei objektiivisesti arvioiden täyttäisi hyväksymistä edellyttävälle turvasuojaustehtävälle määriteltyjä vaatimuksia, voisi olla kuitenkin vaikutusta arvioitaessa olisiko turvasuojausliike syyllistynyt tältä osin rangaistavaan menettelyyn.

Palveluksessa oloa koskevalla vaatimuksella tarkoitettaisiin ensinnäkin turvasuojaustoimintaa harjoittavaan elinkeinonharjoittajaan työsuhteessa olemista. Elinkeinonharjoittajan selkeä työnantajavastuu varmistaisi toimeksiantajan kuluttajansuojaa. Myös elinkeinonharjoittajana toimiva luonnollinen henkilö tai turvasuojausliikkeen johtoon kuuluva voisi itse suorittaa hyväksymistä edellyttäviä turvasuojaustehtäviä, mutta häneltäkin edellytettäisiin voimassa olevaa turvasuojaajaksi hyväksymistä. Kuten aiemmin on jo tullut 2 §:n 18 kohdan yhteydessä esille, viimeksi mainitut henkilöt suorittaisivat hyväksymistä edellyttäviä turvasuojaustehtäviä lähinnä tarjousten käsittelyyn sekä suunnitteluun liittyvissä tehtävissä tai päätöksenteon välityksellä.

Elinkeinonharjoittaja ei saisi kiertää palveluksessa oloon liittyvää vaatimusta hankkimalla esimerkiksi henkilöstövuokrausyrityksiltä tai toisilta turvasuojausliikkeiltä henkilöitä suorittamaan hyväksymistä edellyttäviä turvasuojaustehtäviä ilman selkeää palvelussuhdetta.

2 mom. Vaikka turvasuojausliike ei saisi teettää hyväksymistä edellyttäviä turvasuojaustehtäviä toisen turvasuojausliikkeen tai henkilövuookrausyrityksen palvelukseen kuuluvalla, se voisi toteuttaa toimeksiannon yhdessä useampien turvasuojausliikkeiden kanssa. Järjestelyn avulla turvasuojausliike voisi siten esimerkiksi alihankkia toimeksiantoon liittyvän tietyn osakokonaisuuden toiselta turvasuojausliikkeeltä. Tällainen järjestely voisi olla tarkoituksenmukaista toteuttaa esimerkiksi hankkeen toteutuksen

edellyttämän erityisasiantuntemuksen varmistamiseksi.

Toimeksiannon toteuttamisesta vastaavan turvasuojausliikkeen tulisi kuitenkin ilmoittaa edellä kuvatusta järjestelystä toimeksiantajalle ennen alihankintaan liittyvien tehtävien aloittamista tai viimeistään toisena arkipäivänä tehtävän suorittamisesta lukien. Ilmoitusvelvollisuuden välityksellä pyrittäisiin varmistautumaan siitä, että toimeksiantaja saisi tiedon mahdollisista alihankintajärjestelyistä ja voisi tarvittaessa reagoida niihin. Ilmoitusvelvollisuuden täyttämisestä vastaava turvasuojausliike olisi yleensä helppo määrittellä jo sen seikan johdosta, että ainoastaan sillä olisi suora sopimussuhde toimeksiantajan kanssa. Suuremmissa urakoissa kyseinen seikka ilmenisi myös yleensä kirjallisista sopimuksista, joihin välityksellä edellä kuvattu ilmoitusvelvollisuus voitaisiin myös toteuttaa.

Turvasuojaustehtävien teettämiseen liittyvät säännökset tulisivat sovellettaviksi ainoastaan silloin, jos toimeksiannossa tai siihen liittyvässä alihankinnassa olisi kysymys hyväksymistä edellyttävistä turvasuojaustehtävistä. Käytännössä hyväksymistä edellyttävälle turvasuojaustehtävälle asetetut edellytykset voisivat täytyä usein niin sanotun päätoimeksiannon kohdalla. Alihankintaan liittyvien toimeksiantojen kohdalla ratkaisevaa olisi se, millaisia tietoja alihankkijan palveluksessa työskentelevä saisi toimeksiantajan turvallisuusjärjestelystä tai toimeksiannon välityksellä sijoitettavasta teknisestä laitteesta. Viimeksi mainitussa olisi aina kysymys tapauskohtaisesta harkinnasta.

36 § *Palvelutodistus*. Hyväksymistä edellyttävissä turvasuojaustehtävissä toimeksiantajalle tai tämän edustajalle olisi luovutettava kirjallinen palvelutodistus. Kyseinen todistus tulisi luovuttaa edellä mainitulle henkilölle viimeistään tehtävän päättymisen yhteydessä. Toimeksiantajana toimiva turvasuojausliike sekä yksittäistä hyväksymistä edellyttävää turvasuojaustehtävää suorittava turvasuojaaja vastaisi kyseisen edellytyksen täyttämistä.

Kirjallisen palvelutodistuksen luovuttamisvelvollisuuden välityksellä helpotettaisiin toimeksiantajan ja toimeksisaajan välisten toimeksiantoa koskevien mahdollisten erimielisyyksien jälkikäteistä selvittämistä sekä

turvasuojaustoiminnan viranomaisvalvontaa. Kyseisen velvollisuuden välityksellä parannettaisiin myös toimeksiantajien kuluttajansuojaa. Viimeksi mainittu seikka korostuisi erityisesti pienyritysten sekä yksityishenkilöiden kohdalla, koska kyseiset tahot eivät pääsääntöisesti hanki turvallisuuspalveluita ammattimaisesti.

Nykyisin useat turvallisuusalalla toimivat elinkeinonharjoittajat ovat hyvään liiketapaan kuuluvien edellytysten mukaisesti laatineet kirjallisen toimeksiantosopimuksen toimeksiantajan kanssa. Kyseisissä tapauksissa ei enää edellytettäisi erillisen palvelutodistuksen luovuttamista, koska toimeksiantosopimus on usein sisällöltään palvelutodistusta laajempi.

Palvelutodistuksen luovuttamisvelvollisuudesta ei käytännössä aiheutuisi alan elinkeinonharjoittajille merkittäviä lisäkustannuksia tai työmäärän lisääntymistä, koska he voisivat tarvittaessa käyttää hyväksi erilaisia ennalta laadittuja asiakirjamalleja. Palvelutodistuksen tekninen sisältö määriteltäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Kyseisestä asiakirjasta tulisi ainakin ilmetä tehtävän suorittamisesta vastaavan elinkeinonharjoittajan nimi- ja yhteystiedot sekä toimenpiteen suorittaneen henkilön nimi.

Jos turvasuojaustehtävään osallistuisi useita turvasuojausliikkeitä, jokainen turvasuojausliike sekä liikkeen palveluksessa tehtäviä suorittava turvasuojaaja vastaisi palvelutodistuksen luovuttamisesta. Viimeksi mainittuun liittyen olisi kuitenkin huomioitava, että suurempien hankkeiden toteutuksista laaditaan yleensä erillinen toimeksiantosopimus, jolloin ei edellytettäisi erillisen palvelutodistuksen luovuttamista.

Palvelutodistuksen luovuttamisvelvollisuuden laiminlyöntiä ei säädettäisi rangaistavaksi turvasuojausrikkomuksena, mutta kyseisen velvollisuuden toistuva tahallinen laiminlyönti voisi johtaa turvasuojaajaksi hyväksymisen mahdolliseen peruuttamiseen.

37 §. *Turvasuojaajaksi hyväksyminen* Turvasuojaajaksi hyväksymisellä pyrittäisiin varmistamaan se, että henkilö olisi sopiva suorittamaan hyväksymistä edellyttäviä turvasuojaustehtäviä. Henkilön sopivuus määriteltäisiin lähinnä rehellisyyteen, luotettavuuteen ja henkilökohtaisiin ominaisuuksiin liit-

tyvien seikkojen perusteella. Hyväksymisen edellytyksenä olisi lisäksi ikään ja kyseisten tehtävien tosiasialliseen suorittamiseen tai niihin valmentautumiseen liittyviä vaatimuksia. Kuten muidenkin viranomaishyväksyntää edellyttävien tehtävien osalta myös turvasuojaajaksi hyväksyminen olisi yksi viranomaisvalvonnan muoto. Sen sijaan hyväksymismenettelyssä ei varmistettaisi henkilön ammattipätevyyttä erityisten koulutusvaatimusten avulla, koska turvasuojaustoiminnan piiriin kuuluviin tehtäviin pätevydyttään usein työpaikkakoulutuksen ohella kyseisiä tehtäviä käytännössä suorittamalla. Lisäksi nämä tehtävät ovat hyvin erilaisia, jolloin yksiselitteisen koulutusvaatimuksen asettaminen olisi käytännössä vaikeaa. Ammattipätevyyden osalta toimeksiantajien oikeusturva varmistettaisiin lähinnä yleisten kuluttajansuojasäännösten kautta.

1 mom. Turvasuojaajaksi hyväksyminen edellyttäisi kaikkien hyväksymisedellytysten täyttymistä ja se olisi aina riippuvainen viranomaisen suorittamasta harkinnasta. Laissa säädetyt edellytykset täyttävälläkään hakijalla ei siten olisi ehdotonta oikeutta tulla hyväksytyksi turvasuojaajaksi. Tältä osin menettely vastaisi vartioimisliikkeen vastaavaksi hoitajaksi ja vartijaksi hyväksymistä. Hyväksymisen epäviien hallintopäätösten tulisi kuitenkin luonnollisesti olla yleisten hallinto-oikeudellisten periaatteiden mukaisia.

Valtioneuvoston antamalla asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin, minkälaisia selvityksiä ja asiakirjoja hakijan olisi liitettävä turvasuojaajaksi hyväksymishakemukseen. Tällainen voisi olla muun muassa selvitys siitä, että hakija tulisi säännöksen edellyttämällä tavalla tosiasiasa suorittamaan turvasuojaustehtäviä.

1 kohta. Turvasuojaajaksi hyväksymisen edellytyksenä olisi laissa säädetyin vähimmäisiän saavuttaminen. Henkilöltä edellyttäisiin täysi-ikäisyyttä eli 18 vuoden ikää. Kyseisestä vaatimuksesta ei olisi mahdollista poiketa edes huoltajien suostumuksella. Toisaalta hakijan korkea ikä ei olisi ainakaan yksinään esteenä luvan hyväksymiselle.

2 kohta. Turvasuojaajaksi voitaisiin hyväksyä hakija, joka tunnettaisiin rehelliseksi ja luotettavaksi ja olisi henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan sopiva turvasuojaajaksi. Re-

hellisyyttä ja luotettavuutta olisi arvioitava hakijan aikaisemman sekä nykyisen käyttäytymisen perusteella. Aikaisemman käyttäytymisen arvioinnissa olisi käytettävä kaikkia niitä keinoja, joita viranomaisella olisi käytössään. Tärkeänä apuna olisivat viranomaisten pitämät rekisterit. Poliisin omien rekisterien lisäksi myös rikosrekisterin tiedot olisivat käytettävissä. Rikosrekisterilain 4 a §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan rikosrekisteristä luovutetaan henkilöä koskevat tiedot Suomen viranomaiselle asiassa, joka koskee viranomaisen lupaa tai hyväksyntää ja jonka edellytyksenä on henkilön luotettavuus. Rehellisyyden ja luotettavuuden arvioinnissa olisi käytännössä kiinnitettävä huomiota erityisesti sellaisiin todettuihin ja epäiltyihin rikoksiin ja väärinkäytöksiin, jotka osoittavat hakijan olevan sopimaton toimimaan turvasuojaajana. Tällöin tulisi ottaa huomioon myös mahdolliset aikaisemmat turvasuojaajaksi hyväksymisten peruuttamiset tai niihin liittyvät varoitukset.

Henkilökohtaisten ominaisuuksien osalta esimerkiksi runsaasta alkoholin käytöstä aiheutuneet useat päihtymyssäilöönnotot voisivat osoittaa hakijan olevan sopimaton toimimaan turvasuojaajana. Henkilökohtaisten ominaisuuksien arvioinnissa tulisi kiinnittää huomiota myös hakijan kykyyn ja haluun täyttää säädöksissä turvasuojaajille asetetut velvollisuudet. Tällöin hakijan elämäntapaan ja asenteisiin liittyvät seikat muodostuisivat keskeisiksi.

Henkilökohtaisia ominaisuuksia arvioidessa tulisi kiinnittää huomiota sellaisiin vammoihin ja sairauksiin, jotka saattaisivat heikentää olennaisesti hakijan kykyä toimia turvasuojaajana tai täyttää turvasuojaajalle asetettuja velvollisuuksia. Tarvittaessa lupaviranomainen voisi vaatia lupaharkinnan yhteydessä hakijaa esittämään tarpeelliseksi katsomansa selvityksen tämän päihteiden käytöstä. Menettelyllä ei loukattaisi yksityisyyden suojaa, sillä hakijan olisi itse esitettävä kyseinen selvitys, joskin sen toimittamatta jättäminen voisi johtaa hakemuksen hylkäämiseen.

3 kohta. Kuten edellä on todettu turvasuojaajaksi hyväksymisessä olisi kysymys hakijan luotettavuuden selvittämisestä. Myönteisen lupapäätöksen johdosta hakijalle

annettava turvasuojaajakortti osoittaisi hakijan olevan sopiva kyseiseen tehtävään. Käytännössä kortti osoittaisi siten lähinnä sen, että henkilöä olisi pidettävä luotettavana ja rehellisenä. Tällöin olisi mahdollista, että myös muut kuin turvasuojaustehtäviä suorittavat henkilöt hakisivat turvasuojaajaksi hyväksymistä saadakseen käyttöönsä turvasuojaajakortin osoitukseksi nuhteettomuudesta. Myös esimerkiksi kokonaan toisen alan työnantajat voisivat henkilöstön työsuhteeseen ottamisen yhteydessä vaatia hakijaa esittämään turvasuojaajakortin osoituksena nuhteettomuudesta. Tällaisissa tapauksissa olisi kysymys turvasuojaajakortin käyttämisestä asiaan kuulumattomassa yhteydessä.

Poliisin oikeus käyttää poliisin henkilörekisterien tietoja niin kutsuttuja luotettavuuslausuntoja annettaessa on säännelty poliisin henkilörekistereistä annetun lain 23 §:ssä. Luotettavuuslausuntoja on mahdollista antaa vain tiettyihin valtion virkoihin hakeneiden tai nimitettyjen henkilöiden luotettavuudesta, henkilöiden luotettavuudesta tiettyihin erityistehtäviin ja henkilöiden luotettavuudesta päästä tiettyihin erityiskohteisiin. Tällaisia erityiskohteita ovat muun muassa ydinvoimalat, lentokentät sekä rangaistuslaitokset. Olisikin mahdollista, että kyseistä säännöstä voitaisiin yrittää kiertää turvasuojaajaksi hyväksymismenettelyn kautta.

Myöntämisedellytyksiin liitettävällä vaatimuksella turvasuojaustehtävien suorittamisesta pyrittäisiinkin rajoittamaan turvasuojaajakortin käyttämistä asiaan kuulumattomissa yhteyksissä. Hakija voisi osoittaa suorittavansa turvasuojaustehtäviä esimerkiksi työnantajan todistuksella tai muulla vastaavalla asiakirjalla. Myös työsuhde hyväksymistä edellyttäviä turvasuojaustehtäviä suorittavaan turvasuojausliikkeeseen osoittaisi lähtökohteisesti hakijan suorittavan turvasuojaustehtäviä. Tilanne olisi vastaavankaltainen myös itsenäisen turvasuojausliikkeen harjoittajan tai liikkeen johtoon kuuluvan toimiessa hakijana. Kyseisten henkilöiden tulisi kuitenkin tarvittaessa esittää selvitys siitä, että liike harjoittaa hyväksymistä edellyttäviä turvasuojaustehtäviä. Turvasuojausliikkeiden harjoittajat sekä liikkeen johtoon kuuluvat osallistuvat usein suunnitteluun liittyviin tehtäviin, joissa olisi kysymys hyväksymistä

edellyttävistä turvasuojaustehtävistä. Myös satunnaisesti tai tilapäisesti hyväksymistä edellyttäviä turvasuojaustehtäviä suorittavilla henkilöillä olisi oikeus saada hyväksyminen turvasuojaajaksi, kunhan hän esittäisi riittävän selvityksen tällaisten tehtävien suorittamisesta. Valtioneuvoston antamalla asetuksella voitaisiin tarvittaessa antaa tarkempia määräyksiä selvityksistä, joiden nojalla henkilön voitaisiin katsoa suorittavan turvasuojaustehtäviä.

Turvasuojaustehtäviä suorittavaan rinnastettaisiin myös turvasuojaustehtäviin valmistavaan koulutukseen hakeutunut. Turvasuojaustehtäviin liittyvät esimerkiksi ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaiset lukkosepän ammattitutkinto ja lukkoseppämestarin erikoisammattitutkinto. Hakeutumisella tarkoitettaisiin koulutukseen pääsyn lisäksi jo siihen hakemuksen jättämistä. Turvasuojaustehtäviin valmistavan koulutuksen järjestäjät voisivat vaatia jo hakuvaiheessa hakijan esittävän selvitystä siitä, että hänelle tultaisiin myöntämään turvasuojaajakortti. Näin estettäisiin epäluotettavien pääsy koulutukseen, jossa opiskelijat saavat yksityiskohtaisia tietoja turvajärjestelmistä. Hakija voisi osoittaa turvasuojaustehtäviin valmistavaan koulutukseen hakeutumisensa esittämällä selvitystä koulutuspaikkahakemuksen jättämisestä. Edellä tarkoitetun säännösten kierron estämiseksi lupaviranomaisen olisi epäilysten herätessä pyrittävä selvittämään koulutukseen hakeutumisaikeen vakavuutta.

Säännökseen sisältyvä tarkoituksenmukaisuusharkinta mahdollistaisi sen, ettei koulutukseen hakeutuvaa tarvitsisi vielä hakeutumisvaiheessa hyväksyä virallisesti turvasuojaajaksi, vaan kyseinen hyväksyntä voitaisiin antaa henkilölle koulutuksen päättymisen tai koulutukseen sisältyvän työharjoittelun alkamisen yhteydessä. Samassa yhteydessä henkilölle myös luovutettaisiin hyväksymisen johdosta annettava turvasuojaajakortti.

2 mom. Myös erilaiset kesälomansijaiset tai vastaavat turvasuojaustehtäviä tilapäisesti suorittavat voisivat hakea turvasuojaajaksi hyväksymistä. Hyväksymisen yhteydessä olisi muun muassa tämän vuoksi käytännössä mahdotonta ennakoida, kuinka pitkään hakija

todellisuudessa suorittaa kyseisiä tehtäviä. Aiemmin on jo todettu, että turvasuojaajaksi hyväksymiseen liittyvää turvasuojaajakorttia voitaisiin pyrkiä käyttämään myös asiaan kuulumattomissa yhteyksissä.

Edellä sanotun johdosta pidetäänkin tarkoituksenmukaisena rajoittaa turvasuojaajaksi hyväksymisen voimassaoloa ajallisesti siten, että hyväksyminen olisi voimassa viisi vuotta. Turvasuojaajaksi hyväksyminen myönnettäisiin pääsääntöisesti viideksi vuodeksi, mutta voimassaoloaika voisi olla lyhyempi, jos hakijan toimittamasta selvityksestä tai muuten kävisi ilmi, että hän tulisi suorittamaan turvasuojaustehtäviä viittä vuotta lyhyemmän ajan. Voimassaolon määräaikaisuuden avulla vähennettäisiin myös viranomaisten tarvetta ryhtyä turvasuojaajiksi hyväksymisten peruuttamisiin esimerkiksi rikoksen tai rikosepäilyn johdosta sellaisten henkilöiden osalta, jotka eivät olisi tosiasiaa enää pitkään aikaan toimineet turvasuojaajina. Tämän seikan merkitys korostuisi sen johdosta, että turvasuojaajaksi hyväksymispäätöksiä arvioitaisiin tehtävän vuosittain huomattavasti enemmän kuin esimerkiksi vartijaksi hyväksymispäätöksiä. Tähän vaikuttaisi muun muassa se, että turvasuojaajaksi hyväksymisen edellytyksiin ei kuuluisi erityistä koulutusvaatimusta.

3 mom. Viranomaisena voisi liittää myös turvasuojaajaksi hyväksymiseen ehtoja ja rajoituksia. Maininta tällaisesta mahdollisuudesta sisällytettäisiin säännökseen selvyyden vuoksi siitä huolimatta, että myönteiseen lupapäätökseen on yleensä katsottu voitavan liittää erilaisia ehtoja ja rajoituksia, vaikka siitä ei kyseistä lupatyypistä koskevissa säännöksissä nimenomaisesti säädettäisikään. Ehtojen ja rajoitusten perusteista säädettäisiin nimenomaisesti. Ehdot ja rajoitukset voisivat olla ajallisia, alueellisia ja suoritettavien turvasuojaustehtävien lajeihin liittyviä. Hyväksymiseen liitetyt ehdot ja rajoitukset liittyisivät henkilön ominaisuuksiin. Toisin kuin vartioimisliikkeen osalta turvasuojaajaksi hyväksymiseen saataisiin liittää ehtoja ja rajoituksia vain erityisestä syystä. Kun turvasuojaajaksi hyväksymisessä olisi kysymys lähinnä vain henkilön luotettavuudesta, turvasuojaajien osalta olisi käytännössä vielä vartioitakin harvemmin tarvetta ehtojen tai

rajoitusten asettamiseen. Jos hakijan luotettavuuden suhteen olisi epäilyksiä, hyväksymishakemus tulisi yleensä hylätä kokonaisuudessaan.

4 mom. Turvasuojaajaksi hyväksymisen myöntäisi hakijan kotikunnan poliisilaitos. Turvasuojaajaksi hyväksymisessä olisi edellä selostetun tavoin kysymys lähinnä henkilön rehellisyyden ja luotettavuuden sekä henkilökohtaisten ominaisuuksien arvioinnista. Hakijan kotikunnan poliisilaitoksella olisi parhaat edellytykset tällaiseen arviointiin. Kotikunnan poliisilaitoksella on käytössään valtakunnallisten poliisirekistereiden tietojen lisäksi usein paikallista, pienillä paikkakunnilla myös henkilökohtaiseen tuntemukseen perustuvaa tietoa hakijan elämäntavoista. Paikallistasolla tehtävää ratkaisua puoltaisi myös se, että yksittäisen turvasuojaajaksi hyväksymisellä ei olisi samantapaista alan yleiseen ohjaukseen liittyvää merkitystä kuin esimerkiksi vartioimisliikkeen vastaavan hoitajan hyväksymisellä.

Säännöksessä todettaisiin selvyyden vuoksi, että turvasuojaajaksi hyväksymisen johdosta aikaisempi voimassa oleva hyväksyntä turvasuojaajaksi raukeaisi. Näin varmistuttaisiin siitä, ettei henkilöllä olisi voimassa samaan aikaan kahta turvasuojaajaksi hyväksymistä.

38 §. *Turvasuojaajaksi hyväksymisen ehtojen ja rajoitusten muuttaminen.* 1 mom. Kuten edellä 37 §:n 3 momentin yhteydessä todettiin, turvasuojaajaksi hyväksymiseen voitaisiin erityisestä syystä liittää ehtoja ja rajoituksia. Käytännössä tällaisten ehtojen ja rajoitusten asettamiseen olisi kuitenkin tarvetta vain hyvin harvoin. Hyväksymiseen mahdollisesti liitettävä ehtoja ja rajoituksia voitaisiin myös muuttaa turvasuojaajan koulutuksessa, henkilökohtaisissa ominaisuuksissa ja muissa senkaltaisissa seikoissa tapahtuneiden muutosten johdosta.

Varsinkin ehtojen ja rajoitusten väljentäminen käynnistyisi usein turvasuojaajaksi hyväksytyn omasta aloitteesta. Viranomaisena voisi kuitenkin käynnistää ehtojen ja rajoitusten muuttamisen menettelyn myös viran puolesta. Ehtojen ja rajoitusten muuttamisen yhteydessä tapahtuva harkinta vastaisi niiden alkuperäisen asettamisen yhteydessä tapahtuvaa harkintaa. Ehtojen ja rajoitusten muutta-

misesta tehtäisiin erillinen hallintopäätös, johon voitaisiin hakea normaaliin tapaan muutosta.

Turvasuojaajaksi hyväksymiseen liitettyjen ehtojen ja rajoitusten muuttamisessa ei olisi kysymys uudesta hyväksymisestä, vaan kyseisellä päätöksellä ainoastaan muutettaisiin jo olemassa olevaa hyväksyntää ehtojen ja rajoitusten osalta. Ehtojen ja rajoitusten mahdollinen muuttaminen vaikuttaisi turvasuojaajaksi hyväksymisen voimassaoloon ainoastaan silloin, jos tässä yhteydessä nimenomaisesti asetettaisiin hyväksymisen voimassaoloaikaan liittyviä rajoituksia. Ehtojen ja rajoitusten muuttamiseen liittyvän hakemuksen sijasta turvasuojaajaksi hyväksytyt voisi luonnollisesti hakea myös ehdoiltaan ja rajoituksiltaan muutettua uutta turvasuojaajaksi hyväksymistä.

2 mom. Turvasuojaajaksi hyväksymisen myöntävänä viranomaisena hakijan kotikunnan poliisilaitos muuttaisi myös turvasuojaajaksi hyväksymiseen liitettyjä ehtoja ja rajoituksia.

39 §. *Turvasuojaajaksi hyväksymistä koskeva hakemus.* Turvasuojaajaksi hyväksymistä hakevan henkilökohtaisten ominaisuuksien arvioimisen kannalta olisi tärkeää, että hakija esittäytyisi henkilökohtaisesti lupaviranomaiselle. Tämän vuoksi lupahakemus olisi jätettävä henkilökohtaisesti. Hakijaa voitaisiin tarvittaessa myös haastatella lupahakemuksen jättämisen yhteydessä. Hakijan henkilökohtaista esittäytymistä vaatisi myös turvasuojaajakorttiin mahdollisesti kiinnitettävän valokuvan ja henkilön vastaavuuden tarkistaminen. Turvasuojaajaksi hyväksymisen ehtojen ja rajoitusten muuttamiseen ei liittyisi aina tarvetta hakijan henkilökohtaiseen esittäytymiseen ja hänen haastatelemiseensa. Tarvittaessa tällainen tilaisuus voitaisiin kuitenkin järjestää myös hyväksymisen ehtojen ja rajoitusten muuttamista harjoittaessa.

Esimerkiksi silloin kun luvanhakijan työpaikka sijaitsisi kaukana hänen kotikunnastaan asioiminen kotikunnan poliisilaitoksessa voisi olla hänelle käytännössä vaikeaa. Tämän vuoksi lupahakemuksen voisi jättää myös muuhun kuin kotikunnan poliisilaitokseen. Lupahakemuksen vastaanottanut poliisilaitos toimittaisi hakemuksen edelleen ha-

kijan kotikunnan poliisilaitokselle, joka toimisi tällöinkin varsinaisena lupaviranomaisena ja tekisi hakemusta koskevan hallintopäätöksen. Hakijan tulisi tällaisessakin tapauksessa varautua siihen, että hänet voitaisiin kutsua hakemuksen jättämisen lisäksi erilliseen haastatteluun, joka suoritettaisiin joko hakemuksen vastaanottaneen poliisilaitoksen tai hakijan kotikunnan poliisilaitoksen toimesta.

40 §. *Turvasuojaajakortti.* Turvasuojaajaksi hyväksytylle annettaisiin hyväksymisen yhteydessä erityinen turvasuojaajakortti, jonka avulla henkilö osoittaisi hyväksymisensä. Menettely olisi tältä osin samankaltainen kuin vartijakortin osalta ja sillä parannettaisiin toimeksiantajien oikeusturvaa ja kuluttajansuojaa. Toimeksiantajat voisivat varmistua turvasuojaajan luotettavuudesta ja henkilöllisyydestä mahdollisia jälkiselvittelyjä varten.

1 mom. Turvasuojaajan kotikunnan poliisilaitos antaisi turvasuojaajaksi hyväksytylle turvasuojaajakortin. Turvasuojaajalle annettaisiin uusi turvasuojaajakortti myös silloin, kun turvasuojaajaksi hyväksymiseen liitettäisiin jälkikäteen ehtoja tai rajoituksia, tai aikaisemmin liitettyjä ehtoja tai rajoituksia muutettaisiin turvasuojaajakorttiin merkittävien tietojen osalta. Aiemmin tuli jo esille, että käytännössä turvasuojaajaksi hyväksymiseen liitettäisiin harvoin ehtoja tai rajoituksia. Kortin voimassaoloaika olisi sama kuin itse turvasuojaajaksi hyväksymisen eli pääsääntöisesti viisi vuotta.

Turvasuojaajan olisi pidettävä kortti hyväksymistä edellyttävissä turvasuojaustehtävissä mukanaan ja esitettävä se pyydettyäessä. Kortin esittämistä voisi vaatia niin toimintaa valvova viranomaisena kuin toimeksiantajakin hyväksymistä edellyttävän turvasuojaustoiminnan yhteydessä. Sen sijaan täysin sivullisella henkilöllä ei olisi oikeutta pyytää korttia nähtäväkseen. Toisin kuin vartijoiden osalta ehdotettu laki ei sisällä turvasuojaajien osalta erillisiä säännöksiä tehtävissä noudattavista periaatteista. Tästä huolimatta voidaan pitää asiallisena, että turvasuojaajakin tehtäviä aloittaessaan esittäytyy sekä ilmoittaa siitä, kenen palveluksessa on ja kuka vastaa kyseisestä toiminnasta.

2 mom. Turvasuojaajan tulisi hakea tur-

vasuojaajakortin kaksoiskappaletta, jos hänen henkilötietonsa olisivat muuttuneet, taikka jos kortti olisi kadonnut tai turmeltunut. Turvasuojaajakortin kaksoiskappaleen hakemiseen liittyvän velvollisuuden välityksellä pyrittäisiin varmistautumaan siitä, että turvasuojaajakorttiin merkittävät keskeisimmät tiedot olisivat ajan tasalla. Turvasuojaajakorttiin merkittävillä tiedoilla ja niiden oikeellisuudella olisi erityistä merkitystä sekä toimeksiantajille että valvontaviranomaisille. Turvasuojaajakorttiin merkittävillä henkilö-tiedoilla tarkoitettaisiin tässä yhteydessä turvasuojaajaksi hyväksytyt etu- ja sukunimiä sekä henkilötunnusta.

Turvasuojaajakortin kaksoiskappaletta olisi haettava viipymättä. Hakemuksen jättämiselle ei säädettäisi ehdotonta aikarajaa, koska esimerkiksi katoamistapauksissa asiakirjan katoamisajankohta olisi vaikeasti määriteltävissä. Käytännössä turvasuojaajan olisi haettava turvasuojaajakortin kaksoiskappaletta viipymättä, koska turvasuojaajakortti olisi pidettävä mukana hyväksymistä edellyttävissä turvasuojaustehtävissä ja se olisi esitettävä pyydettyä.

Turvasuojaajakortin kaksoiskappaleen antaisi turvasuojaajan kotikunnan poliisilaitos, mutta hakemus voitaisiin jättää myös muulle poliisilaitokselle.

Turvasuojaajakorttien väärinkäyttö estettäisiin merkitsemällä tiedot turvasuojaajakortin kaksoiskappaleen antamisesta 44 §:ssä tarkoitettuun turvallisuusalan valvontarekisteriin. Turvasuojaajalta edellytettäisiin myös turvasuojaajakortin kaksoiskappaleen hakemisen yhteydessä selvitystä, jos kortti ilmoitettaisiin kadonneeksi tai turmeltuneeksi.

3 mom. Turvasuojaajakortti olisi vartijakortin tavoin luovutettava heti poliisille, kun turvasuojaajaksi hyväksyminen olisi peruutettu. Vaikka korttia ei saataisikaan viranomaisten haltuun, turvasuojaajaksi hyväksymisen peruuttaminen ja siten myös turvasuojaajakortin voimassaolon lakkaaminen ilmenisi joka tapauksessa turvallisuusalan valvontarekisteristä.

Turvasuojaajakortti olisi luovutettava poliisille myös silloin, kun turvasuojaajalle luovutettaisiin uusi turvasuojaajakortti aikaisempaan korttiin merkityn hyväksymisajan kuluessa. Säännöksen välityksellä varmistuttaisiin

siitä, ettei turvasuojaajalla olisi hallussaan kahta hyväksymisajaltaan voimassa olevaa turvasuojaajakorttia. Kortin luovuttamisvelvollisuus koskisi uudelleen turvasuojaajaksi hyväksymisen ohella myös tilanteita, joissa turvasuojaajalle luovutettaisiin uusi turvasuojaajakortti turvasuojaajaksi hyväksymiseen mahdollisesti liitettyjen ehtojen ja rajoitusten muutosten johdosta.

Turvasuojaajakortin luovuttamatta jättäjä syyllistyisi myös turvasuojausrikkomukseen (57 §). Tämän rikosnimikkeen nojalla ei tosin voitaisi suorittaa kotietsintää turvasuojaajakortin löytämiseksi.

Turvasuojaajaksi hyväksymisen väliaikaisesta peruuttamisesta ja siihen liittyvästä turvasuojaajakortin pois ottamisesta säädetäisiin 50 §:ssä, jonka nojalla turvasuojaajakortin poisottamiseksi voitaisiin tehdä myös henkilötarkastus.

41 §. *Salassapitovelvollisuus.* Turvasuojaustoiminnan harjoittamiseen ja turvasuojaustehtäviin liittyisi vartioimisliiketoiminnan tapaan toimeksiannon osapuolten turvallisuusjärjestelyjä, liike- tai ammattisalaisuuksia taikka yksityisyyteen kuuluvia seikkoja koskeva salassapitovelvollisuus.

Vaikka ainoastaan tietyt turvasuojaustehtävät edellyttäisivät erityistä hyväksymistä, salassapitovelvollisuus ulottuisi kaikkiin turvasuojaustehtäviin ja siten myös kaikkiin turvasuojaajiin. Salassapitovelvollisuus katkaisi myös liikkeen johdon sekä hallinto- ja toimistohenkilökunnan. Salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluisivat sekä toimeksiantajan että toimeksisaajan turvallisuusjärjestelyt ja liike- tai ammattisalaisuudet sekä lisäksi myös ulkopuolisenkin henkilön yksityisyyteen kuuluvat seikat. Salassapitovelvollisuuden piiriin katsottaisiin sisältyvän myös velvollisuus säilyttää edellä mainittuja tietoja siten, etteivät kyseiset tiedot ole asi-aankuulumattomien saatavilla. Toimeksiantajan ja toimeksisaajan turvallisuusjärjestelyt liittyvät usein osaksi saumattomasti toisiinsa. Myös rajanveto turvallisuusjärjestelyjen ja liike- tai ammattisalaisuuksien välillä on usein vaikeaa. Perustuslain 10 §:n mukaan jokaisen yksityiselämä on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Tähän liittyen yksityisyyteen kuuluvat seikat mainittaisiin nimenomaisesti salassapitovel-

vollisuuden piiriin kuuluvina. Säännös velvoittaisi kuitenkin vain toimeksisaajan puolesta toimivia. Tällöinkin edellyttäisiin luonnollisesti, että salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluva tieto olisi saatu turvasuojaustoiminnassa. Yleiset yrityssalaisuutta koskevat säännökset ovat rikoslain 30 luvun 46 §:ssä. Säännös ei koskisi myöskään valvontaviranomaisia, joiden salassapito- ja vaitiolovelvollisuus sekä sen rikkomisen rangaistavuus määräytyisivät muiden säännösten, muun muassa rikoslain 40 luvun 5 §:n, perusteella.

Osa turvallisuusjärjestelyihin liittyvistä tiedoista voi olla tarkoitettu julkisiksi, joten salassapitovelvollisuus ei luonnollisesti ulottuisi kyseisiin tietoihin. Tietojen ilmaisemisen luvattomuus liittyisi käytännössä tietojen ilmaisemiseen ilman kyseisen osapuolen suostumusta tai ilman lakisääteistä todistamisvelvollisuutta.

Samoin kuin vartioimisliiketoiminnan kohdalla myös turvasuojaustoiminnan harjoittajalle sekä turvasuojaajalle asetettu salassapitovelvollisuus säilyisi kyseisen toiminnan, palvelussuhteen tai yksittäisen tehtävän päätyttyäkin. Salassapitovelvollisuus olisi välttämätöntä ulottaa koskemaan myös tehtävän päättymisen jälkeistä aikaa, koska turvasuojaustoiminnassa sekä turvasuojaustehtävissä saadaan usein yksityiskohtaista tietoa toimeksiantajan salassa pidettävistä turvallisuusjärjestelyistä. Viimeksi mainitun seikan välityksellä parannettaisiin näin toimeksiantajien kuluttajansuojaa.

Salassapitovelvollisuuden rangaistavuuden osalta 53 §:ssä viitattaisiin rikoslain 38 luvun 1 ja 2 §:ään.

4 luku. **Yksityisten turvallisuuspalveluiden valvonta**

42 §. *Valvonta. 1 mom.* Esityksen eräänä tavoitteena olisi yksityisiin turvallisuuspalveluihin kohdistuvan valvonnan tehostaminen ja yhtenäistäminen. Sisäasiainministeriö vastaisi nykyiseen tapaan ylimpänä viranomaisena yksityisten turvallisuuspalveluiden yleisestä ohjauksesta ja valvonnasta. Kyseiseen tehtävään liittyen sisäasiainministeriö vastaisi muun muassa yksityisten turvallisuuspalveluiden valvonnan valtakunnallisesta

ohjauksesta ja antaisi tarvittaessa tarkempia säännöksiä 61 §:n 2 momentissa säädetyistä asioista. Koska yksityisten turvallisuuspalveluiden valvonnan valtakunnallisessa ohjauksessa olisi kysymys poliisihallinnon sisäisten määräysten ja ohjeiden antamisesta, tällainen ohjaus ei tarvitsisi perustakseen erillistä delegointisäännöstä.

Yleisen ohjauksen ja valvonnan ohella sisäasiainministeriö toimisi myös lupaviranomaisena tietyissä yksityistä turva-alaa merkittävimmin säätelevissä luvissa ja hyväksymisissä. Lupaviranomaisen tehtäviin kuuluisi toimiminen myös luvan ja hyväksymisen peruuttavana viranomaisena. Näin sisäasiainministeriö toimisi myös käytännön valvontaviranomaisena. Kuten aiemmin on jo todettu, lupien ja hyväksymisten peruuttamiset olisivat keskeisiä valvontatoiminnan osa-alueita.

Nykyisin paikallinen lupaviranomainen ei ole aina saanut tietoa henkilön kotikuntansa ulkopuolella tekemistä sellaisista rikoksista, jotka osoittavat hänen olevan soveltumaton työskentelemään yksityisellä turva-alalla. Tämä on johtunut lähinnä siitä, että poliisin tutkinta- ja virka-apujärjestelmä sekä rekisterit vartioimisliikkeen vastaavaksi hoitajaksi ja vartijaksi hyväksytyistä henkilöistä eivät ole olleet valtakunnallisia. Nytemmin poliisin tutkinta- ja virka-apujärjestelmä on muutettu valtakunnalliseksi ja nyt ehdotetaan perustettavaksi valtakunnallinen turvallisuusalan valvontarekisteri. Tämän myötä tutkinta- ja virka-apujärjestelmän rikostietojen ja turvallisuusalan valvontarekisterin lupa- ja hyväksymistietojen valtakunnallinen vertailu mahdollistuisi. Pääosa edellä mainituista valtakunnallisista rekisteritarkistuksista suoritettaisiin keskitetysti sisäasiainministeriön toimesta.

2 mom. Poliisin lääninjohto ja poliisilaitokset vastaisivat yksityisten turvallisuuspalveluiden, vastaavien hoitajien, vartijoiden ja turvasuojaajien toiminnan valvonnasta toimialueillaan. Säännös vastaisi asiallisesti nykyistä vartioimisliikeasetuksen 22 §:n 1 momenttia, kuitenkin siten, että yksityisten turvallisuuspalveluiden valvonta määritettäisiin lääninhallitusten osalta nimenomaan niiden poliisitoiminnasta vastaavien yksiköiden tehtäväksi. Myös valvottavat henkilöryhmät

mainittaisiin nimenomaisesti. Valvontavelvollisuuteen liittyisi muun muassa poliisilaitosten velvollisuus tarkastaa vartioimisliikkeet. Vartioimisliikkeiden osalta valvontavelvollisuus ulottuisi myös vartioimisliikkeen mahdollisesti suorittamiin järjestyksenvalvojatoimeksiintoihin.

Turvasuojaustoimintaan liittyvän elinkeinon harjoittaminen ei olisi vartioimisliiketoiminnan tapaan luvanvaraista. Kyseisen toiminnan osalta viranomaiset valvoisivat muun muassa sitä, että elinkeinonharjoittajat käyttäisivät hyväksymistä edellyttävissä turvasuojaustehtävissä ainoastaan turvasuojaajaksi hyväksytyjä henkilöitä.

3 mom. Poliisilaitoksille asetettaisiin erityinen velvollisuus tarkastaa toimialueellaan sijaitsevat vartioimisliikkeet vähintään joka toinen vuosi. Vastaava säännös sisältyy nykyisin vartioimisliikeasetuksen 22 §:n 2 momenttiin. Tarkastusvelvollisuus koskisi myös niitä tapauksia, joissa poliisilaitoksen virka-alueella sijaitsisi ainoastaan sellainen 2 §:n 10 kohdassa tarkoitettu toimipaikka, joka ei olisi liikkeen päätoimipaikka.

Tarkastuksen yhteydessä tulisi muun muassa käydä läpi vartioimisliikkeen asiakirja-aineisto sen selvittämiseksi, että liikkeen toimeksiantosopimukset on laadittu säännösten edellyttämällä tavalla. Myös toimintaohjeiden olemassaolo ja niiden sisältö tulisi tarkistaa. Samoin henkilöstö- ja työvuorotiedostoista tulisi tarkistaa, että väliaikaisten vartijoiden käyttöön liittyviä rajoitussäännöksiä olisi noudatettu. Myös vartioimisliikkeen mahdollisesti pitämät rekisterit toimenpiteiden kohteeksi joutuneista henkilöistä olisivat tarkastuksen kohteena. Tarkastuksesta tulisi laatia erillinen pöytäkirja, joka toimitettaisiin tiedoksi sisäasiainministeriölle.

Sisäasiainministeriö voisi antaa tarvittaessa tarkempia hallinnollisia määräyksiä ja ohjeita muun muassa siitä, miten tarkastukset tulisi suorittaa ja mihin seikkoihin tarkastettavissa kohteissa tulisi kiinnittää erityistä huomiota.

43 §. *Tietojensaantioikeus.* Valvontaviranomaisen tietojensaantioikeudesta on nykyisin säädetty vartioimisliikeasetuksen 22 §:n 3 momentissa. Kyseisen säännöksen mukaan vartioimisliikkeen on annettava valvontaa suorittavalle viranomaiselle tiedot toiminnastaan sekä sallittava tutustua asiakir-

joihin. Tietojensaantioikeuteen liittyvää säännöstä täsmennettäisiin nykyisestä siten, että säännöksessä määriteltäisiin tietojensaantiin oikeutetut viranomaiset samoin kuin se, mitä tietoja kyseisillä viranomaisilla olisi oikeus saada mahdollisten salassapitosäännösten estämättä.

Poliisilain 36 §:n 1 momentissa on säädetty poliisin oikeudesta saada tietoja yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutuslainsäätöä estämättä. Eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys (HE 34/1999 vp), jossa ehdotetaan luetteloon lisättäväksi toimitusjohtaja. Kyseisen säännöksen nojalla tietoja on kuitenkin mahdollista saada vain rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi taikka poliisitutkintaa varten, joten se ei lähtökohtaisesti tulisi sovellettavaksi yksityisiin turvallisuuspalveluihin kohdistuvassa valvonnassa. Koska yksityisten turvallisuuspalveluiden tehokkaassa valvonnassa tarvittaisiin usein vastaavanlaisia tietoja, lakiin ehdotetaan sisällytettäväksi tietojensaannin mahdollistava säännös. Yrityssalaisuuteen liittyvät säännökset voisivat olla esteenä muun muassa elinkeinonharjoittajan vakavaraisuudelle asetetun edellytyksen täyttymisen valvonnassa. Yrityssalaisuudella tarkoitettaisiin tässä yhteydessä poliisilain tapaan yläkäsitteenä sekä liike- että ammatillisalaisuutta. Pankki- ja vakuutuslainsäätöä estämättä pyydettyä tietojensaantioikeutta ei tulisi rajoittaa vartioimisliikkeeltä tai turvasuojausliikkeeltä itseltään. Tämä säännös ei antaisi oikeutta tietojensaantiin pankeilta tai vakuutusyhtiöiltä.

Tietojensaanti olisi mahdollista yksityisiin turvallisuuspalveluihin kohdistuvassa valvonnassa ja tietojensaantiin olisivat oikeutettuja jo aiemmin 42 §:ssä mainitut valvontaviranomaiset. Valvontatehtäviin liittyen vartioimisliikkeet olisivat velvollisia luovuttamaan valvontaviranomaiselle tietoja liikkeen toiminnasta, henkilöstöstä, taloudellisesta asemasta ja muista vastaavista seikoista. Turvasuojausliikkeiden osalta tietojensaantioikeus ulottuisi liikkeen toimintaan sekä niiden henkilöstöön liittyviin tietoihin. Henkilöstöä koskevia tietoja tarvittaisiin erityisesti vastaaviin hoitajiin, vartijoihin ja turvasuojaajiin kohdistuvassa valvonnassa.

Viranomaisvalvonnan tarkoituksena olisi varmistautua siitä, että vartioimisliike- ja turvasuojaustoimintaa harjoitetaan kyseistä elinkeinotoimintaa sääntelevien säännösten mukaisesti. Valvonnan välityksellä pyrittäisiin varmistautumaan myös siitä, että lupien ja hyväksymisten haltijat täyttäisivät muun muassa rehellisyyden ja vakavaraisuuden osalta heille asetetut vaatimukset. Viranomaisten tietojensaantioikeus liittyisi nimenomaisesti valvontatehtävään. Valvontatehtävään liittyvä tietojensaantioikeus voisi koskea hyvin erilaisia asiakirjoja tai tiedostoja, joiden yksityiskohtainen määrittely ei ole käytännön tarpeet huomioiden mahdollista. Tarvittaessa viranomaislain voisi saada tietoja muun muassa toimeksiantosopimuksen sisällöstä.

Viimeksi mainittuun liittyen viranomaisilla ei olisi lähtökohtaisesti oikeutta saada haltuunsa sellaisia vartioimis- ja turvasuojausliikkeiden hallussa olevia asiakirjoja, selvityksiä ja suunnitelmia, jotka liittyisivät toimeksiantajien turvallisuusjärjestelyihin tai muihin vastaavankaltaisiin toimeksiantajan luottamuksellisiksi määrittelemiін tietoihin.

Poliisilla yksityisiä turvallisuuspalveluita valvovana viranomaisena on poliisilain 35 §:n 1 momentin nojalla oikeus saada viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitamaan asetetulta yhteisöltä tämän virkatehtävän suorittamiseksi tarpeelliset tiedot ja asiakirjat maksutta ja salassapitovelvollisuuden estämättä, jollei sellaisen tiedon tai asiakirjan antamista poliisille tai tietojen käyttöä todisteena ole laissa kielletty tai rajoitettu. Saman pykälän 2 momentin nojalla poliisilla on luvan voimaansaolon harkitsemiseksi oikeus saada perustelusta pyynnöstä tiettyjä luvanhaltijaan liittyviä tietoja salassapitosäännösten estämättä, jos on syytä epäillä, että luvanhaltija ei enää täytä luvan saannin edellytyksiä. Tällaisia ovat luvanhaltijan terveydentilaan, päihteiden käyttöön tai väkivaltaiseen käyttäytymiseen liittyvät tiedot. Poliisilain 36 §:n 3 momentin nojalla poliisilla on oikeus saada viimeksi mainittuja tietoja myös yksityiseltä yhteisöltä ja henkilöltä. Tällaisia tahoja ovat muun muassa yksityiset lääkäriasemat ja lääkärit.

Koska poliisilakiin sisältyvät viranomaisiin ja julkista tehtävää hoitamaan asetettuihin yhteisöihin liittyvät tietojensaantioikeutta koskevat säännökset olisivat myös yksityis-

ten turvallisuuspalveluiden valvonnan kannalta riittävät, ei tästä tietojensaantioikeudesta olisi tarpeen säätää erikseen tässä yhteydessä.

44 §. *Turvallisuusalan valvontarekisteri.* Nykyisellään vartioimisliikeasetuksen 23 § edellyttää lääninhallituksen pitävän tiedostoa vartioimisliikkeistä ja vartioimisliikkeiden vastaavista hoitajista sekä poliisin pitävän tiedostoa vartijoista. Käytännössä lääninhallitukset ovat pitäneet tiedostoja joko automaattisen tietojenkäsittelyn avulla tai manuaalisesti. Poliisin tiedostot ovat käytännössä olleet poliisilaitoskohtaisia, yleensä manuaalisia kortistoja. Poliisin henkilörekisteristä annetun lain 1 b § mahdollistaisi tosin myös poliisin valtakunnalliseen käyttöön tarkoitettua pysyvän automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävän vartijarekisterin pitämisen hallintoasiain tietojärjestelmän osarekisterinä. Valtakunnallisen automaattisten tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävän vartijarekisterin perustamiseen tähtäävä työ onkin käynnistetty sisäasiainministeriön poliisiosastolla.

Yksityisten turvallisuuspalveluiden valvonnan tehostamiseksi ehdotetaan perustettavaksi poliisin pitämä valtakunnallinen turvallisuusalan valvontarekisteri. Rekisteriin syötettäisiin muun muassa tiedot vartioimisliikkeistä ja niiden 4 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin vastuuhenkilöistä ja vastaavista hoitajista sekä vartijoista, turvasuojaajista ja järjestyksenalvoista annetun lain 1 §:ssä tarkoitettuihin järjestyksenalvoista. Rekisteriin olisi teknisesti tarkoituksenmukaista sijoittaa myös tiedot järjestyksenalvoista, koska järjestyksenalvojen ja vartijoiden tehtävät si-
vuavat toisiaan ja kyseisissä tehtävissä toimii osin samoja henkilöitä. Kyseinen rekisteri sisältäisi myös tiedot edellä mainittuihin lupiin liittyvistä peruuttamisista ja varoituksista. Yksityisiin turvallisuuspalveluihin liittyviä lupia ja hyväksymisiä myöntävät sekä valvonta- ja ohjaustehtäviä suorittavat viranomaiset voisivat suoran käyttöoikeuden avulla käyttää rekisteriä tehtävissään. Kyseiset viranomaiset vastaisivat myös merkintöjen tekemisestä rekisteriin. Rekisterin perustaminen parantaisi merkittävästi mahdollisuuksia valvoa yksityisiä turvallisuuspalveluita.

Turvallisuusalan valvontarekisteri olisi po-

liisin hallintoasiain tietojärjestelmän osarekisteri. Turvallisuusalan valvontarekisteriin liittyvästä henkilötietojen käsittelystä säädetäisiin poliisin henkilörekistereistä annetussa laissa ja poliisin henkilörekistereistä annetussa asetuksessa (1116/1995).

Esitykseen sisältyy ehdotus turvallisuusalan valvontarekisterin perustamisesta aiheutuvien muutosten tekemisestä poliisin henkilörekistereistä annetun lain 1 b ja 24 d §:ään. Maininta vartijarekisteristä korvattaisiin maininnalla turvallisuusalan valvontarekisteristä sekä hallintoasiain tietojärjestelmän osarekisterien määrittelyn että henkilötietojen poistamisen sääntelyn yhteydessä.

45 §. *Vuosi-ilmoitus.* Vartioimisliikkeen olisi nykyiseen tapaan laadittava toiminnastaan erillinen vuosi-ilmoitus. Ilmoitus tulisi toimittaa lupaviranomaisena toimivalle sisäasiainministeriölle. Vuosi-ilmoitusta käytettäisiin hyväksi vartioimisliiketoiminnan viranomaisvalvonnessa. Valvontaviranomaiset voisivat vuosi-ilmoituksen mahdollisten puutteiden tai epäselvyyksien johdosta suorittaa vartioimisliikkeessä myös erillisen tarkastuksen. Vuosi-ilmoituksen avulla varmistettaisiin myös se, että turvallisuusalan valvontarekisterin tiedot pysyisivät ajan tasalla. Ilmoituksen kautta saataisiin tietoja myös muun muassa vaarallisista voimankäyttövälineistä ja tilanteista, joissa vartija on joutunut käyttämään kyseisiä välineitä. Vuosi-ilmoituksen laatimisvelvollisuus vastaisi nykyisen vartioimisliikeasetuksen sääntelyä. Kyseisen säännöksen mukaan vuosi-ilmoituksessa on ilmoitettava toimeksiantojen lukumäärä, liikkeen toimipaikkojen ja henkilöstön lukumäärä sekä tiedot vartijoista ja heille annetusta koulutuksesta. Sisällöllisesti merkittävimmät lisäykset liittyisivät vaarallisista voimankäyttövälineistä edellytettäviin tietoihin. Lupaviranomaiselle asetettaisiin lisäksi velvollisuus toimittaa vuosi-ilmoitukseen sisältyvät tiedot tiedoksi niille poliisilaitoksille, joiden toimialueilla sijaitsee vartioimisliikkeen toimipaikkoja.

Valtioneuvosto valtuutettaisiin antamaan asetuksella tarkempia määräyksiä vuosi-ilmoituksen sisällöstä. Nykyisin vuosi-ilmoituksen sisällöstä ei ole annettu asetuksen säännöstä tarkempia määräyksiä.

1 mom. Vuosi-ilmoitus laadittaisiin kalen-

terivuositain ja se tulisi toimittaa lupaviranomaiselle kalenterivuotta seuraavan tammiukuun loppuun mennessä.

1 kohta. Vuosi-ilmoitukseen tulisi edelleen sisällyttää kyseisen vuoden aikana suoritettujen toimeksiantojen kokonaismäärä. Ilmoitusvelvollisuus koskisi siten myös vanhoja toimeksiantoja, jos ne olisivat olleet voimassa kyseisenä vuonna. Vuosi-ilmoituksen yhteydessä toimeksiantoja ei edellyttäisi eriteltäviksi toimeksiantajan tai toimeksiannon laadun perusteella. Tarvittaessa tällaisia vaatimuksia voitaisiin kuitenkin asettaa valtioneuvoston asetuksella. Vuosi-ilmoitukseen tulisi sisällyttää myös tiedot vartioimisliikkeen mahdollisesti suorittamista järjestyksenvalvojatoimeksiannoista.

2 kohta. Vartioimisliikkeen tulisi sisällyttää vuosi-ilmoitukseensa tiedot toimipaikkojen ja henkilöstön lukumäärästä. Henkilöstön osalta tulisi ilmoittaa ainoastaan henkilöstön kokonaismäärä. Toimipaikan käsite määriteltäisiin 2 §:n 10 kohdassa.

3 kohta. Ilmoituksen tulisi sisältää tiedot kyseisen kalenterivuoden aikana vartioimisliikkeen vastaavina hoitajina tai vartijoina toimineista. Kyseinen ilmoitusvelvollisuus edellyttäisi siten myös vartioimistehtävissä toimineiden henkilöiden henkilötietojen toimittamista lupaviranomaiselle. Tältä osin ilmoituksen laadinnassa voitaisiin käyttää hyväksi 18 §:n 1 momentissa pidettäväksi edellytettyä henkilöstötiedostoa.

4 kohta. Vartioimisliikkeen tulisi toimittaa vuosi-ilmoituksen välityksellä tiedot vartioimisliikkeen ja vartijoiden ampuma-aseen tai kaasusumuttimen hallussapitoluvista. Ampuma-asetta ja koiraa voitaisiin pitää sellaisina erityisen vaarallisina voimankäyttövälineinä, joilla varustautumista valvontaviranomaisten olisi erikseen seurattava. Tämän vuoksi vartioimisliikkeen tulisi ilmoittaa tiedot toimeksiannoista, joissa vartija on pitänyt mukanaan ampuma-asetta tai koiraa. Kaasusumuttimen kantaminen vartioimistehtävissä on sen sijaan niin yleistä, että siitä ei edellyttäisi ilmoitettavan erikseen vuosi-ilmoituksessa. Myös toimeksiantoja, joissa vartija on 32 §:n 2 momentin nojalla käyttänyt muuta kuin vartijan asua, olisi oikeusturvaan liittyvistä syistä tarpeen seurata erityisesti. Tämän vuoksi myös niistä tulisi ilmoittaa lupavi-

ranomaiselle vuosi-ilmoituksen välityksellä.

Valtioneuvoston antamassa asetuksessa säädettäisiin, riittäisivätkö ampuma-aseen ja koiran mukana pitämisen sekä muun kuin vartijan asun käyttämisen osalta pelkät toimeksiantojen lukumäärätiedot vai tulisiko kyseiset toimeksiannot eritellä. Kyseisissä seikoissa mahdollisesti havaittu ei-toivottava kehitys voisi vaikuttaa vaaditun ilmoitustarkkuuden valintaan. Vartioimisliikkeen olisi sisällytettävä vuosi-ilmoitukseen myös tieto kaikista niistä poikkeuksellisista tapauksista, joissa vartija on käyttänyt ampuma-asetta, kaasusumutinta tai koiraa voimankäyttövälteenä.

2 mom. Sisäasiainministeriö velvoitettaisiin toimittamaan tieto vuosi-ilmoituksesta niille poliisilaitoksille, joiden toimialueilla sijaitsee vartioimisliikkeen toimipaikkoja. Toimipaikalla tarkoitettaisiin tässäkin sekä vartioimisliikkeen päätoimipaikkaa että sen mahdollisia muita toimipaikkoja.

46 §. *Vartioimisliikkeluvan peruuttaminen.* Vartioimisliikkeluvan peruuttamisperusteita olisi nykyiseen tapaan kahdenlaisia. Pykälän 1 momentissa lueteltaisiin ehdottomat peruuttamisperusteet, joiden vallitessa lupa olisi aina peruutettava kokonaan. Pykälän 2 momentissa lueteltaisiin harkinnanvaraiset peruuttamisperusteet, joiden vallitessa luvan peruuttaminen jäisi riippumaan viranomaisen harkinnasta. Harkinnanvaraisten peruuttamisperusteiden vallitessa vartioimisliikkelupa voitaisiin peruuttaa kokonaan tai määräajaksi. Kyseisissä tapauksissa luvanhaltijalle voitaisiin 3 momentin nojalla antaa peruuttamisen sijasta myös varoitus. Nykyisin vartioimisliikkelupaa ei ole voitu peruuttaa määräajaksi. Vartioimisliikeasetuksen 25 §:ään nykyisin sisältyviä peruuttamissäännöksiä ehdotetaan nyt täsmennettäväksi ja muutettavaksi siten, ettei mikä tahansa laiminlyönti tai virheellinen menettely voisi johtaa vartioimisliikkeluvan peruuttamiseen.

Vartioimisliikkeluvan peruuttamisen johdosta elinkeinonharjoittaja menettää oikeuden harjoittaa vartioimisliiketoimintaa. Viimeksi mainittuun liittyen lupaviranomainen voisi peruuttaa vartioimisliikkeluvan myös osittain peruuttamalla esimerkiksi luvanhaltijan oikeuden harjoittaa toimintaa tietyllä alueella. Myös luvanhaltijan oikeutta harjoittaa tiettyjä

vartioimistoiminnan lajeja, esimerkiksi arvokuljetustoimintaa, voitaisiin rajoittaa. Tällainen vartioimisliikkeluvan osittainen peruuttaminen olisi luvanhaltijalle lievempi vaihtoehto verrattuna koko elinkeinoluvan peruuttamiseen. Pykälään ei ehdoteta kuitenkaan sisällytettäväksi erillistä mainintaa mahdollisuudesta peruuttaa vartioimisliikkelupa osittain, koska lupaviranomaisella olisi mahdollisuus kyseisen toimenpiteen suorittamiseen jo yleisten hallinto-oikeudellisten periaatteiden nojalla. Käytännössä vartioimisliikkeluvan osittainen peruuttaminen olisi poikkeuksellinen toimenpide, joka tulisi ilmetä lupaviranomaisen päätöksestä. Muussa tapauksessa elinkeinonharjoittajan tulkittaisiin menettävän peruuttamispäätöksen johdosta koko vartioimisliiketoiminnan harjoittamiseen liittyvän oikeuden.

Vartioimisliikkeluvan osittaisessa peruuttamisessa ei olisi kysymys 3 ja 5 §:ssä tarkoitettujen ehtojen tai rajoitusten liittämistä tai muuttamisesta, koska ehtojen ja rajoitusten asettamisen ja muuttamisen mahdollistavat seikat eivät ole yhteneviä tässä pykälässä määriteltyjen vartioimisliikkeluvan peruuttamisperusteiden kanssa.

Peruuttavana viranomaisena toimisi lääninhallituksen sijasta sisäasiainministeriö, joka myös myöntäisi kyseiset luvat. Aiemmin on jo todettu, että meillä on perinteisesti pidetty yleisenä periaatteena, että luvan myöntäneen viranomaisen tulee toimia myös sen peruuttajana.

1 mom. 1 kohta. Lupa olisi ensinnäkin peruutettava, jos luvanhaltija sitä pyytäisi. Tällainen tilanne lienee käytännössä harvinaisen, mutta saattaisi tulla kysymykseen erityisesti liikkeen luovuttamisen tai toiminnan lopettamisen yhteydessä, jolloin liikkeen entinen omistaja pyytäisi tarpeettomaksi käyneen luvan peruuttamista.

Luvanhaltijalla tarkoitettaisiin tässä samoin kuin muissakin peruuttamiseen liittyvissä säännöksissä sekä vartioimisliikkeluvan haltijana toimivaa luonnollista henkilöä että oikeushenkilöä. Sen sijaan vartioimisliiketoiminnan harjoittajalla tarkoitettaisiin vain luvanhaltijana toimivaa luonnollista henkilöä.

2 kohta. Lupa tulisi peruuttaa myös silloin, kun vartioimisliiketoiminta olisi lopetettu. Kyseinen peruuttamisperuste olisi tarpeen

sen johdosta, että elinkeinonharjoittaja ei aina itse pyytäisi luvan peruuttamista, vaikka liikkeen toiminta olisikin tosiasiallisesti lopetettu. Vartioimisliikkeen olisi tosin 7 §:n 1 momentin 3 kohdan nojalla ilmoitettava lupaviranomaiselle liikkeen lopettamisesta. Tilanteita, joissa liikkeen harjoittaminen olisi katsottava lopetetuksi, on käsitelty tarkemmin kyseisen säännöksen yhteydessä.

3 kohta. Selvytyden vuoksi mainittaisiin myös velvollisuudesta peruuttaa vartioimisliikelupa silloin, kun luvanhaltija ei täyttäisi elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 1 §:n 1 tai 2 momentissa säädettyjä edellytyksiä. Oikeushenkilöiden osalta olisi mahdollista, että niiden toiminta olisi lopetettu, jolloin myös vartioimisliikelupa tulisi selvytyden vuoksi peruuttaa.

2 mom. Kuten edellä tuli esille pykälän 2 momentissa lueteltaisiin vartioimisliikeluvan harkinnanvaraiset peruuttamisperusteet, joiden vallitessa luvan peruuttaminen kokonaan tai määräajaksi jäisi riippumaan viranomaisen harkinnasta. Lupaviranomainen päättäisi tapauskohtaisesti peruuttaako se luvan kokonaan tai määräajaksi. Lievimmissä tapauksissa lupa tulisi peruuttaa määräajaksi. Myös luvanhaltijan aikaisempi käytös sekä luvanhaltijaan mahdollisesti aikaisemmin kohdistuneet peruuttamistoimenpiteet tai varoitukset voisivat vaikuttaa siihen, peruutetaanko vartioimisliikelupa kokonaan vai määräajaksi.

1 kohta. Vartioimisliikelupa voitaisiin peruuttaa, jos vartioimisliiketoiminta olisi keskeytetty kolmea kuukautta pitemmäksi ajaksi. Tällaista toiminnan keskeyttämistä voitaisiin joissakin tapauksissa pitää riittävänä osoituksena toiminnan lopullisesta lopettamisesta, jolloin kyseinen elinkeinolupa voitaisiin peruuttaa. Vartioimisliikkeen olisi 7 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaisesti ilmoitettava lupaviranomaiselle liikkeen toiminnan keskeyttämisestä kuukautta pitemmäksi ajaksi. Tilanteita, joissa liikkeen harjoittaminen olisi katsottava keskeytyneeksi, on käsitelty tarkemmin kyseisen säännöksen yhteydessä.

2 kohta. Vartioimisliikelupa voitaisiin peruuttaa myös silloin, jos luvanhaltija ei enää olojen olennaisten muutosten vuoksi täyttäisi 4 §:n 1 momentin 2, 3 tai 4 kohdissa taikka 4 §:n 2 momentissa säädettyjä vartioimislii-

keluvan myöntämisedellytyksiä, eikä olisi mahdollisesti asetetussa määräajassa korjannut niissä olevaa puutetta. Kyseiset edellytykset liittyisivät luvanhaltijana toimivan luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön puolesta toimivan luotettavuuteen ja rehellisyyteen, henkilökohtaisiin ominaisuuksiin, konkurssissa olemiseen, toimintakelpoisuuden rajoittamiseen, sekä vakavaraisuuteen. Jos luvanhaltijan ei katsottaisi enää täyttävän kyseisiä edellytyksiä olojen olennaisten muutosten vuoksi, lupa voitaisiin peruuttaa.

Rehellisyyteen, luotettavuuteen sekä henkilökohtaisiin ominaisuuksiin liittyvät seikat tulisivat arvioitaviksi lähinnä vartioimisliiketoiminnan harjoittajan tai vartioimisliikkeen 4 §:n 2 momentissa tarkoitettun vastuuhenkilön terveydentilassa, elämäntavassa, asenteissa tai käyttäytymisessä tapahtuneiden muutosten vuoksi. Jotta lupa voitaisiin peruuttaa, tällaisten muutosten tulisi olla olennaisia ja niiden tulisi osoittaa, ettei henkilö enää rehellisyytensä, luotettavuutensa tai henkilökohtaisten ominaisuuksiensa puolesta olisi sopiva toimimaan vartioimisliikkeen harjoittajana tai vastuuhenkilönä. Kuten aiemmin on jo useaan otteeseen tullut esille, tältä osin olisi kysymys aina tapauskohtaisesta harkinnasta, jota ei voitaisi säädöstasolla täysin ennakoida. Ainakin alkoholin, huumausainien tai muiden päihteiden jatkuvaa väärinkäyttöä ja väkivaltaista tai vaarallista käyttäytymistä voitaisiin pitää sellaisena henkilökohtaisiin ominaisuuksiin liittyvänä seikkana, jonka johdosta hyväksyminen tulisi peruuttaa. Esimerkiksi huumausainien käyttö ei aina johda 3 kohdassa tarkoitettuun rikostuomioon, mutta jo vartioimisliiketoiminnan yleisen uskottavuuden kannalta olisi välttämätöntä, että vartioimisliikelupa voitaisiin tällöin tarvittaessa peruuttaa. Myös henkilön syyllistyminen useisiin pienehköihin rikoksiin tai muuhun vastaavankaltaiseen käytökseen voisi aiheuttaa sen, ettei häntä voitaisi pitää enää sopivana toimimaan vartioimisliikeluvan haltijana. Siten moitittavuudeltaan vähäisempikin teko voisi johtaa vartioimisliikeluvan peruuttamiseen, jos henkilö olisi jo aikaisemmin syyllistynyt vastaavankaltaisiin tekoihin. Viimeksi mainitut tapaukset olisivat kuitenkin käytännössä harvinaisia. Mahdollisuutta peruuttaa vartioimislii-

lupa yksittäiseen rikokseen syyllistymisen johdosta käsitellään tarkemmin 3 kohdan yhteydessä.

Tietyt vartioimisliikeluvan myöntämisedellytyksiin liittyvät puutteellisuudet olisivat sellaisia, että ne olisi mahdollista korjata luvanhaltijalle asetettavan määräajan kuluessa. Tällaisia seikkoja voisivat olla muun muassa luvanhaltijan varallisuusaseman heikkeneminen ja se, että liikkeen vastuuhenkilö ei enää täyttäisi luvan myöntämisedellytyksiä. Viimeksi mainitussa tapauksessa puute voisi korjaantua henkilöä vaihtamalla. Elinkeinonharjoittajana toimivan luonnollisen henkilön itsensä toimintakelpoisuuden rajoittamiseen tai konkurssissa olemiseen liittyvien peruuttamisperusteiden yhteydessä ei sen sijaan useinkaan olisi peruuttamisperusteiden luonteiden johdosta tarvetta asettaa erillistä määräaika puutteellisuuden korjaamiseksi.

Vartioimisliikelupa tulisi pääsääntöisesti peruuttaa niissä käytännössä harvinaisissa tapauksissa, joissa vartioimisliikeluvan haltijana toimiva luonnollinen henkilö olisi julistettu holhoustoimesta annetun lain 18 §:n 3 kohdan nojalla vajaavaltaiseksi. Jos henkilön toimintakelpoisuutta olisi rajoitettu holhoustoimesta annetun lain nojalla muilla tavoin kuin julistamalla hänet vajaavaltaiseksi, lupaviranomaisen tulisi kiinnittää huomiota siihen, miten henkilön toimintakelpoisuutta on rajoitettu.

Varallisuusasemassa tapahtuneiden muutosten kohdalla olisi aina muistettava, että vartioimisliiketoimintaa voitaisiin 3 §:n 4 momentin erityissäännöksen nojalla jatkaa yhden vuoden ajan konkurssin alkamisesta tai kuolinpäivästä. Kyseisen ajan kuluessa pesä saataisiin yleensä riittävästi selvitettyä. Kuolemantapaukseen sinänsä ei tosin yleensä liity varallisuusaseman heikkenemistä.

3 kohta. Luvan peruuttaminen olisi harkinnanvaraista myös silloin, kun vartioimisliikkeen harjoittaja tai liikkeen 4 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettu vastuuhenkilö olisi lainvoimaisella tuomiolla tuomittu sellaisesta rikoksesta, joka osoittaisi hänen olevan sopimaton tehtäväänsä, taikka hän olisi tahallaan menettelyt vartioimisliiketoiminnassa olennaisesti virheellisesti.

Lainvoimaiseen rikostuomioon tai olen-

naiseen virheelliseen menettelyyn liittyvän säännöksen välityksellä korostettaisiin sitä, että yksikin rikollinen teko tai olennaisesti virheellinen menettely voisi olla peruste vartioimisliikeluvan peruuttamiselle. Tällöin tulisi luonnollisesti kiinnittää huomiota rikollisen teon tai virheellisen menettelyn moitittavuuteen, koska säännöksessä tarkoitettua sopimattomuutta saattaisivat osoittaa hyvinkin erityyppiset rikolliset teot tai virheelliset menettelyt.

Etenkin vartioimisliiketoimintaan liittyvien tahallisten virheiden kohdalla voisi olla kysymys hyvinkin erilaisista teoista. Vartioimisliikelupa voitaisiin peruuttaa tällöin vain, jos vartioimisliiketoiminnassa olisi menetely olennaisesti virheellisesti. Olennaisesti virheellisenä voitaisiin pitää muun muassa menettelyä, jossa vartioimisliiketoiminta on aloitettu, tai sitä on jatkettu ilman liikkeelle hyväksytyä vastaavaa hoitajaa. Edellä kuvattuna olennaisesti virheellisenä menettelynä voitaisiin pitää myös toimeksiantosopimuksessa määriteltyjen toimeksiantojen laiminlyöntiä tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen liittyvien tehtävien suorittamista ilman hyväksyttävää syytä. Tilanne olisi vastaavankaltainen myös niiden vartioimisliiketoimintaan liittyvien tekojen osalta, jotka on erikseen säädetty kriminalisoiduksi vartioimisliikerikkomuksena.

Edellä kuvattujen tekojen moitittavuutta arvioitaessa tulisi kiinnittää huomiota muun muassa virheellisen menettelyn merkityksellisyteen elinkeinotoiminnan harjoittamisen, toimeksiantajien oikeusturvan sekä viranomaisvalvonnan toteuttamisen kannalta katsottuna. Lisäksi tulisi kiinnittää huomiota virheellisen menettelyn ajalliseen keston, sekä siihen, miten virheelliseen menettelyyn on syyllistytty. Erityisen moitittavana pidettäisiin menettelyä, jossa virheellistä toimintaa olisi jatkettu viranomaisten puutteellisuksien korjaamiseen liittyvistä kehotuksista huolimatta.

4 kohta. Aiemmin 4 §:n yhteydessä on tullut esille, että vartioimisliikelupa voitaisiin poikkeustapauksissa liittää ehtoja ja rajoituksia. Kyseisten lupaehtojen tai rajoitusten rikkominen olisi harkinnanvarainen luvan peruuttamisperuste. Lupaehtojen tai rajoitusten rikkomisessa voisi olla edellä kuva-

tun tavoin kysymys hyvinkin erilaisista teoista, joiden johdosta vartioimisliikelupa voitaisiin peruuttaa vain, jos luvanhaltija olisi olennaisesti rikkonut lupaan liittyviä keskeisiä ehtoja. Tällaisia keskeisiä ehtoja olisivat muun muassa vartioimisliiketoiminnan harjoittamisoikeuteen mahdollisesti liittyvät alueelliset rajoitukset, jotka saattaisivat koskea myös oikeutta harjoittaa tiettyjä vartioimisliiketoiminnan lajeja. Myös toimipaikkojen ja vastaavien hoitajien määrään sekä vastaavien hoitajien toimipaikkoihin liittyviä ehtoja olisi pidettävä vartioimisliiketoiminnan harjoittamisen kannalta keskeisinä.

Teon moitittavuutta arvioitaessa tulisi kiinnittää huomiota muun muassa rikottujen ehtojen tai rajoitusten merkityksellisyyteen, lupaehtojen tai rajoitusten vastaisen toiminnan ajalliseen keston sekä siihen, miten kyseistä ehtoa tai rajoitusta on rikottu. Erityisen moitittavana pidettäisiin menettelyä, jossa lupaehtojen tai rajoitusten vastaista toimintaa olisi jatkettu viranomaisen puutteellisuksien korjaamiseen liittyvistä kehoituksista huolimatta.

3 mom. Tiettyjen edellytysten täyttyessä luvanhaltijalle voitaisiin antaa edellä 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa luvan peruuttamisen sijasta varoitus. Varoitus voitaisiin antaa muun muassa niissä tapauksissa, joissa lupaehtojen ja rajoitusten rikkominen tai rikos taikka virheellinen menettely olisi vähäinen. Lisäksi edellytettäisiin, että luvan peruuttamista olisi pidettävä oloihin nähden kohtuuttomana. Kun kyse olisi luvanhaltijan elinkeinon harjoittamismahdollisuuden säilymisestä, varoituksella saataisiin useissa tapauksissa moitittavasti menetellyt luvanhaltija ojentumaan. Hyvin vähäisissä tapauksissa voisi myös luvanhaltijalle annettava säännöksiin perustumaton epävirallinen huomautus olla käytännössä tehokas ojennuskeino.

Edellä 2 momentin 2 kohdassa esitettyjen peruuttamisperusteiden osalta varoituksen antaminen olisi mahdollista lähinnä silloin, kun luvanhaltija olisi korjannut luvan myöntämisedellytyksiin liittyvän puutteellisuuden viranomaisen asettamassa määräajassa. Vaikka kyseinen luvan myöntämisedellytyksiin liittyvä puute ei johtaisi luvan peruuttamiseen, voisi elinkeinonharjoittajan menettely olla kuitenkin tältä osin niin moitittavaa, että

sen johdosta luvanhaltijalle tulisi antaa varoitus. Harkittaessa varoituksen antamista tällaisessa tapauksessa tulisi kiinnittää huomiota muun muassa siihen, kuinka pitkään kyseinen puute olisi vallinnut ja kenen toimesta se olisi tullut lupaviranomaisen tietoon. Jos luvanhaltija olisi itse ilmoittanut puutteesta, tätä olisi yleensä pidettävä lieventävänä seikkana.

Luvanhaltijalle voitaisiin antaa varoitus myös silloin, kun luvanhaltija tai luvanhaltijana toimivan oikeushenkilön vastuuhenkilö olisi lainvoimaisella tuomiolla tuomittu sellaisesta rikoksesta, joka osoittaisi hänen olevan sopimaton tehtävänsä. Jos luvan peruuttamista voitaisiin pitää tällaisten muutoksen johdosta oloihin nähden kohtuuttomana, luvanhaltijalle voitaisiin antaa varoitus.

Varoituksen tehokkuus seuraamuksena paransi valtakunnallisen turvallisuusalan valvontarekisterin käyttöönoton myötä. Tieto luvanhaltijalle annetusta varoituksesta tulisi tällöin kaikkien lupa- ja valvontaviranomaisten saataville.

Esitykseen sisältyvien säännösten yksityiskohtaisuudesta huolimatta luvan peruuttamisen edellytysten täytyminen olisi aina harkittava erikseen kussakin tapauksessa esiintulleiden seikkojen ja olojen kokonaisarviointiin perusteella. Esimerkiksi rikostuomion tai vartioimisliiketoiminnan yhteydessä tapahtuneen olennaisesti virheellisen menettelyn osalta ratkaisevana olisi pidettävä sen seikan arvioimista, osoittaako teko henkilön olevan sopimaton harjoittamaan vartioimisliiketoimintaa tai toimimaan vartioimisliikkeen vastuuhenkilönä. Myöskin sen päättäminen, kuinka pitkän ajan kuluttua luvan kokonaan peruuttamiseen johtaneesta tapahtumasta lupa voitaisiin antaa uudestaan, tulisi perustua tilanteen ja olojen kokonaisarviointiin. Joidenkin luvan peruuttamisperusteiden, kuten henkilön julistamisen konkurssiin tai hänen toimintakelpoisuutensa rajoittamisen voitaisiin katsoa estävän uuden luvan saamisen pitempään kuin esimerkiksi yksittäisen suhteellisen vähäisenä pidettävän väärinkäytöksen.

47 §. *Vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisen peruuttaminen.* Samoin kuin vartioimisliikeluvan osalta myös vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisen peruuttamisperusteita olisi kah-

denlaisia. Pykälän 1 momentissa lueteltaisiin ehdottomat peruuttamisperusteet, joiden vallitessa hyväksyminen olisi aina peruutettava. Pykälän 2 momentissa lueteltaisiin harkinnanvaraiset peruuttamisperusteet, joiden vallitessa hyväksymisen peruuttaminen jäisi riippumaan viranomaisen harkinnasta. Harkinnanvaraisten peruuttamisperusteiden vallitessa vastaavaksi hoitajaksi hyväksyminen voitaisiin peruuttaa kokonaan tai määräajaksi. Kyseisten toimenpiteiden lisäksi vastaavaksi hoitajaksi hyväksytylle henkilölle voitaisiin 3 momentin nojalla antaa hyväksymisen peruuttamisen sijasta myös varoitus. Nykyisin vastaavaksi hoitajaksi hyväksymistä ei ole voitu peruuttaa määräajaksi. Peruuttavana viranomaisena toimisi lääninhallituksen sijasta sisäasiainministeriö.

Samoin kun edellä tuli vartioimisliikেলuvan peruuttamisen yhteydessä esille, myös vastaavaksi hoitajaksi hyväksyminen voitaisiin peruuttaa myös osittain. Hyväksymisen peruuttaminen voisi esimerkiksi koskea tiettyä aluetta, toimipaikkaa tai vartioimistoiminnan lajia. Vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisen osittaisen peruuttamisen osalta viitattaisiin mitä edellä on vartioimisliikেলuvan peruuttamisen yhteydessä esitetty.

1 mom. Vastaavaksi hoitajaksi hyväksyminen olisi 20 §:n 2 momentin nojalla voimassa toistaiseksi. Se olisi kuitenkin voimassa kuitenkin enintään siihen saakka kun vastaava hoitaja toimii tehtävässään. Kuten edellä 15 §:n 2 momentin yhteydessä on todettu, vastaavan hoitajan hyväksymistä hakisi vartioimisliikেলuvan hakija tai haltija. Se, että henkilö lakkaisi hoitamasta vastaavan hoitajan tehtävää, tulisi viranomaisen tietoon yleensä 15 §:n 2 momentissa tarkoitettua uuden vastaavan hoitajan hyväksymistä koskevan hakemuksen välityksellä. Varsinkin tapauksissa, joissa henkilön palvelussuhde vartioimisliikkeeseen ei päättyisi, mutta hän ei esimerkiksi tehtäviensä muuttumisen johdosta enää toimisi vastaavana hoitajana tai edes vastaavan hoitajan sijaisena, saattaisi olla tarvetta pyytää erikseen tarpeettomaksi käyneen hyväksymisen peruuttamista. Vastaavaksi hoitajaksi hyväksytyt henkilöt vastuukysymyksiin liittyvän oikeusturvan kannalta olisi tärkeää, että myös hän itse voisi pyytää hyväksymisensä peruuttamista erottu-

aan liikkeen palveluksesta tai siirtyessään liikkeessä muihin tehtäviin. Myös vastaavien hoitajien vastuualueisiin liittyvien muutosten yhteydessä voisi olla tarpeellista peruuttaa hyväksyminen osittain.

2 mom. Kuten edellä tuli esille, pykälän 2 momentissa lueteltaisiin vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisen harkinnanvaraiset peruuttamisperusteet, joiden vallitessa hyväksymisen peruuttaminen kokonaan tai määräajaksi jäisi riippumaan viranomaisen harkinnasta. Lupaviranomainen päättäisi tapauskohtaisesti, peruuttaako se hyväksymisen kokonaan tai määräajaksi. Lievimmissä tapauksissa hyväksyminen tulisi peruuttaa määräajaksi. Myös vastaavaksi hoitajaksi hyväksytyt henkilöt aikaisempi käytös sekä häneen mahdollisesti aikaisemmin kohdistuneet peruuttamistoimenpiteet tai varoitukset voisivat vaikuttaa siihen, peruutetaanko vastaavaksi hoitajaksi hyväksyminen kokonaan vai määräajaksi.

1 kohta. Hyväksymisen peruuttaminen olisi harkinnanvaraista silloin, kun vastaava hoitaja ei enää olojen olennaisten muutosten vuoksi täytä 20 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettuja hyväksymisedellytyksiä. Kyseiset edellytykset liittyisivät vartioimisliikkeen vastaavana hoitajana toimivan rehellisyyteen, luotettavuuteen sekä henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Jos vastaavan hoitajan ei katsottaisi enää täyttävän kyseisiä edellytyksiä olojen olennaisten muutosten vuoksi, hyväksyminen voitaisiin peruuttaa.

Rehellisyyteen, luotettavuuteen sekä henkilökohtaisiin ominaisuuksiin liittyvien seikkojen sekä olojen olennaisten muutosten osalta viitattaisiin siihen, mitä edellä on vartioimisliikেলuvan peruuttamisen yhteydessä esitetty. Aiemmin on jo tullut esille, että vartioimisliikелupa ja vastaavaksi hoitajaksi hyväksyminen ovat vartioimisliiketoiminnan kannalta keskeisimpiä lupia.

2 kohta. Hyväksymisen peruuttaminen olisi harkinnanvaraista silloin, kun vastaava hoitaja olisi lainvoimaisella tuomiolla tuomittu sellaisesta rikoksesta, joka osoittaisi hänen olevan sopimatonta vastaavaksi hoitajaksi, tai hän olisi tahallaan menetellyt vastaavana hoitajana olennaisesti virheellisesti.

Yksittäiseen rikostuomioon tai olennaisesti virheelliseen menettelyyn liittyvän säännök-

sen välityksellä korostettaisiin sitä, että yksikin rikollinen teko tai virheellinen menettely voisi olla peruste hyväksymisen peruuttamiselle. Tällöin tulisi luonnollisesti kiinnittää huomiota rikollisen teon tai virheellisen menettelyn moitittavuuteen. Kyseistä säännöstä tulisi soveltaa ensisijaisesti tapauksiin, joissa vastaavaksi hoitajaksi hyväksyminen peruutettaisiin yksittäisen rikostuomion tai olennaisesti virheellisen menettelyn johdosta. Rikollinen teko tai virheellinen menettely voisi vaikuttaa luonnollisesti myös siihen, onko henkilöä rehellisyytensä, luotettavuutensa sekä henkilökohtaisten ominaisuuksien puolesta pidettävä sopivana toimimaan vartioimisliikkeen vastaavana hoitajana.

Etenkin vastaavan hoitajan tehtävissä tapahtuneiden olennaisten virheellisyyksien kohdalla voisi olla kysymys hyvinkin erilaisista teoista. Olennaisesti virheelliseksi menettelyksi voitaisiin katsoa ainakin viranomaisten antamien säännösten ja määräysten vastainen toiminta ja vastaavalle hoitajalle kuuluvan valvontavelvollisuuden laiminlyöminen. Tiettyjen edellä kuvattujen velvollisuuksien laiminlyönti on kriminalisoitu myös vartioimisliikerikkomuksena. Olennaisesti virheellisenä menettelynä voitaisiin lisäksi pitää muun muassa voimankäyttövälineiden kantamiseen liittyvien säännösten sekä niiden valvonnan laiminlyöntiä.

Teon moitittavuutta arvioitaessa tulisi kiinnittää huomiota muun muassa virheellisen menettelyn merkityksellisyyteen etenkin vastaavan hoitajan keskeisten tehtävien, toimenpiteiden kohteena olevien henkilöiden oikeusturvan ja kuluttajansuojan sekä viranomaisvalvonnan toteuttamisen kannalta katsottuna. Lisäksi tulisi kiinnittää huomiota virheellisen menettelyn ajalliseen keston, sekä siihen, miten virheelliseen menettelyyn on syyllistytty. Erityisen moitittavana pidettäisiin menettelyä, jossa vastaava hoitaja olisi jatkanut virheellistä menettelyä viranomaisten puutteellisuuksien korjaamiseen liittyvistä kehotuksista huolimatta.

3 kohta. Myös vastaavaksi hoitajaksi hyväksymiseen mahdollisesti liitettyjen keskeisten ehtojen tai rajoitusten rikkominen olisi harkinnanvarainen hyväksymisen peruuttamisperuste. Samoin kuin edellä kuvattu virheellisen menettelyn yhteydessä, myös

ehtojen tai rajoitusten rikkomisessa voisi olla kysymys hyvinkin erilaisista teoista. Vastaavan hoitajan tehtävien kannalta muun muassa henkilön toimialueeseen tai vartioimisliiketoiminnan lajeihin liittyvät ehdot tai rajoitukset voisivat olla keskeisiä.

Keskeisten ehtojen ja rajoitusten vastaisen menettelyn moitittavuutta arvioitaessa tulisi kiinnittää huomiota muun muassa rikottujen ehtojen tai rajoitusten merkityksellisyyteen, ehtojen tai rajoitusten vastaisen toiminnan ajalliseen keston sekä siihen, miten ehtoja tai rajoituksia on rikottu. Erityisen moitittavana pidettäisiin toimintaa, jossa ehtojen tai rajoitusten vastaista toimintaa olisi jatkettu viranomaisten puutteellisuuksien korjaamiseen liittyvistä kehotuksista huolimatta.

3 mom. Tiettyjen edellytysten täyttyessä vastaavaksi hoitajaksi hyväksytylle henkilölle voitaisiin antaa edellä 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa hyväksymisen peruuttamisen sijasta varoitus. Varoitus voitaisiin antaa muun muassa hyväksymisen ehtojen rikkomisiin taikka rikoksiin tai väärinkäytöksiin liittyen niissä tapauksissa, joissa hyväksymisen ehtojen rikkominen taikka rikos tai virheellinen menettely olisi vähäinen. Lisäksi edellytettäisiin, että hyväksymisen peruuttamista olisi pidettävä oloihin nähden kohtuuttomana. Kun kyse olisi henkilön työn ja ammatin harjoittamismahdollisuuksien säilymisestä, varoituksella saataisiin useissa tapauksissa moitittavasti menetellyt henkilö ojentumaan. Hyvin vähäisissä tapauksissa voisi myös henkilölle annettava säännöksiin perustumaton epävirallinen huomautus olla käytännössä tehokas ojennuskeino.

Vastaavalle hoitajalle voitaisiin antaa varoitus myös silloin, kun hänen rehellisyytensä, luotettavuutensa tai henkilökohtaisiin ominaisuuksiinsa liittyvissä olosuhteissa olisi tapahtunut sellaisia muutoksia, joiden johdosta lupaviranomaisen tulisi harkita hyväksymisen peruuttamista. Jos hyväksymisen peruuttamista voitaisiin pitää tällaisten muutosten johdosta oloihin nähden kohtuuttomana, henkilölle voitaisiin antaa varoitus.

Varoituksen tehokkuus seuraamuksena paransi valtakunnallisen turvallisuusalan valvontarekisterin käyttöönoton myötä. Tieto vastaavalle hoitajalle annetusta varoituksesta tulisi tällöin kaikkien lupa- ja valvontavi-

ranomaisten saataville.

Vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisen peruuttamiseen liittyvän tapauskohtaisen harkinnan osalta viitataan siihen, mitä on esitetty 46 §:n yhteydessä.

48 §. *Vartijaksi ja turvasuojaajaksi hyväksymisen peruuttaminen.* Vartijaksi hyväksymisen peruuttaisi nykyiseen tapaan henkilön kotikunnan poliisilaitos. Sama koskisi turvasuojaajaksi hyväksymisen peruuttamista. Peruuttamisperusteet olisivat samankaltaiset kuin 47 §:ssä säännellyssä vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisen peruuttamisessa. Peruuttamisperusteiden yksityiskohtaisten perusteluiden osalta viitattaisiinkin siihen, mitä aiemmin on vartioimisliikeluvan sekä vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisen peruuttamisen yhteydessä esitetty.

1 mom. Hyväksyminen olisi ensinnäkin peruutettava, jos vartija tai turvasuojaaja sitä pyytäisi. Olisi mahdollista, että henkilö haluaisi hankkiutua eroon hänelle tarpeettomaksi käyneestä hyväksymisestä esimerkiksi työsuhteen päättymisen johdosta.

2 mom. Momentissa lueteltaisiin vartijaksi ja turvasuojaajaksi hyväksymisen harkinnanvaraiset peruuttamisperusteet, joiden vallitessa hyväksymisen peruuttaminen kokonaan tai määrääjäksi jäisi riippumaan viranomaisen harkinnasta.

1 kohta. Hyväksymisen peruuttaminen olisi harkinnanvaraista silloin, kun vartijaksi tai turvasuojaajaksi hyväksyty ei enää olojen olennaisten muutosten vuoksi täytä rehellisyyteen, luotettavuuteen sekä henkilökohtaisiin ominaisuuksiin liittyviä hyväksymisedellytyksiä. Vartijan osalta kyseiset hyväksymisedellytykset määriteltäisiin 24 §:n 1 momentin 3 kohdassa ja turvasuojaajan osalta 37 §:n 1 momentin 2 kohdassa. Jotta hyväksyminen voitaisiin peruuttaa tällaisten muutosten johdosta, muutosten tulisi olla olennaisia ja niiden tulisi osoittaa, ettei henkilö enää rehellisyytensä, luotettavuutensa tai henkilökohtaisten ominaisuuksiensa puolesta olisi sopiva toimimaan vartijana tai turvasuojaajana. Tältä osin viitattaisiin siihen, mitä aiemmin on vartioimisliikeluvan peruuttamisen yhteydessä esitetty.

2 kohta. Hyväksymisen peruuttaminen olisi harkinnanvaraista silloin, kun vartija tai turvasuojaaja olisi lainvoimaisella tuomiolla

tuomittu sellaisesta rikoksesta, joka osoittaisi hänen olevan sopimaton tehtävänsä tai hän olisi tahallaan menetellyt vartijana tai turvasuojaajana olennaisesti virheellisesti. Vartijoiden osalta olennaisesti virheellisenä menettelynä voitaisiin pitää muun muassa vartijan asuun sekä voimankäyttövälineiden, erityisesti ampuma-aseiden kantamiseen liittyvien säännösten laiminlyöntiä. Myös yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen liittyvien tehtävien suorittamista ilman hyväksyttävää syytä olisi pidettävä vartijoiden osalta olennaisesti virheellisenä menettelynä. Turvasuojaajien osalta olennaisesti virheellisenä menettelynä voitaisiin pitää muun muassa salassapitoon liittyvien velvollisuuksien rikkomista. Tiettyjen edellä kuvattujen velvollisuuksien laiminlyönti olisi kriminalisoitu myös vartioimisliikerikkomuksena. Teon moitittavuuden arvioinnin osalta viitataan siihen, mitä aiemmin on vartioimisliikeluvan sekä vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisen yhteydessä esitetty.

3 kohta. Myös hyväksymiseen mahdollisesti liitettyjen keskeisten ehtojen tai rajoitusten rikkominen olisi harkinnanvarainen peruuttamisperuste. Tällaiset keskeiset ehdot voisivat liittyä vartijoiden osalta lähinnä vaarallisten voimankäyttövälineiden kantamiseen sekä hyväksymiseen mahdollisesti liitettyihin alueelliseen tai vartioimisliiketoiminnan lajeihin liittyviin rajoituksiin. Kuten edellä 24 §:n sekä 37 §:n perusteluista ilmeni ehtoja tai rajoituksia tulisi asettaa ainoastaan poikkeustapauksissa. Käytännössä vartijaksi tai turvasuojaajaksi hyväksymiseen liitettäisiin harvoin erillisiä ehtoja tai rajoituksia.

49 §. *Vartioimisliikeluvan ja vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisen väliaikainen peruuttaminen.* *1 mom.* Se, että rikokseen tai väärinkäyttöön syyllistynyt olisi vartioimisliiketoiminnan harjoittajana toimiva luonnollinen henkilö taikka vartioimisliikkeen vastuuhenkilö tai vastaava hoitaja, tulisi yleensä ilmi viimeistään säännönmukaisesti suoritettavissa rekisterivertailuissa. Asia saattaisi paljastua kuitenkin jo aiemmin poliisin suorittaman rikostutkinta- tai valvontatoiminnan yhteydessä. Jos rikos tai väärinkäytös olisi sellainen, että se todennäköisesti johtaisi kyseisen luvan tai hyväksymisen peruuttamista, olisi tällaisissa tilanteissa yleensä tarpeen

nopeasti peruuttaa vartioimisliikelupa tai vastaavaksi hoitajaksi hyväksyminen ainakin väliaikaisesti asian tarkemman selvittämisen ajaksi. Varsinaisen peruuttamisasian ja siihen mahdollisesti liittyvän rikosasian käsittely saattaisi kestää erilaisten selvitys- ja kuulemismenettelyiden johdosta useita kuukausia. Väliaikaisella peruuttamisella voitaisiin joissakin tapauksissa myös estää henkilöä syylistymästä uusiin rikoksiin tai väärinkäytöksiin. Tällä olisi vaikutusta erityisesti kuluttajansuojaan. Käytännössä vartioimisliikeluvan ja vastaavan hoitajan hyväksymisen väliaikaiset peruuttamiset olisivat harvinaisia, mutta säännöksen avulla varmistettaisiin lupa- ja valvontaviranomaisten mahdollisuus puuttua tarvittaessa tehokkaasti väärinkäytöstopauksiin ja estää virheellisen toiminnan jatkaminen.

Vartioimisliikeluvan sekä vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisen väliaikainen peruuttaminen olisi mahdollista ainoastaan silloin, jos teko, laiminlyönti tai virheellinen menettely olisi sellainen, että se todennäköisesti johtaisi luvan tai hyväksymisen myöhemmin tapahtuvaan peruuttamiseen 46 tai 47 §:n nojalla. Kyseisten säädösten yhteydessä tuli jo esille, ettei mikä tahansa teko, laiminlyönti tai virheellinen menettely voisi johtaa vartioimisliikeluvan tai vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisen peruuttamiseen. Tilanne olisi vastaavankaltainen myös väliaikaisen peruuttamisen yhteydessä, joskin tällöin ei aina voitaisi olla täysin varmoja mahdollisista myöhemmistä toimenpiteistä.

Vartioimisliikeluvan ja vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisen peruuttamisesta päättäisi 46 §:n 1 momentin ja 47 §:n 1 momentin mukaan sisäasiainministeriö. Sisäasiainministeriö tekisi myös päätöksen vartioimisliikeluvan tai vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisen väliaikaisesta peruuttamisesta. Väliaikaisesta peruuttamisesta tulisi tehdä aina erillinen hallintopäätös, joka olisi perusteltava siten, että toimenpiteen peruste kävisi siitä ilmi. Vartioimisliikeluvan haltijaa tai vastaavaa hoitajaa olisi myös kuultava ennen kyseisen päätöksen tekemistä. Kyseiseen päätökseen voisi hakea muutosta normaalisti valittamalla. Valittaminen olisi mahdollista myös myöhemmin mahdollisen varsinaisen peruuttamis päätöksen yhteydessä.

2 mom. Vartioimisliikeluvan tai vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisen väliaikainen peruuttaminen olisi tarkoitettu lyhytaikaiseksi turvaamistoimenpiteeksi. Kun toimenpide vaikuttaisi oikeuteen työhön ja elinkeinovauteen, sille ehdotetaan säädettäväksi kolmen kuukauden enimmäisaika. Enimmäisaajan kuluessa olisi päätettävä luvan tai hyväksymisen peruuttamisesta kokonaan tai osittain taikka väliaikaista peruuttamista koskevan päätöksen kumoamisesta. Mahdollista olisi myös antaa vartioimisliikeluvan haltijalle tai vastaavalle hoitajalle varoitus.

Sisäasiainministeriö voisi jatkaa väliaikaiseen peruuttamiseen liittyvän päätöksen voimassaoloa enintään kuudella kuukaudella kerrallaan luvan tai hyväksymisen peruuttamiseen todennäköisesti johtavan rikosepäilyn johdosta. Päätös väliaikaisen peruuttamisen jatkamisesta olisi tehtävä aikaisemman väliaikaista peruuttamista koskevan päätöksen ollessa vielä voimassa. Päätöksen voimassaolon jatkaminen johtuisi siitä, että asiaan liittyvän rikosjutun esitutkintaa, syyteharkintaa tai oikeuskäsittelyä ei olisi saatettu vielä loppuun. Ampuma-asetlain 94 §:n 1 momentissa säännellään vastaavankaltaisesti ampumaseen väliaikainen haltuunotto.

50 §. Vartijaksi ja turvasuojaajaksi hyväksymisen väliaikainen peruuttaminen. 1 mom. Edellä 49 §:n 1 momentin kohdalla sanottu soveltuisi myös vartijaksi ja turvasuojaajaksi hyväksymisen väliaikaiseen peruuttamiseen. Varsinkin vartijaksi hyväksymisen väliaikaisella peruuttamisella olisi vaikutusta myöskin vartioimistoimenpiteiden kohteena olevien henkilöiden oikeusturvaan. Tällaisissa tilanteissa olisi usein tarpeen nopeasti peruuttaa vartijaksi tai turvasuojaajaksi hyväksyminen ainakin väliaikaisesti asian tarkemman selvittämisen ajaksi.

Samoin kuin vartioimisliikeluvan ja vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisen väliaikaisen peruuttamisen kohdalla, myös vartijaksi ja turvasuojaajaksi hyväksyntä voitaisi peruuttaa väliaikaisesti ainoastaan silloin, kun rikos tai väärinkäytös olisi sellainen, että se todennäköisesti johtaisi kyseisen luvan tai hyväksymisen myöhemmin tapahtuvaan peruuttamiseen 48 §:n nojalla. Kaikki rikosepäilyt, väärinkäytökset tai virheelliset menettelyt eivät siten oikeuttaisi peruutta-

maan vartijaksi tai turvasuojaajaksi hyväksymistä väliaikaisesti.

Vartijaksi ja turvasuojaajaksi hyväksymisestä päättäisi 24 §:n 5 momentin ja 37 §:n 4 momentin mukaan henkilön kotipaikan poliisilaitos. Päätöksen vartijaksi tai turvasuojaajaksi hyväksymisen väliaikaisesta peruuttamisesta tekisi riittävän nopeiden toimenpiteiden mahdollistamiseksi päällystään kuuluva poliisimies. Vartijaksi sekä turvasuojaajaksi hyväksymisen väliaikaisen peruuttamiseen liittyvään päätökseen voitaisiin hakea muutosta normaaliin tapaan valittamalla.

2 mom. Kuten aiemmin 34 §:n 3 momentin yhteydessä on todettu, vartijakortti olisi luovutettava poliisille, kun vartijaksi hyväksyminen on peruutettu. Viimeksi mainitun merkitys korostuisi sen vuoksi, että käytännössä hyväksymisen johdosta annetun asiakirjan esittäminen riittäisi useissa tapauksissa antamaan sen kuvan, että henkilö olisi pätevä ja sopiva suorittamaan kyseisiä tehtäviä. Väärinkäytösten estämiseksi viranomaisten tulisi saada kyseiseen hyväksymiseen liittyvä asiakirja haltuunsa silloin kun se olisi peruutettu sekä mahdollisen väliaikaisen peruuttamisen yhteydessä. Tämä pyrittäisiin turvaamaan siten, että myös muulla kuin päällystään kuuluvalla poliisimiehellä olisi oikeus ottaa vartija- tai turvasuojaajakortti haltuunsa, jos olisi ilmeistä, että hyväksymisen väliaikaisen peruuttamiseen olisi edellytykset. Poliisimiehet on määritelty poliisiasetuksen (1112/1995) 1 §:ssä.

Poliisimiehen tulisi toimittaa haltuunsa otama vartija- tai turvasuojaajakortti edelleen päällystään kuuluvalla poliisimiehelle, jonka tulisi ratkaista, peruutetaanko hyväksyntä väliaikaisesti vai ei. Koska kyseessä olisi oikeuteen työhön ja elinkeinovapauteen vaikuttava toimenpide, sille asetettaisiin lyhyt määräaika. Päällystään kuuluvan poliisimiehen tulisi 14 päivän kuluessa ratkaista, peruutetaanko vartijaksi hyväksyntä väliaikaisesti vai ei. Määräaika olisi yhteneväinen ampu- ja aselain 92 §:n 2 momentissa ja poliisilain 24 §:n 1 momentissa säädettyjen määräaikojen kanssa. Hallintomenettelylain (598/1982) 15 §:ssä tarkoitettu asianosaisen kuuleminen toteutettaisiin vartija- tai turvasuojaajakortin pois ottamista seuraavan

hyväksymisen väliaikaisen peruuttamisen osalta pääsääntöisesti suullisesti heti korttia henkilöltä pois otettaessa. Jos peruuttamiseen ei ryhdyttäisi, kortti tulisi palauttaa välittömästi haltijalleen.

Säännöksen perusteella poliisimies voisi ottaa vartija- tai turvasuojaajakortin haltuunsa myös silloin, kun vartijaksi tai turvasuojaajaksi hyväksyminen olisi peruutettu.

Lisäksi olisi huomioitava, että vartija- tai turvasuojaajakortti voidaan ottaa henkilöltä pakkokeinolaissa säännellyllä takavarikolla, jos on syytä olettaa, että se voi olla todisteena rikosasiassa tai on rikoksella joltakulta viety taikka että tuomioistuimien julistaa sen menetetyksi.

Vartija- tai turvasuojaajakortin poisottamiseksi voitaisiin toimittaa myös henkilöntarkastus. Henkilöntarkastuksen toimittamisesta ehdotetaan otettavaksi lakiin erillinen säännös, koska pakkokeinolain 5 luvun 10 §:n 1 momentissa määritellyt henkilöntarkastuksen edellytykset eivät toimenpidettä mahdollistaisi. Vartija- tai turvasuojaajakortin poisottamiseen liittyvää henkilöntarkastusta ei suoritettaisi yleensä rikoksen selvittämiseksi, vaan nimenomaan lupa-asiakirjan viranomaisen haltuun saamiseksi. Kun henkilöntarkastus saataisiin suorittaa jo otettaessa vartija- tai turvasuojaaja korttia haltuun ennen vartijaksi tai turvasuojaajaksi hyväksymisen väliaikaista peruuttamista, olisi luonnollista, että se saataisiin suorittaa myös niissä tilanteissa, joissa henkilöllä olisi hallussaan vartija- tai turvasuojaajakortti siitä huolimatta, että hänen kyseiseen tehtävään liittyvä hyväksymisensä olisi peruutettu jo aiemmin joko väliaikaisesti tai kokonaan. Vastaavankaltainen asiakirjan poisottamiseen liittyvä henkilöntarkastusta koskeva erityissäännös sisältyy muun muassa passilain (642/1986) 17 §:n 3 momenttiin ja henkilökorttilain (829/1999) 10 §:n 3 momenttiin.

3 mom. Kun toimenpide vaikuttaisi oikeuteen työhön ja elinkeinovapauteen, myös vartijaksi ja turvasuojaajaksi hyväksymisen väliaikaiselle peruuttamiselle säädettäisiin enimmäisvoimassaoloaika. Menettely ja määräajat vastaisivat 49 §:n 2 momentin yhteydessä vartioimisliikেলuvan ja vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisen väliaikaisen peruuttamisen osalta selostettua. Kun vartijaksi ja

turvasuojaajaksi hyväksymisen lopullisesta peruuttamisesta päättäisi 48 §:n 1 momentin mukaan henkilön kotikunnan poliisilaitos, sama viranomais tekisi myös päätöksen väliaikaisen peruuttamisen voimassaoloajan jatkamisesta. Päätöksen voimassaolon jatkaminen olisi edellä kuvatun tavoin mahdollista vain, jos rikosepäily todennäköisesti johtaisi vartijaksi tai turvasuojaajaksi hyväksymisen myöhemmin tapahtuvaan peruuttamiseen.

Selvyyden vuoksi pykälässä todettaisiin että vartijaksi tai turvasuojaajaksi hyväksymisen väliaikaisesta peruuttamisesta olisi ilmoitettava heti vartijan tai turvasuojaajan kotikunnan poliisilaitokselle.

5 luku. Turvallisuusalan neuvottelukunta

51 §. *Neuvottelukunta. 1 mom.* Lain yhtenä päätavoitteena olevaa viranomaisten ja yksityisten turvallisuuspalveluiden välistä yhteistyötä edistämään ehdotetaan perustettavaksi turvallisuusalan neuvottelukunta. Neuvottelukunta olisi neuvoa-antava, eri intressitahojen edustajista koostuva yhteistyöfoorumi. Neuvottelukunta toimisi sisäasiainministeriön apuna ja yhteydessä.

2 mom. Neuvottelukunnan jäsenet määräisi sisäasiainministeriö. Neuvottelukunnassa tulisi olla edustettuina turvallisuusalan kannalta keskeiset hallinnonalat sekä elinkeinoelämä, työnantajat, työntekijät ja kuluttajat.

Turvallisuusalan kannalta keskeisiä hallinnonaloja olisivat ensinnäkin varsinaiset turvallisuusviranomaiset: poliisi, rajavartiolaitos, tullilaitos ja pelastushallinto sekä mahdollisesti myös vankeinhoitolaitos, puolustusvoimat ja opetushallinto. Koska neuvottelukunnan tehtäväkenttään kuuluisi myös turvallisuustekniikka, mahdollisesti myös kauppa- ja teollisuusministeriön olisi tarkoituksenmukaista olla edustettuna neuvottelukunnassa.

Elinkeinoelämän osalta edustettuina tulisi olla ainakin vartioimisliikkeet ja turvasuojauksiliikkeet. Myös turvallisuustekniikan valmistus-, maahantuonti- ja kauppasektorin sekä vakuutusalan tulisi olla edustettuna. Kunkin elinkeinoelämän osa-alueen luonteesta, järjestäytymisasteesta ja järjestöken-

tästä riippuen edustajat voisivat tulla sekä järjestöistä että yksittäisistä liikkeistä.

Samoin kuin yksityiseen turva-alaan liittyvässä Euroopan unionin tason yhteistyössä ja kansallisessa ammatilliseen koulutukseen liittyvässä yhteistyössä tulisi olla edustettuina myös työnantajat ja työntekijät. Edustajia tulisi olla sekä vartioimisalan että turvasuojausalan työnantaja- ja työntekijäjärjestöistä.

Kuluttajilla tarkoitettaisiin tässä sekä yksityishenkilöitä että yritysasiakkaita. Yritysasiakkaitten kautta neuvottelukunnassa tulisi esille myös yritysturvallisuusnäkökulma. Yritysturvallisuuden edistämiseksi tosin toimii myös omia yhteistyöfoorumeitaan. Yritysasiakkaiden edustajat voisivat tulla esimerkiksi teollisuutta, kauppaa, palvelualoja sekä pieniä ja keskisuuria yrityksiä edustavista järjestöistä tai yksittäisistä yrityksistä. Yksityishenkilöitä voisivat edustaa esimerkiksi kuluttajajärjestöt.

Valtioneuvosto valtuutettaisiin antamaan asetuksella tarkempia säännöksiä turvallisuusalan neuvottelukunnasta. Asetuksella määrättäisiin muun muassa neuvottelukunnan jäsenmäärästä ja sen työn tarkemmasta organisoimisesta. Neuvottelukunta voisi esimerkiksi toimia myös jaostoihin jakautuneena. Työmäärästä riippuen neuvottelukunta voisi ottaa sivutoimisia tai päätoimisia sihteereitä. Neuvottelukunnan jäsenten palkkiot ja kulukorvaukset määräytyivät valtion komiteita koskevien säännösten mukaisesti.

Uudistuksen yhteydessä lakkautettaisiin nykyinen sisäasiainministeriön yhteydessä toimiva vartioimisliikelautakunta.

52 §. *Neuvottelukunnan tehtävät. 1 kohta.* Turvallisuusalan neuvottelukunnan tehtävänä olisi ensinnäkin edistää viranomaisten ja yksityisten turvallisuuspalveluiden välistä yhteistyötä. Tavoitteena olisi, että neuvottelukunnasta muodostuisi arvovaltainen turvallisuusalan keskustelufoorumi.

2 kohta. Neuvottelukunnan tehtävänä olisi myös määritellä turvallisuusalaa koskevia yleisiä suuntaviivoja. Keskeistä olisi muun muassa keskustelu ja kehittäminen eri intressitahojen välisestä työnjaosta ja yhteistyöstä.

3 kohta. Neuvottelukunta seuraisi ja edistäisi turvallisuusalan kansainvälistä yhteistyötä ja toimisi tähän liittyen yhtenä kansain-

välisen yhteistyön kansallisena kontaktipisteenä.

4 kohta. Neuvottelukunta seuraisi ja kehittäisi turvallisuusalaa sekä sen koulutusta, tutkimusta sekä tiedottamista. Lisäksi neuvottelukunta seuraisi turvallisuusalaan liittyvää ohjeistusta, jolla todellisuuudessa on huomattava merkitys alan kehitykselle ja itesesäntelylle. Se voisi esimerkiksi edistää yhtenäisten tilastointiperusteiden muodostamista alalle. Turvallisuusalan koulutuksen seuraaminen kaikilla koulutustasoilla peruskoulutuksesta korkeakoulutukseen kuuluisi neuvottelukunnan tehtäväkenttään. Neuvottelukunta myös edistäisi neuvottelukunnassa edustettuina olevien tahojen koulutusyhteistyötä. Neuvottelukunnan tulisiikin pitää yhteyttä muun muassa opetusviranomaisten hallinnoimiin turvallisuusalan koulutustoimikuntaan ja tutkintotoimikuntaan, turvallisuusviranomaisten koulutuselimiin ja yritys-turvallisuuskoulutuselimiin. Alan koulutuksella, tutkimuksella ja tiedottamisella on keskeinen merkitys sen imagon kehittymiselle. Neuvottelukunta voisi myös käsitellä ja kehittää turvallisuusalaan liittyviä tietosuojakäytäntöjä, joihin liittyen se voisi olla tarvittaessa yhteydessä tietosuojaviranomaisiin ja kuulla kyseisiä tahoja asiantuntijoina.

5 kohta. Neuvottelukunta tekisi turvallisuusalaa koskevia aloitteita. Kysymys voisi olla esimerkiksi turvalaitteiden ja yksityisen turva-alan laatujärjestelmien standardointia ja sertifiointia koskevista aloitteista asianomaisille standardointi- ja sertifiointielimille. Erillisen viranomaishyväksyntäjärjestelmän luomista turvalaitteille ja yksityisen turva-alan laatujärjestelmille ei olisi sen sijaan pidettävä kustannushyötyanalyysin näkökulmasta tarkoituksenmukaisena tai ilmenneiden ongelmien näkökulmasta edes tarpeellisenä. Ehdotetulla järjestetyllä rohkaistaisiin ja tuettaisiin alan vapaaehtoista itesesäntelyä ja -valvontaa.

6 kohta. Neuvottelukunta antaisi sisäasiainministeriön pyynnöstä turvallisuusalaa koskevia lausuntoja. Nykyisin vartioimisliikelautakunnalla on vartioimisliikealan osalta vastaava tehtävä. Lausuntopyyntöjen avulla asioiden viranomaisvalmisteluun saataisiin laajapohjainen alan näkemys.

6 luku. Rangaistussäännökset

53 §. *Salassapitorikos ja salassapitorikkomus.* Vartioimisliiketoimintaan ja yksittäisiin vartioimistehtäviin liittyvän salassapitovelvollisuuden (14 §) sekä turvasuojaustoimintaan ja yksittäisiin turvasuojaustehtäviin liittyvän salassapitovelvollisuuden (41 §) rangaistavuuden osalta viitattaisiin informatiivisuuden vuoksi rikoslain 38 luvun salassapitorikosta koskevaan 1 §:ään ja salassapitorikkomusta koskevaan 2 §:ään. Vartioimisliiketoimintaan ja vartioimistehtäviin liittyvältä osin kriminalisointi vastaisi nykyistä, mutta turvasuojaustoiminnan ja turvasuojaustehtävien osalta se olisi uusi.

Rikoslain 38 luvun 1 §:n mukaan salassapitorikoksesta tuomitaan se, joka laissa tai asetuksessa säädetyn taikka viranomaisen lain nojalla erikseen määräämän salassapitovelvollisuuden vastaisesti paljastaa salassa pidettävän seikan, josta hän on asemassaan, toimissaan tai tehtävää suorittaessaan saanut tiedon, taikka käyttää tällaista salaisuutta omaksi tai toisen hyödyksi. Salassapitorikoksen rangaistusasteikko on sakkoa tai enintään yksi vuosi vankeutta.

Rikoslain 38 luvun 2 §:n mukaan henkilö tuomitaan salassapitorikkomuksesta, jos salassapitorikos, huomioon ottaen teon merkitys yksityisyyden tai luottamuksellisuuden suojan kannalta taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen. Salassapitorikkomuksesta tuomitaan myös se, joka on syyllistynyt sellaiseen salassapitovelvollisuuden rikkomiseen, joka on erikseen säädetty salassapitorikkomuksena rangaistavaksi. Salassapitorikkomuksen rangaistusasteikko on sakkoa.

54 §. *Järjestystä ylläpitävän henkilön vastustaminen.* Vartijan vastustamisen rangaistavuuden osalta viitattaisiin myös informatiivisuuden vuoksi rikoslain 17 luvun järjestystä ylläpitävän henkilön vastustamista koskevaan 6 §:ään. Kriminalisointi vastaisi nykyistä.

Rikoslain 17 luvun 6 §:n 1 momentin mukaan järjestystä ylläpitävän henkilön vastustamisesta tuomitaan se, joka käyttämällä tai uhkaamalla käyttää väkivaltaa estää tai yrittää estää järjestystä ylläpitävää henkilöä suorittamasta hänelle lain tai asetuksen nojalla

kuuluvaa tehtävää tai muuten vaikeuttaa sanotun tehtävän suorittamista. Järjestystä ylläpitävän henkilön vastustamisen rangaistusasteikko on sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta.

Rikoslain 17 luvun 6 §:n 2 momentissa määritellään, mitä järjestystä ylläpitävällä henkilöllä tarkoitetaan. Momentin 3 kohdan mukaan järjestystä ylläpitäviä henkilöitä ovat muun muassa vartioimisliikelaisia tarkoitetut vartijat. Viittaus ehdotetaan muutettavaksi viittaukseksi yksityisistä turvallisuuspalveluista annettavassa laissa tarkoitettuihin vartijoihin. Se, mitä vartijalla tarkoitettaisiin määriteltäisiin yksityisistä turvallisuuspalveluista annettavan lain 2 §:n 9 kohdassa.

55 § *Vartioimisliikerikos*. Rikoslain kokonaisuudistuksessa omaksuttujen periaatteiden mukaisesti vartioimisliikerikosta koskeva säännös sisällytettäisiin rikoslakiin, johon esityksessä viitattaisiin informatiivisuuden johdosta.

Vartioimisliikerikoksesta tuomittaisiin se, joka harjoittaisi vartioimisliiketoimintaa ilman lupaa tai se, joka vartioimisliiketoimintaa harjoittaessaan ottaisi vastaan yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä tarkoittavan toimeksiannon. Kriminalisointi katkaisi tekotapoja, jotka eivät välittömästi loukkaaisi tai vaarantaisi yksityisen henkilön oikeuksia tai etuja. Säännöksen ensimmäisen tekotavan välityksellä pyrittäisiin vaikuttamaan vartioimisliiketoiminnan valvonnan edellytyksiin. Säännöksen välityksellä pyrittäisiin myös varmistautumaan siitä, että vartioimisliiketoimintaa ei tosiasiallisesti harjoitettaisi ilman asianmukaista elinkeinolupaa. Jälkimmäinen tekotapa puolestaan suojaisi yhteiskunnan poliisille asettamaa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen liittyvää tehtävää. Vartioimisliikerikoksen rangaistusasteikko olisi nykyiseen tapaan sakko tai vankeutta enintään kuusi kuukautta. Säännöksen luonteenomainen sijoituspaikka olisi rikoslain 17 luku, jossa säädetään rikoksista yleistä järjestystä vastaan.

56 §. *Vartioimisliikerikkomus*. Vartioimisliikerikkomuksena rangaistaisiin vartioimisliikerikosta vähäisemmät, mutta kuitenkin merkittävät vartioimisliiketoimintaan ja vartioimistehtäviin liittyvät teot. Kriminalisoinnin tarkoituksena olisi taata turvallisuustoi-

menpiteiden kohteena olevien henkilöiden oikeusturva sekä varmistua valvonnan kannalta tärkeiden säännösten noudattamisesta.

Pykälä jaettaisiin kyseeseen tulevien tekojen perusteella neljään momenttiin. Rangaistussäännöksiltä edellytettävän täsmällisyysvaatimuksen mukaisesti säännöksessä viitattaisiin nimenomaisesti niihin lainkohtiin, joiden rikkominen olisi rangaistavaa. Nykyisellään vartioimisliikerikkomus on blanco-rangaistussäännös. Ensimmäisessä momentissa lueltaisiin vartioimisliiketoiminnan harjoittajan vastuulle säädetyt tärkeimmät velvollisuudet. Toisessa momentissa olisi kysymys vastaavasta hoitajasta, kolmannessa vartijasta ja neljännessä momentissa säädettäisiin rangaistavaksi eräiden virkamiesten kiellon vastainen osallistuminen vartioimisliiketoiminnan harjoittamiseen sekä oikeudeton vartijan asun käyttäminen, johon voi syyllistyä kuka tahansa.

1 mom. Pykälän 1 momentissa mainittaisiin rikoksen tekijänä vartioimisliiketoiminnan harjoittaja. Mikäli vartioimisliiketoiminnan harjoittajana on luonnollinen henkilö, ei vastuun kohdentamiseen yleensä liity ongelmia. Käytännössä vartioimisliiketoimintaa harjoitetaan usein erilaisten oikeushenkilöiden muodossa. Siitä, kuka oikeushenkilön sisällä asetettaisiin vastuuseen säännösten vastaisesta menettelystä, ei voitaisi antaa yleisiä sääntöjä. Kysymys tulisi ratkaista kussakin yksittäisessä tapauksessa asianomaista oikeushenkilöä koskevien vastuun kohdentamisesta voimassa olevien yleisten oppien mukaisesti.

1 kohta. Vartioimisliiketoiminnan harjoittaja vastaisi siitä, että vartioimisliiketoiminnan harjoittamiseen liittyvät muutosilmoitukset, toimeksiantosopimukset, tapahtumailmoitukset, henkilöstötiedostot tai työvuorotiedostot sekä toimintaohjeet laaditaan, pidetään nähtävillä ja säilytetään asianmukaisesti. Varsinainen tapahtumailmoituksen laatimista koskeva velvollisuus olisi tosin vain vartijalla.

Kyseiset tekotavat liittyisivät olennaisesti vartioimisliiketoiminnan valvonnan mahdollistamiseen ja turvaamiseen. Toimintaohjeita koskeva tekotapa liittyisi myös vartijoiden sekä toimenpiteiden kohteena olevien henkilöiden oikeusturvan takaamiseen.

2 kohta. Vartioimisliiketoiminnan harjoitta-

jan vastuulla olisi myös huolehtia 16 §:n 2 momentissa säädetyn ilmoituksen tekemisestä toimeksiantajalle tilanteessa, jossa vartioimisliike on antanut toimeksiannon osaksi toisen vartioimisliikkeen tehtäväksi. Edelleen vartioimisliiketoiminnan harjoittaja vastaisi siitä, että paikallinen poliisiviranomainen saisi tiedon 29 §:n 3 momentissa tarkoitettua ampuma-aseen käyttöön johtaneista tilanteista.

3 kohta. Suhdetta viranomaistoimintaan koskeva tekotapa liittyisi turvallisuusviranomaisten toiminnan ja vartioimistoiminnan väliseen työnjakoon. Vartioimisliikkeen harjoittajan vastuulla olisi, ettei vartioimisliiketoiminnassa vaikeuteta yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä taikka rikosten ennalta estämistä, selvittämistä tai syyteharkintaan saattamista. Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen vaikeuttaminen vartioimisliiketoiminnalla rangaistiin ennen vartioimisliikerikoksena. Kun kyseinen vaikeuttaminen voisi olla vakavuudeltaan hyvin eriasteista, toiminta rangaistaisiin nyt lähtökohtaisesti vartioimisliikerikkomuksena. Toisaalta kriminalisointi kattaisi nyt nimenomaisesti vartioimisliiketoiminnan harjoittamisen lisäksi myös yksittäiset vartioimistehtävät sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen lisäksi myös rikosten ennalta estämisen, selvittämisen ja syyteharkintaan saattamisen. Vartioimistehtävissä tapahtuvasta vaikeuttamisesta asetettaisiin vastuuseen kyseessä oleva vartija.

4 kohta. Muun muassa toimenpiteiden kohteena olevien henkilöiden oikeusturva pyritäisiin takaamaan sillä, ettei vartioimisliiketoimintaa harjoitettaisi ilman vastaavaa hoitajaa. Vartioimisliiketoiminnan harjoittajan velvollisuutena olisi myös huolehtia, että vartioimisliikkeelle olisi ennen toiminnan aloittamista hyväksytty riittävä määrä vastaavia hoitajia. Vartioimisliikkeen harjoittajan velvollisuutena olisi huolehtia siitä, että liikkeelle haetaan säädetyn määräjän kuluessa uusi vastaava hoitaja entisen erotessa tai muutoin lakatessa hoitamasta tehtävänsä.

5 kohta. Vartioimisliikkeen harjoittaja vastaisi siitä, että vartioimisliikkeen palveluksessa on vain sellaisia henkilöitä, joiden hyväksyminen vartijaksi on voimassa. Vastaavasti liiketoiminnan harjoittaja vastaa sii-

tä, ettei vartioimisliikkeellä ole kerralla palveluksessaan sallittua suurempaa määrää väliaikaisia vartijoita.

6 kohta. Vartijan asun tulisi 33 §:n mukaan olla siisti ja asianmukainen. Vartija tulee tunnistaa asustaan vartijaksi. Asusta tulisi käydä ilmi, minkä vartioimisliikkeen palveluksessa vartija on. Näin viranomaiset ja kansalaiset voisivat muun muassa mahdollisissa epäselvyytilanteissa havaita, minkä liikkeen palveluksessa vartija on. Vartijan asun sekä asussa käytettävien merkkien ja tekstien on erotuttava selvästi poliisin, rajavartiolaitoksen, tullilaitoksen, vankeinhoitolaitoksen ja pelastushallinnon käytössä olevista virkapuvuista ja sotilaspuvuista sekä niissä käytettävistä merkeistä ja teksteistä.

Esityksessä on korostettu vartijan asun käyttämisen merkitystä toimenpiteen kohteena olevan henkilön oikeusturvan kannalta. Viimeksi mainittuun liittyen muun muassa vartijan asun oikeudeton käyttäminen ehdotetaan kriminalisoitavaksi. Myös vartija syyllistyisi vartioimisliikerikkomukseen, jos hän käyttäisi 33 §:n vastaista vartijan asua. Käytännössä vartioimisliiketoiminnan harjoittaja huolehtii asujen hankkimisesta palveluksessaan oleville vartijoille. Johdonmukaisuuden vuoksi myös vartioimisliiketoiminnan harjoittaja syyllistyisi vartioimisliikerikkomukseen, jos hän antaisi vartijoiden käytettäväksi vartioimistehtävissä asuja, jotka eivät olisi 33 §:n mukaisia.

2 mom. Vastaavalle hoitajalle asetettaisiin nimenomainen velvollisuus päättää toimeksiannoittain ampuma-aseen ja kaasusumuttimen kantamisesta sekä koiran mukana pitämisestä vartioimistehtävissä. Vastaava hoitaja tekisi myös päätöksen muun kuin vartijan asun käyttämisestä vartioimistehtävissä. Voimankäyttövälineiden kantamiselle sekä koiran mukana pitämiselle asetetaan 29 §:ssä ja 31 §:ssä sekä yleisiä, vartijan saamaan koulutukseen liittyviä että väliaikaista vartijaa koskevia rajoituksia. Tehtävän sitä edellyttäessä vartija saisi tietyissä 32 §:n 2 momentissa luetelluissa tapauksissa käyttää muuta kuin vartijan asua.

Vartija, joka kantaisi voimankäyttövälineitä tai pitäisi mukanaan koiraa taikka käyttäisi vartijan asua vastoin edellä mainittuja säännöksiä syyllistyisi vartioimisliikerikkomuk-

seen. Jos vastaava hoitaja tekisi päätöksen voimankäyttövälineiden kantamisesta tai koiran mukana pitämisestä taikka vartijan asun käyttämisestä, joka olisi 29, 31 tai 32 §:n vastainen, syyllistyisi myös vastaava hoitaja vartioimisliikerikkomukseen. Tekotavan tarkoituksena olisi oleellisella tavalla huolehtia toimenpiteiden kohteena olevan henkilön oikeusturvasta.

3 mom. 1 kohta. Vartijan velvollisuutena olisi laatia vartioimistehtävissä havaituista toimenpiteisiin johtaneista tapahtumista tapahtumailmoitus. Tapahtuma-ilmoituksen laatimisvelvollisuudella olisi merkitystä paitsi vartijan oman myös toimenpiteen kohteeksi joutuneen henkilön oikeusturvan kannalta. Tapahtumailmoitusta käytettäisiin jälkikäteen myös viranomaisvalvonnassa. Tekotavalla pyrittäisiin varmistautumaan siitä, että vartija täyttäisi tapahtumailmoituksen asianmukaisesti.

2 kohta. Edellä 1 momentin 2 kohdassa on selostettu vartioimisliiketoiminnan harjoittajan vastuulla olevan, ettei liiketoiminnalla vaikeutettaisi yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä taikka rikosten ennalta estämistä, selvittämistä tai syyteharkintaan saattamista. Vastaava toiminnan vaikeuttamista koskeva kielto koskisi nyt vartioimisliiketoiminnan ohella myös yksittäisiä vartioimistehtäviä suorittavaa vartijaa. Muutoin viitattaisiin edellä 1 momentin 2 kohdassa esitettyyn.

3 kohta. Kriminalisointi kattaisi uutena tekotapana tapahtuneen törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämisen. Vartijalla olisi eräissä tilanteissa velvollisuus ilmoittaa poliisille vartioimistehtävissä tietoon saamistaan jo tehdyistä törkeistä rikoksista. Tekeillä olevan törkeän rikoksen ilmoittamatta jättäminen rangaistaisiin myös vartijan tekemänä rikoslain 15 luvun 10 §:n ankaramman yleissäännöksen nojalla. Vartijalla olisi myös velvollisuus ilmoittaa henkilöön kohdistuvan toimenpiteen peruste toimenpiteen kohteena olevalle tai tämän edustajalle. Edelleen vartijan velvollisuutena olisi tarvittaessa ohjata toimenpiteen kohde tai tämän edustaja ottamaan yhteyttä toimenpiteen oikeellisuuden toteamiseksi vartioimisliikkeen vastaavaan hoitajaan. Tarkoituksena olisi varmistautua vartijan toimenpiteiden kohteeksi joutuvan

henkilön oikeusturvasta.

4 kohta. Turvallisuustoimenpiteiden kohteeksi joutuvien oikeusturvasta pyrittäisiin varmistautumaan myös siten, että vaarallisia voimankäyttövälineitä kantavilta tai niihin rinnastettavaa koiraa mukanaan pitäviltä vartijoilta edellytettäisiin erityiskoulutusta. Väliaikainen vartija ei saisi kantaa ampumasetta eikä pitää mukanaan koiraa siinäkään tapauksessa, että hän olisi hyväksytysti suorittanut ampuma-aseen kantamisen tai koiran mukana pitämisen mahdollistavan koulutuksen.

Vartijan olisi lähtökohtaisesti kannettava voimankäyttövälineitä asun alla siten, että ne eivät olisi muiden havaittavissa. Tekotavalla pyrittäisiin vähentämään ulkopuolisten tarpeetonta provosoitumista. Tekotapa olisi toisaalta merkityksellinen myös vartijan oman turvallisuuden kannalta vähentämällä voimankäyttövälineiden sieppausten vaaraa.

5 kohta. Tekotapa turvaisi vartioimistoimenpiteen kohteeksi joutuvan oikeusturvaa. Vartijan kanssa tekemisiin joutuvan tulisi 32 §:ssä mainittuja poikkeuksia lukuun ottamatta voida heti päätellä vartijan asusta, millaisilla valtuuksilla toimivan kanssa hän on tekemisissä.

6 kohta. Vartijan asemaa osoittavan puukeutumisen lisäksi myös vartijakortilla lisätäisiin vartijan toimenpiteiden kohteeksi joutuneen henkilön oikeusturvaa. Vartijakortti osoittaisi, millaisia valtuuksia kortin haltijalla on. Vartijan olisi pidettävä kortti vartioimistehtävissä mukana ja esitettävä se pyydettyäessä. Kortin esittämistä voisi vaatia niin toimintaa valvova viranomainen kuin toimenpiteiden kohteeksi joutunut henkilökin. Vartijakortti olisi luovutettava heti poliisille, kun vartijaksi hyväksyminen olisi peruutettu tai henkilölle luovutettaisiin uusi vartijakortti aikaisempaan korttiin merkityn hyväksymisajan kuluessa.

4 mom. Nykyisin vartioimisliikerikoksena rangaistava poliisimiehen osallistuminen vartioimisliiketoimintaan laajennettaisiin koskemaan kaikkia poliisin henkilöstöön kuuluvia sekä rajavartiolaitoksen ja tullilaitoksen henkilöstöön kuuluvia.

Nykyisellään poliisimieheltä on kielletty vain vartioimisliiketoiminnan harjoittaminen sekä vartioimisliikkeen vastuuhenkilönä toi-

miminen. Nyt kiellettäisiin myös vastaavana hoitajana toimiminen sekä vartioimistehtävien suorittaminen ansiotarkoituksena. Edellä 11 §:n yhteydessä on jo tullut esille, että ansiotarkoituksessa suoritettavilla vartioimistehtävillä tarkoitettaisiin vartijana toimimisen ohella myös tilanteita, joissa toimeksiantaja palkkaisi henkilön palvelukseensa suorittamaan niin sanottua omavartiointia. Koska kieltoa rikkovat olisivat yleensä virkamiehiä, heihin voitaisiin tarvittaessa kohdistaa myös virkamiesoikeudellisia toimenpiteitä.

Vartijan asua saisi käyttää vain vartija vartioimistehtävissä. Jos joku, jota ei ole hyväksytty vartijaksi, oikeudettomasti käyttää vartijan asua, hän syyllistyisi vartioimislikerikkomukseen.

57 § *Turvasuojausrikkomus.* Kokonaan uutena kriminalisointina säädettäisiin turvasuojausrikkomuksesta. Kriminalisoinnin tarkoituksena olisi tehostaa toimeksiantajien oikeusturvaa ja kuluttajansuojaa. Rangaistus säännösten täsmällisyysvaatimuksen mukaisesti tässäkin säännöksessä viitattaisiin nimenomaisesti niihin lainkohtiin, joiden rikominen olisi rangaistavaa. Tekotavat koskisivat turvasuojaustehtävien suorittamista ja kyseisten tehtävien suorittamista ilman asianmukaisen hyväksynnän voimassaoloa sekä turvasuojaajakorttia. Vastuun kohdentamisen osalta viitattaisiin edellä 56 §:n 1 momentin kohdalla esitettyyn.

1 mom. Turva-suojaustehtävien suorittamista koskevaan tekotapaan voisi syyllistyä turvasuojaustoiminnan harjoittaja teettämällä hyväksymistä edellyttäviä turvasuojaustehtäviä henkilöillä, joiden hyväksyntä turvasuojaajaksi ei olisi voimassa.

2 mom. Turvasuojaajaa koskisi turvasuojaajakortin mukana pitämistä, esittämistä ja poliisille luovuttamista koskeva tekotapa. Turvasuojaajan olisi pidettävä kortti turvasuojaustehtäviä suorittaessaan mukana ja esitettävä se pyydettyä. Kortin esittämistä voisi vaatia niin toimintaa valvova viranomaisena kuin toimeksiantajakin turvasuojaustoimintaan liittyvien palveluiden ostamisen ja suorittamisen yhteydessä. Turvasuojaajakortti olisi vartijakortin tavoin luovutettava heti poliisille, kun turvasuojaajaksi hyväksyminen olisi peruutettu tai jos henkilölle luovutettaisiin uusi turvasuojaajakortti

aikaisempaan korttiin merkityn hyväksymisaikajan kuluessa.

3 mom. Hyväksymistä edellyttäviä turvasuojaustehtäviä saisivat 35 §:n 1 momentin mukaan suorittaa ainoastaan turvasuojausliikkeen palveluksessa olevat turvasuojaajaksi hyväksytyt henkilöt. Tavoitteen turvaamisen kannalta ehdotetaan turvasuojausrikkomuksena kriminalisoitavaksi hyväksymistä edellyttävien turvasuojaustehtävien suorittaminen ilman voimassa olevaa hyväksyntää turvasuojaajaksi. Rikokseen voisi tekijänä syyllistyä kuka tahansa.

Turvasuojausrikkomuksen rangaistusasteikko olisi sakkoa. Turvasuojausrikkomus säännöstä sovellettaisiin, jollei rikoksesta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta.

7 luku. Erinäiset säännökset

58 §. *Ulkomaiset pätevyystodistukset.* Kuten EY-oikeutta selostavassa jaksossa on jo todettu, yksityinen turva-ala näytetään EY:n piirissä rinnastettavan yhä selvemmin muihin liiketoiminnan aloihin. EY-oikeuden näkökulmasta yksityiset turvallisuuspalvelut liittyvät sijoittautumisvapauteen, palvelujen vapaaseen tarjontaan ja työntekijöiden vapaaseen liikkuvuuteen sekä tavaroiden vapaaseen liikkuvuuteen.

Vaikka yksityisen turva-alan osalta ei ole ainakaan vielä vireillä kansallisten lainsäädäntöjen harmonisointihankkeita, on mahdollista, että tulevaisuudessa esitetään edellä mainittuihin EY-oikeudellisiin periaatteisiin vedoten vaatimuksia esimerkiksi jonkin muun EU:n jäsenvaltion antaman pätevyystodistuksen tai vastaavan asiakirjan hyväksymisestä myös Suomessa. Tällaisia vaatimuksia ei ole toistaiseksi esitetty, mutta lainsäädännössä ehdotetaan nyt varauduttavaksi kyseisiin tilanteisiin. Vastaavanlainen ulkomaisen pätevyystodistuksen tai vastaavan asiakirjan hyväksymismenettely on toteutettu myös sähköturvallisuuslaissa (410/1996) liittyen kelpoisuuteen tehdä tiettyjä sähkölaitteiden huolto- ja korjaustöitä.

Edellä 3 §:n 1 momentin yhteydessä on jo todettu, että jo nykyisin vartioimisliiketoimintaa voivat harjoittaa Suomessa muun muassa luonnolliset henkilöt, joilla on asuin-

paikka Euroopan talousalueella, sekä täällä sivuliikkeen rekisteröineet ulkomaalaiset yhteisöt ja säätiöt, jotka on perustettu jonkin Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion lainsäädännön mukaan ja joilla on sääntömääräinen kotipaikka, keskushallinto tai päätoimipaikka jossakin Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa. Vastaavaksi hoitajaksi tai vartijaksi hyväksymiseen ei täten liity henkilön kansalaisuuteen, kotikuntaan tai asuinkuntaan liittyviä edellytyksiä. Samanmuotoisena mukaan kelpoisuusvaatimuksissa edellytetään sen sijaan vastaavalta hoitajalta ja vartijalta suomalaisen kokeen ja vastaavasti suomalaisen koulutuksen hyväksyttyä suorittamista. Myöskin henkilön sopivuus on arvioitava täällä uudestaan.

Toisin kuin nykyisin, lupaviranomainen voisi jatkossa lupaharkinnan yhteydessä hyväksyä myös ulkomaalaisen pätevyystodistuksen tai vastaavan asiakirjan selvitykseksi siitä, että hakija täyttää laissa määritellyt kelpoisuusvaatimukset. Kyseinen menettely olisi mahdollista vartioimisliikeluvan myöntämisen, vastaavaksi hoitajaksi, vartijaksi ja turvasuojaajaksi hyväksymisen sekä tiettyjen voimankäyttövälineiden kantamisen osalta.

Ulkomaalainen pätevyystodistus tai vastaava asiakirja voitaisiin hyväksyä selvityksenä kelpoisuusvaatimusten täyttämistä, jos kyseisessä maassa sen saamiselle asetetut vaatimukset vastaisivat Suomessa voimassa olevia vaatimuksia. Tällöin keskeisiksi muodostuisivat koulutuksen pituudelle ja sisällölle sekä henkilön nuhteettomuudelle ja henkilökohtaisille ominaisuuksille asetetut vaatimukset. Erityisesti tulisi kiinnittää huomiota vartijan oikeuksiin ja voimakeinojen käyttämiseen liittyvään koulutukseen, koska kyseisillä seikoilla olisi keskeinen merkitys kuluttajansuojan ja vartioimistoimenpiteiden kohteiden oikeusturvan kannalta.

Lisäksi edellytettäisiin, että kyseisen maan yksityisiä turvallisuuspalveluita koskevien säännösten ja määräysten tulisi vastata oleellisesti osin Suomessa voimassa olevia säännöksiä. Säännösten ei tarvitsisi olla yhteneviä, mutta ainakin niihin sisältyvien keskeisten periaatteiden ja vaatimusten tulisi oleellisilta osin vastata toisiaan. Tällaisia keskeisiä seikkoja olisivat muun muassa tietyn elinkeinon tai tiettyjen tehtävien luvanva-

raisuus, vartijoiden tai vastaavien voimakeinojen käyttöön liittyvät oikeudet ja yksityisten turvallisuuspalveluiden asema suhteessa turvallisuudesta vastaaviin viranomaisiin. Viimekädessä kyse olisi molempien edellytysten kohdalla tapauskohtaisesta kokonaisarviointista.

Lupaviranomainen voisi tarvittaessa pyytää sisäasiainministeriöltä lausunnon viimeksi mainituista seikoista. Yksityisiin turvallisuuspalveluihin liittyvien säännösten ja määräysten osalta sisäasiainministeriöllä ylimpänä yksityisten turvallisuuspalveluiden valvonnasta vastaavana viranomaisena olisi parhaimmat mahdollisuudet hankkia tarvittaessa selvityksiä tietyn valtion yksityiseen turvallisuuspalveluihin liittyvästä lainsäädännöstä sekä henkilöille asetettavista pätevyysvaatimuksista. Sisäasiainministeriön antama lausunto ei olisi kuitenkaan lupaviranomaista oikeudellisesti sitova.

Lupaharkinnassa sekä itse hallintopäätöstä tehtäessä voitaisiin ottaa huomioon usein pelkästään suomalaisten viranomaisten käytössä olevat henkilön kelpoisuuden arviointiin vaikuttavat tiedot. Ulkomaalaisten osalta suomalaisilla viranomaisilla olisi vain harvoin käytössään tällaisia lisätietoja. Jos hakijalla ei olisi kotikuntaa Suomessa, toimivaltainen lupaviranomainen olisi hakijan asuinpaikan poliisilaitos.

59 §. *Lausunnot.* Nykyisin sekä vartioimisliikkeellä että muulla vartijan peruskoulutuksen järjestäjällä on vartioimisliiketoiminnan 11 §:n 3 momentin mukaan oikeus saada poliisilta lausunto koulutukseen hakeutuneen sopivuudesta vartijaksi. Poliisin lausuntoa laadittaessa keskitytään lähinnä sen seikan selvittämiseen, onko henkilö syyllistynyt sellaisiin rikoksiin tai väärinkäytöksiin, jotka osoittavat hänen olevan sopimaton toimimaan vartijana. Lopullisen ratkaisun henkilön koulutukseen ottamisesta tekee kuitenkin aina asianomainen koulutuksen järjestäjä. Edellä mainittu oikeus on sekä vartioimisliikkeillä että koulutuksen järjestäjillä, koska vartioimisliikkeet ovat myös itse järjestäneet vartijaksi hyväksymisen yhteydessä edellytettyä koulutusta. Lisäksi olisi huomattava, että henkilön on nykyisin oltava vartioimisliikkeen palveluksessa ennen kuin hänet voidaan hyväksyä vartijaksi.

Lähes kaikista vartijan koulutukseen hakeutuvista henkilöistä pyydetään nykyään kyseinen lausunto ja näin on voitu jo ennakolta välttää koulutuksen antamista alalle soveltumattomille. Tavoitteena on ollut myös rajoittaa yksityiskohtaisten vartioimistaktiikkaan ja -tekniikkaan liittyvien tietojen tarpeetonta joutumista asiattomille.

Lausuntomenettelyä muutettaisiin nyt siten, että ainoastaan koulutuksen järjestäjällä olisi oikeus saada siltä poliisilaitokselta, jonka toimialueeseen koulutukseen hakeutuneen kotikunta kuuluu, lausunto koulutukseen hakeutuneen sopivuudesta vartijaksi. Jos vartioimisliike toimisi myös koulutuksen järjestäjänä, se voisi pyytää edellä tarkoitetun lausunnon koulutuksen järjestäjän ominaisuudessa. Myös vastaavan hoitajan koulutukseen hakeutuneista voitaisiin nyt pyytää sopivuuslausunto. Nykyisin ei ole ollut vastaavaa mahdollisuutta. Tämä on johtunut muun muassa siitä, että vastaaville hoitajille ei ole järjestetty nykyisellään lakisääteistä koulutusta, vaan vastaavan hoitajan pätevyys on osoitettu suorittamalla hyväksytysti vartioimisliikelautakunnan toimeenpanema ammatitietokoe.

Vartioimisliikkeillä ei olisi sen sijaan enää pelkän vartioimisliikkeen ominaisuudessa mahdollisuutta pyytää poliisilta nykyisenkaltaista lausuntoa henkilön sopivuudesta vartijaksi. Tämä olisi perusteltua, kun vartijaksi hyväksymistä ei enää kytkettäisi palvelussuhteen olemassaoloon. Tilanne muuttuisi siis tältä osin samankaltaiseksi kuin muissakin poliisin myöntämissä luvissa tai hyväksymisissä eli luvan tai hyväksymisen olemassaolo osoittaisi henkilön olevan lupaviranomaisen käsityksen mukaan sopiva kyseiseen tehtävään. Olisi huomattava, että esityksessä luotaisiin myös mahdollisuudet valvontaviranomaisten suorittamille säännönmukaisille rekisterivertailuille ja niihin tarvittaessa liittyvien lupien ja hyväksymisten peruuttamiselle. Tämänkään vuoksi ei voitaisi pitää tarpeellisena, että poliisi voisi antaa vartioimisliikkeelle vielä erillisen lausunnon henkilön sopivuudesta vartijaksi senkin jälkeen, kun hänet on jo hyväksytty vartijaksi. Tällaisten erillisten luotettavuuslausuntojen antaminen olisi yksityisen turva-alankin osalta mahdollista vain poliisin henkilörekistereistä ane-

tun lain 23 §:ssä säädettyjen yleisten edellytysten täytyessä.

Vartijan tai vastaavan hoitajan koulutuksen järjestäjälle annettaisiin lisäksi oikeus pyytää lausunto tällaiseen koulutukseen opettajaksi hakeutuneen sopivuudesta kyseiseen tehtävään. Käytännössä on esiintynyt tarvetta selvittää etenkin turvallisuusalaan liittyvien erilaisten ammatillisten aineiden opettajien sopivuus, koska vartioimistekniikkaan ja -taktiikkaan liittyvät kysymykset ovat luonnollisestikin keskeisesti esillä myös näissä tehtävissä. Lisäksi opettajat saattavat saada tietoja yksityisten yritysten turvallisuusjärjestelyistä esimerkiksi erilaisten opinnäytetöiden välityksellä. Nykyisellään poliisi ei ole voinut erityissäännöksen puuttuessa antaa tällaisia lausuntoja. Opettajan tehtävä kun ei yleensä edellä kuvatuin tavoin täytä myöskään poliisin henkilörekistereistä annetun lain 23 §:ssä luotettavuuslausunnon antamiselle asetettuja edellytyksiä. Koska sopivuuslausunnot saattavat sisältää henkilön yksityisyyden kannalta arkaluonteisia tietoja, lausuntojen antamiseen tulisi jatkossakin suhtautua varovaisesti. Lausunnon antajan olisi harkittava, olisiko tiettyä tehtävää pidettävä sellaisena, että sopivuuslausunto olisi syytä antaa. Esimerkiksi pelkän kielenopettajan osalta tällaista syytä ei yleensä olisi. Lausunnon pyytäminen olisi vapaaehtoista ja sen pyytämisestä päättäisi koulutuksen järjestäjä.

Turvasuojaustoiminnan osalta ei olisi vastaavaa lausuntotarvetta. Turvasuojaajaksi hyväksymistä voitaisiin hakea 37:n 1 momentin 3 kohdan nojalla jo turvasuojaustehtäviin valmentavaan koulutukseen hakeuduttaessa. Myös turvasuojaustehtäviin valmentavan koulutuksen ammattiaineiden opettajilla olisi yleensä itsellään voimassa oleva turvasuojaajaksi hyväksyminen.

Säännöksen nojalla annettavissa lausunnoissa ei olisi kysymys niin sanotuista luotettavuuslausunnoista, joita poliisi voi antaa poliisin henkilörekisteristä annetun lain 23 §:n nojalla. Poliisi voi luovuttaa turvallisuuden kannalta merkittävään tehtävään pyrkivän henkilön luotettavuuteen liittyviä tietoja yksityiselle yhteisölle myös poliisilain 43 §:n 3 momentin nojalla. Kyseisten säännösten nojalla tietoja saa luovuttaa vain turvallisuuden kannalta merkittäviin tehtäviin pyrkivistä

henkilöistä, jolloin voisi olla epäselvää, olisi-ko esimerkiksi vartijan koulutukseen ha-keutuva henkilö tai ammattiaineiden opettaja tällainen henkilö. Viimeksi mainitun seikan johdosta esitykseen ehdotetaan sisällytettäväksi nykyisenkaltainen lausunnonantoon liittyvä erityissäännös.

60 §. *Muutoksenhaku. 1 mom.* Pykälä sisältäisi muutoksenhakuja koskevan säännöksen, jonka mukaan lain nojalla tehtyihin päätöksiin haettaisiin muutosta hallinto-oikeudelta hallintolainkäyttölain (586/1996) mukaisesti. Sekä sisäasiainministeriön että poliisilaitoksen tekemästä päätöksestä valitettaisiin näin hallinto-oikeuteen.

Myös toimivaltainen hallinto-oikeus määräytyisi hallintolainkäyttölain mukaan.

Nykyisellään oikeutta hakea muutosta valittamalla ei ole tapauksissa, joissa on annettu ainoastaan varoitus. Tällaista rajoitusta ei voitaisi pitää enää oikeusturvanäkökohtien kannalta hyväksyttävänä, joten vastaavaa rajoitusta ei ehdoteta sisällytettäväksi nyt ehdotettuun lakiin.

2 mom. Nykyisin luvan tai hyväksymisen peruuttamista koskevaan päätökseen on tullut sisällyttää erityinen maininta, jos sen on haluttu tulevan noudatettavaksi muutoksenhausta huolimatta. Nykytilannetta ehdotetaan muutettavaksi siten, että luvan tai hyväksymisen peruuttamista koskevat päätökset voitaisiin panna täytäntöön valituksesta huolimatta, jollei valitusviranomaisen sitä nimenomaisesti kieltäisi. Luvan tai hyväksymisen peruuttamiseen johtavissa tapauksissa on useimmiten kysymys sellaisista rikoksista tai olennaisista väärinkäytöksistä, jotka osoittavat selvästi henkilön olevan sopimaton kyseiseen tehtävään. Tällöin päätösten välitön täytäntöönpano on tärkeää yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ja kuluttajansuojan kannalta.

Säännöksellä pyrittäisiin myös estämään sellaiset valitukset, joilla yritettäisiin ainoastaan viivyttää päätösten välittömien vaikutusten syntymistä. Valitusviranomaisella olisi joka tapauksessa oikeus kieltää päätöksen täytäntöönpano, jos se katsoisi sen olevan yksittäisessä tapauksessa tarpeellista.

61 §. *Tarkemmat säännökset.* Nykyisissä säädöksissä olevien yleisluontoisen asetuksen- ja osittain sisäasiainministeriön määrä-

ystenantovaltuuden sijasta ehdotettuun lakiin sisältyisi yksilöity valtuus antaa valtioneuvoston sekä sisäasiainministeriön asetuksia.

1 mom. 1 kohta. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä lupien ja hyväksymisten hakemisessa noudatettavasta menettelystä, hakemusten sisällöstä, asioiden ratkaisemiseksi tarvittavista selvityksistä sekä lupa- ja hyväksymispäätösten sisällöstä. Valtuussäännöksen nojalla voitaisiin muun muassa säätää, mitä tietoja sekä millaisia yksittäisiä asiakirjoja ja muita selvityksiä hakijan olisi toimitettava viranomaiselle lupahakemuksen jättämisen yhteydessä. Samalla tavalla määriteltäisiin myös viranomaisen antamiin lupa- ja hyväksymispäätöksiin sisällytettävät tiedot. Myös viranomaiselle voitaisiin asettaa velvollisuus hankkia selvityksiä ennen lupa-asian ratkaisemista.

2 kohta. Nykyisin muutosilmoitusten, toimeksiantosopimusten, tapahtumailmoitusten, henkilöstötiedostojen ja työvuorotiedostojen, toimintaohjeiden ja vuosi-ilmoitusten laatimis- ja ylläpitovelvollisuus on säädetty varti- oimisliikeasetuksessa. Myös niiden tietosisäl- lön määrittelyt on tehty asetustasolla. Nyt kaikkien edellä mainittujen sopimusten, tie- dostojen, ohjeiden ja ilmoitusten laatimis- ja ylläpitovelvollisuus samoin kuin niiden pää- piirteittäinen tietosisältö säänneltäisiin laki- tasolla. Valtioneuvoston asetuksella voitai- siin antaa edellä mainittujen asiakirjojen sis- äältöön liittyviä tarkempia säännöksiä, jotka olisivat luonteeltaan lähinnä muodollis- ja teknisluontoisia. Myös palvelutodistuksen tarkempi tietosisältö määriteltäisiin val- tioneuvoston asetuksella. Tulevaisuudessa varsinkin yksityiseen turva-alaan liittyvä tek- ninen kehitys voisi johtaa tarpeeseen antaa tällaisia tarkempia säännöksiä. Joissakin ta- pauksissa toimintaympäristön muuttuminen saattaisi aiheuttaa tarvetta myös asiallisiin tarkennuksiin.

3 kohta. Vartijan asua koskevat perussään- nökset nostettaisiin asetustasolta lakitasolle. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä vartijan asun merkeistä ja teksteistä. Tarkemmat säännökset liittyisi- vät lähinnä kyseisten merkkien ja tekstien ul- koasuun sekä niiden sijoitteluun vartijan asuun. Merkkien ja tekstien ulkoasu on mää-

ritelty nykyisin vartioimisliikeasetuksen 17 a §:ssä.

4 kohta. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä myös turvallisuusalan neuvottelukunnasta. Tarkemmat säännökset liittyisivät lähinnä neuvottelukunnan työn käytännön organisointiin sekä sen jäsenten nimittämismenettelyyn.

2 mom. 1 kohta. Kuten edellä 20 ja 24 §:n yhteydessä on todettu, vastaavan hoitajan ja vartijan peruskoulutus järjestettäisiin siten, että vartijaksi ja vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisen edellytyksenä olisi tiettyjen vartijan ammattitutkintoon ja turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkintoon tai niitä sisältäen vastaavaan ammattitutkintoon sisältyvien opetusaiheiden suorittaminen. Koulutukselle asetettavat keskeisimmät vaatimukset määriteltäisiin lakitasolla ja sisäasiainministeriön asetuksella säädettäisiin tarkemmin, mitkä nämä opetusaiheet konkreettisesti olisivat. Sisäasiainministeriö voisi tarvittaessa antaa asetuksella tarkempia säännöksiä myös kyseisten opetusaiheiden sisällöstä ja laajuudesta. Itse koulutus toteutettaisiin teknisesti ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisesti, jolloin opetusministeriö myöntäisi luvat tutkintoon valmistavan koulutuksen järjestämiseen ja opetushallituksen asettama turvallisuusalan tutkintotoimikunta sopisi näyttökokeiden järjestämisestä.

2 kohta. Nykyisin sisäasiainministeriö on voinut vartioimisliikeasetuksen 29 §:n 2 momentin nojalla antaa tarkempia määräyksiä muun muassa vartijan voimankäyttövälineistä. Tällaisia määräyksiä ei ole kuitenkaan käytännössä annettu. Esityksen 2 §:n 14 kohdassa vartijan voimankäyttövälineet ehdotetaan määriteltäväksi tyhjentävästi, joten hyväksytyistä voimankäyttövälineistä ei olisi enää tarvetta antaa tarkempia määräyksiä.

Sisäasiainministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä voimankäyttövälineiden ominaisuuksista ja niiden kantamisesta sekä 29 §:n 2 momentissa tarkoitettua voimankäyttökoulutuksesta ja sen järjestäjistä. Voimankäyttövälineiden ominaisuuksiin liittyvät säännökset voisivat koskea esimerkiksi voimankäyttövälineiden teknisiä ominaisuuksia. Voimankäyttövälineiden kantamiseen liittyvät edellytykset koskisivat taas lähinnä koulutusvaatimuksia.

Ampuma-aseen, kaasusumuttimen ja teleskooppipatukan mahdollinen käyttö on niin eriluonteista, että niitä koskevat koulutusvaatimukset on tarkoituksenmukaista eriyttää. Tarvittaessa sisäasiainministeriö voisi määrittää eriytettyjä koulutusvaatimuksia myös eri ampuma-aseille ja kaasusumuttimille sekä eri ampuma-asetypeille.

Vartijoiden voimankäyttövälineisiin liittyvän koulutuksen toteuttamisen osalta sisäasiainministeriö voisi sisällöllisten seikkojen määrittämisen lisäksi valita myös tarkoituksenmukaisimmaksi katsomansa koulutusjärjestelmän. Koulutus voitaisiin teknisesti rakentaa esimerkiksi vartijan peruskoulutuksen ja väliaikaisen vartijan koulutuksen tapaan yleisen ammatillisen aikuiskoulutuksen varaan taikka koulutuksen järjestämisessä tai sen valvonnassa voitaisiin käyttää poliisin asealan asiantuntijoita taikka asealan järjestöjä. Ampuma-aselain uudistussuunnitelmien yhteydessä on kaavailtu kaupallisessa tarkoituksessa harjoitettavan ampuma-aseiden käyttöön kouluttamisen luvanvaraistamista. Vartijoiden osalta sekä ampuma-aseen että kaasusumuttimen kantamisen mahdollistavan koulutuksen järjestäjältä sekä opettajilta voitaisiin jatkossa edellyttää edellä kuvattuun lupaan liittyvän ammattitietokokeen suorittamista.

Aiemmin tuli jo esille, että sisäasiainministeriö on antanut vartijan ampuma-asekoulutuksesta ohjeen, joka kattaa sekä varsinaiset ampuma-aseet että kaasusumuttimet. Ohjeessa määritellään yksityiskohtaisesti asianmukaisen koulutuksen sisältö, mutta asetetaan koulutuksen järjestäville vain hyvin yleisluontoisia vaatimuksia.

3 kohta. Koiran mukana pitämisestä vartioimistehtävissä sekä mukana pitämisen edellytyksistä säädettäisiin 31 §:ssä. Sisäasiainministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä vartioimistehtävissä mukana pidettävän koiran tottelevaisuustarkastuksen järjestämisestä ja tarkastuksessa täytettävistä suoritusvaatimuksista sekä koiran rekisteröinnistä ja tunnistusmerkinnästä. Säännöksen nojalla koiran tottelevaisuuden tarkastus sekä siihen liittyvät suoritusvaatimukset voitaisiin toteuttaa tarkoituksenmukaisella tavalla. Tarkastus voisi koostua useista erilaisista osioista, joiden välityksellä

voitaisiin mitata muun muassa koiranohjaajan ja koiran välistä suhdetta sekä koiran hallittavuutta ja käyttäytymistä. Koiran rekisteröinnin ja tunnistusmerkinnän osalta asetuksella säädettäisiin tarkemmin kyseisten toimenpiteiden teknisestä toteuttamisesta.

3 mom. Sisäasiainministeriö vahvistaisi ehdotetussa laissa tarkoitetuissa menettelyissä käytettävien lomakkeiden sekä vartijakortin ja turvasuojaajakortin kaavan. Käytännössä kaavan vahvistaminen toteutettaisiin allekirjoittamalla lomakkeiden toimittajan kanssa erillinen toimitussopimus, jossa korttien ja muiden lomakkeiden ulkoasu kuvattaisiin tarkasti. Menettely olisi tältä osin samankaltainen kuin ampuma-ase- ja henkilökornttilainsäädännössä.

62 §. Vastaavan hoitajan sijaiseen ja väliaikaiseen vastaavaan hoitajaan sekä väliaikaiseen vartijaan sovellettavat säännökset. Esityksessä määriteltäisiin selvyyden vuoksi, että vastaavaan hoitajaan liittyvät säännökset koskisivat soveltuvin osin vastaavan hoitajan sijaista ja väliaikaista vastaavaa hoitajaa. Vastaavasti vartijaan liittyvät säännökset koskisivat soveltuvin osin väliaikaista vartijaa.

1 mom. Vastaavaan hoitajaan liittyviä säännöksiä sovellettaisiin vastaavan hoitajan sijaiseen ja väliaikaiseen vastaavaan hoitajaan aina silloin, kun laissa ei nimenomaisesti säädettäisi toisin vastaavan hoitajan sijaisen tai väliaikaisen vastaavan hoitajan osalta. Esitykseen sisältyy säännökset esimerkiksi väliaikaiseksi vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisestä, jolloin kyseistä säännöstä sovellettaisiin väliaikaiseksi vastaavaksi hoitajaksi hyväksymiseen. Vastaavan hoitajan sijaisen osalta olisi tietenkin huomioitava, että vastaavaan hoitajaan liittyviä säännöksiä sovellettaisiin kyseiseen henkilöön vain silloin, kun tämä toimii vastaavan hoitajan sijaisena. Väliaikaiseen vartijaan sovellettavien säännösten osalta viitattaisiin siihen, mitä edellä on esitetty. Esitys sisältää säännökset muun muassa väliaikaiseksi vartijaksi hyväksymisestä ja kyseisen hyväksymisen voimassaoloajasta, väliaikaisten vartijoiden enimmäismäärästä sekä väliaikaisen vartijan oikeudesta kantaa tiettyjä voimankäyttöväliteitä.

8 luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

63 §. Voimaantulo. 1 mom. Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan arviolta kuuden kuukauden kuluttua sen vahvistamisesta ja hyväksymisestä lukien.

2 mom. Esityksen 35 §:n mukaan turvasuojausliike saisi teettää hyväksymistä edellyttäviä turvasuojaustehtäviä vain sellaisella palveluksessaan olevalla, jonka hyväksyminen turvasuojaajaksi olisi voimassa. Tältä osin olisi kysymys uudesta viranomaishyväksyntää edellyttävästä toiminnasta. Käytännössä poliisilaitokset voisivat vastaanottaa sekä käsitellä turvasuojaajaksi hyväksymiseen liittyviä lupahakemuksia vasta ehdotetun lain voimaantultua.

Yksittäisen lupahakemuksen käsittelyyn sekä hyväksymisen johdosta annettavan turvasuojaajakortin tekniseen valmistamiseen kuluisi aikaa arviolta yhdestä kolmeen viikkoa. Vasta kyseisen ajankohdan jälkeen voitaisiin tosiasiallisesti aloittaa hyväksymistä edellyttävien turvasuojaustehtävien suorittaminen. Viimeksi mainitun johdosta esitykseen sisällytettäisiin erillinen hyväksymistä edellyttäviin turvasuojaustehtäviin liittyvä siirtymäsäännös, jonka välityksellä varmistuttaisiin siitä, että kyseisiä tehtäviä suorittavilla olisi riittävästi aikaa hankkia edellä mainittu viranomaishyväksyntä.

Lain vahvistamisen yhteydessä 35 §:n voimaantuloajankohta voitaisiin määrittellä noin kolme kuukautta myöhemmäksi lain varsinaiseen voimaantuloajankohtaan verrattuna.

3 mom. Ehdotetulla lailla kumottaisiin vartioimisliikelaki ja sen nojalla annettu vartioimisliikeasetus niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen. Lailla kumottaisiin myös yksityisetsivän ammatista annettu asetus. Kuten edellä on todettu yksityisetsivätoiminta siirrettäisiin selvästi vartioimisliiketoimintaan kuuluvaksi.

4 mom. Selvyyden vuoksi todettaisiin, että ennen ehdotetun lain voimaantuloa voitaisiin ryhtyä sen täytäntöönpanoa valmisteleviin toimenpiteisiin. Tämä koskisi esimerkiksi lupa- ja valvontaviranomaisten toiminnan uudelleenorganisointia.

64 §. Vartioimisliiketoimintaa koskevat

siirtymäsäännökset. 1 mom. Aikaisemmin myönnetty vartioimisliikeluvat sekä vastaavaksi hoitajaksi hyväksymiset jäisivät voimaan alkuperäisine lupaehtoineen ja rajoituksineen. Esimerkiksi vastaavien hoitajien uudet koulutusvaatimukset koskisivat täten ainoastaan ehdotetun lain voimaantulon jälkeen tapahtuvia hyväksymisiä. Aikaisempien säännösten mukaisen koulutuksen suorittaminen ei oikeuttaisi vastaavaksi hoitajaksi hyväksymiseen, jos henkilön hyväksyminen kyseiseen tehtävään ei ole ollut voimassa lain voimaantullessa. Tilanne olisi vastaava myös silloin, jos henkilö olisi toiminut vastaavana hoitajana lain voimaantullessa, mutta hyväksyminen olisi tämän jälkeen päättynyt. Sen sijaan aikaisempien säännösten mukaista koulutusta voitaisiin pitää asianmukaisena muun muassa silloin, jos lain voimaantullessa vastaavana hoitajana toimineen henkilön toimialueeseen tai muihin vastaaviin seikkoihin tehtäisiin muutoksia hyväksymisen ollessa edelleen voimassa.

2 mom. Vartijakorteilla ja niiden perustana olevilla vartijaksi hyväksymisillä on nykyisin väliaikaisia vartijoita lukuun ottamatta eri voimassaoloajat. Vartijakortti on voimassa enintään viisi vuotta ja vartijaksi hyväksyminen toistaiseksi. Edellä 24 §:n 2 momentin yhteydessä on jo tullut esille, että vartijaksi hyväksyminen on ollut voimassa tosiasiallisesti viisi vuotta, kun lupaviranomainen on vartijakortin uusimisen yhteydessä säännönmukaisesti tarkastanut myös vartijaksi hyväksymiseen liittyvien edellytysten täyttymisen. Jatkossa vartijakorteilla ja vartijaksi hyväksymisillä olisi yhtenevä viiden vuoden voimassaoloaika.

Ennen ehdotetun lain voimaantuloa annettujen vartijaksi hyväksymisten voimassaoloaika rajoitettaisiin uuteen järjestelmään siirtymisen johdosta siten, että kyseiset hyväksymiset olisivat voimassa alkuperäisine lupaehtoineen ja rajoituksineen vastaavan ajan kuin vartijakortti.

Vartijan tulisi hakea uutta vartijaksi hyväksymistä viimeistään nykyisen vartijakortin voimassaoloajan päätyttyä. Vartijaksi hyväksymistä voitaisiin hakea myös aikaisemmin, jolloin hakijalle voitaisiin hyväksymisedellytysten täytyessä antaa uusuotoinen vartijakortti.

3 mom. Ehdotetun lain myötä vartioimisliikelupien myöntämiset ja vartioimisliikkeiden vastaaviksi hoitajiksi hyväksymiset keskitettäisiin sisäasiainministeriöön. Selvytyden vuoksi säädettäisiin nimenomaisesti, että ennen ehdotetun lain voimaantuloa vireille tulleeseen vartioimisliikelupaa taikka vastaavaksi hoitajaksi tai vartijaksi hyväksymistä koskevaan asiaan sovellettaisiin kyseisen asian vireille tullessa voimassa olleita säännöksiä. Näin lääninhallitukset käsittelisivät niissä vireillä olleet vartioimisliikelupa- ja vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisasiat loppuun myös uuden lain voimaantultua. Edellä sanottu koskisi myös lupien ja hyväksymisten peruuttamisia, jos peruuttamisasia olisi tullut vireille ennen uuden lain voimaantuloa.

65 §. *Yksityisetsivätoimintaa koskevat siirtymäsäännökset.* Aiemmin on jo tullut esille, että esityksellä kumottaisiin yksityisetsivän ammatista annettu asetusta ja osa yksityisetsivätoiminnan ja vartioimisliiketoiminnan raja-alueelle sijoittuvasta toiminnasta siirrettäisiin kuulumaan vartioimisliiketoimintaan. Esityksen 3 §:n 1 momentin nojalla vartioimisliiketoimintaa saisi harjoittaa vain elinkeinon harjoittamisesta annetun lain 1 §:ssä tarkoitettu luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, joka on saanut siihen luvan. Perustuslain 18 §:n mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Pääsääntönä on siten elinkeinonvapaus. Ilman erillistä siirtymäsäännöstä esityksellä tosiasiallisesti rajoitettaisiin nykyisten yksityisetsivän ammatin harjoittajien oikeutta suorittaa 2 §:n 3 kohdan mukaista rikosten paljastamista. Useilla yksityisetsivän ammattia harjoittavilla elinkeinonharjoittajilla on voimassa oleva vartioimisliikelupa, mutta siirtymäsäännöksellä haluttaisiin turvata myös niiden elinkeinonharjoittajien oikeusasema, joilla ei ole kyseistä lupaa. Yksityisetsivän tehtäviä suorittavilla henkilöillä on usein voimassa myös vartijaksi hyväksyminen, koska usein yksityisetsivän ammattia on harjoitettu rinnan vartioimisliiketoiminnan kanssa.

Yksityisetsivätoimintaa harjoittavilla elinkeinonharjoittajilla sekä kyseisissä tehtävissä toimivilla olisi mahdollisuus kuuden kuukauden kuluessa lain voimaantulosta hakea tässä pykälässä tarkoitettuja lupia ja hyväk-

symisiä. Aikaisemmat luvat ja hyväksynyt oikeuttaisivat siten harjoittamaan kyseistä toimintaa kuuden kuukauden ajan lain voimaantulosta. Vastaavankaltainen siirtymäsäännös sisältyi myös ampuma-asetlain 122 sekä 128 §:ään asealan elinkeinolupaan liittyen.

1 mom. Yksityisetsivän ammattia harjoittavan olisi kuuden kuukauden kuluessa lain voimaantulosta haettava vartioimisliikelupaa, joka oikeuttaisi harjoittamaan vartioimiskohteeseen tai toimeksiantajaan kohdistuvien riskosten paljastamista. Kyseistä lupaa haettaisiin esityksen 4 §:n mukaisesti sisäasiainministeriöltä, joka myöntäisi hakijalle vartioimisliikeluvan, jossa luvanhaltijan oikeutta harjoittaa vartioimisliiketoimintaa olisi rajoitettu edellä kuvatulla tavalla. Esityksen 3 §:n 2 momentin nojalla vartioimisliikelupaan voitaisiin liittää muun muassa vartioimistehtäviä koskevia ehtoja ja rajoituksia. Viimeksi mainitun luvan myöntämisedellytyksenä olisi se, että hakijan yksityisetsivän ammatin harjoittamiseen oikeuttava lupa olisi voimassa lain voimaantullessa.

Esityksen 15 §:n mukaan vartioimisliikkeellä olisi oltava palveluksessaan yksi tai useampi vastaava hoitaja, jonka hyväksyminen vastaavaksi hoitajaksi olisi voimassa. Riskosten paljastamiseen oikeuttavan vartioimisliikeluvan myöntämisen yhteydessä sisäasiainministeriö hyväksyisi vartioimisliikkeelle myös vastaavan hoitajan. Mikäli yksityisetsiväliikkeellä olisi lain voimaantullessa ollut lääninhallituksen hyväksymä johtaja, kyseinen henkilö tulisi hyväksyä vastaavaksi hoitajaksi. Yksityisetsivän ammatista annetun asetuksen 2 §:n 3 momentin nojalla yksityisetsiväliikkeellä on oltava johtaja, jos toimintaa harjoitetaan yhteisön välityksellä. Johtajan mahdollisesti puuttuessa vastaavaksi hoitajaksi voitaisiin hyväksyä jokin oikeushenkilön puolesta toimiva, joka ilmenisi tarkemmin esityksen 4 §:n 2 momentista. Vastaavalla tavalla elinkeinonharjoittajana toimiva luonnollinen henkilö voitaisiin hyväksyä vastaavaksi hoitajaksi erillisen johtajan puuttuessa. Vastaavien hoitajien lukumäärä määräytyisi esityksen 15 §:ssä tarkoitettulla tavalla. Siirtymäsäännöksen perusteella tapahtuva vastaavaksi hoitajaksi hyväksyminen ei oikeuttaisi henkilöä toimimaan myö-

hemmin muihin vartioimistoiminnan lajeihin liittyvänä vastaavana hoitajana, vaan tällaisessa tapauksessa vastaavan hoitajan tulisi hakea sisäasiainministeriöltä vastaavaksi hoitajaksi hyväksymiseen liittyvän päätöksen muutosta.

Kuten aiemmin on tullut jo esille, yksityisetsivän ammatin harjoittamiseen oikeuttavia lupia on voimassa yli 400 kappaletta, vaikka kyseistä elinkeinoa harjoittaa tosiasiallisesti vain muutamia kymmeniä elinkeinonharjoittajia. Viimeksi mainittu on johtunut pääasiallisesti siitä, etteivät elinkeinonharjoittajat ole ilmoittaneet lupaviranomaiselle toiminnan lopettamisesta. Esitykseen sisältyvä siirtymäsäännös olisi keskeinen sen seikan johdosta, että sen välityksellä voimassa oleva lupamäärä saataisiin vastaamaan paremmin käytännön tilannetta. Viimeksi mainittu seikka olisi tärkeä muun muassa viranomaisvalvonnan toteuttamisen sekä turvallisuusalan valvontarekisterin luotettavuuden kannalta katsottuna.

2 mom. Esityksen 16 §:n mukaan vartioimisliike saisi teettää vartioimistehtäviä ainoastaan sellaisella palveluksessaan olevalla, jonka hyväksyminen vartijaksi olisi voimassa. Kyseisen pykälän perusteluista ilmenee, että palveluksessa oloon rinnastettaisiin myös itsenäisenä elinkeinonharjoittajana toimiminen. Viimeksi mainittuun liittyen yksityisetsivän ammatinharjoittajat, liikkeen johtajat sekä yksityisetsiväliikkeen palveluksessa yksityisetsivän tehtäviä suorittavat voisivat kuuden kuukauden kuluessa lain voimaantulosta hakea vartijaksi hyväksymistä henkilön kotikunnan poliisilaitokselta. Vartijaksi hyväksyminen olisi esityksen 24 §:n 2 momentin mukaisesti voimassa viisi vuotta, kuitenkin enintään siihen saakka kun henkilö täyttää 65 vuotta. Yksityisetsiväliikkeen ammatinharjoittajilla tarkoitettaisiin yksityisetsivätoimintaa harjoittavia luonnollisia henkilöitä. Yksityisetsiväliikkeen palveluksessa olevilla yksityisetsivätehtäviä suorittavilla tarkoitettaisiin taas henkilöitä, jotka olisi lain voimaantullessa hyväksytty yksityisetsivän ammatista annetun asetuksen 8 §:n nojalla suorittamaan yksityisetsivän varsinaisia tehtäviä. Kyseinen hyväksyntä oikeuttaisi henkilön suorittamaan vartioimisliikkeen palveluksessa 2 §:n 3 kohdan mu-

kaista rikosten paljastamista. Samoin kuin vartioimisliikeluvan kohdalla myös vartijaksi hyväksymiseen voitaisiin esityksen 24 §:n 2 momentin nojalla liittää muun muassa vartioimistehtäviä koskevia ehtoja ja rajoituksia. Kuten edellä tuli jo esille, useat yksityisetsivän tehtäviä suorittavat henkilöt on jo nykyisin hyväksyty vartijoiksi.

Vartijaksi hyväksymisen yhteydessä henkilölle luovutettaisiin myös 34 §:n mukainen vartijakortti, joka olisi pidettävä vartioimistehtävissä mukana ja esitettävä pyydettyä.

3 mom. Pykälään sisältyvistä luvista ja hyväksymisistä ei perittäisi erillistä valtion maksuperustelain (150/1992) mukaista suorittemaksua. Valtion maksuperustelain 4 §:n mukaan suoritteiden tulee olla maksullinen, jollei suoritteiden maksuttomuudelle ole perusteltua syytä. Lupien ja hyväksymisten maksuttomuuden perusteena olisi se, että niiden välityksellä ainoastaan turvattaisiin elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajan palveluksessa olevan oikeus jatkaa nykyistä elinkeinoa tai ammattia. Tältä osin ei siis olisi kysymys uusista luvista tai hyväksymisistä, joiden välityksellä laajennettaisiin henkilön oikeutta harjoittaa nykyistä elinkeinoa tai ammattia.

Pykälään sisältyvät luvat ja hyväksymiset annettaisiin ilman tavanmukaista viranomaisen suorittamaa lupaharkintaa. Lupahakemuksen käsittelyn yhteydessä ei siten sovellettaisi esityksen 4 §:n 1 tai 2 momentin mukaisia vartioimisliikeluvan myöntämisedellytyksiä, 20 §:n 1 momentissa säädettyjä vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisen edellytyksiä ja 24 §:n 1 momentissa säädettyjä vartijaksi hyväksymisen edellytyksiä. Henkilön luotettavuuteen, rehellisyyteen sekä henkilökohtaisiin ominaisuuksiin liittyvät sopivuuskysymykset on harkittu jo aikanaan yksityisetsivätoimintaan liittyvän luvan tai hyväksymisen yhteydessä. Käytännössä säännöksen keskeisin merkitys olisikin se, ettei hakijoihin sovellettaisi vartioimisliikkeen vastaavan hoitajan sekä vartijan koulutukseen liittyviä säännöksiä. Kyseisten henkilöiden voitaisiin katsoa hankkineen tehtävässä edellytetyn ammattitaidon käytännön kokemuksen välityksellä.

Elinkeinonharjoittajan tulisi hakea normaaliin tapaan vartioimisliikelupaa sisäasianmi-

nisteriöltä, jos tämä haluaisi harjoittaa myös muita vartioimisliiketoiminnan lajeja kuin rikosten paljastamista. Lupahakemuksen käsittelyyn ei tällöin sovellettaisi tässä pykälässä esitettyjä maksuttomuuteen sekä lupaharkintaan liittyviä poikkeussäännöksiä. Tilanne olisi vastaavankaltainen myös silloin, kun henkilö haluaisi vartijan tai vastaavan hoitajan ominaisuudessa suorittaa myös muita vartioimistoiminnan lajeja kuin rikosten paljastamistehtäviä. Viimeksi mainituissa tapauksissa olisi kysymys elinkeinonharjoittajan tai tämän palveluksessa olevien henkilöiden nykyisten ammatinharjoittamisoikeuksien laajentamisesta.

1.2. Laki poliisin henkilörekistereistä

1 b §. *Hallintoasiain tietojärjestelmä.* Pykälässä säädetään hallintoasiain tietojärjestelmästä, joka on pykälän 1 momentin mukaan poliisin valtakunnalliseen käyttöön tarkoitettu pysyvä automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävä tietojärjestelmä. Pykälän 3 momentin mukaan hallintoasiain tietojärjestelmän tietokantaan saa kerätä ja tallettaa järjestelmän yhteiskäyttöön ja erillisiin osarekistereihin tietoja henkilöistä poliisilain 1 §:n 2 momentissa säädettyjen, niin kutsuttujen muiden kuin varsinaisten poliisitehtävien suorittamiseksi. Tietojärjestelmään tallettavista tiedoista säädetään tarkemmin poliisin henkilörekistereistä annetussa asetuksessa.

Pykälän 2 momentissa luetellaan hallintoasiain tietojärjestelmän osarekisterit. Momentin 6 kohdan mukaan yksi osarekistereistä on vartijarekisteri. Poliisin henkilörekistereistä annetun asetuksen 3 §:n 7 kohdan mukaan vartijarekisteriin saa tallettaa vartioimisliikeasetuksen 1 §:ssä tarkoitettua vartijan asetuksen 12 §:ssä tarkoitettuun vartijakorttiin merkityt tiedot ja henkilön valokuva.

Maininta vartijarekisteristä ehdotetaan muutettavaksi maininnaksi turvallisuusalan valvontarekisteristä. Turvallisuusalan valvontarekisteristä säädetäisiin yksityisistä turvallisuuspalveluista annettavan lain 44 §:ssä. Rekisteri kattaisi paitsi vartijat myös vartioimisliikkeet ja niiden vastuuhenkilöt ja vastaavat hoitajat sekä turvasuojaajat ja järjestyksenvalvojat. Viimeksi mainitun johdosta säännöksen 7 kohta järjestyksenvalvojare-

kisteristä ehdotetaan kumottavaksi. Poliisin henkilörekistereistä annettuun asetukseen tulisi tehdä vastaavat muutokset ja lisäykset.

24 d §. *Tietojen poistaminen hallintoasiain tietojärjestelmästä.* Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan muun muassa vartijarekisteristä poistetaan luvan tiedot 10 vuoden kuluessa luvan voimassaolon päättymisestä sekä hakemuksen hylkäämistä koskevat tiedot, peruutus-, este- ja huomautustiedot sekä lausuntoa koskevat tiedot 10 vuoden kuluessa hakemuksen hylkäämisestä, peruutus-, estetai huomautustiedon merkitsemisestä taikka lausunnon antamisesta. Kaikki henkilöä koskevat tiedot poistetaan pykälän 2 momentin mukaan viimeistään kuitenkin yhden vuoden kuluessa rekisteröidyn kuolemasta.

Myös tämän pykälän osalta viittaus vartijarekisteristä ehdotetaan muutettavaksi viittaukseksi turvallisuusalan valvontarekisteriin. Maininta järjestyksenvalvojarekisteristä ehdotetaan kumottavaksi, koska nykyinen järjestyksenvalvojarekisteri olisi rekisteriteknisesti osa turvallisuusalan valvontarekisteriä. Rekisterin laajentumista käsitellään 1 b §:n yhteydessä. Varsinainen tietojen säilytysaikoja koskeva sääntö säilyisi ennallaan.

1.3. Rikoslaki

17 luku 6 §. *Rikoksista yleistä järjestystä vastaan.* Pykälän 2 momentissa luetellaan pykälän soveltamisalaan kuuluvat järjestystä ylläpitävät henkilöt. Momentin 3 kohdan mukaan vartioimisliikelaisissa tarkoitettu vartija on tällainen henkilö.

Viittaus vartioimisliikelakiin ehdotetaan muutettavaksi viittaukseksi yksityisistä turvallisuuspalveluista annettavaan lakiin.

17 luku 6 a §. *Vartioimisliikerikos.* Vartioimisliikerikoksena rangaistaisiin vakavimmat vartioimisliiketoiminnan valvonnan perusteisiin sekä turvallisuusviranomaisten toiminnan ja vartioimistoiminnan väliseen työnjakoon liittyvät teot. Yksityiseen turvallisuusalaan liittyvän sääntelyn eräänä tavoitteena on tehostaa yksityisen turva-alan valvontaa ja selkeyttää julkisen vallan ja yksityisen turva-alan välistä työnjakoa. Tätä taustaa vasten moitittavimpia tekotapoja olisivat vartioimisliikkeen harjoittaminen ilman lupaa sekä vartioimisliiketoiminnassa vastaanotettu toimek-

sianto ylläpitää yleistä järjestystä ja turvallisuutta. Kriminalisointi vastaisi tältä osin nykyistä. Nykyisin vartioimisliikerikoksena rangaistava yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen vaikeuttaminen sekä poliisimiehen kiellon vastainen osallistuminen vartioimisliiketoimintaan rangaistaisiin vartioimisliikerikokemuksena. Kyseinen vaikeuttaminen voisi olla vakavuudeltaan hyvin eriasteista. Vartioimisliiketoiminnan harjoittamista koskeva kielto laajennettaisiin poliisiin ohella kattamaan myös rajavartio- tai tullilaitoksen henkilöstöön kuuluvaa. Kyseiset henkilöt olisivat yleensä virkamiehiä ja heihin voitaisiin tarvittaessa kohdistaa myös virkamiesoikeudellisia toimenpiteitä.

Vartioimisliikerikoksen rangaistusasteikko olisi nykyiseen tapaan sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. Vaikka vartioimisliikerikoksista epäilemättä enimmäkseen tultaisiin tuomitsemaan sakkorangaistuksia, olisi vankeusuhka tarpeen esimerkiksi sellaisten tapausten varalta, joissa toistuvasti syyllistyttäisiin luvattoman vartioimisliiketoiminnan harjoittamiseen. Toimintaa harjoitettaisiin käytännössä näissä tapauksissa ilman luvalliseen vartioimisliiketoimintaan liittyviä ulkoisia merkkejä, joka tekisi toiminnasta entistä moitittavampaa. Luvaton toiminta ei sen vuoksi myöskään välttämättä tulisi kovin helposti ilmi. Mainitunlaiseen toimintaan tulisi olla mahdollisuus tarvittaessa puuttua vankeusrangaistuksin. Ehdotettu rangaistusasteikko mahdollistaisi myös tarvittaessa kotietsinnän suorittamisen liikkeen toimipaikkaan ja siten viranomaisten nopean reagoimisen toimintaan.

Vartioimisliikkeen vastaanottama yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä tarkoittava toimeksianto olisi puuttumista poliisille säädettyjen tehtävien hoitamiseen. Lakiehdotuksessa on nykyistä huomattavasti tarkemmin rajattu turvallisuusviranomaisten ja vartioimisliiketoiminnan välinen työnjako. Kysymys on lakiehdotuksen eräästä keskeisimmästä asiasta. Tämän vuoksi toimintaan tulisi olla mahdollisuus puuttua tarvittaessa jopa vankeusrangaistuksin.

1.4. Laki järjestyksenvalvojista

1 §. *Soveltamisala.* Pykälän 2 momentissa

viitataan vartioimisliikelain järjestyksenvalvojatehtäviä, vartijan toimivaltuuksia ja vartijan rikosoikeudellista suojaa koskeviin säännöksiin. Viittaukset vartioimisliikelakiin ehdotetaan muutettaviksi viittauksiksi yksityisistä turvallisuuspalveluista annettavaan lakiin.

9 a §. *Koiran mukana pitäminen.* Järjestyksenvalvojalaki ei sisällä säännöksiä koiran mukana pitämisestä järjestyksenvalvontatehtävissä, vaan kyseiset säännökset sisältyvät sisäasiainministeriön järjestyksenvalvojalain nojalla antamaan määräykseen. Edellä mainittua ei voida pitää erityisesti perustuslain 80 § huomioon ottaen hyväksyttävänä, jonka johdosta koiran mukana pitämiseen liittyvät säännökset ehdotetaan nyt nostettavaksi lain tasolle. Sisällöllisesti säädökset olisivat edellä mainittua sisäasiainministeriön määräystä yksityiskohtaisempia ja ne olisivat samankaltaisia vartioimisliikelainsäädännön vastaavien säännösten kanssa. Näin mahdollistettaisiin se, että samaa koiraa voitaisiin pitää mukana joustavasti sekä vartioimis- että järjestyksenvalvontatehtävissä. Kokonaisuutena arvioiden järjestyksenvalvontatehtävissä on pidetty koiraa mukana harvoin ja kyseiset tapaukset ovat liittyneet lähinnä suurin yleisötilaisuuksiin.

1 mom. Järjestyksenvalvojalla ei olisi ehdotonta oikeutta pitää mukanaan järjestyksenvalvontatehtävissä koiraa, vaan tältä osin edellytettäisiin aina tilaisuuden toimeenpanopaikan poliisilaitoksen lupaa. Tilaisuuden järjestäjä tai toimeenpanija toimisi luvan hakijana. Koiran mukana pitämisestä voitaisiin tehdä erillinen hallintopäätös tai kyseinen asia voitaisiin sisällyttää yleisen kokouksen tai yleisötilaisuuden osalta kokoontumislain 20 §:n mukaiseen ohjeeseen tai määräykseen ja se voisi koskea yhtä tai useampaa tilaisuutta.

Säännöksessä todettaisiin selvyuden vuoksi, että järjestyksenvalvoja saisi pitää mukanaan yksittäisessä järjestyksenvalvontatehtävässä vain yhtä koiraa kerrallaan. Muutoin olisi mahdollista, että järjestyksenvalvoja olisi toiminut ohjaajana 1 kohdan mukaisessa tottelevaisuustarkastuksessa useamman koiran kanssa ja pitäisi useampia koiria mukanaan samanaikaisesti. Säännös ei estäisi järjestyksenvalvojaa pitämästä järjestyksenval-

vontatehtävässä mukanaan useampia koiria silloin, kun koiria pidettäisiin mukana eri aikaan.

2 kohta. Koiranohjaajana toimivan järjestyksenvalvojan olisi osallistuttava 1 kohdan mukaiseen tottelevaisuustarkastukseen sen koiran kanssa, jota hän pitäisi mukanaan järjestyksenvalvontatehtävissä. Säännöksen välityksellä pyrittäisiin varmistautumaan siitä, että järjestyksenvalvontatehtävissä käytettävä koira olisi kaikissa olosuhteissa koiranohjaajana toimivan järjestyksenvalvojan hallittavissa ja koiranohjaaja tuntisi kyseisen koiran.

3 kohta. Järjestyksenvalvontatehtävissä mukana pidettävälle koiralle määriteltäisiin myös vähimmäis- sekä enimmäisikä. Koiran henkinen kehittyminen sekä fyysinen vahvistuminen edellyttäisi, että koiran tulisi olla vähintään kaksi vuotta vanha. Myös poliisi-koirilla vastaava ikäraja on kaksi vuotta. Koiran ikääntyminen sekä fyysinen kunto huomioon ottaen olisi perusteltua rajoittaa järjestyksenvalvontatehtävissä käytettävän koiran enimmäisikä 10 vuoteen.

4 kohta. Toimenpiteiden kohteena olevien henkilöiden oikeusturvanäkökohdat sekä viranomaisvalvonta huomioon ottaen järjestyksenvalvontatehtävässä käytettävä koira tulisi rekisteröidä ja tunnistusmerkitä siten, että se on luotettavasti yksilöitävissä. Rekisteröintiin sekä tunnistusmerkitsemiseen liittyvien velvollisuuksien välityksellä mahdollistettaisiin se, että koira olisi esimerkiksi viranomaisvalvontaan liittyen luotettavasti yksilöitävissä. Rekisteröinnin sekä tunnistusmerkinnän teknisestä toteuttamisesta säädettäisiin tarkemmin sisäasiainministeriön asetuksella.

5 kohta. Järjestyksenvalvontatehtävässä käytettävän koiran tulisi olla aina järjestyksenvalvojan hallittavissa, jolloin estettäisiin esimerkiksi se, ettei järjestyksenvalvoja jättäisi koiraan yksin toimialueelleen. Kyseisen edellytyksen välityksellä pyrittäisiin varmistautumaan myös sivullisten henkilöiden turvallisuudesta.

6 kohta. Selvyuden vuoksi todettaisiin myös, ettei järjestyksenvalvoja saisi pitää mukanaan koiraa, joka olisi osoittautunut ominaisuuksiltaan tehtävään sopimattomaksi. Vaikka koiran sopivuus pyritäänkin arvioimaan kattavasti edellä mainitussa tottelevaisuustarkastuksessa, niin koiran terveydenti-

lassa tai käytöksessä voi tapahtua sellaisia muutoksia, joiden johdosta sitä ei olisi enää pidettävä tehtävään sopivana. Tehtävään sopimattomuus voisi ilmetä esimerkiksi koiran pelokkuutena. Koiranohjaajana toimiva järjestyksenvalvoja vastaisi siitä, että hänen mukana pitämänsä koira soveltuisi tehtävään. Tältä osin olisi kysymys aina tapauskohtaisesta harkinnasta.

2 mom. Järjestyksenvalvoja saisi pitää 1 momentin mukaiset edellytykset täyttävää koiraa mukanaan järjestyksenvalvontatehtävissä kaksi vuotta 1 kohdassa tarkoitettua hyväksymisestä lukien. Kahden vuoden välein suoritettavalla tottelevaisuustarkastuksella pyrittäisiin varmistautumaan erityisesti toimenpiteiden kohteena olevien henkilöiden oikeussuojaan liittyen siitä, että koira olisi edelleenkin sopiva pidettäväksi mukana kyseisissä tehtävissä.

3 mom. Edellä 1 momentissa tarkoitettua luvan myöntämisedellytyksenä olisi se, että tilaisuuden laajuus, laatu tai järjestämispaikka järjestyksenpitoon liittyvästä perustellusta syystä edellyttäisi koiran mukana pitämistä. Pelkkä tilaisuuden laajuus, laatu tai järjestämispaikka ei siten yksin oikeuttaisi koiran mukana pitämiseen, vaan lisäksi edellytettäisiin järjestyksenpitoon liittyviä perustelluja syitä. Tällaisena perusteltuna syynä voisi olla esimerkiksi se, että tilaisuus on luonteensa johdosta altis ennalta arvaamattomille järjestyshäiriöille. Vaikka tilaisuudella tarkoitettaisiin tässä yhteydessä kaikkia niitä paikkoja ja tapahtumia, joihin järjestyksenvalvoja voidaan asettaa, niin käytännössä koiran mukana pitämiseen ilmenisi tarvetta lähinnä suurissa yleisötilaisuuksissa. Tällaisia tilaisuuksia voisivat olla suuret rocktapahtumat, ulkoilmakonsertit sekä tietyt kansainväliset urheilukilpailut.

Järjestyksenvalvontatehtävissä mukana pidettävällä koiralla tulisi olla kuonokoppa, joka voitaisiin poliisin määräyksestä poistaa, jos henkilöiden käyttäytymisen tai muun siihen verrattavan syyn perusteella voidaan päätellä tilaisuuteen osallistuvien turvallisuuden olevan uhattuna. Kuonokopan poistamiseen liittyvänä syynä voisi olla tilanne, joissa tilaisuuteen osallistuvan yleisön turvallisuus olisi uhattuna esimerkiksi tietyn ryhmän ennalta arvaamattoman uhkaavan käyt-

täytymisen johdosta. Henkilöiden käyttäytymisellä tarkoitettaisiin tässä yhteydessä sekä tilaisuudessa läsnä olevien, että sinne mahdollisesti pyrkivien henkilöiden toimintaa. Päätöksen kuonokopan poistamisesta tekisi pääsääntöisesti kyseisen tilaisuuden turvallisuudesta vastaava poliisimies, joka on käytännössä usein läsnä tilaisuudessa. Kuonokopan pitämiseen liittyvän velvollisuuden välityksellä pyrittäisiin varmistautumaan erityisesti toimenpiteiden kohteeksi mahdollisesti joutuvien henkilöiden turvallisuudesta. Sinällään on muistettava se, että järjestyksenvalvoja voisi käyttää koiraa myös rikoslain mukaisissa hätävarjelutilanteissa, joihin liittyen hän tekisi itse päätöksen kuonokopan poistamisesta.

4 mom. Sisäasiainministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä järjestyksenvalvontatehtävissä mukana pidettävän koiran tottelevaisuustarkastuksen järjestämisestä ja tarkastuksessa käytettävistä vaatimuksista sekä koiran rekisteröinnistä ja tunnistusmerkinnästä. Sisällöllisesti säännös olisi yhtenevä yksityisistä turvallisuuspalveluista annettavaksi ehdotetun lain 61 §:n 2 momentin 3 kohdan kanssa, jonka perusteluihin viitataan tältä osin. Järjestelyn tarkoituksena olisi se, että muun muassa koiran tottelevaisuuden tarkastukseen, rekisteröimiseen sekä tunnistusmerkittämiseen liittyvät lakia alemmanasteiset säädökset olisivat järjestyksenvalvonta- sekä vartioimistehtäviin liittyen samankaltaisia. Tällöin mahdollistettaisiin saman koiran mukana pitäminen sekä vartioimis- että järjestyksenvalvontatehtävissä.

10 § 3 mom. Järjestyksenvalvojalakiin ehdotetaan nyt lisättäväksi säännös, joka mahdollistaisi hyväksymisen peruuttamisen sijasta varoituksen antamisen järjestyksenvalvojalle. Vastaavankaltainen mahdollisuus on sisältynyt vartijaksi hyväksymisen peruuttamiseen liittyvään säännökseen. Järjestyksenvalvojalle voitaisiin antaa hyväksymisen peruuttamisen sijasta varoitus tiettyjen edellytysten täyttyessä. Varoitus voitaisiin antaa muun muassa rikoksiin ja väärinkäytöksiin liittyen niissä tapauksissa, joissa rikos tai väärinkäytös olisi vähäinen. Lisäksi edellytettäisiin, että hyväksymisen peruuttamista olisi pidettävä oloihin nähden kohtuuttomana. Kun kyse olisi tietyissä tapauksissa jopa henkilön työn ja

ammattiharjoittamismahdollisuuden säilymisestä, varoituksella saataisiin useissa tapauksissa moitittavasti tai huolimattomasti menettelyt henkilö ojentumaan. Hyvin vähäisissä tapauksissa myös henkilölle annettava säännöksiin perustumaton epävirallinen huomautus voisi olla käytännössä tehokas ojennuskeino.

1.5. Hätäkeskuslaki

4 §. *Hätäkeskuksen tehtävät.* Pykälän 2 momentissa viitataan vartioimisliikelain soveltamisalaan kuuluvien valvonta- ja hälytysten välitystehtävien suorittamiseen. Viittaus vartioimisliikelakiin ehdotetaan muutettavaksi viittaukseksi yksityisistä turvallisuuspalveluista annettavaan lakiin.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Yksityisistä turvallisuuspalveluista annettavan lain nojalla voitaisiin antaa valtioneuvoston ja sisäasiainministeriön asetuksia.

Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä lupien ja hyväksymisten hakemisesta noudatettavasta menettelystä, hakemusten sisällöstä ja asioiden ratkaisemiseksi tarpeellisista selvityksistä, toimeksiantosopimusten, palvelutodistusten, tapahtumailmoitusten ja vuosi-ilmoitusten sisällöstä, vartijan asun merkeistä ja teksteistä sekä turvallisuusalan neuvottelukunnasta.

Asioiden ratkaisemiseksi tarpeellisten selvitysten osalta tarkempia säännöksiä saatettaisiin tarvita esimerkiksi siitä, miten todetaan vartioimisliikelupaa hakevan olevan varallisuutensa puolesta kykenevä huolehtimaan toiminnan asianmukaisuudesta ja siitä, miten osoitetaan turvasuojaajaksi hyväksymistä hakevan suorittavan turvasuojaustehtäviä.

Toimeksiantosopimusten yksityiskohtainen sisältö säädettäisiin nykyiseen tapaan asetuksessa. Vartioimisliikeasetuksen 13 §:n 1 momentin mukaan toimeksiantosopimukseen on merkittävä sopijapuolet, vartioimisalueet,

vartioimiskohteet, vartioimismuodot, maksun määräytymisperusteet sekä päiväys ja sopijapuolten allekirjoitukset. Tapahtumailmoitusten sisältöä koskevassa tarkemmassa sääntelyssä olisi huomioitava tapahtumien jälkikäyttöön selvitelyyn liittyvien tarpeiden lisäksi myös tietosuojanäkökohdat. Vuosi-ilmoitusten sisällöstä säädettäisiin varsin yksityiskohtaisesti jo laissa (45 §). Tarkemmilla säännöksillä voitaisiin muun muassa varmistaa tilastointiperusteiden yhtenäisyys ja riittävien voimankäyttövälineiden käyttämistä koskevien tietojen saaminen.

Vartijan asun merkeistä ja teksteistä säädettäisiin samaan tapaan kuin nykyisin asetuksessa. Vartioimisliikeasetuksen 17 a §:n mukaan vartijan asun rintamuksen vasemmalla puolella on oltava pysyvästi merkittynä teksti VARTIJA väktare tai VÄKTARE vartija. Lisäksi rintamuksen vasemmalla puolella on oltava pysyvästi merkittynä vartioimisliikkeen nimi tai nimilyhenne taikka vakiintunut liikemerkki. Päällystakin, haalarin ja sadeasun selkämyksessä on lisäksi oltava pysyvästi merkittynä teksti VARTIJA tai VÄKTARE. Vartijan asuun kuuluvassa päähineessä saa olla merkittynä näkyvällä paikalla teksti VARTIJA tai VÄKTARE. Vartijan asuun saadaan kiinnittää sana vartija suomen- ja ruotsinkielisen lisäksi myös muulla kielellä, jos siihen on perusteltua syytä. Vartijan asussa mahdollisesti käytettävät arvomerkkit on kiinnitettävä olkapoletteihin. Vartijan asussa ei saa olla näkyvillä muita merkkejä ja tekstejä kuin edellä mainitut. Uusissa säännöksissä tulisi ainakin mahdollistaa rinnakkaiset suomen- ja ruotsinkieliset tekstit myös päällystakin, haalarin ja sadeasun selkämyksessä sekä vartijan asuun kuuluvassa päähineessä.

Turvallisuusalan neuvottelukunnan osalta asetuksella määrättäisiin muun muassa neuvottelukunnan jäsenmäärästä, sen työn tarkemmasta organisoimisesta esimerkiksi jaostoihin jakamalla, neuvottelukunnan sihteeristöä ja siitä, että neuvottelukunnasta olisi muutoin voimassa, mitä valtion komiteoista määrätään.

Sisäasiainministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä vastaavan hoitajan ja vartijan koulutuksen sisällöstä ja koulutuksen järjestäjistä, vartijan voimankäyttö-

väliseisiin liittyvästä koulutuksesta sekä vartioimistehtävissä mukana pidettävän koiran tottelevaisuustarkastuksen järjestämisestä ja tarkastuksessa täytettävistä vaatimuksista sekä koiran rekisteröinnistä ja tunnistusmerkinnästä.

Yksityisistä turvallisuuspalveluista annettavan lain mukaan vastaavan hoitajan koulutus, vartijan peruskoulutus ja väliaikaisen vartijan koulutus suoritettaisiin teknisesti ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisessa järjestyksessä. Koulutuksen sisällölle asetettavat keskeiset edellytykset määriteltäisiin myös lakitasolla. Sisäasiainministeriö määrittäisi edelleen, mitkä turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinnon ja vartijan ammattitutkinnon opetusaiheet vastaavan hoitajan, vartijan ja väliaikaisen vartijan olisi vähintään suoritettava. Tarvittaessa sisäasiainministeriö voisi määritellä myös koulutuksen yksityiskohtaisen sisällön. Ammattien vaativuuden lisääntymisen vuoksi pitämällä tähtäyksellä olisi tavoitteena, että enemmistö vastaavista hoitajista ja vartijoista olisi suorittanut koko ammattitutkinnon. Vastaava hoitaja on keskeisessä roolissa vartioimisliikkeen toiminnan yleisen säädöstenmukaisuuden ja vartija yksittäisen toimenpiteiden kohteeksi joutuvan henkilön oikeusturvan kannalta. Alkuvaiheessakin väliaikaisilta vartijoilta tulisi vaatia vähintään nykyisen vartijan peruskurssin laajuinen koulutus ja vartijan peruskoulutuksen tulisi olla sitä selvästi laajempi. Sisäasiainministeriön vartijan koulutuksesta antaman päätöksen mukaan vartijan peruskurssin vähimmäislaajuus on nykyään 40 tuntia.

Tiettyjen voimankäyttövälineiden kantamisen sekä koiran mukana pitämisen mahdollistavaa koulutusta ei sidottaisi yksityisistä turvallisuuspalveluista annettavassa laissa ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaiseen järjestykseen, vaan sen sisällön ja järjestäjien osalta sisäasiainministeriö voisi valita tarkoituksenmukaisimmaksi katsoman koulutusjärjestelmän. Sisäasiainministeriön vartijan ampuma-asekoulutuksesta antaman ohjeen mukaan koulutuksen tulisi nykyisellään koostua aina yleisestä osasta sekä vaihtoehtoisesti kaasusumutinta tai varsinaista ampuma-asetta koskevasta koulutuksesta taikka molemmista niistä. Yleisen osan ja

kaasusumutinta koskevan koulutuksen harjoituksineen tulisi kestää vähintään neljä tuntia, yleisen osan ja varsinaista ampuma-asetta koskevan koulutuksen harjoituksineen vähintään 16 tuntia sekä yleisen osan ja sekä kaasusumutinta että varsinaista ampuma-asetta koskevan koulutuksen harjoituksineen vähintään 18 tuntia. Koiranohjaajina toimiville vartijoille ei ole asetettu nykyään erityisiä koulutusvaatimuksia. Koska edellä mainittu erikoiskoulutus ja vartijan koiranohjaajakoulutus olisivat ainoat lakisäätöiset vartijan erikoiskoulutuskokonaisuudet, niihin tulisi jatkossa sisällyttää kyseisten voimankäyttövälineiden käyttökoulutuksen lisäksi nykyistä laajempi yleinen vaarallisten tilanteiden hallintaan liittyvä koulutus.

Toimintaympäristön jatkuvasti muuttuessa vastaavien hoitajien ja vartijoiden säännönmukaista kertauskoulutusta tulisi rohkaista ja tukea. Tällaisesta koulutuksesta ei ole kuitenkaan katsottu tarkoituksenmukaiseksi tehdä lakisäätöistä.

Vartioimistehtävissä käytettävän koiran tottelevaisuusvaatimuksista, koiran tottelevaisuuden toteamisesta ja koiran käytöstä säädettäisiin nykyiseen tapaan asetuksella. Vartioimisliikeasetuksen 16 §:n mukaan vartioimistehtävissä saa käyttää vain tottelevaisuuskokeen alokasluokassa tai palveluskoirakokeen tottelevaisuuslajin hyväksytysti suorittanutta koiraa. Vartioimistehtävissä ei saa kuitenkaan käyttää koiraa, joka on osoittanut ominaisuuksiltaan tehtävään sopimattomaksi. Tarvittaessa koirien koulutusta ja kelpoisuusvaatimuksia voitaisiin kehittää esimerkiksi yhteistyössä koira-alan järjestöjen kanssa sekä kytkeä kelpoisuus vaatimusten täyttymisen valvontaan poliisin koira-alan asiantuntijoita.

Sisäasiainministeriö voisi lisäksi antaa tarkempia määräyksiä laissa tarkoitetuissa menettelyissä käytettävistä lomakkeista sekä vartija- ja turvasuojaajakorttien sisällöstä. Nämä määräykset eivät vaikuttaisi kansalaisten oikeusasemaan, vaan olisivat hallinnon sisäisiä. Sen vuoksi niitä ei olisi tarpeen myöskään julkaista säädöskokoelmassa.

Turvallisuusalan valvontarekisteri olisi hallintoasiain tietojärjestelmän osarekisteri. Poliisin henkilörekisteristä annetun lain 1 b §:n 3 momentin mukaan hallintoasiain tietojär-

jestelmään tallettavista tiedoista säädetään tarkemmin poliisin henkilörekistereistä annetussa asetuksessa. Poliisin henkilörekistereistä annetun asetuksen 3 §:n 7 kohdan mukaan vartijarekisteriin saa tallettaa vartioimisliikeasetuksen 1 §:ssä tarkoitetun vartijan vartijakorttiin merkityt tiedot ja henkilön valokuva. Maininta vartijarekisteristä olisi muutettava maininnaksi turvallisuusalan valvontarekisteristä ja rekisterin tietosisällön määrittelyssä olisi huomioitava se, että uusi rekisteri kattaisi paitsi vartijat myös vartioimisliikkeet ja niiden vastuuhenkilöt ja vastaavat hoitajat sekä turvasuojaajat ja järjestyksenvalvojat. Vartijoista, turvasuojaajista ja järjestyksenvalvojista tulisi rekisteriin voida merkitä vartija-, tai turvasuojaaja- tai järjestyksenvalvoja korttiin merkittyjen tietojen lisäksi ainakin koulutustiedot ja tiedot hyväksymisten peruuttamisista ja varoituksista. Vartioimisliikkeistä rekisteriin tulisi voida merkitä ainakin tiedot liikkeelle myönnettyistä luvista, liikkeen toimipaikoista, yhteisön tai säätiön hallintoelimiin kuuluvista henkilöistä, toimitusjohtajasta ja vastuunalaisista yhtiömiehistä, liikkeen vastaavista hoitajista ja näiden koulutuksesta sekä lupien ja vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisten peruuttamisista ja varoituksista. Myös vartioimisliikelupaa taikka vastaavaksi hoitajaksi, vartijaksi, turvasuojaajaksi tai järjestyksenvalvojaksi hyväksymistä koskevasta kielteisestä päätöksestä tehtäisiin merkintä rekisteriin.

3. Voimaantulo

Uudistuksesta tulisi tiedottaa yksityisen turva-alan yrityksille ja tarpeen mukaan myös niiden asiakkaille. Paikallispoliisin yksityisen turva-alan lupa-asioita hoitavat ja valvontaa suorittavat virkamiehet tarvitsisivat uudistukseen liittyen jonkin verran lisäkoulutusta ja -ohjeistusta. Lääninhallituksilta sisäasiainministeriölle siirtyvien tehtävien hoito olisi järjestettävä ja koulutusvaatimusten ja -järjestelmien muuttumiseen olisi varauduttava. Lisäksi edellyttäisiin erillisen turvallisuusalan valvontarekisterin perustamista.

Edellä sanotun vuoksi säännösten soveltaminen olisi mahdollista aloittaa noin kuuden kuukauden kuluttua lain vahvistamisesta.

4. Säättämisjärjestys

4.1. Säädöstaso ja legaliteettiperiaate

Monista esitykseen sisältyvistä asioista säädetään nykyisin joko vartioimisliikeasetuksessa tai asetuksessa yksityisetsivän ammatin harjoittamisesta. Nykyistä säädöstasoa on pidettävä erityisesti perustuslain 80 § huomioon ottaen vääränä. Perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan muun muassa yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on säädettävä lailla.

Vartioimisliike- sekä turvasuojaustoiminnan harjoittamiseen liittyvät luvat ja hyväksymismenettelyt sekä yksityisiin turvallisuuspalveluihin liittyvä valvonta ovat esityksessä keskeisessä asemassa. Perustuslakivaliokunta on ampuma-aseisiin liittyvässä lausunnossaan (PeVL 15/1996 vp) katsonut, että muun muassa lupamenettelystä, luvan antamisen ja peruuttamisen sekä raukeamisen edellytyksistä sekä toimivaltaisesta viranomaisesta tulee ottaa keskeiset perussäännökset lakiin. Kaikista edellä mainitusta asioista esitetäänkin nykyisen pääosin asetustasoisen sääntelyn sijasta säädettäväksi lailla.

Perusoikeusuudistuksen yhteydessä hallitusmuodon 6 a §:ään sisällytettiin säännös, jossa ensimmäisen kerran ilmaistiin Suomessa yleisenä oikeusperiaatteena voimassa ollut laillisuus- eli legaliteettiperiaate. Hallitusmuodon 6 a §:ää vastaava säännös sisältyy nykyisin perustuslain 8 §:ään. Perusoikeusuudistukseen johtaneen hallituksen esityksen (HE 309/1993 vp) perusteluissa todetaan, että eräs legaliteettivaatimuksen tärkeimmistä ainesosista on vaatimus rikoksena rangaistavien tekojen määrittelemisestä laissa. Tärkein sanotusta vaatimuksesta johtuva vaikutus on, ettei lakia alemman asteiseen säädökseen perustuvaa rangaistussäännöstä saada antaa eikä soveltaa. Myös perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että rikosoikeudellisten normien pitää olla laintasoisia (PeVM 25/1994 vp).

Esityksessä on edellä lausutun johdosta lähdetty siitä, että tekojen rangaistavuus määntyisi kokonaisuudessaan lain tasoisin normein. Myös tämä merkitsee säädöstason nostamista nykyisestä. Lakiehdotuksen keskeimpiä käsitteitä ovat 2 §:ään sisältyvät

määritelmät vartioimisliiketoiminnasta sekä hyväksymistä edellyttävistä turvasuojaustehtävistä. Myös vartijan asuun sekä asun kantamiseen liittyvät säännökset ovat erityisesti toimenpiteiden kohteina olevien henkilöiden oikeusturvan kannalta katsottuna keskeisiä. Viimeksi mainittu koskee myös vartijan voimankäyttövälineitä sekä niiden kantamiseen liittyviä säännöksiä. Muun muassa vartijan asuun sekä voimankäyttövälineisiin liittyvien säännösten noudattamista esitetään tehostettavaksi erillisen kriminalisointisäännöksen avulla.

Esityksen vartioimisliike- ja turvasuojausrikkomukseen liittyvissä säännöksissä (56 ja 57 §) kriminalisoidut teot on määritelty mahdollisimman yksityiskohtaisesti. Myös rangaistussäännökset on yleisluontoisten viittausten sijasta määritelty tyhjentävästi ne tahot, jotka voivat syyllistyä rangaistavaksi säädettyyn tekoon.

4.2. Oikeus työhön ja elinkeinovapaus

Vartioimisliiketoiminta säilyisi luvanvaraisena elinkeinona. Vartioimisliiketoimintaan kuuluvaksi luettaisiin myös nykyinen yksityisetsivätoiminta. Vartioimisliikkeen vastaavalta hoitajalta ja vartijalta vaadittaisiin edelleen viranomaishyväksyntä. Viranomaishyväksyntä vaadittaisiin lisäksi erältä turvasuojaustehtäviä suorittavilta henkilöiltä.

Perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Elinkeinovapautteen mahdollisesti liittyvistä poikkeuksista on aina säädettävä lailla. Perusoikeusuudistukseen johtaneessa hallituksen esityksessä todettiin, että elinkeinovapauden osalta on voimassa useita rajoituksia, joista ehkä ongelmallisimmat on elinkeinon harjoittamisen luvanvaraisuus. Sääntelyn yleisempäänkin purkamiseen liittyen lainsäädännön uudistamisen tavoitteena onkin viime vuosina ollut luvanvaraisuuden vähentäminen. Toisaalta viimeksi mainituksa esityksessä katsottiin, että luvanvaraisuus voi erällä aloilla olla edelleen perusteltua erityisesti terveyden ja turvallisuuden suojaamiseksi. Perustuslakivaliokunta on sittemmin käytännössään hyväksynyt luvanvaraisuuden

muissakin tapauksissa, joissa sitä ovat puoltaneet tärkeät ja vahvat yhteiskunnalliset intressit (PeVL 35/1998 vp, PeVL 35/1997 vp, PeVL 47/1996 vp.).

Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään painottanut, että laissa säädettävien, elinkeinotoimintaan liittyvien perusoikeusrajoitusten on oltava täsmällisiä ja tarkkarajaisia. Rajoitusten olennaisen sisällön kuten rajoittamisen laajuuden ja edellytysten tulee myös ilmetä laista. Sääntelyn sisällön osalta perustuslakivaliokunta on pitänyt perustuslain 18 §:n kannalta tärkeänä, että säännökset luvan edellytyksistä ja pysyvyydestä antavat riittävän ennustettavuuden viranomaistoiminnasta.

Esityksessä erityissääntely ehdotetaan rajattavaksi siihen, mikä on turvallisuuden suojaamiseksi välttämätöntä. Vartioimisliiketoiminta olisi luvanvaraista ja alan henkilöstöltä edellytettäisiin sekä tiettyä koulutusta että luotettavuutta. Luvanvaraisuuden myötä pyritäisiin jo etukäteen varmistautumaan vartioimisliiketoimintaa harjoittavien elinkeinonharjoittajien sekä heidän palveluksessaan olevien henkilöiden luotettavuudesta, ammattitaidosta sekä vakavaraisuudesta. Turvasuojaustoimintaa ei sen sijaan ehdoteta sinällään luvanvaraiseksi, vaan ainoastaan tiettyjä erityisen riskialttiita tehtäviä suorittavilta henkilöiltä edellytettäisiin viranomaishyväksyntä. Viranomaiset tarkistaisivat hyväksymisen yhteydessä ainoastaan henkilön luotettavuuden. Luvanvaraisuuden taustalla on edellä kuvatuissa tapauksissa sellainen hyväksyttävä tarkoitus, jota perusoikeusrajoituksen sallittavuutta koskevissa yleisissä opeissa edellytetään.

Vartioimisliikeluvan myöntämistä koskevat säännökset sisältyvät lakiehdotuksen 3 ja 4 §:ään. Vartioimisliikeluvan peruuttamista koskevat säännökset sisältyvät lakiehdotuksen 46 ja 49 §:ään. Sekä vartioimisliikeluvan myöntämisedellytykset että peruuttamisperusteet on lueteltu lakiehdotuksessa tyhjentävästi. Säännöksiä on lisäksi täsmennetty muun muassa olosuhteiden muutosten olennaisuuteen, lainvoimaiseen tuomion sekä väliaikaisen peruuttamisen enimmäisvoimassaoloaika koskevien edellytysten avulla. Myös lupaviranomaisen mahdollisuutta jatkaa väliaikaisen peruuttamis päätöksen voimassaoloa

on rajoitettu siten, että kyseinen toimenpide olisi mahdollista ainoastaan silloin, jos henkilöä epäiltäisiin rikoksesta, joka todennäköisesti saattaisi johtaa luvan tai hyväksymisen peruuttamiseen. Vaikka osa vartioimisliikeluvan antamis- ja peruuttamisedellytyksistä sisältää arvostuksenvaraisia määreitä, voidaan sääntelyn kohde huomioon ottaen katsoa, että kokonaisuutena luvan antamisen edellytykset sekä peruuttamisperusteet tulevat määritellyksi riittävän tarkkarajaisesti ja täsmällisesti lain tasolla. Edellä mainittu arvio koskee myös niitä edellytyksiä sekä peruuttamisperusteita, jotka liittyvät henkilön hyväksymiseen vartioimisliikkeen vastaavaksi hoitajaksi, vartijaksi tai turvasuojaajaksi.

Luotettavuuteen, henkilökohtaisiin ominaisuuksiin sekä mahdollisiin laiminlyönteihin ja virheellisiin menettelyihin liittyviä tilanteita on vaikea määritellä tyhjentävästi lain tasolla. Alkoholin, huumausaineiden tai muiden pähteiden jatkuvassa väärinkäytössä ja väkivaltaisessa tai vaarallisessa käytäytymisessä olisi kysymys pääasiallisesti henkilökohtaisista ominaisuuksista. Esimerkiksi huumausaineiden käyttö ei aina johda rikostuomioon, eikä lupaa tai hyväksymistä voitaisi peruuttaa täten rikostuomion perusteella, mutta jo vartioimisliiketoiminnan yleisen uskottavuuden kannalta olisi välttämätöntä, että lupa tai hyväksyminen voitaisiin tällöin tarvittaessa peruuttaa henkilökohtaisissa ominaisuuksissa tapahtuneen muutoksen perusteella.

Viimeksi mainittu seikka ilmenee muun muassa perintätoiminnan luvanvaraisuudesta annetun lain (517/1999) 3 §:stä. Kyseisen pykälän 1 momentti sisältää varsin yksityiskohtaisen säännöksen hakijan luotettavuuden arvioinnista, mutta pykälän 2 momenttiin sisältyvä avoin säännös mahdollistaa hakijan katsomisen epäluotettavaksi myös muissa kuin 1 momentin mukaisissa tapauksissa. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan (PeVL 35/1998) pitänyt edellä kuvattua sääntelytarkkuutta perusoikeusrajoituksiin kohdistuvan suhteellisuusvaatimuksen kannalta katsottuna riittävänä.

Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaan elinkeinoluvan myöntämisen tulee pääsääntöisesti perustua laillisuus- eikä tarkoituksenmukaisuusharkintaan.

Perustuslakivaliokunta on kuitenkin katsonut, että vahvojen yhteiskunnallisten intressien nojalla elinkeinoluvan myöntämiseen voidaan kuitenkin sisällyttää myös tarkoituksenmukaisuusharkintaa (PeVL 35/1997 vp.).

Esitykseen sisältyvien lupa- ja hyväksymismenettelyiden avulla pyrittäisiin varmistautumaan jo etukäteen vartioimisliiketoimintaa harjoittavien elinkeinonharjoittajien sekä heidän palveluksessaan olevien henkilöiden luotettavuudesta, ammattitaidosta sekä vakavaruudesta. Lupa- ja hyväksymismenettely muodostaisivat siten tärkeän osan viranomaisvalvonnasta. Kyseisessä tapauksessa voidaan vahvojen yhteiskunnallisten intressien katsoa puoltavan vartioimisliiketoiminnan tehokasta viranomaisvalvontaa, jonka johdosta lupien ja hyväksymisten myöntämiseen voisi jäädä harkintaa. Lupaviranomaisten päätösten tulisi aina olla yleisten hallinto-oikeudellisten periaatteiden mukaisia.

Lupien ja hyväksymisten hakijoilla olisivat käytössään myös oikeussuojakeinot. Lupia, hyväksymisiä ja varoituksia koskeviin päätöksiin haettaisiin muutosta hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään (61 §).

Esityksen mukaan yksityisetsivätoiminta siirrettäisiin osaksi vartioimisliiketoimintaa ja samalla elinkeinolupaa edellyttävän toiminnan määritelmää täsmennettäisiin rikosten paljastamistoiminnan osalta. Esitykseen sisältyvän siirtymäsäännöksen (65 §) avulla turvattaisiin niiden yksityisetsivän ammatin harjoittamiseen oikeuttavien luvanhaltijoiden asema, joilla ei ole voimassa olevaa vartioimisliikelupaa.

Edellä mainitun siirtymäsäännöksen myötä yksityisetsiväluvan haltijoille myönnettäisiin maksutta rikosten paljastamiseen oikeuttava vartioimisliikelupa ja yksityisetsiväliikkeen johtaja hyväksyttäisiin vartioimisliikkeen vastaavaksi hoitajaksi. Kyseinen järjestely olisi toteutettava esitetyllä tavalla etenkin perustuslain 18 §:n johdosta. Siirtymäsäännöksen myötä voimassa olevien lupien määrä saataisiin vastaamaan paremmin tosiasiallista tilannetta. Viimeksi mainittu seikka olisi tärkeä etenkin viranomaisvalvonnan toteuttamisen sekä lupien ja hyväksymisten valtakunnallisen rekisteröinnin kannalta katsottuna.

4.3. Vartijan toimivaltuudet

Vartioimisliikkeen vartijalla ei olisi lähtökohtaisesti nykyisen kaltaisia erityisiä toimivaltuuksia, vaan hän toimisi pääsääntöisesti jokamiehenoikeuksin. Vartijalla kuitenkin säilyttäisiin nykyistä suppeampi oikeus poistaa tarvittaessa voimakeinoin henkilö tiettyjen edellytysten täytyessä rikoslain 23 luvun 3 §:ssä tarkoitetun julkisrauhan suojaamalta vartioimisalueelta. Lisäksi vartijalla olisi oikeus suorittaa turvallisuustarkastus jokamiehen kiinniotto-oikeuden käyttämisen yhteydessä. Kyseisten säännösten tarkoituksenmukaisuutta vartijoiden suorittamien käytännön vartioimistehtävien suhteen on käsitelty tarkemmin esityksen keskeisiä ehdotuksia koskevan kuvauksen yhteydessä.

Julkisrauhaan liittyvä vartijan poistamis-oikeus sekä siihen liittyvä voimakeinojen käyttömahdollisuus sidottaisiin nykyistä selkeämmin kahteen erilliseen pakkokeinotyyppiseen poistamisperusteeseen. Poistamisperusteen laajentaminen olisi voitu toteuttaa myös siten, että vartijoille olisi annettu oikeus hätävarjeluun ja sen mahdollistamien voimakeinojen käyttöön myös julkisrauhan suojaamalla vartioimisalueilla. Pakkokeinotyyppistä säännöstä on kuitenkin pidettävä perusoikeusnäkökohdat huomioon ottaen tarkoituksenmukaisempana, koska kyseisen säännöksen myötä vartijan toimivaltuudet voidaan esittää täsmällisesti.

Vartija voisi käyttää säännöksen mahdollistamaa poistamis-oikeutta sekä siihen liittyviä voimakeinoja ensinnäkin silloin, kun henkilö laiminlyö noudattaa vartioimisalueen omistajan, haltijan tai näiden 2 §:n 16 kohdassa määritellyn edustajan antamaa poistumiskehotusta. Toinen poistamisperuste liittyisi tilanteisiin, joissa olisi ilmeistä, ettei henkilöllä olisi oikeutta oleskella julkisrauhan suojaamalla vartioimisalueella. Tällöin edellytettäisiin lisäksi, ettei henkilö noudattaisi vartijan antamaa poistumiskehotusta.

Henkilö voi syyllistyä rangaistavaksi säädettyyn julkisrauhan rikkomiseen jo silloin, kun hän laiminlyö noudattaa selkeästi ilmoitettua sanallista poistumiskehotusta. Tilanne olisi samankaltainen myös silloin, kun henkilö tavattaisiin esimerkiksi teollisuuslaitoksen aidatulta piha-alueelta, eikä hän pystyisi esit-

tämään hyväksyttävää syytä oleskelulleen. Molempien poistamisperusteiden kohdalla vartijan mahdollisten poistamistoimenpiteiden kohteena olisi siten henkilö, jonka voitaisiin ainakin epäillä syyllistyneen rangaistavaksi säädettyyn julkisrauhan rikkomiseen. Koulutetun vartijan toimesta tapahtuva poistaminen olisi myös toimenpiteen kohteeksi joutuvan henkilön kannalta katsottuna lievempi vaihtoehto verrattuna siihen, että vartija ottaisi henkilön kiinni jokamiehen kiinniotto-oikeuden nojalla ja viranomaisen selvittäisi mahdollisesti rikostutkinnan avulla, onko henkilö mahdollisesti syyllistynyt rikokseen.

Myös turvallisuustarkastuksen suorittamisen osalta toimenpiteen kohteeksi joutuva henkilö olisi omalla käyttäytymisellään aiheuttanut sen, että vartija on ottanut hänet kiinni jokamiehen kiinniotto-oikeuden nojalla.

Vain viranomaisille kuuluvana merkittävänä julkisen vallan käyttämisenä on pidetty esimerkiksi itsenäiseen harkintaan perustuvaa oikeutta käyttää voimakeinoja tai puuttua muuten merkittävällä tavalla yksilön perusoikeuksiin (HE 1/1998 vp). Perustuslakivaliokunta on suhtautunut pidättyvästi voimakeinojen käyttöoikeuden antamiseen muille kuin viranomaisille (PeVL 15/1994 vp, PeVL 22/1994 vp ja PeVL 38/1997 vp). Aiempaan käytäntöön jossain määrin erilainen oli perustuslakivaliokunnan tulkinta, joka koski hallituksen esitystä laiksi järjestyksenvalvojista sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi (PeVL 44/1998 vp). Vartijalle esitetyjen, jokamiehenoikeuksia laajempien toimivaltuuksien käyttämisessä ei olisi kysymys merkittävän julkisen vallan käytöstä, koska toimenpiteen perusteena oli toimenpiteen kohteeksi joutuneen henkilön lainvastainen menettely tai se, että vartija toimisi tilanteessa vartioimisalueen haltijan edustana. Vartijan jokamiehenoikeuksia laajempien toimivaltuuksien käyttö olisi myös sidottu yksinomaan vartioimisalueella tapahtuvaan toimintaan eikä nykyiseen tapaan vartioimis-kohteen välittömään läheisyyteen.

Vartijan jokamiehenoikeutta laajemmalla oikeudella estää luvaton tunkeutuminen ei myöskään puututtaisi tunkeutujan perusoikeuksiin, koska perusoikeudet eivät suoja-

laitonta toimintaa. Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Tämä tarkoittaa paitsi viranomaisten tarjoamaa perusturva myös muun muassa sitä, että lainsäädäntö turvaa yksilölle riittävät oikeudet puolustautua oikeudenvastaisia hyökkäyksiä ja luvaton tunkeutumista vastaan. Kotirauhan suojan piirin kaventumisesta seuraava hätävarjelun käyttöalan supistuminen ei ole kaikilta osin sopusoinnussa tämän lähökohdan kanssa. Olisi tarkoituksenmukaista, että ainakin omistajan edustajina tämän toimeksiannosta toimivien näihin tilanteisiin koulutettujen vartioimisliikkeen vartijoiden osalta säilytettäisiin nykyisenkaltaista poistamisoikeutta suppeampi julkisrauhan suojaamispaikkoja koskeva poistamisoikeus. Vartijoiden toimivaltuudet olisivat hyvin rajoitetusti jokamiehenoikeuksia laajemmat sekä olennaisesti suppeammat kuin esimerkiksi edellä mainittujen järjestyksenvalvojen toimivaltuudet.

Vartijan oikeudella suorittaa jokamiehen kiinniotto-oikeuden käyttämisen yhteydessä turvallisuustarkastus puututaan työturvallisuussyistä toimenpiteen kohteeksi joutuneen henkilön henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Säännöksen myötä pyrittäisiin turvaamaan myös kiinniottotilanteessa mahdollisesti paikalla olevien ulkopuolisten henkilöiden turvallisuus. Perustuslain 7 §:n mukaan jokaisella on oikeus henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Siihen ei saa puuttua ilman laissa säädettyä perustetta. On huomattava, että julkisen vallan on turvattava myös vartijan ja ulkopuolisen henkilön perusoikeudet, muun muassa henkilökohtainen turvallisuus. Vastaavasti perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaan julkisen vallan on huolehdittava työvoiman suojelusta.

Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännössä on hyväksytty myös viranomaistoiminnan osalta se, että kaikissa tilanteissa lainmukaisten valtuuksien käyttämisestä ei välttämättä ole mahdollista tehdä sellaisia päätöksiä, joihin voidaan liittää muutoksenhakumahdollisuus. Tällaisissa tilanteissa on kuitenkin korostettu valtuuksia käyttävien henkilöiden koulutuksellisen ja muun pätevyyden merkitystä (PeVL 17/1998 vp).

Edellä sanotun johdosta vartijan toimival-

tuuksille on olemassa painava yhteiskunnallinen tarve. Toimivaltuuksien käyttämiseen liittyisi myös se, että vartijoiden koulutusvaatimuksia esitetään lisättäviksi ja myös väliaikaisilta vartijoilta edellytettäisiin tietyn vähimmäiskoulutuksen hyväksytyä suorittamista.

Toimivaltuudet on rajoitettu siihen, mikä on perustuslain 18 §:n 1 momentin ja 22 §:n toteuttamiseksi välttämätöntä.

Ehdotetut säännökset ovat tarkkarajaisia ja täsmällisiä.

4.4. Hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle

Perustuslain 124 § sisältää säännöksen julkisen hallintotehtävän antamisesta muulle kuin viranomaiselle. Tämän esityksen osalta on merkityksellistä, onko vartioimisliiketoiminnan harjoittamisessa katsottava olevan kysymys perustuslain 124 §:ssä tarkoitettusta julkisesta vartioimistehtävästä. Arviointia vaikeuttaa se, ettei säännöksessä tai sitä koskevassa hallituksen esityksessä määritellä tarkemmin perusteita, joiden nojalla tietty tehtävä tulee katsoa julkiseksi hallintotehtäväksi. Tältä osin ei myöskään ole olemassa perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntöä.

Vartioimisliiketoiminnalla tarkoitettaisiin ansiotarkoituksessa suoritettavaa, toimeksiantosopimukseen perustuvaa omaisuuden vartioimista, henkilön koskemattomuuden suojaamista sekä vartioimiskohteeseen tai toimeksiantajaan kohdistuneiden rikosten paljastamista taikka näiden suorittamisen valvomista. Vartioimisliike ei saisi edelleenkään lähtökohtaisesti ottaa vastaan toimeksiantoa, joka sisältää sitoumuksen ylläpitää yleistä järjestystä ja turvallisuutta tai vaikeuttaa muuten yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä. Vartioimisliikkeen palveluksessa olevat vartijat suorittaisivat vartioimistehtäviä lähtökohtaisesti jokamiehenoikeuksin. Vartijan jokamiehenoikeuksia laajemmat toimivaltuudet liittyisivät edellisessä kohdassa kuvatuin tavoin henkilön poistamiseen tarvittaessa voimakkein julkisrauhan suojaamalta vartioimisalueelta sekä oikeuteen suorittaa turvallisuustarkastus jokamiehen kiinniotto-oikeuden nojalla suo-

ritetun kiinnioton yhteydessä. Lisäksi asianmukaisen koulutuksen saanut vartija voisi vartioimistehtävissä kantaa tiettyjä voimankäyttövälineitä jokamiehiä laajemmin.

Poliisilain 1 §:n 1 momentin mukaan poliisin tehtäviin kuuluu muun muassa rikosten ennalta estäminen. Myös vartioimisliiketoiminnan yhtenä keskeisenä päämääränä on omaisuuden vartioinnin sekä henkilön koskemattomuuden suojaamisen myötä estää rikoksia. Yksinomaan viimeksi mainitun nojalla vartioimisliiketoiminnassa ei kuitenkaan voitaisi katsoa olevan kysymys perustuslaissa tarkoitettujen julkisen hallintotehtävän suorittamisesta, koska rikosten estämiseen liittyvää toimintaa ei ole säädetty poliisin tai yleensäkin viranomaisten yksinoikeudeksi. Lisäksi olisi otettava huomioon, että monessa muussakin toiminnassa, esimerkiksi lukoseppä- ja vakuutustoiminnassa, voi olla kysymys rikosten ennalta estämisestä. Rikosten ennalta estämisen osalta toiminnan luonteen ratkaiseekin se, millaisia kansalaisten oikeusasemaan puuttumiseen oikeuttavia toimivaltuuksia tehtävän hoitamiseen on mahdollisesti liitetty.

Vartioimisliiketoiminnassa voitaisiinkin katsoa olevan kysymys perustuslain 124 §:n mukaisen julkisen hallintotehtävän suorittamisesta siltä osin, kun vartijoille esitetään jokamiehen oikeuksia laajempia voimankäyttöoikeuksia sekä oikeutta kantaa vartioimistehtävissä tiettyjä voimankäyttövälineitä jokamiehiä laajemmin. Edellä mainitun nojalla tässä esityksessä on lähdetty siitä, että vartioimisliiketoiminnassa olisi kysymys perustuslain 124 §:n mukaisen julkisen hallintotehtävän suorittamisesta.

Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle. Edellä vartijan toimivaltuuksia koskevasta säätämisyjärjestysosasta on jo käynyt ilmi, ettei vartijalle esitettyjen toimivaltuuksien käyttämisessä olisi kysymys merkittävän julkisen vallan käytöstä.

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan

on turvattava perusoikeuksien ja ihmis- oikeuksien toteutuminen. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että turvallisuusviranomaisten on kyettävä turvaamaan tietty perusturvallisuustaso. Perusturvallisuuteen kuulunevat ainakin katurauhatyypin yleinen järjestys ja turvallisuus, viranomaisten lyhyet toimintavalmius- ja tutkinta-ajat vakavissa järjestyshäiriöissä ja törkeissä rikoksissa sekä viranomaisten korkeat selvitysprosentit törkeissä rikoksissa. Perusturvallisuuteen kuuluu siis sekä yleiseen että yksityiseen turvallisuuteen liittyviä elementtejä. Turvallisuusviranomaisilla tulisi olla käytössään määritellyn perusturvallisuustason ylläpitämiseen tarvittavat resurssit. Edellä tuli jo esille, että perustuslain 22 § tarkoittaa viranomaisten tarjoaman perusturvan ohella muun muassa sitä, että lainsäädäntö turvaa yksilölle riittävät oikeudet puolustautua oikeudenvastaisia hyökkäyksiä ja luvaton tunkeutumista vastaan. Tältä osin olisi tarkoitukseen mukaista, että yritykset ja yksityishenkilöt voisivat yhteiskunnan tarjoamien turvallisuuspalveluiden ohella tarvittaessa tyydyttää omia turvallisuuteen liittyviä erityistarpeitaan myös vartioimisliikkeiden palveluita hankkimalla. Vartioimisliiketoiminnassa on siis kysymys palveluiden tuottamisesta, joiden osalta perustuslain 124 §:n edellyttämän tarkoituksenmukaisuusvaatimuksen on katsottu täyttyvän helpommin kuin esimerkiksi yhteisön tai yksilön keskeisiä oikeuksia koskevan päätöksenteon kohdalla (HE 1/1998 vp).

Kansalaisten perusoikeuksiin, oikeusturvaan sekä hyvään hallintoon liittyvien edellytysten osalta keskeisiksi muodostuisivat esityksen soveltamisalaan, voimakeinojen käyttöön ja voimankäyttövälineisiin sekä koulutukseen liittyvät säännökset sekä niiden tarkkarajaisuus ja täsmällisyys. Myös viranomaishallinnon toteuttamiseen liittyvät säännökset ovat tältä osin keskeisiä.

Vartioimisliiketoiminnalla ylläpidettäisiin yksityistä turvallisuutta ja esitys sisältäisi nimenomaisen kiellon vastaanottaa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen liittyvää toimeksiantoa. Vartijoille sallitut voimankäyttövälineet määriteltäisiin nyt tyhjentävästi lakitasolla, minkä lisäksi vartioimisliikkeen vastaava hoitaja päättäisi vaarallisten voimankäyttövälineiden kantamisesta

vartioimistehtävissä. Tiettyjen voimankäyttövälineiden kantamisen edellytyksenä olisi lisäksi erikoiskoulutuksen hyväksytyt suorittaminen. Ampuma-aseen kantaminen sekä koiran mukana pitäminen vartioimistehtävissä kiellettäisiin väliaikaisilta vartijoilta. Vartijoiden ja vastaavan hoitajan koulutusvaatimuksia lisättäisiin ja koulutus toteutettaisiin yhtenäisen opetusviranomaisten hallinnoiman koulutusjärjestelmän mukaisesti. Vastaavan hoitajan ja vartijan koulutuksen sisällölle asetettavat keskeisimmät vaatimukset määriteltäisiin nyt lakitasolla. Myös väliaikaisilta vartijoilta vaadittaisiin tietty vähimmäiskoulutus. Vartijan toimivaltuuksiin ja voimakeinojen käyttöön liittyvää sääntelyä on käsitelty edellisessä kohdassa. Valvonnan osalta esityksen yhtenä tavoitteena on yksityisiin turvallisuuspalveluiden kohdistuvan viranomaisvalvonnan tehostaminen muun muassa perustettavaksi esitettävän turvallisuusalan valvontayksikön ja valtakunnallisen turvallisuusalan valvontarekisterin välityksellä.

Edellä mainitun nojalla voidaan katsoa, että perustuslain 124 §:ään sisältyvä julkisen hallintotohtävän muulle kuin viranomaiselle antamiseen liittyvä tarkoituksenmukaisuusvaatimus tulisi vartioimisliiketoiminnan osalta täytetyksi. Esitykseen sisältyviä säännöksiä on tältä osin pidettävä myös riittävän täsmällisinä ja tarkkarajaisina.

4.5. Henkilötietojen suoja

Perustuslain 10 §:n mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Säännös viittaa tarpeeseen lainsäädännöllisesti turvata yksilön oikeusturva ja yksityisyyden suoja henkilötietojen käsittelyssä, rekisteröinnissä ja käyttämisessä. Säännös ei viittaa pelkääntään nykyiseen henkilötietolakiin vaan edellyttää ylipäätään lainsäädännöllisiä järjestelyjä henkilötietojen suojasta. Vaatimuksia henkilötietojen suojaa koskevalle lainsäädännölle asettaa nykyisin myös Euroopan neuvoston piirissä hyväksytty yksilöiden suoje-lua henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä koskeva yleissopimus (SopS 35 ja 36/1992). Lisäksi on otettava huomioon EY:n henkilötiedodirektiivi 95/46/EY.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan (PeVL 14/1998 vp) todennut, että henkilötietojen suojaa koskevan perusoikeussääntöksen tärkeitä sääntelykohteita ovat ainakin rekisteröinnin tavoite, rekisteröitävien henkilötietojen sisältö, niiden sallitut käyttötarkoitukset mukaan luettuna tietojen luovutettavuus ja tietojen säilytysaika henkilörekistereissä sekä rekisteröidyn oikeusturva samoin kuin näiden seikkojen sääntelemisen kattavuus ja yksityiskohtaisuus lain tasolla. Myös hallintovaliokunta on ilmaissut vastaavan kannan (HaVL 16 ja 19/1998 vp sekä HaVM 25 ja 26/1998 vp).

Perustuslain 10 §:n 1 momentin lakivaurauksen mukaisesti vartioimisliikkeen velvollisuudesta säilyttää tapahtumailmoitukset sekä pitää henkilö- ja työvuorotiedosta säädetäisiin esityksen 17 ja 18:ssä. Ehdotettujen säännösten on katsottava täyttävän edellä mainitusta perustuslain 10 §:stä seuraavat lailla säätämisen ja sääntelyn yksityiskohtaisuuteen ja täsmällisyyteen liittyvät vaatimukset. Kyseisten säännösten ohella tapahtumailmoituksista sekä henkilö- ja työvuorotiedoista muodostuviin henkilörekistereihin sovellettaisiin henkilötietolakia.

4.6. Asetuksen antaminen ja lainsäädäntövallan siirtäminen

Nykyisen yleisluontoisen asetuksen- ja osittain yleisluontoisen sisäasiainministeriön määräystenantovaltuuden sijasta valtuus antaa valtioneuvoston asetuksia ja sisäasiainministeriön asetuksia olisi yksilöity.

Perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan tasavallan presidentti, valtioneuvosto ja ministeriö voivat antaa asetuksia perustuslaissa tai muussa laissa säädetyn valtuuden nojalla. Lailla on kuitenkin säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan. Perustuslakivaliokunta on tulkintakäytännössään korostanut lainsäädäntövallan delegeoimisen tarkkarajaisuus- ja täsmällisyysvaatimusta. Se on esimerkiksi katsonut, ettei elinkeinovapauden rajoittamistoimivaltaa saa delegoida lakia alemmalle säädösten tasolle (esimerkiksi PeVL 15/1996 vp ja 31/1998 vp).

Vartioimisliiketoiminnan sääntelyn painopiste on nykyisin asetustasolla ja yksityiset-sivätoimintaa säännellään vain asetustasolla. Sääntelyn painopiste ehdotetaan siirrettäväksi lakitasolle. Laissa määritettäisiin kansalaisten oikeusasemaan vaikuttavien seikkojen perusteet. Valtioneuvoston ja sisäasiainministeriön asetuksella säädettäisiin sellaisista, lähinnä teknisluonteisista seikoista, joiden sääntelyn olisi mukauduttava joustavasti toimintaympäristön muutoksiin. Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännössä on esimerkiksi katsottu, että sellainen lakiin ehdotettu valtuutus, jonka mukaan ministeriön päätöksellä olisi voitu yleisesti säätää tietyn tehtävän kelpoisuuden vähimmäisvaatimuksista, oli liian avoin. Ministeriön päätöksellä voitiin kuitenkin täsmentää laissa perusluonteisesti mainittavia kelpoisuusvaatimuksia (PeVL 20/1997 vp ja 31/1998 vp). Vartioimisliikkeen vastaavan hoitajan koulutusvaatimukset ja vartioimisliikkeen vartijan peruskoulutusvaatimukset ehdotetaan sidottaviksi laissa ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisessa järjestyksessä suoritettaviksi. Koulutuksen sisällölle asetettavat keskeisimmät vaatimukset ehdotetaan määriteltäväksi myös lakitasolla, mutta tarkemmat säädökset koulutuksen sisällöstä ja järjestäjästä annettaisiin sisäasiainministeriön asetuksella.

Ehdotetut delegointisäännökset ovat tarkkarajaisia ja täsmällisiä.

4.7. Muut esitykset

Ehdotuksiin poliisin henkilörekistereistä annetun lain 1 b ja 24 d §:n muuttamisesta, rikoslain 17 luvun muuttamisesta, hätäkes-

kuslain 4 §:n muuttamisesta sekä järjestyksenvalvojista annetun lain muuttamisesta ei sisälly säätämistäjärjestyskysymyksiä.

4.8. Yhteenveto

Esitykseen sisältyy joitakin säännöksiä, jotka rajoittavat perustuslain 2 luvun mukaisia perusoikeuksia. Perusoikeusrajoitukset liittyvät erityisesti vartioimisliikkeen palveluksessa olevien vartijoiden tiettyihin julkamiehenoikeuksia laajempiin voimankäyttöoikeuksiin. Perusoikeuksien rajoittaminen on mahdollista perusoikeussäännöksiin sisältyvien lakivarausten lisäksi myös yleisten rajoitusoppien perusteella. Perustuslakivaliokunta on mietinnössään (PeVM 25/1994 vp, s 4—5) todennut, että rajoituksille tulee olla hyväksytty peruste, niiden tulee olla välttämättömiä hyväksytyyn tarkoituksen saavuttamiseksi sekä riittävän täsmällisiä ja tarkkarajaisia. Yksityisiin turvallisuuspalveluihin liittyvän lakiesityksen säännösten ei voida katsoa rajoittavan perustuslain 2 luvussa säädettyjä perusoikeuksia laajemmalti kuin sääntelyn perusteena olevien yhteiskunnallisesti tärkeiden tavoitteiden saavuttamiseksi on välttämätöntä.

Näin ollen laki yksityisistä turvallisuuspalveluista ja edellä mainitut muut lakiehdotukset voidaan käsitellä perustuslain 72 §:n mukaisessa järjestyksessä. Koska esitys kuitenkin sisältää useita perusoikeuksien toteutumisen kannalta merkityksellisiä seikkoja, olisi tarkoituksenmukaista, että esityksestä pyydetään perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**yksityisistä turvallisuuspalveluista**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tavoite ja soveltamisala

Tämän lain tavoitteena on yksityisten turvallisuuspalveluiden laadun ja luotettavuuden varmistaminen sekä viranomaisten ja yksityisten turvallisuuspalveluiden välisen yhteistyön edistäminen.

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) *yksityisillä turvallisuuspalveluilla* vartioimisliiketoimintaa ja turvasuojaustoimintaa;
- 2) *vartioimisliiketoiminnalla* ansiotarkoituksessa suoritettavaa, toimeksiantosopimukseen perustuvaa vartioimistehtävien hoitamista;
- 3) *vartioimistehtävällä* omaisuuden vartioimista, henkilön koskemattomuuden suojaamista sekä vartioimiskohteeseen tai toimeksiantajaan kohdistuneiden rikosten paljastamista samoin kuin näiden tehtävien valvomista;
- 4) *myymälätarkkailulla* vartioimistehtävää, jossa vartioidaan myymälässä myytävää omaisuutta;
- 5) *henkivartijatehtävällä* vartioimistehtävää, jossa suojataan tietyn henkilön koskemattomuutta;

6) *arvokuljetustehtävällä* vartioimistehtävää, jossa vartioidaan kuljetettavana olevaa arvo-omaisuutta;

7) *vartioimisliikkeellä* vartioimisliiketoimintaa harjoittavaa luonnollista henkilöä ja oikeushenkilöä;

8) *vastaavalla hoitajalla* vartioimisliikkeen palveluksessa olevaa, joka vastaa siitä, että liikettä hoidetaan vartioimisliikkeitä koskevien säännösten mukaisesti;

9) *vartijalla* sitä, joka vartioimisliikkeen palveluksessa suorittaa vartioimistehtäviä;

10) *toimipaikalla* rakennusta, rakennelmaa, huonetta ja muuta tilaa, jota vartioimisliike käyttää asiakaspalveluun, hälytysten vastaanottamiseen tai liikkeen sisäiseen hallintoon;

11) *päätoimipaikalla* toimipaikkaa, josta vartioimisliiketoimintaa pääasiallisesti harjoitetaan tai on tarkoitus harjoittaa;

12) *vartioimisalueella* toimeksiantosopimuksessa yksilöityä kiinteistöä, rakennusta, huonetta, rakennelmaa sekä muuta yleistä tai yksityistä paikkaa ja aluetta samoin kuin sen osaa;

13) *vartioimiskohteella* henkilöä sekä esinettä ja muuta omaisuutta, jonka vartioimista toimeksiantosopimus koskee;

14) *voimankäyttövälillä* ampumaselain (1/1998) 2 §:ssä tarkoitettua ampuma-asetta, ampuma-aselain 11 §:ssä tarkoitettua kaasusumutinta sekä käsirautoja, enintään 60 senttimetriä pitkää patukkaa ja teleskooppipatukkaa;

15) *teleskooppipatukalla* avattuna vähintään 45 senttimetriä ja enintään 65 senttimetriä pitkää patukkaa, joka on teollisesti valmistettu metallista tai muovista kitkan voimalla toisiinsa lukittuvista taipumattomista

putkista ja joka voidaan kuljetusta varten painaa kokoon;

16) *edustajalla* vartioimisalueen omistajan tai haltijan palveluksessa olevaa;

17) *turvasuojaustehtävällä* rakenteellisen suojauksen tai sähköisten valvontajärjestelmien suunnittelemista, asentamista, korjaamista tai muuttamista sekä muiden turvallisuusjärjestelyjen suunnittelemista;

18) *hyväksymistä edellyttävällä turvasuojaustehtävällä* turvasuojaustehtävää, johon liittyy pääsy sellaisiin toimeksiantajan turvallisuusjärjestelyjä koskeviin luottamusselliseksi määriteltyihin tietoihin, joiden avulla on mahdollista tunkeutua tai olennaisesti helpottaa tunkeutumista toimeksiantajan hallitsemaan ulkopuolisilta suljettuun paikkaan;

19) *turvasuojaustoiminnalla* ansiotarkoituksessa suoritettavaa, toimeksiantosopimukseen perustuvaa turvasuojaustehtävien hoitamista;

20) *turvasuojausliikkeellä* turvasuojaustoimintaa harjoittavaa luonnollista henkilöä ja oikeushenkilöä;

21) *turvasuojaajalla* turvasuojausliikkeen palveluksessa olevaa hyväksymistä edellyttäviä turvasuojaustehtäviä suorittavaa henkilöä.

2 luku

Vartioimisliiketoiminta

Vartioimisliiketoiminnan luvanvaraisuus

3 §

Vartioimisliikelupa

Vartioimisliiketoimintaa saa harjoittaa elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain (122/1919) 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettu luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, joka on saanut siihen luvan (*vartioimisliikelupa*).

Vartioimisliikelupa oikeuttaa vartioimistehtäviin kaikkialla maassa. Lupa on voimassa toistaiseksi.

Vartioimisliikelupa voidaan liittää vartioimisliiketoiminnan laajuudesta, vartioimisliikkeen toimipaikkojen lukumäärästä ja sijainnista sekä muista vastaavista seikoista

johtuvia ajallisia ja alueellisia sekä vartioimistehtäviä koskevia ehtoja ja rajoituksia.

Luvanhaltijan konkurssi- tai kuolinpesällä on oikeus jatkaa vartioimisliiketoimintaa enintään yhden vuoden ajan luvanhaltijan konkurssin alkamisesta tai kuolinpäivästä. Konkurssipesän hoitajan sekä kuolinpesän osakkaan tai muun pesää hoitavan on ilmoitettava sisäasiainministeriölle luvanhaltijan konkurssista tai kuolemasta 30 päivän kuluessa konkurssin alkamisesta tai kuolinpäivästä.

4 §

Vartioimisliikeluvan myöntäminen

Vartioimisliikelupa voidaan myöntää luonnolliselle henkilölle, joka:

1) on täyttänyt 18 vuotta;

2) tunnetaan rehelliseksi ja luotettavaksi ja on henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan tehtävään sopiva;

3) ei ole konkurssissa ja jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu; sekä

4) varallisuutensa puolesta kykenee huolehtimaan toiminnasta hyvin.

Oikeushenkilölle lupa voidaan myöntää, jos:

1) se varallisuutensa puolesta kykenee huolehtimaan toiminnasta hyvin; sekä

2) sen hallintoelimiin kuuluvat henkilöt ja toimitusjohtaja sekä avoimessa yhtiössä yhtiömiehet ja kommandiittiyhtiössä vastuunalaiset yhtiömiehet täyttävät 1 momentin 1—3 kohdassa säädetyt vaatimukset.

Vartioimisliikeluvan myöntää sisäasiainministeriö.

5 §

Vartioimisliikeluvan ehtojen ja rajoitusten muuttaminen

Vartioimisliikelupaan liitettyjä ehtoja ja rajoituksia voidaan muuttaa vartioimisliiketoiminnan laajuudessa, vartioimisliikkeen toimipaikkojen lukumäärässä tai sijainnissa taikka muissa vastaavissa seikoissa tapahtuneiden muutosten vuoksi.

Vartioimisliikelupa voidaan liitettyjä ehtoja ja rajoituksia muuttaa sisäasiainministeriö.

6 §

Ilmoitukset

Sisäasiainministeriön on ilmoitettava myöntämästään vartioimisliikeluvasta sekä muuttamistaan vartioimisliikelupaan liitetyistä ehdoista ja rajoituksista niille poliisilaitoksille, joiden toimialueelle vartioimisliikeluvan hakija tai haltija on ilmoittanut perustavansa toimipaikkoja.

7 §

Muutosilmoitukset

Vartioimisliikkeen on ilmoitettava kirjallisesti (*muutosilmoitus*) sisäasiainministeriölle:

1) liikkeen toimipaikan perustamisesta ja lakkauttamisesta sekä sen osoitteen muuttamisesta;

2) liikkeen hallintoelimiin kuuluvan henkilön ja toimitusjohtajan sekä avoimessa yhtiössä yhtiömiehen ja kommandiittiyhtiössä vastuunalaisen yhtiömiehen vaihtumisesta;

3) liikkeen harjoittamisen lopettamisesta tai keskeyttämisestä yhtä kuukautta pitemmäksi ajaksi.

Muutosilmoitus on tehtävä, jos mahdollista, ennen muutosta mutta viimeistään seitsemäntenä päivänä sen jälkeen. Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun ilmoitukseen on liitettävä asiakirjat, joilla osoitetaan, että tilalle tullut täyttää 4 §:n 2 momentissa säädetyt vaatimukset.

Sisäasiainministeriön on toimitettava tieto 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetuista muutosilmoituksista sille poliisilaitokselle, jonka toimialueella vartioimisliikkeen päätoimipaikka sijaitsee, ja sille poliisilaitokselle, jonka toimialueella muutosilmoituksessa tarkoitettu toimipaikka sijaitsee. Tieto 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetuista muutosilmoituksista on toimitettava sille poliisilaitokselle, jonka toimialueella liikkeen päätoimipaikka sijaitsee. Tieto 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetuista muutosilmoituksista on toimitettava kaikille niille poliisilaitoksille, joiden toimialueella sijaitsee liikkeen toimipaikkoja.

Hyvä vartioimistapa

8 §

Toimeksiantosopimus

Toimeksiannosta on 16 §:n 2 momentissa tarkoitettua toimeksiantoa lukuun ottamatta laadittava ennen siinä edellytettyihin tehtäviin ryhtymistä kirjallinen sopimus (*toimeksiantosopimus*). Jollei sopimusta ole tehtävien kiireellisyyden vuoksi voitu tehdä ennen tehtäviin ryhtymistä, sopimus on tehtävä viimeistään toisena arkipäivänä tehtäviin ryhtymisestä.

Toimeksiantosopimus on säilytettävä kuusi vuotta toimeksiannon päättymisestä. Jos tietojen tallettamisessa käytetään automaattista tietojenkäsittelyä, valvonnassa tarvittavien tietojen on oltava saatavina selväkielisinä.

9 §

Kielto vastaanottaa toimeksiantoa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisestä

Vartioimisliike ei saa ottaa vastaan toimeksiantoa, joka sisältää sitoumuksen ylläpitää yleistä järjestystä ja turvallisuutta.

Vartioimisliike saa kuitenkin ottaa vastaan toimeksiannon järjestyksenvalvojistanne annettussa laissa (533/1999) tarkoitettujen järjestyksenvalvojan tehtävien suorittamisesta.

Turvatarhastuksista lentoliikenteessä ja tuomioistuimissa säädetään erikseen.

10 §

Suhde viranomaistoimintaan

Vartioimisliiketoiminnassa tai vartioimis-tehtävässä ei saa vaikeuttaa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä taikka rikosten ennalta estämistä, selvittämistä tai syyteharkintaan saattamista.

Jos vartija on vartioimistehtävässä saanut tietoonsa rikoslain (39/1889) 15 luvun 10 §:n 1 momentissa mainitun jo tehdyn rikoksen, hänen on viipymättä ilmoitettava siitä poliisille. Ilmoitusvelvollisuutta ei kuitenkaan ole, jos vartijan täytyisi antaa ilmi joku mainitun pykälän 2 momentissa tarkoitettuista.

11 §

Kielto osallistua vartioimisliiketoimintaan

Poliisin, rajavartiolaitoksen tai tullilaitoksen henkilöstöön kuuluva ei saa osallistua vartioimisliiketoimintaan, kuulua vartioimisliikkeen hallintoelimiin, olla vartioimisliikkeen toimitusjohtajana, yhtiömiehenä, vastuunalaisena yhtiömiehenä tai vastaavana hoitajana taikka suorittaa ansiotarkoituksessa vartioimistehtäviä.

12 §

Vartioimistehtävissä noudatettavat yleiset periaatteet

Vartioimistehtävissä on toimittava oikein ja tasapuolisesti sekä soveltavuutta edistäen.

Vartioimistehtävät on suoritettava aiheuttamatta suurempaa vahinkoa tai haittaa kuin on välttämätöntä tehtävien suorittamiseksi. Vartioimistehtävissä ei saa puuttua kenenkään oikeuksiin enempää kuin tehtävien suorittamiseksi on tarpeen. Tehtäviin liittyvien toimenpiteiden on oltava perusteltuja suhteessa tehtävien tärkeyteen ja kiireellisyyteen sekä tilanteeseen kokonaisuutena.

13 §

Toimenpiteen perusteen ilmoittaminen

Vartijan on vartioimistehtävässä ilmoitettava henkilöön kohdistuvan toimenpiteen peruste toimenpiteen kohteena olevalle tai tämän edustajalle, jollei se ole mahdotonta tämän tilan tai muiden olojen vuoksi.

Toimenpiteen kohde tai tämän edustaja on tarvittaessa ohjattava ottamaan yhteyttä vastaavaan hoitajaan toimenpiteen oikeellisuuden toteamiseksi. Samalla on yhteydenottoa varten kerrottava vastaavan hoitajan nimi ja yhteystiedot.

14 §

Salassapitovelvollisuus

Vartioimisliiketoiminnan harjoittaja, vastaava hoitaja tai vartija ei saa oikeudettomasti ilmaista eikä käyttää omaksi tai toisen hyödyksi taikka toista vahingoittaakseen, mitä hän tehtävässään on saanut tietää toimeksiannon osapuolen salassa pidettävistä turvallisuusjärjestelyistä, liike- tai ammattisalaisuudesta taikka yksityisyyteen kuuluvista seikoista. Salassapitovelvollisuus säilyy tehtävän päätyttyä.

Vartioimisliikkeen velvollisuudet

15 §

Vastaava hoitaja

Vartioimisliikkeellä on oltava palveluksessaan yksi tai useampi vastaava hoitaja, jonka hyväksyminen kyseisen vartioimisliikkeen vastaavaksi hoitajaksi on voimassa. Sisäasiainministeriö määrää vastaavien hoitajien lukumäärän vartioimisliiketoiminnan laajuuden, vartioimisliikkeen toimipaikkojen lukumäärän ja sijainnin sekä muiden vastaavien seikkojen perusteella. Sisäasiainministeriö määrää myös vastaavien hoitajien vastuualueet.

Vartioimisliikeluvan hakijan tai haltijan on jättäessään hakemuksen vartioimisliikeluvan saamiseksi tai välittömästi sen jälkeen tehtävä sisäasiainministeriölle hakemus vastaavan hoitajan hyväksymiseksi. Vartioimisliiketoimintaa ei saa aloittaa ennen kuin vartioimisliikkeelle on hyväksytty vastaava hoitaja.

Vastaavan hoitajan erotessa tai lakatessa muutoin hoitamasta tehtävänsä hakemus uuden vastaavan hoitajan hyväksymiseksi on tehtävä seitsemän päivän kuluessa hänen tehtävänsä päättymisestä.

Vartioimisliikkeelle voidaan hyväksyä yksi tai useampi vastaavan hoitajan sijainen, joka suorittaa vastaavan hoitajan tehtävät tämän ollessa estynyt.

16 §

Vartioimistehtävien suorittaminen

Vartioimisliike saa teettää vartioimistehtäviä vain sellaisella palveluksessaan olevalla, jonka hyväksyminen vartijaksi on voimassa.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, vartioimisliike voi antaa vartioimistehtävän osaksi toisen vartioimisliikkeen tehtäväksi. Toimeksiantosopimuksen laatineen vartioimisliikkeen on ilmoitettava tällaisesta tehtävän antamisesta toimeksiantajalle ennen tehtävän aloittamista tai viimeistään toisena arkipäivänä tehtävän aloittamisesta.

Vartioimisliikkeellä saa olla palveluksessaan yksi 25 §:n 1 momentissa tarkoitettu väliaikainen vartija jokaista alkavaa kolmea 24 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua koulutuksen saanutta vartioimistehtäviä suorittavaa vartijaa kohti.

17 §

Tapahtumailmoitukset

Poliisin suorittaman viranomaisvalvonnan, toimenpiteiden kohteena olevien henkilöiden oikeusturvan sekä toimeksiantajien tietojensaantioikeuden turvaamiseksi vartijan tulee heti laatia vartioimistehtävissä havaituista toimenpiteisiin johtaneista tapahtumista kirjallinen selvitys (*tapahtumailmoitus*). Tapahtumailmoituksesta tulee käydä ilmi vartijan kyseiseen tapahtumaan liittyvät havainnot ja toimenpiteet. Toimenpiteiden kohteena olleiden sukunimi, etunimet, henkilötunnus ja osoitetiedot saadaan kirjata tapahtumailmoitukseen.

Vartioimisliikkeen on säilytettävä tapahtumailmoitukset viiden vuoden ajan niiden laatimispäivästä, jonka jälkeen ne on hävitettävä. Tapahtumailmoitukset on säilytettävä siten järjestettyinä, että kuhunkin toimeksiantoon liittyvät ilmoitukset ovat viivytyksettä esitettävissä. Jos tietojen tallettamisessa käytetään automaattista tietojenkäsittelyä, valvonnassa tarvittavien tietojen on oltava saatavina selväkielisinä.

Toimeksiantajalla ja 42 §:ssä tarkoitettulla valvontaviranomaisella on oikeus saada jäljennös tapahtumailmoituksesta.

18 §

Henkilöstö- ja työvuorotiedostot

Poliisin suorittaman viranomaisvalvonnan turvaamiseksi vartioimisliikkeen on pidettävä vastaavista hoitajista ja vartijoista tiedostoa (*henkilöstötiedosto*), josta voidaan viivytyksettä todeta:

1) vastaavien hoitajien ja vartijoiden sukunimi, etunimet ja henkilötunnus;

2) vastaavaksi hoitajaksi ja vartijaksi hyväksynyt viranomaislainen sekä vartijaksi hyväksymisen voimassaoloaika;

3) vastaavan hoitajan saama 20 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu koulutus sekä vartijan saama 24 §:n 1 momentin 2 kohdassa, 25 §:n 1 momentissa, 29 §:n 2 momentissa ja 31 §:n 2 momentissa tarkoitettu koulutus;

4) tiedot vartijan ampuma-aseen ja kaasumuttimen hallussapitoluvasta;

5) vastaavan hoitajan ja vartijan palvelussuhteen alkamis- ja päättymisaika ja palvelussuhteen päättymisen syy.

Viranomaisvalvonnan turvaamiseksi vartioimisliikkeen on järjestettävä työvuorokirjanpito niin, että liikkeen asiakirjoista voidaan selvittää kunkin vartijan työvuorot, vartioimisalueet ja vartioimiskohteet (*työvuorotiedosto*). Työvuorotiedostoon saadaan tallettaa vartijoiden sukunimi ja etunimet.

Tiedot henkilöstötiedostosta on hävitettävä viiden vuoden kuluttua palvelussuhteen päättymisestä ja tiedot työvuorotiedostosta asiakirjan laatimista seuraavan toisen kalenterivuoden lopussa. Jos tietojen tallettamisessa käytetään automaattista tietojenkäsittelyä, valvonnassa tarvittavien tietojen on oltava saatavina selväkielisinä.

19 §

Toimintaohjeet

Vartioimisliikkeellä on oltava sellaiset yleiset kirjalliset ohjeet, joiden avulla vartija kykenee suorittamaan vartioimistehtävänsä oikein ja turvallisesti (*toimintaohjeet*). Jos olot vartioimisalueella tai vartioimiskohdeissa sitä edellyttävät, vartioimisliikkeellä

tulee olla lisäksi erilliset vartioimisalue- tai vartioimiskohdekohtaiset toimintaohjeet.

Vartioimisliikkeen on pidettävä toimintaohjeet nähtävillä toimipaikoillaan sekä tarvittaessa vartioimisalueillaan ja vartioimiskohdeissaan siten, että vartijoilla on mahdollisuus perehtyä niihin.

Vastaavaksi hoitajaksi ja vartijaksi hyväksyminen

20 §

Vastaavaksi hoitajaksi hyväksyminen

Vastaavaksi hoitajaksi voidaan hyväksyä vartioimisliikkeen harjoittaja tai vartioimisliikkeen palveluksessa oleva, joka:

- 1) on täyttänyt 18 vuotta;
- 2) on hyväksytysti suorittanut sisäasiainministeriön vahvistamat vaatimukset täyttävän, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (631/1998) mukaisen, ainakin vartioimisliiketoimintaan sekä rikos- ja prosessioikeuteen liittyvät opetusaiheet sisältävän koulutuksen (*vastaavan hoitajan koulutus*); sekä
- 3) tunnetaan rehelliseksi ja luotettavaksi ja on henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan sopeva vastaavaksi hoitajaksi.

Vastaavaksi hoitajaksi hyväksyminen on voimassa toistaiseksi. Se on kuitenkin voimassa enintään niin kauan kuin vastaava hoitaja toimii tehtävässään.

Vastaavaksi hoitajaksi hyväksymiseen voidaan erityisestä syystä liittää koulutuksesta, henkilökohtaisista ominaisuuksista ja muista vastaavista seikoista johtuvia ajallisia ja alueellisia sekä vartioimistehtäviä koskevia ehtoja ja rajoituksia.

Vastaavaksi hoitajaksi hyväksyy sisäasiainministeriö.

21 §

Väliaikaiseksi vastaavaksi hoitajaksi hyväksyminen

Se, joka ei ole saanut vastaavan hoitajan koulutusta, voidaan 20 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdassa säädettyjen edellytysten täytyessä hyväksyä vastaavaksi hoitajaksi enintään yh-

deksi vuodeksi (*väliaikainen vastaava hoitaja*), jos vastaava hoitaja kuolee tai sairastuu taikka jos vastaavan hoitajan vaihtuminen johtuu muusta vastaavasta ennalta arvaamattomasta syystä.

Väliaikaiseksi vastaavaksi hoitajaksi hyväksymiseen voidaan erityisestä syystä liittää 20 §:n 3 momentissa tarkoitettuja ehtoja ja rajoituksia.

Väliaikaiseksi vastaavaksi hoitajaksi hyväksyy sisäasiainministeriö.

22 §

Vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisen ehtojen ja rajoitusten muuttaminen

Vastaavaksi hoitajaksi hyväksymiseen liitettyjä ehtoja ja rajoituksia voidaan muuttaa vastaavan hoitajan saamassa koulutuksessa, henkilökohtaisissa ominaisuuksissa tai muissa vastaavissa seikoissa tapahtuneiden muutosten vuoksi.

Vastaavaksi hoitajaksi hyväksymiseen liitettyjä ehtoja ja rajoituksia muuttaa sisäasiainministeriö.

23 §

Ilmoitukset

Sisäasiainministeriön on ilmoitettava vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisestä sekä vastaavaksi hoitajaksi hyväksymiseen liitettyjen ehtojen ja rajoitusten muuttamisesta niille poliisilaitoksille, joiden toimialueella sijaitsee vastaavan hoitajan vastuualueeseen kuuluvia toimipaikkoja.

24 §

Vartijaksi hyväksyminen

Vartijaksi voidaan hyväksyä se, joka:

- 1) on täyttänyt 18 mutta ei 65 vuotta;
- 2) on hyväksytysti suorittanut sisäasiainministeriön vahvistamat vaatimukset täyttävän, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisen, ainakin vartiointialaan, vartioimisliiketoimintaan, vartijan oikeuksiin ja velvollisuuksiin sekä vartijan tehtäviin liit-

tyvät opetusaiheet sisältävän koulutuksen (*vartijan peruskoulutus*); sekä

3) tunnetaan rehelliseksi ja luotettavaksi ja on henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan so-piva vartijaksi.

Vartijaksi hyväksyminen on voimassa viisi vuotta. Se on kuitenkin voimassa enintään siihen saakka kun vartija täyttää 65 vuotta.

Vartijaksi hyväksymiseen voidaan erityi-sestä syystä liittää koulutuksesta, henkilö-kohtaisista ominaisuuksista ja muista vastaa-vista seikoista johtuvia ajallisia ja alueellisia sekä vartioimistehtäviä koskevia ehtoja ja rajoituksia.

Vartijan peruskoulutusta vastaavan aikai-semman koulutuksen suorittanut voidaan 1 momentin 2 kohdan estämättä hyväksyä var-tijaksi uudelleen hänen hakiessaan vartijaksi hyväksymistä kolmen kuukauden kuluessa aikaisemman vartijaksi hyväksymisen päät-tymisestä.

Vartijaksi hyväksyy hakijan kotikunnan poliisilaitos. Vartijaksi hyväksymisen joh-dosta aikaisempi voimassa oleva vartijaksi hyväksyminen raukeaa.

25 §

Väliaikaiseksi vartijaksi hyväksyminen

Se, joka ei ole saanut vartijan perus-koulutusta, voidaan 24 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdassa säädettyjen edellytysten täytyessä hyväksyä toimimaan vartijana yhden kalen-terivuoden aikana enintään neljä kuukautta (*väliaikainen vartija*), jos hän on hyväksytys-ti suorittanut sisäasiainministeriön vahvista-mat vaatimukset täyttävän ammatillisesta ai-kuiskoulutuksesta annetun lain mukaisessa jär-jestyksessä suoritetun, perustiedot 24 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetuista opetusai-heista sisältävän koulutuksen (*väliaikaisen vartijan koulutus*).

Väliaikaiseksi vartijaksi hyväksymiseen voidaan erityisestä syystä liittää 24 §:n 3 momentissa tarkoitettuja ehtoja ja rajoituksia.

Väliaikaiseksi vartijaksi hyväksyy hakijan kotikunnan poliisilaitos.

26 §

Vartijaksi hyväksymisen ehtojen ja rajoitus-ten muuttaminen

Vartijaksi hyväksymiseen liitettyjä ehtoja ja rajoituksia voidaan muuttaa vartijan saa-massa koulutuksessa, henkilökohtaisissa ominaisuuksissa tai muissa vastaavissa sei-koissa tapahtuneiden muutosten vuoksi.

Vartijaksi hyväksymiseen liitettyjä ehtoja ja rajoituksia muuttaa se poliisilaitos, jonka toimialueella vartijan kotikunta on.

27 §

Vartijaksi hyväksymistä koskeva hakemus

Vartijaksi hyväksymistä koskeva hakemus on jätettävä henkilökohtaisesti. Hakemus voidaan jättää myös muulle kuin hakijan ko-tikunnan poliisilaitokselle.

Vartijan oikeudet ja velvollisuudet

28 §

Vartijan oikeudet

Hätävarjelusta oikeudettoman hyökkäyksen ja luvattoman tunkeutumisen torjumiseksi säädetään rikoslain 3 luvun 6 ja 7 §:ssä.

Vartijalla on oikeus poistaa henkilö rikos-lain 24 luvun 3 §:ssä tarkoitettua paikasta tai siinä tarkoitettua alueelta, jos paikka tai alue kuuluu vartioimisalueeseen sekä jos poistet-tava ei noudata vartioimisalueen omistajan tai haltijan taikka tämän edustajan antamaa poistumiskehotusta taikka jos on ilmeistä, ettei poistettavalla ole oikeutta oleskella var-tioimisalueella ja vartija on kehottanut häntä poistumaan. Jos poistettava tekemällä vasta-rintaa koettaa välttää poistamisen, vartijalla on oikeus käyttää sellaisia tarpeellisia voima-keinoja, joita poistamiseksi voidaan poistet-tavan käyttäytyminen ja muut seikat huomi-oon ottaen pitää puolusteltavina.

Jokamiehen kiinniotto-oikeudesta sääde-tään pakkokeinolain (450/1987) 1 luvun 1 §:ssä. Voimakeinojen käyttämisestä jokamie-hen kiinniotto-oikeuden yhteydessä sääde-tään rikoslain 3 luvun 8 §:n 4 momentissa.

Vartijalla on jokamiehen kiinniotto-oikeutta käyttäessään oikeus tarkastaa kiinni otettu ja hänen mukanaan olevat tavarat sen varmistamiseksi, ettei kiinni otetulla ole hallussaan esineitä tai aineita, joilla hän voi aiheuttaa vaaraa itselleen tai muille. Vartijalla on oikeus ottaa pois tarkastuksessa tavatut vaaralliset esineet tai aineet. Pois otetut esineet tai aineet on luovutettava viipymättä poliisille.

29 §

Voimankäyttövälineiden kantaminen

Vartija ei saa vartioimistehtävissä tarpeettomasti kantaa voimankäyttövälineitä. Ampuma-asetta saa kantaa vain vartioimistehtävässä, joka sitä välttämättä edellyttää.

Ampuma-asetta, kaasusumutinta ja telekoooppipatukkaa saa kantaa ainoastaan vartija, joka on saanut sisäasiainministeriön vahvistamat vaatimukset täyttävän erityisen voimankäyttökoulutuksen ja osoittanut vuosittain, että hänellä on riittävä ampuma-aseen käsittelytaito ja ampumistaito. Väliaikainen vartija ei saa kantaa ampuma-asetta.

Ampuma-aseen ja kaasusumuttimen kantamisesta päättää vastaava hoitaja toimeksiannoittain. Jos vartija on vartioimistehtävässä käyttänyt ampuma-asetta, vartioimisliikkeen on viivytyksettä ilmoitettava siitä aseenkäyttöpaikan poliisille.

Vartioimisliikkeen, jonka palveluksessa olevat vartijat kantavat vartioimistehtävissä voimankäyttövälineitä, on järjestettävä vähintään kerran vuodessa vartijoilleen koulutustilaisuus, jossa kerrataan voimakeinojen käyttöä koskevien säännösten sisältö ja harjoitellaan voimankäyttövälineiden käyttöä.

30 §

Voimankäyttövälineiden kantamistapa

Vartijan on kannettava voimankäyttövälineitä asunsa alla siten, että ne eivät ole muiden havaittavissa.

Jos voimankäyttövälineiden kantaminen vartijan asun alla ei ole mahdollista, niitä saadaan, ampuma-asetta lukuun ottamatta, kantaa vyöhön kiinnitettävissä umpikotelois-

sa. Patukkaa saadaan kuitenkin kantaa siltä osin näkyvässä kuin sen kantaminen asun alla tai umpikotelossa ei sen koon vuoksi ole mahdollista. Ampuma-asetta saa kantaa muiden havaittavissa olevalla tavalla vain, jos tehtävä tai tilanteen vaarallisuus poikkeuksellisesti sitä edellyttää.

Jos vartioimistehtävässä käytetään muuta kuin vartijan asua, kaikkia voimankäyttövälineitä on kannettava asun alla siten, etteivät ne ole muiden havaittavissa.

31 §

Koiran mukana pitäminen

Vartija ei saa vartioimistehtävissä tarpeettomasti pitää mukanaan koiraa.

Jos koiran pitäminen vartioimistehtävässä on tarpeen, vartija saa pitää tehtävissä mukanaan yhtä koiraa:

1) joka on hyväksytysti suorittanut sisäasiainministeriön vahvistamat vaatimukset täyttävän tottelevaisuustarkastuksen:

2) jonka ohjaajana hän on toiminut tottelevaisuustarkastuksessa;

3) joka on vähintään kaksi mutta enintään 10 vuotta vanha;

4) joka on rekisteröity ja tunnistusmerkitty siten, että se on luotettavasti yksilöitävissä;

5) joka on hänen hallittavissaan; sekä

6) joka ei ole ominaisuuksiltaan osoittautunut sopimattomaksi vartioimistehtävissä mukana pidettäväksi.

Vartija saa pitää 2 momentissa säädetyt edellytykset täyttävää koira mukanaan vartioimistehtävässä kaksi vuotta momentin 1 kohdassa tarkoitettusta hyväksymisestä.

Väliaikainen vartija ei saa pitää mukanaan koiraa.

Koiran mukana pitämisestä päättää vastaava hoitaja toimeksiannoittain.

32 §

Vartijan asun käyttäminen

Vartijan on vartioimistehtävissä oltava pukeutunut vartijan asuun. Saman vartioimisliikkeen palveluksessa olevien, samanlaisia tehtäviä suorittavien vartijoiden on oltava pu-

keutuneita yhdenmukaisesti.

Jos tehtävä sitä edellyttää, vartija saa käyttää myymälätarkkailussa ja muissa vastaavissa rikosten paljastamiseen liittyvissä tehtävissä sekä henkivartijatehtävissä ja arvokuljetustehtävissä muuta kuin vartijan asua. Muun kuin vartijan asun käyttämisestä päättää vastaava hoitaja toimeksiannoittain.

Vartijan asua saa käyttää vain vartija vartiointitehtävissä. Vartijan asusta tulee huolehtia siten, etteivät siihen kuuluvat asusteet joutu asiattomien haltuun.

33 §

Vartijan asu

Vartijan asun tulee olla siisti ja asianmukainen. Vartija tulee tunnistaa asustaan vartijaksi. Vartijan asusta on käytävä ilmi, minkä vartiointiliikkeen palveluksessa vartija on.

Vartijan asun sekä asussa käytettävien merkkien ja tekstien on erotuttava selvästi poliisin, rajavartiolaitoksen, tullilaitoksen, vankeinhoitolaitoksen ja pelastushallinnon käytössä olevista virkapuvuista ja sotilaspuvuista sekä niissä käytettävistä virallisista merkeistä ja teksteistä.

Sisäasiainministeriö voi kieltää asun, merkin tai tekstin käyttämisen, jollei se ole tämän lain tai tämän lain nojalla annetun valtioneuvoston asetuksen mukainen.

34 §

Vartijakortti

Vartijan kotikunnan poliisilaitos antaa vartijaksi hyväksytylle vartijakortin. Vartijan on pidettävä kortti vartiointitehtävissä mukana ja esitettävä se pyydettyä.

Vartijan on viipymättä haettava kotikuntansa poliisilaitokselta vartijakortin kaksoiskappaletta, jos hänen henkilötietonsa ovat muuttuneet tai vartija on ensimmäisen kerran suorittanut hyväksytysti 29 §:n 2 momentissa tai 31 §:n 2 momentin säädetyn koulutuksen, eikä kyseisiä tietoja ole merkitty vartijakortille taikka jos kortti on kadonnut tai turmeltunut.

Vartijakortti on heti luovutettava poliisille, jos vartijaksi hyväksyminen on peruutettu tai

vartijalle luovutetaan uusi vartijakortti aikaisempaan korttiin merkityn hyväksymisen voimassaoloaikana.

3 luku

Turvasuojaustoiminta

35 §

Turvasuojaustehtävien suorittaminen

Turvasuojausliike saa teettää hyväksymistä edellyttäviä turvasuojaustehtäviä vain sellaisella palveluksessaan olevalla, jonka hyväksyminen turvasuojaajaksi on voimassa.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, turvasuojausliike voi antaa hyväksymistä edellyttävän turvasuojaustehtävän toisen turvasuojausliikkeen tehtäväksi. Turvasuojaustehtävän antavan turvasuojausliikkeen on ilmoitettava tällaisesta tehtävän antamisesta toimeksiantajalle ennen tehtävän aloittamista tai viimeistään toisena arkipäivänä tehtävän aloittamisesta.

36 §

Palvelutodistus

Hyväksymistä edellyttävässä turvasuojaustehtävässä toimeksiantajalle tai tämän edustajalle on luovutettava kirjallinen todistus (*palvelutodistus*), jollei turvasuojaustehtävästä laadita erillistä kirjallista toimeksiantosopimusta.

37 §

Turvasuojaajaksi hyväksyminen

Turvasuojaajaksi voidaan hyväksyä se, joka:

- 1) on täyttänyt 18 vuotta;
- 2) tunnetaan rehelliseksi ja luotettavaksi ja on henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan sopeva turvasuojaajaksi; sekä
- 3) hoitaa turvasuojaustehtäviä tai on hakeutunut turvasuojaustehtäviin valmentavaan koulutukseen.

Turvasuojaajaksi hyväksyminen on voimassa enintään viisi vuotta.

Turvasuojaajaksi hyväksymiseen voidaan erityisestä syystä liittää koulutuksesta, henkilökohtaisista ominaisuuksista ja muista vastaavista seikoista johtuvia ajallisia ja alueellisia sekä turvasuojaustehtäviä koskevia ehtoja ja rajoituksia.

Turvasuojaajaksi hyväksyy hakijan kotikunnan poliisilaitos. Turvasuojaajaksi hyväksymisen yhteydessä aikaisempi voimassa oleva hyväksyminen turvasuojaajaksi raukeaa.

38 §

Turvasuojaajaksi hyväksymisen ehtojen ja rajoitusten muuttaminen

Turvasuojaajaksi hyväksymiseen liitettyjä ehtoja ja rajoituksia voidaan muuttaa turvasuojaajan saamassa koulutuksessa, henkilökohtaisissa ominaisuuksissa ja muissa vastaavissa seikoissa tapahtuneiden muutosten vuoksi.

Turvasuojaajaksi hyväksymisen ehtoja ja rajoituksia muuttaa turvasuojaajan kotikunnan poliisilaitos.

39 §

Turvasuojaajaksi hyväksymistä koskeva hakemus

Turvasuojaajaksi hyväksymistä koskeva hakemus on jätettävä henkilökohtaisesti. Hakemus voidaan jättää myös muulle kuin hakijan kotikunnan poliisilaitokselle.

40 §

Turvasuojaajakortti

Turvasuojaajan kotikunnan poliisilaitos antaa turvasuojaajaksi hyväksytylle turvasuojaajakortin. Turvasuojaajan on pidettävä kortti hyväksymistä edellyttävissä turvasuojaustehtävissä mukanaan ja esitettävä se pyydettyä.

Turvasuojaajan on viipymättä haettava kotikuntansa poliisilaitokselta turvasuojaajakortin kaksoiskappaletta, jos hänen henkilötietonsa ovat muuttuneet taikka jos kortti on kadonnut tai turmeltunut.

Turvasuojaajakortti on heti luovutettava poliisille, jos turvasuojaajaksi hyväksyminen on peruutettu tai turvasuojaajalle luovutetaan uusi turvasuojaajakortti aikaisempaan korttiin merkityn hyväksymisen voimassaolokana.

41 §

Salassapitovelvollisuus

Turvasuojaustoiminnan harjoittaja tai turvasuojaaja ei saa oikeudettomasti ilmaista eikä käyttää omaksi tai toisen hyödyksi taikka toista vahingoittaakseen, mitä hän tehtävänsään on saanut tietää toimeksiannon osapuolen salassa pidettävistä turvallisuusjärjestelyistä, liike- tai ammattisalaisuudesta taikka yksityisyyteen kuuluvista seikoista. Salassapitovelvollisuus säilyy tehtävän päättyä.

4 luku

Yksityisten turvallisuuspalveluiden valvonta

42 §

Valvonta

Yksityisten turvallisuuspalveluiden yleisestä ohjauksesta ja valvonnasta vastaa sisäasiainministeriö.

Poliisin lääninjohto ja kihlakunnan poliisilaitokset vastaavat yksityisten turvallisuuspalveluiden sekä vastaavien hoitajien, vartijoiden ja turvasuojaajien toiminnan valvonnasta toimialueellaan.

Poliisilaitoksen on tarkastettava toimialueellaan sijaitsevat vartiomisliikkeiden toimipaikat vähintään joka toinen vuosi. Tarkastuksesta laadittu pöytäkirja toimitetaan sisäasiainministeriölle.

43 §

Tietojensaantioikeus

Sisäasiainministeriöllä, poliisin lääninjohdolla ja poliisilaitoksella on oikeus saada vartiomisliikkeeltä ja turvasuojausliikkeeltä

valvonnassa tarvittavia tietoja liikkeen toiminnasta, henkilöstöstä, taloudellisesta asemasta ja muista vastaavista seikoista yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yrityssalaisuuden estämättä.

44 §

Turvallisuusalan valvontarekisteri

Poliisi pitää rekisteriä vartioimisliikkeistä sekä niiden 4 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitetuista vastuuhenkilöistä ja vastaavista hoitajista sekä vartijoista, turvasuojaajista ja järjestyksenvalvojista annetun lain 1 §:ssä tarkoitetuista järjestyksenvalvojista (*turvallisuusalan valvontarekisteri*). Turvallisuusalan valvontarekisteristä säädetään tarkemmin poliisin henkilökistereistä annetussa laissa (509/1995) ja poliisin henkilökistereistä annetussa asetuksessa (1116/1995).

45 §

Vuosi-ilmoitus

Vartioimisliikkeen on ilmoitettava sisäasiainministeriölle kirjallisesti kultakin kalenterivuodelta seuraavan tammikuun loppuun mennessä:

- 1) toimeksiantojen lukumäärä;
- 2) toimipaikkojen ja henkilöstön lukumäärä;
- 3) tiedot kalenterivuoden aikana vastaavina hoitajina ja vartijoina toimineista;
- 4) tiedot vartioimisliikkeen ja vartijoiden ampuma-aseen ja kaasusumuttimen hallussapitoluvista, toimeksiannoista, joihin liittyvässä vartioimistehtävissä vartija on pitänyt mukanaan ampuma-asetta tai koiraa taikka käyttänyt muuta kuin vartijan asua, ja tilanteista, joissa vartija on käyttänyt ampuma-asetta, kaasusumutinta tai koiraa voimankäyttövälineenä.

Sisäasiainministeriön on toimitettava tieto vuosi-ilmoituksesta niille poliisilaitoksille, joiden toimialueella sijaitsee vartioimisliikkeen toimipaikkoja.

46 §

Vartioimisliikeluvan peruuttaminen

Sisäasiainministeriön on peruutettava vartioimisliikelupa, jos:

- 1) luvanhaltija sitä pyytää;
- 2) vartioimisliiketoiminta on lopetettu; taikka
- 3) luvanhaltija ei enää täytä elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 1 §:n 1 tai 2 momentissa säädettyjä edellytyksiä.

Vartioimisliikelupa voidaan peruuttaa kokonaan tai määräajaksi, jos:

- 1) vartioimisliiketoiminta on keskeytetty kolmea kuukautta pitemmäksi ajaksi;
- 2) luvanhaltija ei enää olojen olennaisten muutosten vuoksi täytä 4 §:n 1 momentin 2, 3 tai 4 kohdassa taikka 4 §:n 2 momentissa säädettyjä edellytyksiä, eikä ole mahdollisesti asetetussa määräajassa korjannut niissä olevaa puutetta;
- 3) vartioimisliikkeen harjoittaja tai vartioimisliikkeen 4 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettu vastuuhenkilö on lainvoimaisella tuomiolla tuomittu sellaisesta rikoksesta, joka osoittaa hänen olevan sopimaton tehtäväänsä, taikka hän on tahallaan menetellyt vartioimisliiketoiminnassa olennaisesti virheellisesti; taikka

4) luvanhaltija on olennaisesti rikkonut vartioimisliikelupaan liitetyjä keskeisiä ehtoja tai rajoituksia.

Sisäasiainministeriö voi 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa luvan peruuttamisen sijasta antaa luvanhaltijalle varoituksen, jos luvan peruuttaminen olisi oloihin nähden kohtuutonta.

47 §

Vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisen peruuttaminen

Sisäasiainministeriön on peruutettava vastaavaksi hoitajaksi hyväksyminen, jos vartioimisliike tai vastaava hoitaja sitä pyytää.

Vastaavaksi hoitajaksi hyväksyminen voidaan peruuttaa kokonaan tai määräajaksi, jos:

- 1) vastaavaksi hoitajaksi hyväksytyt ei enää olojen olennaisten muutosten vuoksi täytä

20 §:n 1 momentin 3 kohdassa säädettyjä edellytyksiä;

2) vastaava hoitaja on tuomittu lainvoimaisella tuomiolla sellaisesta rikoksesta, joka osoittaa hänen olevan sopimaton vastaavaksi hoitajaksi tai hän on tahallaan menetellyt vastaavana hoitajana olennaisesti virheellisesti; taikka

3) vastaava hoitaja on olennaisesti rikkonut vastaavaksi hoitajaksi hyväksymiseen liitettyjä keskeisiä ehtoja tai rajoituksia.

48 §

Vartijaksi ja turvasuojaajaksi hyväksymisen peruuttaminen

Sen poliisilaitoksen, jonka toimialueeseen vartijan tai turvasuojaajan kotikunta kuuluu, on peruutettava vartijaksi tai turvasuojaajaksi hyväksyminen, jos vartija tai turvasuojaaja sitä pyytää.

Vartijaksi tai turvasuojaajaksi hyväksyminen voidaan peruuttaa kokonaan tai määräjaksiksi, jos:

1) vartija tai turvasuojaaja ei enää olojen olennaisten muutosten vuoksi täytä 24 §:n 1 momentin 3 kohdassa tai 37 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädettyjä edellytyksiä;

2) vartija tai turvasuojaaja on lainvoimaisella tuomiolla tuomittu sellaisesta rikoksesta, joka osoittaa hänen olevan sopimaton tehtävänsä, tai hän on tahallaan menetellyt vartijana tai turvasuojaajana olennaisesti virheellisesti; taikka

3) vartija tai turvasuojaaja on olennaisesti rikkonut vartijaksi tai turvasuojaajaksi hyväksymiseen liitettyjä keskeisiä ehtoja tai rajoituksia.

49 §

Vartioimisliikeluvan ja vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisen väliaikainen peruuttaminen

Sisäasiainministeriö voi väliaikaisesti peruuttaa vartioimisliikeluvan tai vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisen, jos poliisin tietoon on tullut seikkoja, jotka todennäköisesti johtavat vartioimisliikeluvan tai vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisen peruuttamiseen.

Päätös, jolla vartioimisliikelupa tai vastaa-

vaksi hoitajaksi hyväksyminen on väliaikaisesti peruutettu, on voimassa enintään kolme kuukautta. Sisäasiainministeriö voi jatkaa päätöksen voimassaoloaikaa enintään kuudella kuukaudella kerrallaan, jos vartioimisliikkeen harjoittajaa, vastaavaa hoitajaa tai vartioimisliikkeen 4 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettua vastuuhenkilöä taikka vastaavaa hoitajaa epäillään rikoksesta, joka todennäköisesti johtaa vartioimisliikeluvan tai vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisen peruuttamiseen.

50 §

Vartijaksi ja turvasuojaajaksi hyväksymisen väliaikainen peruuttaminen

Päällystöön kuuluva poliisimies voi väliaikaisesti peruuttaa vartijaksi tai turvasuojaajaksi hyväksymisen, jos poliisin tietoon on tullut seikkoja, jotka todennäköisesti johtavat vartijaksi tai turvasuojaajaksi hyväksymisen peruuttamiseen.

Jos vartijaksi tai turvasuojaajaksi hyväksyminen on peruutettu taikka vartijaksi tai turvasuojaajaksi hyväksymisen väliaikaiseen peruuttamiseen on edellytykset, poliisimies voi ottaa vartijakortin tai turvasuojaajakortin haltuunsa sen luovuttamiseksi päällystöön kuuluvalla poliisimiehelle, jonka on 14 päivän kuluessa päätettävä, peruutetaanko vartijaksi tai turvasuojaajaksi hyväksyminen väliaikaisesti. Poliisimies voi ottaa vartijakortin tai turvasuojaajakortin haltuunsa myös silloin, kun vartijaksi tai turvasuojaajaksi hyväksyminen on peruutettu. Vartijakortin tai turvasuojaajakortin pois ottamiseksi voidaan tehdä henkilöntarkastus sen estämättä, mitä pakkokeinolain 5 luvun 10 §:ssä säädetään.

Vartijaksi tai turvasuojaajaksi hyväksymisen väliaikaisesta peruuttamisesta on ilmoitettava heti vartijan tai turvasuojaajan kotikunnan poliisilaitokselle. Päätös, jolla vartijaksi tai turvasuojaajaksi hyväksyminen on väliaikaisesti peruutettu, on voimassa enintään kolme kuukautta. Se poliisilaitos, jonka toimialueeseen vartijan tai turvasuojaajan kotikunta kuuluu, voi jatkaa päätöksen voimassaoloaikaa enintään kuudella kuukaudella

kerrallaan, jos vartijaa tai turvasuojaajaa epäillään rikoksesta, joka todennäköisesti johtaa vartijaksi tai turvasuojaajaksi hyväksymisen peruuttamiseen.

5 luku

Turvallisuusalan neuvottelukunta

51 §

Neuvottelukunta

Sisäasiainministeriön apuna on neuvonantava turvallisuusalan neuvottelukunta.

Sisäasiainministeriö määrää neuvottelukunnan jäsenet. Neuvottelukunnassa tulee olla edustettuina turvallisuusalan kannalta keskeiset hallinnonalat sekä elinkeinoelämä, työnantajat, työntekijät ja kuluttajat.

52 §

Neuvottelukunnan tehtävät

Turvallisuusalan neuvottelukunnan tehtävänä on:

- 1) edistää viranomaisten ja yksityisten turvallisuuspalveluiden välistä yhteistyötä;
- 2) määrittellä turvallisuusalaa koskevia yleisiä suuntaviivoja;
- 3) seurata ja edistää turvallisuusalan kansainvälistä yhteistyötä;
- 4) seurata turvallisuusalan kehitystä, turvallisuusalan koulutusta ja tutkimusta sekä turvallisuusalaa koskevaa ohjeistusta ja tiedottamista;
- 5) tehdä turvallisuusalaa koskevia aloitteita;
- 6) antaa sisäasiainministeriön pyynnöstä turvallisuusalaa koskevia lausuntoja.

6 luku

Rangaistussäännökset

53 §

Salassapitorikos ja salassapitorikkomus

Rangaistus 14 ja 41 §:ssä säädetyn sa-

lassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 ja 2 §:n mukaan.

54 §

Järjestystä ylläpitävän henkilön vastustaminen

Rangaistus vartijan vastustamisesta tuomitaan rikoslain 17 luvun 6 §:n mukaan.

55 §

Vartioimisliikerikos

Rangaistus vartioimisliikerikoksesta tuomitaan rikoslain 17 luvun 6 a §:n mukaan.

56 §

Vartioimisliikerikkomus

Vartioimisliiketoiminnan harjoittaja, joka tahallaan tai huolimattomuudesta

1) laiminlyö 7 §:ssä säädetyn muutosilmoituksen, 8 §:ssä säädetyn toimeksiantosopimuksen, 17 §:ssä säädetyn tapahtumailmoituksen, 18 §:ssä säädetyn henkilötiedoston tai työvuorotiedoston tai 19 §:ssä säädetyn toimintaohjeiden tekemistä, laatimista, nähtävilläpitoa tai säilyttämistä koskevan velvollisuuden,

2) laiminlyö 16 §:n 2 momentissa säädetyn tehtävän antamista tai 29 §:n 3 momentissa säädetyn ampuma-aseen käyttämistä koskevan ilmoituksen,

3) rikkoo 10 §:n 1 momentissa säädettyä poliisin toiminnan vaikeuttamista koskevaa kieltoa,

4) harjoittaa vartioimisliiketoimintaa ilman vastaavaa hoitajaa vastoin 15 §:n säännöksiä,

5) rikkoo 16 §:ssä säädettyä vartioimistehävien teettämistä tai väliaikaisten vartijoiden palveluksessa pitämistä koskevaa kieltoa taikka

6) antaa vartijoiden käytettäväksi 33 §:n vastaisia asuja,

on tuomittava *vartioimisliikerikkomuksesta* sakkoon, jollei teosta muualla laissa säädetä

ankarampaa rangaistusta.

Vartioimisliikerikkomuksesta tuomitaan myös vastaava hoitaja, joka tahallaan päättää voimankäyttövälineiden kantamisesta tai koiran mukana pitämisestä taikka vartijan asun käyttämisestä vastoin 29, 31 tai 32 §:n säännöksiä.

Vartioimisliikerikkomuksesta tuomitaan myös vartija, joka tahallaan tai huolimattomuudesta

1) laiminlyö 17 §:ssä säädetyn tapahtumailmoituksen laatimista koskevan velvollisuuden,

2) rikkoo 10 §:n 1 momentissa säädettyä poliisin toiminnan vaikeuttamista koskevaa kieltoa,

3) laiminlyö 10 tai 13 §:ssä säädetyn ilmoitusvelvollisuuden,

4) rikkoo 29 tai 31 §:ssä säädettyä voimankäyttövälineiden kantamista tai koiran mukana pitämistä koskevaa kieltoa taikka voimankäyttövälineiden kantamistapaa koskevia 30 §:n säännöksiä,

5) ei käytä vartijan asua tai käyttää vartijan asua vastoin 32 §:n säännöksiä tai käyttää vartijan asua, joka on 33 §:n vastainen, taikka

6) laiminlyö 34 §:ssä säädetyn vartijakortin mukana pitämistä, esittämistä tai poliisille luovuttamista koskevan velvollisuuden.

Vartioimisliikerikkomuksesta tuomitaan myös poliisin, rajavartiolaitoksen tai tullilaitoksen henkilöstöön kuuluva, joka tahallaan osallistuu vartioimisliiketoimintaan taikka toimii vastaavana hoitajana tai suorittaa ansiotarkoituksessa vartioimistehtäviä 11 §:n vastaisesti, sekä se, joka oikeudettomasti käyttää vartijan asua.

57 §

Turvasuojausrikkomus

Turvasuojastoiminnan harjoittaja, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo 35 §:n 1 momentissa säädettyä turvasuojastehtävien teettämisestä koskevaa kieltoa, on tuomitettava *turvasuojausrikkomuksesta* sakkoon, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

Turvasuojausrikkomuksesta tuomitaan myös turvasuojaaja, joka tahallaan tai huoli-

mattomuudesta laiminlyö 40 §:ssä säädetyn turvasuojaajakortin mukana pitämistä, esittämistä tai poliisille luovuttamista koskevan velvollisuuden.

Turvasuojausrikkomuksesta tuomitaan myös se, joka tahallaan suorittaa turvasuojastehtäviä ilman, että 35 §:n 1 momentissa säädetyt edellytykset ovat olemassa.

7 luku

Erinäiset säännökset

58 §

Ulkomaiset pätevyystodistukset

Edellä 4 §:n 3 momentissa, 20 §:n 4 momentissa, 21 §:n 3 momentissa, 24 §:n 5 momentissa, 25 §:n 3 momentissa ja 37 §:n 4 momentissa tarkoitettu viranomainen voi luvan myöntämisen taikka hyväksymisen yhteydessä päättää, että 4 §:n 1 ja 2 momentissa, 20 §:n 1 momentissa, 21 §:n 1 momentissa, 24 §:n 1 momentissa, 25 §:n 1 momentissa, 29 §:n 2 momentissa, 31 §:n 2 momentissa tai 37 §:n 1 momentissa tarkoitettujen vaatimusten täytyminen voidaan osoittaa myös ulkomailla annetulla pätevyystodistuksella tai vastaavalla asiakirjalla. Edellytyksenä on tällöin, että kyseisessä maassa asetetut vaatimukset vastaavat Suomessa voimassa olevia vaatimuksia sekä että kyseisen maan yksityisiä turvallisuuspalveluja koskevat säännökset ja määräykset vastaavat oleellisilta osin Suomessa voimassa olevia säännöksiä.

59 §

Lausunnot

Vastaavan hoitajan ja vartijan koulutuksen järjestäjällä on oikeus saada siltä poliisilaitokselta, jonka toimialueeseen koulutukseen hakeutuneen kotikunta kuuluu, lausunto koulutukseen hakeutuneen sopivuudesta vastavaksi hoitajaksi tai vartijaksi. Koulutuksen järjestäjällä on lisäksi oikeus saada lausunto koulutukseen opettajaksi hakeutuvan sopivuudesta tehtävään siltä poliisilaitokselta, jonka toimialueeseen opettajaksi hakeutuvan kotikunta kuuluu.

60 §

Muutoksenhaku

Tämän lain nojalla annettuun päätökseen haetaan muutosta hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Tässä laissa tarkoitettu päätös luvan tai hyväksymisen peruuttamisesta pannaan valituksesta huolimatta täytäntöön, jollei valitusviranomainen sitä kiellä.

61 §

Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

1) lupien ja hyväksymisten hakemisessa noudatettavasta menettelystä, hakemusten sisällöstä, asioiden ratkaisemiseksi tarpeellisista selvityksistä sekä lupa- ja hyväksymispäätösten sisällöstä;

2) muutosilmoitusten, toimeksiantosopimusten, tapahtumailmoitusten, henkilötiedostojen, työvuorotiedostojen, toimintaohjeiden, vuosi-ilmoitusten sekä palvelutodistusten sisällöstä;

3) vartijan asun merkeistä ja teksteistä;

4) turvallisuusalan neuvottelukunnasta.

Sisäasiainministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

1) vastaavan hoitajan ja vartijan koulutuksen sisällöstä ja koulutuksen järjestäjistä;

2) voimankäyttövälineiden ominaisuuksista ja niiden kantamisesta sekä 29 §:n 2 momentissa tarkoitettu koulutuksesta ja sen järjestäjistä;

3) vartioimistehtävissä mukana pidettävän koiran tottelevaisuustarkastuksen järjestämisestä ja tarkastuksessa täytettävistä vaatimuksista sekä koiran rekisteröinnistä ja tunnistusmerkinnästä.

Sisäasiainministeriö vahvistaa lisäksi tässä laissa tarkoitetuissa menettelyissä käytettävien lomakkeiden sekä vartijakortin ja turvasuojaajakortin kaavan.

62 §

Vastaavan hoitajan sijaiseen, väliaikaiseen vastaavaan hoitajaan sekä väliaikaiseen vartijaan sovellettavat säännökset

Mitä tässä laissa säädetään vastaavasta hoitajasta, koskee soveltuvin osin vastaavan hoitajan sijaista ja väliaikaista vastaavaa hoitajaa.

Mitä tässä laissa säädetään vartijasta, koskee soveltuvin osin väliaikaista vartijaa.

8 luku

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

63 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

Tämän lain 35 §:ää sovelletaan vasta päivänä kuuta 200 lukien.

Tällä lailla kumotaan 4 päivänä maaliskuuta 1983 annettu vartioimisliikelaki (237/1983) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen ja yksityisetsivän ammatista 11 päivänä helmikuuta 1944 annettu asetus (112/1944).

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

64 §

Vartioimisliiketoimintaa koskevat siirtymäsäännökset

Tämän lain voimaan tullessa aikaisemmin myönnetty vartioimisliikeluvat ja vastaavaksi hoitajaksi hyväksymiset jäävät ehtoineen ja rajoituksineen voimaan.

Tämän lain voimaan tullessa aikaisempi vartijaksi hyväksyminen on ehtoineen ja rajoituksineen voimassa saman ajan kuin vartijan vartijakortti.

Vartioimisliikelupaa sekä vastaavaksi hoitajaksi ja vartijaksi hyväksymistä koskevaan

asiaan, joka on tullut vireille ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

65 §

Yksityisetsivätoimintaa koskevat siirtymäsäännökset

Joka tämän lain voimaan tullessa harjoittaa yksityisetsivän ammatista annetun asetuksen 1 §:n mukaista yksityisetsivän ammattia voi kuuden kuukauden kuluessa tämän lain voimaantulosta hakea vartioimisliikeluvan, joka oikeuttaa harjoittamaan vartioimiskohteeseen tai toimeksiantajaan kohdistuvien rikosten paljastamista. Yksityisetsiväliikkeen johtaja hyväksytään tällöin vartioimisliikkeen vastaavaksi hoitajaksi. Jos yksityisetsiväliikkeel-

lä ei ole johtajaa, ammatinharjoittajana toimiva luonnollinen henkilö hyväksytään vastaavaksi hoitajaksi.

Joka tämän lain voimaan tullessa harjoittaa 1 momentissa tarkoitettua yksityisetsivän ammattia, toimii liikkeen johtajana tai suorittaa yksityisetsiväliikkeen palveluksessa yksityisetsivän tehtäviä, voi kuuden kuukauden kuluessa tämän lain voimaantulosta hakea vartijaksi hyväksymistä, joka oikeuttaa suorittamaan vartioimisliikkeen palveluksessa vartioimiskohteeseen tai toimeksiantajaan kohdistuvien rikosten paljastamista.

Tässä pykälässä mainitut luvat ja hyväksymiset annetaan maksutta, eikä niihin sovelleta 4 §:n 1 tai 2 momentissa, 20 §:n 1 momentissa taikka 24 §:n 1 momentissa säädettyjä luvan myöntämisen tai hyväksymisen edellytyksiä.

2.

Laki

poliisin henkilörekistereistä annetun lain 1 b ja 24 d §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan poliisin henkilörekistereistä 7 päivänä huhtikuuta 1995 annetun lain (509/1995) 1 b §:n 2 momentin 7 kohta, sellaisena kuin se on laissa 4/1998, sekä
muutetaan 1 b §:n 2 momentin 6 kohta ja 24 d §:n 1 momentin 1 kohta, sellaisina kuin ne ovat mainitussa laissa 4/1998, seuraavasti:

1 b §

Hallintoasiain tietojärjestelmä

 Hallintoasiain tietojärjestelmän osarekistereitä ovat:

 6) turvallisuusalan valvontarekisteri;

24 d §

Tietojen poistaminen hallintoasiain tietojärjestelmästä

Hallintoasiain tietojärjestelmän tietokan-

nasta ja erillisistä osarekistereistä poistetaan tiedot seuraavasti:

1) henkilökortti-, passi-, ja turvallisuusalan valvontarekisteristä luvan tai hyväksymisen tiedot 10 vuoden kuluttua luvan tai hyväksymisen voimassaoloajan päättymisestä sekä hakemuksen hylkäämistä koskevat tiedot, peruutus-, este- tai huomautustiedot sekä lausuntoa koskevat tiedot 10 vuoden kuluttua hakemuksen hylkäämisestä, peruutus-, este- tai huomautustiedon merkitsemisestä taikka lausunnon antamisesta;

 Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 200 .

3.

Laki**rikoslain 17 luvun muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 17 luvun 6 §:n 2 momentin 3 kohta, sellaisena kuin se on laissa 563/1998, sekä
lisätään 17 lukuun, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 563/1998 ja laissa 536/1999, uusi 6 a § seuraavasti:

17 luku

6 a §

Rikoksista yleistä järjestystä vastaan*Vartioimisliikerikos*

6 §

Järjestystä ylläpitävän henkilön vastustaminen

Järjestystä ylläpitävällä henkilöllä
 tarkoitetaan tässä pykälässä

3) yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa (/) tarkoitettua vartijaa,

Joka harjoittaa vartioimisliiketoimintaa ilman lupaa tai vartioimisliiketoiminnassa ottaa vastaan yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (/) 9 §:n 1 momentissa tarkoitetun toimeksiannon yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, on tuomittava *vartioimisliikerikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 200 .

4.

Laki**järjestyksenvalvojista annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan järjestyksenvalvojista 22 päivänä huhtikuuta 1999 annetun lain (533/1999) 1 §:n 2 momentti, sekä
lisätään lakiin uusi 9 a § ja 10 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

—————
 Tätä lakia sovelletaan myös siihen, joka yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (/) 9 §:n 2 momentissa tarkoitetun toimeksiannon vuoksi on asetettu suorittamaan 1 momentissa mainittuun säädökseen perustuvaa järjestyksenvalvojan tehtävää. Merimieslain 1 §:ssä tarkoitettuun työntekijään, joka merimieslain nojalla on asetettu järjestyksenvalvojaksi, sovelletaan tämän lain lisäksi merimieslakia ja muita merityöstä annettuja säännöksiä.
 —————

9 a §

Koiran mukana pitäminen

Tilaisuuden toimeenpanopaikan poliisilaitoksen luvalla järjestyksenvalvoja saa pitää järjestyksenvalvontatehtävissä mukanaan yhtä koiraa:

- 1) joka on hyväksytysti suorittanut sisäasiainministeriön vahvistamat vaatimukset täyttävän tottelevaisuustarkastuksen;
- 2) jonka ohjaajana hän on toiminut tottelevaisuustarkastuksessa;
- 3) joka on vähintään kaksi mutta enintään 10 vuotta vanha;
- 4) joka on rekisteröity ja tunnistusmerkitty siten, että se on luotettavasti yksilöitävissä;
- 5) joka on hänen hallittavissaan; sekä
- 6) joka ei ole ominaisuuksiltaan osoittautunut sopimattomaksi järjestyksenvalvontatehtävissä mukana pidettäväksi.

Järjestyksenvalvoja saa pitää 1 momentissa säädetyt edellytykset täyttävää koiraa mukanaan järjestyksenvalvontatehtävissä kaksi vuotta momentin 1 kohdassa tarkoitetusta hyväksymisestä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu lupa voidaan myöntää, jos tilaisuuden laajuus, laatu tai järjestämispaikka järjestyksenpitoon liittyvästä perustellusta syystä edellyttää koiran pitämistä mukana. Tilaisuudessa koiralla on oltava kuonokoppa, joka voidaan poliisin määräyksestä poistaa, jos henkilöiden käyttäytymisen tai muun siihen verrattavan syyn perusteella voidaan päätellä tilaisuuteen osallistuvien turvallisuuden olevan uhattuna.

Sisäasiainministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä järjestyksenvalvontatehtävissä mukana pidettävän koiran tottelevaisuustarkastuksen järjestämisestä ja tarkastuksessa täytettävistä vaatimuksista sekä koiran rekisteröinnistä ja tunnistusmerkinnästä.

10 §

Järjestyksenvalvojaksi hyväksyminen

—————
 Poliisilaitos voi 1 momentissa tarkoitettuisa tapauksissa hyväksymisen peruuttamisen sijasta antaa järjestyksenvalvojalle varoituk- sen, jos hyväksymisen peruuttaminen olisi oloihin nähden kohtuutonta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

5.

Laki**häätäkeskuslain 4 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 18 päivänä helmikuuta 2000 annetun häätäkeskuslain (157/2000) 4 §:n 2 momentti seuraavasti:

4 §

Häätäkeskuksen tehtävät

 Häätäkeskus voi hoitaa myös muita sen toimialaan soveltuvia tehtäviä, jos ne eivät haittaa 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien hoitamista. Yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (/) soveltamisalaa kuuluvia valvontatehtäviä ja hälytysten väli-

tystehtäviä häätäkeskus saa kuitenkin hoitaa ainoastaan, jos tärkeä yleinen etu sitä edellyttää taikka tehtävät liittyvät kunnan tai valtion omistamien tai hallitsemien kiinteistöjen kiinteistönvalvonta- tai rikosilmoitinlaitteisiin taikka vastaaviin laitteisiin.

 Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 2001 .

Helsingissä 11 päivänä toukokuuta 2001

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Sisäasiainministeri *Ville Itälä*

*Liite
Rinnakkaistekstit*

2.

Laki

poliisin henkilökistereistä annetun lain 1 b ja 24 d §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan poliisin henkilökistereistä 7 päivänä huhtikuuta 1995 annetun lain (509/1995) 1 b §:n 2 momentin 7 kohta, sellaisena kuin se on laissa 4/1998, sekä
muutetaan 1 b §:n 2 momentin 6 kohta ja 24 d §:n 1 momentin 1 kohta, sellaisina kuin ne ovat mainitussa laissa 4/1998, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 b §

Hallintoasiain tietojärjestelmä

 Hallintoasiain tietojärjestelmän osarekistereitä ovat:

 6) vartijarekisteri; *sekä*

 6) *turvallisuusalan* valvontarekisteri.

 7) *järjestyksenvalvojar*ekisteri.

 (kumotaan)

24 d §

Tietojen poistaminen hallintoasiain tietojärjestelmästä

Hallintoasiain tietojärjestelmän tietokannasta ja erillisistä osarekistereistä poistetaan tiedot seuraavasti:

1) henkilökortti-, passi-, vartija- ja järjestyksenvalvojar ekisteristä luvan tiedot 10 vuoden kuluttua luvan voimassaolon päättymisestä sekä hakemuksen hylkäämistä koskevat tiedot, peruutus-, este- tai huomautustiedot sekä lausuntoa koskevat tiedot 10 vuoden kuluttua hakemuksen hylkäämisestä, peruutus-, este- tai huomautustiedon merkitsemisestä taikka lausunnon antamisesta;

1) henkilökortti-, passi-, ja turvallisuusalan valvontarekisteristä luvan *tai hyväksymisen* tiedot 10 vuoden kuluttua luvan *tai hyväksymisen voimassaoloajan* päättymisestä sekä hakemuksen hylkäämistä koskevat tiedot, peruutus-, este- tai huomautustiedot sekä lausuntoa koskevat tiedot 10 vuoden kuluttua hakemuksen hylkäämisestä, peruutus-, este- tai huomautustiedon merkitsemisestä taikka lausunnon antamisesta;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

3.

Laki**rikoslain 17 luvun muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 17 luvun 6 §:n 2 momentin 3 kohta, sellaisena kuin se on laissa 563/1998, sekä
lisätään 17 lukuun, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 563/1998 ja laissa 536/1999, uusi 6 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 §

Järjestystä ylläpitävän henkilön vastustaminen

Järjestystä ylläpitävällä henkilöllä tarkoitetaan tässä pykälässä

 3) vartioimisliikelaisissa (237/1983) tarkoitettua vartijaa sekä

 3) yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa (/) tarkoitettua vartijaa,

6 a §

Vartioimisliikerikos

Joka harjoittaa vartioimisliiketoimintaa ilman lupaa tai vartioimisliiketoiminnassa ottaa vastaan yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (/) 9 §:n 1 momentissa tarkoitetun toimeksiannon yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, on tuomittava vartioimisliikerikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

4.

Laki**järjestyksenvalvojista annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan järjestyksenvalvojista 22 päivänä huhtikuuta 1999 annetun lain (533/1999) 1 §:n 2 momentti sekä

lisätään lakiin uusi 9 a § ja 10 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan myös henkilöön, joka vartioimisliikelain (237/1983) 3 §:ssä tarkoitetun toimeksiannon johdosta on asetettu suorittamaan 1 momentissa mainittuun säädökseen perustuvaa järjestyksenvalvontatehtävää. *Vartijaan ei tällöin sovelleta vartioimisliikelain 4—6 §:ää.* Merimieslain 1 §:ssä tarkoitettuun työntekijään, joka merimieslain nojalla on asetettu järjestyksenvalvojaksi, sovelletaan tämän lain lisäksi merimieslakia ja muita merityöstä annettuja säännöksiä.

Tätä lakia sovelletaan myös *siihen*, joka yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (/) 9 §:n 2 momentissa tarkoitetun toimeksiannon vuoksi on asetettu suorittamaan 1 momentissa mainittuun säädökseen perustuvaa järjestyksenvalvojantehtävää. Merimieslain 1 §:ssä tarkoitettuun työntekijään, joka merimieslain nojalla on asetettu järjestyksenvalvojaksi, sovelletaan tämän lain lisäksi merimieslakia ja muita merityöstä annettuja säännöksiä.

9 a §

Koiran mukana pitäminen

Tilaisuuden toimeenpanopaikan poliisilaitoksen luvalla järjestyksenvalvoja saa pitää järjestyksenvalvontatehtävissä mukanaan yhtä koiraa:

1) joka on hyväksytysti suorittanut sisäasiainministeriön vahvistamat vaatimukset täyttävän tottelevaisuustarkastuksen;

2) jonka ohjaajana hän on toiminut tottelevaisuustarkastuksessa;

3) joka on vähintään kaksi mutta enintään 10 vuotta vanha;

4) joka on rekisteröity ja tunnistusmerkit-
ty siten, että se on luotettavasti yksilöitävis-
sä;

5) joka on hänen hallittavissaan; sekä

6) joka ei ole ominaisuuksiltaan osoittau-
nut sopimattomaksi järjestyksen-
valvontatehtävissä mukana pidettäväksi.

Järjestyksenvalvoja saa pitää 1 momen-
tissa säädetyt edellytykset täyttävää koiraa
mukanaan järjestyksenvalvontatehtävissä
kaksi vuotta momentin 1 kohdassa tarkoite-
tusta hyväksymisestä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu lupa voi-
daan myöntää, jos tilaisuuden laajuus, laa-
tu tai järjestämispaikka järjestyksenpitoon
liittyvästä perustellusta syystä edellyttää
koiran pitämistä mukana. Tilaisuudessa
koiralla on oltava kuonokoppa, joka voi-
daan poliisin määräyksestä poistaa jos
henkilöiden käyttäytymisen tai muun siihen
verrattavan syyn perusteella voidaan pää-
tellä tilaisuuteen osallistuvien turvallisuus-
olevan uhattuna.

Sisäasiainministeriön asetuksella voidaan
antaa tarkempia säännöksiä järjestyksen-
valvontatehtävissä mukana pidettävän koi-
ran tottelevaisuustarkastuksen järjestämi-
sestä ja tarkastuksessa täytettävistä vaati-
muksista sekä koiran rekisteröinnistä ja
tunnistusmerkinnästä.

10 §

Järjestyksenvalvojaksi hyväksyminen

Polisi-ilaitos voi 1 momentissa tarkoite-
tuissa tapauksissa hyväksymisen peruutta-
misen sijasta antaa järjestyksenvalvojalle
varoituksen, jos hyväksymisen peruuttami-
nen olisi oloihin nähden kohtuutonta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
200 .

5.

Laki**hätäkeskuslain 4 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 18 päivänä helmikuuta 2000 annetun hätäkeskuslain (157/2000) 4 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 §

Hätäkeskuksen tehtävät

Hätäkeskus voi hoitaa myös muita sen toimialaan soveltuvia tehtäviä, jos ne eivät haittaa *edellä* 1 momentissa mainittujen tehtävien hoitamista. Vartioimisliikelain (237/1983) soveltamisalaan kuuluvia valvonta- ja hälytysten välitystehtäviä hätäkeskus saa kuitenkin hoitaa ainoastaan, jos yleinen tärkeä etu sitä edellyttää tai tehtävät liittyvät kunnan tai valtion omistamien tai hallitsemien kiinteistöjen kiinteistönvalvonta- tai rikosilmoitinlaitteisiin taikka vastaaviin laitteisiin.

Hätäkeskus voi hoitaa myös muita sen toimialaan soveltuvia tehtäviä, jos ne eivät haittaa 1 momentissa *tarkoitettujen* tehtävien hoitamista. *Yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (/)* soveltamisalaan kuuluvia valvontatehtäviä ja hälytysten välitystehtäviä hätäkeskus saa kuitenkin hoitaa ainoastaan, jos tärkeä yleinen etu sitä edellyttää *taikka* tehtävät liittyvät kunnan tai valtion omistamien tai hallitsemien kiinteistöjen kiinteistönvalvonta- tai rikosilmoitinlaitteisiin taikka vastaaviin laitteisiin.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 200 .